

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE

BULETINUL
UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

1

ianuarie
martie

2012

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ
CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DIN DOMENIUL „ȘTIINȚE MILITARE, INFORMAȚII
ȘI ORDINE PUBLICĂ” AL CNATDCU

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

*Responsabilitatea privind conținutul articolelor
revine în totalitate autorilor.*

BULETINUL UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

CUPRINS

Conceptul de putere în relațiile internaționale	5
<i>Mr.conf.univ.dr. DOREL BUȘE</i>	
Bioterorismul – amenințare de actualitate la adresa securității	13
<i>Lt.col.lect.univ.dr. FILOFTEIA REPEZ</i>	
Model pentru analiza defecțiunilor aplicabil în mentenanță ca domeniu al planificării sprijinului logistic	22
<i>Lt.col.dr.ing. GHEORGHE NEGRU</i>	
Executarea riposteii armate până la constituirea Forței Aliate	29
<i>Col. (r) prof.univ.dr. LUCIAN STĂNCILĂ</i> <i>Lt.col.drd. MARCEL-IULIAN DOGARU</i>	
Reforma sectorului de securitate – parte a reconstrucției postconflict	35
<i>Lt.col. MARIAN BAE</i>	
Particularități ale planificării operaționale a acțiunilor în spațiul fluvio-maritim al României	48
<i>IULIAN-DAN ICHIM</i>	
Teorii interdisciplinare privind manifestările și amenințările crimei organizate transfrontaliere	54
<i>Col.prof.univ.dr. CONSTANTIN IORDACHE</i> <i>Jurist drd. MIHAELA POSTOLACHE</i>	
Unele abordări privind managementul lanțului logistic în domeniile economic și militar	62
<i>Col.prof.univ.dr. GHEORGHE MINCULETE</i>	

Aspecte referitoare la problema bioterorismului	75
<i>Insp.pr. de poliție asist.univ.dr. CRISTIAN-EDUARD ȘTEFAN</i>	
Elemente de leadership în Project Management.....	82
<i>Lect.univ.dr. DIANA ȚUȚUIANU</i>	
Considerații privind locul și rolul informațiilor în cadrul securității naționale	90
<i>Mr.drd. GABRIEL MOLDOVEANU</i>	
Aspecte privind efectele periculoase ale terorismului și ale crimei organizate în plan internațional și regional	95
<i>Jurist drd. MIHAELA POSTOLACHE</i>	
<i>Col.prof.univ.dr. CONSTANTIN IORDACHE</i>	
Considerații referitoare la unele decizii ale Curții Constituționale privind legislația cu specific militar	101
<i>Jurist ADELA VÎLCU</i>	
<i>Av. NASTY VLĂDOIU</i>	
Influența crimei organizate asupra securității naționale și europene.....	111
<i>Subinsp.pol.drd. ALEXANDRU LAURENȚIU ANGHEL</i>	
Tratatul de la Lisabona și noile tendințe europene în politica de securitate și apărare comună	120
<i>Col.drd. AUREL URSACHI</i>	
Pregătirea studenților în instituțiile militare de învățământ.....	126
<i>Prof.univ.dr. BENONE ANDRONIC</i>	
Educația în sistemul militar în contextul strategiei de securitate națională și cerințele alinierii la standardele europene	134
<i>Mr.just.mil.drd. ADELA VÎLCU</i>	
Negocieri diplomatice pentru soluționarea conflictului transnistrean – studiu de caz – partea I	143
<i>Col.drd. NICOLAE-VALENTIN STĂNESCU</i>	
<i>DAN-ALEXANDRU STĂNESCU</i>	
<i>CRINA DĂNĂILĂ</i>	
Scurte considerații asupra eco-teologiei din perspectiva abordării interdisciplinare: drept – filozofie – religie.....	164
<i>Avocat dr. VALENTIN-ȘTELIAN BĂDESCU</i>	
Preliminarii ale intrării României în Primul Război Mondial	182
<i>Col.dr. LAURENȚIU-CRISTIAN DUMITRU</i>	

CONCEPTUL DE PUTERE ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

Mr.conf.univ.dr. Dorel BUȘE*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Conceptul de putere a fost îndelung dezbătut de către majoritatea disciplinelor fie că vorbim de sociologie, știință politică sau politică internațională. Obiectivul principal al vieții politice, fie că vorbim de mediul național sau de cel internațional, a fost întotdeauna urmărirea, câștigarea și menținerea puterii politice. În relațiile internaționale, puterea reprezintă, în același timp, atât un scop în sine, cât și un mijloc de atingere a altor obiective.

Cuvinte cheie: putere; centru de putere; balanță de putere; putere globală; putere de nișă; putere emergentă; surse de putere.

Puterea, ca noțiune, are o mare bogăție semantică și este folosită pentru o extrem de diversificată arie din realitatea socială, economică, militară etc. Majoritatea definițiilor au în comun impunerea voinței de către un actor asupra altuia, în acest sens, una dintre cele mai exacte definiții este aceea dată de către Robert A. Dahl, care vede în putere „abilitatea de a face pe alții să facă ceea ce altminteri nu ar face”, însă acest lucru se poate realiza doar dacă acel actor are și capacitatea de a o face, cu alte cuvinte dacă dispune de un potențial. Tradițional, potențialul de putere era apreciat prin însumarea resurselor umane, economice, întinderea teritoriului, mărimea și calitatea forțelor militare¹. Așadar, puterea nu este o noțiune abstractă, ci o realitate concretă, foarte dinamică și foarte complexă. Uneori, puterea constă în bogăție și în capacitatea de a acumula bogăție, alteori, puterea este doar un vector. De fapt, puterea statelor este însumarea unor vectori de putere, un cumul al acestora.

Factorul decisiv al dinamicii sistemului internațional contemporan determină statele, în calitatea lor de actori cu rol determinant, să reacționeze rapid la schimbările apărute, dar mai ales să imprime prin inițiativă și determinare conținutul și sensul dorit, în funcție de interese și de posibilități.

---

* e-mail: dorel_buse@yahoo.com

¹ Teodor Frunzeti, Dorel Bușe, *Relații internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011, p. 147.

Conceptele care definesc dinamica acțiunilor statelor și efectele acestora au la bază puterea, motor care le permite să controleze voința și acțiunile altora.² Derivată prin dezvoltarea acestui concept, puterea politică ridică la nivelul statului exemplul relației psihologice prin trecerea de la forța brută la amenințarea cu forța, cu ajutorul instrumentelor de putere, special destinate acestui scop. Ea se ridică deasupra puterii militare prin păstrarea elementului psihologic dominator ca prag ce asigură superioritatea prin evitarea contactului³. Istoria relațiilor internaționale a arătat prin exemple multiple că statele au convertit capitalul de putere în instrumente și în acțiuni dintre cele mai diverse, dar cu scopuri precise, strâns legate de interesele lor fundamentale, în rațiunea celor patru distincții ale puterii precizate de către Hans J. Morgenthau⁴.

Conceptul de putere a fost îndelung dezbătut de către majoritatea disciplinelor fie că vorbim de sociologie, știință politică sau politică internațională. Obiectivul principal al vieții politice, fie că vorbim de mediul național sau de cel internațional, a fost întotdeauna urmărirea, câștigarea și menținerea puterii politice. Astfel, toți actorii politici își definesc strategia de acțiune în funcție de acest prim obiectiv. În relațiile internaționale, „puterea reprezintă, în același timp, atât un scop în sine, cât și un mijloc de atingere a altor obiective”⁵. Pe cale de consecință, și principalul actor al politicii internaționale, statul națiune, are ca principal scop acapararea și amplificarea puterii. Max Weber definea conceptul de putere ca „probabilitatea ca un actor în cadrul unei relații sociale să fie în poziția de a-și promova propria voință în ciuda rezistenței”⁶. Tot din perspectiva vizualizării puterii ca și capacitate de impunere a voinței de către un actor asupra altuia, Alvin Toffler considera că „puterea implică folosirea violenței, averii și cunoașterii pentru a face oamenii să acționeze într-un sens dat”.

Pornind de aici, Alvin Toffler, în lucrarea *Puterea în mișcare*, definea *centru de putere* și caracteriza competitorii în procesul de edificare a noului mediu de securitate ținând cont de următorii vectori de proiectare a puterii în plan internațional: potențialul militar, capacitățile economico-financiare, potențialul tehnico-științific și informațional de care dispun aceștia. La acestea trebuie adăugat potențialul demografic, suprafața țării, cadrul geografic și vecinii, resursele naturale și, nu în ultimul rând, dinamismul și

² Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, București, 2007, p. 68.

³ *Ibidem*, p. 69.

⁴ *Ibidem*, p. 72.

⁵ Teodor Frunzeti, *Geostrategie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 31.

⁶ Carlsnaes de Walter, Thomas Risse, Beth A. Simmons, *Handbook of international relations*, SAGE Publication, London, California, New Delhi, 2005, p. 180.

capacitatea de a lua decizii oportune și de a le transforma în fapte/acțiuni concrete, cu finalizarea stabilită și cu viziunea evoluțiilor ulterioare. Desigur că dinamismul unui centru de putere include și alți factori dintre care îi enumerăm pe următorii: coeziune internă, caracteristici principale psihosociale, personalitatea și profesionalismul liderilor (civili și militari), ideologia forțelor politice conducătoare, implicarea și reacția populației și a formatorilor de opinie în procesul decizional, principiile și posibilitățile mass-media de implicare/angajare, gradul de protecție față de presiunile/ingerințele externe, omogenitatea socială, etnică și religioasă, încrederea în forțele proprii și percepția celorlalți etc.⁷ Apelând la interpretarea istoriei, putem observa cu ușurință modul în care sistemul internațional a fost, de cele mai multe ori, rezultatul acțiunilor marilor puteri europene, și mai apoi, mondiale. Astfel, nașterea statului modern este rezultatul convergenței acțiunilor marilor puteri europene, care vor inaugura un sistem al echilibrului de putere, cu ajutorul căruia să stopeze acapararea puterii de către un hegemon. În aceeași manieră, secolul al XIX-lea cunoaște o nouă încercare a marilor puteri europene de a controla efectele distructive ale utilizării puterii de către un stat prin adoptarea în spirit liberal al conceptului de *gubernare internațională*.

Secolul al XX-lea este martorul intrării pe scena internațională a unui actor politic a cărei putere va contribui la conturarea sistemului internațional actual, și anume, SUA. Din punct de vedere teoretic, conceptul de putere a fost ignorat în cadrul *think-tank-urilor* americane la începutul secolului XX. Astfel, gândirea clasică legalistă ce caracterizează spațiul nord-american în această perioadă pune accentul pe importanța și capacitatea instituțiilor internaționale de a reglementa relațiile între state, fără, desigur, a ignora existența conflictului⁸. Reprezentanții acestui curent de gândire, precum Elihu Root și secretarii de stat americani ai acestei perioade, Richard Olney și Philander Knox, nu considerau conceptul de putere ca fiind esențial în studiul relațiilor internaționale. În schimb, ei puneau accentul asupra capacității dreptului internațional de a se transforma într-un spațiu neutru și apolitic de soluționare a disputelor internaționale⁹. Experiența eșecului Ligii Națiunilor și izbucnirea celui de al Doilea Război Mondial au demonstrat legătura clară între putere, drept internațional și comportamentul statelor, legătură ce reprezentanții legalismului clasic au omis să o sesizeze. În acest context, realismul va plasa conceptul de putere ca fiind primordial pentru înțelegerea comportamentului statelor. Alegând primatul puterii, dar și necesitatea coerciției, realiștii consideră cadrul legal internațional doar un alt loc de

⁷ Vasile Paul, Ion Coșcodaru, *Centrele de putere ale lumii*, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2003, p. 36.

⁸ Richard H. Steinberg, Jonathan M. Zasloff, *Power and International Law*, în „The American Journal of International Law”, Vol. 100, No.1, Jan. 2006, pp. 64-66.

⁹ *Ibidem*, p. 67.

continuare a politicilor naționale¹⁰, deoarece dreptul internațional nu face decât să reflecte intereselor statelor puternice, iar sistemul internațional nu este decât rezultatul echilibrării acestor centre de putere¹¹.

Astfel conceptul de putere a căpătat, în domeniul relațiilor internaționale, o foarte mare importanță din punct de vedere teoretic odată cu lansarea curentului realist și mai apoi a celui neorealist. Pentru a înțelege importanța puterii, Morgenthau apela la o înțelegere psihologică a puterii, astfel încât aceasta era definită drept capacitatea omului de a controla mințile și acțiunile altor oameni¹². Proiectată în arena politică puterea devine în perspectiva lui Morgenthau „o relație psihologică între cei care o exercită și cei asupra cărora este exercitată”¹³. Prin urmare, și pe plan internațional se stabilește o relație puternică între acele state puternice, care reușesc să își urmărească interesele prin exercitarea controlului asupra celorlalte state. De asemenea, Morgenthau menționează necesitatea distingerei între puterea politică a unui stat sau a unui conducător de capacitatea utilizării violenței fizice¹⁴.

Tot în acest sens, Barry Buzan, în lucrarea *Popoarele, statele și teama*, distinge între state puternice și state slabe având în vedere nu numai capacitatea militară, ci și alți factori precum economia sau gradul de coeziune socio-politică¹⁵. În acest sens, puterea unui stat se derivă și în capacitatea sa de a asigura supraviețuirea indivizilor, a valorilor și a intereselor sale¹⁶. Interesul statelor, după cum menționează Morgenthau, se definește în termeni de putere, astfel încât conceptul de putere devine definitoriu pentru relațiile internaționale deoarece este cel ce determină toate raporturile reciproce dintre state într-un sistem internațional¹⁷. Astfel, relațiile internaționale sunt definite ca fiind de fapt relații de putere între statele naționale ale sistemului internațional¹⁸. Odată cu inaugurarea realismului și a primatului conceptului de putere, politica devine o sferă autonomă în raport cu economia, religia sau alte domenii¹⁹. Pe cale de consecință, acțiunile oamenilor de stat sunt ghidate de nevoia maximizării puterii în raport cu celelalte state²⁰, în scopul asigurării securității și supraviețuirii statului, a valorilor și a intereselor sale.

¹⁰ *Ibidem*, p. 72.

¹¹ *Ibidem*, p. 73.

¹² Hans J. Morgenthau, *op. cit.*, p. 68.

¹³ *Ibidem*, p. 68.

¹⁴ *Ibidem*, p. 69.

¹⁵ Barry Buzan, *Popoarele, statele și teama – o agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, Editura Cartier, Chișinău, 2000, p. 106.

¹⁶ *Ibidem*, p. 14.

¹⁷ Andrei Miroiu, Radu Sebastian Ungureanu (coord.), *Manual de relații internaționale*, Editura Polirom, București, 2006, p. 101.

¹⁸ *Ibidem*, p. 101.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

O viziune asemănătoare, care a precedat cu mult concepția realistă asupra comportamentului statelor, a fost cea elaborată de către Cardinalul Richelieu, prim-ministru al Franței între 1624 și 1642, care formulează o teză esențială asupra politicii ce plasa la baza oricărei acțiuni a statului conceptul de *raison d'Etat* și care a determinat evoluția sistemului internațional²¹. Interesul de stat era promovată prin adoptarea unor decizii care să urmărească maximizarea puterii în raport cu celelalte state ale sistemului internațional. Morgenthau fundamentează baza acestei noi paradigme, bază care cuprinde cele șase principii ale realismului. Aceste principii plasează statul-națiune la baza politicii internaționale, care la rândul său este dominată de legi obiective ce se nasc din natura umană egoistă și dominată de dorința de putere²². Morgenthau consideră, astfel, că statele sunt angrenate, pe scena politică internațională, într-o competiție permanentă pentru putere, luând în considerare, evident, că nu toate acțiunile desfășurate pe scena internațională au caracter politic²³.

Mai mult, paradigma realistă definește relația dintre state ca fiind caracterizată de o luptă pentru putere în scopul apărării intereselor, scoțând acțiunile statelor din sfera aspectelor morale²⁴. Continuatorii acestei paradigme, K. Waltz și J. Mearsheimer, vor pune bazele neorealismului. Dacă pentru Morgenthau, precum și pentru gânditorii Th. Hobbes, Spinoza sau J.J. Rousseau, cauzele războiului erau motivate de natura umană imperfectă dominată de dorința de a căuta puterea, pentru Waltz sistemul de state este supus efectului regulator al structurii sale²⁵. Este introdus astfel conceptul de *structură de putere*, care poate fi înțeleasă ca fiind o anumită distribuție a puterii în cadrul sistemului internațional la un anumit moment dat. Atât pentru Waltz, cât și pentru Mearsheimer lumea de state este una anarhică în care acestea caută să supraviețuiască, puterea devenind nu un scop în sine, ci un mijloc²⁶ de supraviețuire. În ceea ce privește invocarea preceptelor morale universale pentru caracterizarea acțiunilor statelor, Waltz afirmă că liderii unui stat sunt nevoiți să aleagă între „a se purta imoral în politica internațională pentru a apăra țara și a se lăpăda de obligația morală de a asigura supraviețuirea statului, pentru a urma o conduită preferată în politica internațională”²⁷. Prin urmare, liderii unui stat sunt îndreptățiți să acționeze *imoral*, dacă aceste acțiuni sunt necesare pentru asigurarea supraviețuirii

²¹ *Ibidem*, p. 21.

²² *Ibidem*, p. 100.

²³ Hans J. Morgenthau, *op. cit.*, pp. 67-68.

²⁴ Andrei Miroiu, Radu Sebastian Ungureanu, *op. cit.*, p. 100.

²⁵ *Ibidem*, p. 128.

²⁶ *Ibidem*, p. 135.

²⁷ Kenneth Waltz, *Omul, statul și războiul*, Editura Institutul European, Iași, 2001, p. 211.

statului²⁸. Dar, dacă pentru Waltz structura anarhică a sistemului „încurajează statele să urmărească menținerea echilibrului de putere”²⁹, neorealismul *ofensiv* a lui Mearsheimer afirmă că statele în lupta pentru supraviețuire au ca principal atuu capacitatea militară ofensivă prin care își maximizează puterea în raport cu posibili competitori³⁰: „Cu cât avantajul militar al unui stat față de altele este mai mare, cu atât securitatea sa crește”³¹. De asemenea, pentru Mearsheimer conflictele sunt mult mai des întâlnite într-o lume multipolară pentru care asimetriile de putere sunt definitorii³². Totodată, Mearsheimer, consideră că arena politică internațională este una brutală în care „statele sunt angrenate în permanență într-o luptă pentru putere, în care fiecare stat dorește să devină cel mai puternic, dar și împiedicarea altor state de a obține o poziție superioară”³³. Waltz consideră că dreptul internațional nu este o instituție neutră și apolitică, ci, sub dominația puterii, acesta poate fi definit doar prin cunoașterea intereselor statelor puternice³⁴.

Precursorii acestui realism structural, Jack Goldsmith și Eric Posner, renunță la această viziune tăioasă asupra sistemului internațional, adoptând ideea conform căreia dreptul internațional rezultă din coincidența intereselor statelor sau din exercitarea coerciției statelor puternice³⁵. Conceptul de putere suferă o importantă modificare de abordare odată cu publicarea, în 1950, a lucrării *Power and Society*³⁶ de către Harold Lasswell și Abraham Kaplan, care transformă puterea dintr-o resursă într-o relație. Astfel, definind puterea ca relație, înțelegem prin acest concept capacitatea unui actor A de a modifica cel puțin parțial comportamentul unui actor B.

Cel mai important concept al relațiilor internaționale și un instrument promovat viguros de către reprezentanții paradigmei realiste este cel al *balanței de putere*, întâlnit și sub sintagma *echilibru de putere*. Deși acest concept a fost inaugurat odată cu formarea sistemului westfalian de state și recunoscut oficial prin Pacea de la Utrecht (1713), putem depista principiile care îi stau la bază încă din Antichitate – Tucidide folosindu-se de aceste principii pentru a explica declanșarea Războiului Peloponesiac, iar David Hume dedicându-i un eseu în secolul al XVIII-lea, pentru a fi cel mai bine

²⁸ *Ibidem*, p. 216.

²⁹ Andrei Miroiu, Radu-Sebastian Ungureanu, *op. cit.*, p. 131.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ John Mearshiemer, *The False Promise of International Institutions*, în „International Security”, Vol 19, No. 3, Winter 1994-1995, p. 12.

³² Andrei Miroiu, Radu-Sebastian Ungureanu, *op. cit.*, p. 132.

³³ John Mearshiemer, *The False Promise of ...*, p. 9.

³⁴ Richard H. Steinberg, Jonathan M. Zasloff, *op. cit.*, p. 74.

³⁵ *Ibidem*, p. 75.

³⁶ Carlsnaes de Walter, Thomas Risse, Beth A. Simmons, *op. cit.*, p. 178.

codificat de către reprezentanții realismului și neorealismului³⁷. Morgenthau definește *balanța de putere* ca fiind un echilibru între forțele ce domină sistemul internațional, și care la fel ca în domenii precum fizică, biologie, economie sau știință politică, înseamnă „stabilitatea în interiorul unui sistem compus din mai multe forțe autonome”³⁸. Tot Morgenthau definește două modele de manifestare a balanței de putere și anume modelul opoziției directe, unde echilibru rezultă direct din dorința fiecărei națiuni de a-și impune politicile asupra celeilalte, și modelul competiției, unde balanța de putere ajută la menținerea independenței națiunilor mici³⁹. Conform lui Hedly Bull, balanța de putere este definită ca o „stare de lucruri în care nici o putere nu se află într-o poziție preponderentă și nu poate face legea pentru alții”⁴⁰. Pe cale de consecință *balanță de putere* poate fi definită ca o distribuție uniformă a puterii în sistem. Pe lângă această perspectivă, balanța de putere trebuie privită și ca echilibru. Astfel, balanța de putere nu este permanentă și are un pronunțat caracter schimbător, puterea fiind în mod constant redistribuită în cadrul sistemului internațional⁴¹. Pe cale de consecință, balanța de putere, care este mai mult un atribut al sistemului internațional, se subordonează modificărilor ce se petrec în interiorul structurii de putere din sistem⁴².

BIBLIOGRAFIE

- Buzan Barry, *Popoarele, statele și teama – o agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, Editura Cartier, Chișinău, 2000.
- Frunzeti Teodor, *Geostrategie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.
- Frunzeti Teodor, Bușe Dorel, *Relații internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011.
- Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Editura Polirom, București, 2007.
- Mearshiemer John, *The False Promise of International Institutions*, în „International Security”, Vol. 19.

³⁷ *Ibidem*, p. 182.

³⁸ Hans J. Morgenthau, *op. cit.*, p. 203.

³⁹ *Ibidem*, pp. 208-211.

⁴⁰ Hedly Bull, *op. cit.*, p. 93.

⁴¹ Andrei Miroiu, Radu-Sebastian Ungureanu, *op. cit.*, p. 201.

⁴² *Ibidem*, p. 201.

- Miroiu Andrei, Ungureanu Radu Sebastian (coord.), *Manual de relații internaționale*, Editura Polirom, București, 2006.
- Vasile Paul, Coșcodaru Ion, *Centrele de putere ale lumii*, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2003.
- Steinberg Richard H., Zasloff Jonathan M., *Power and International Law*, în „The American Journal of International Law”, Vol. 100, No.1, Jan. 2006.
- Walter de Carlsnaes, Risse Thomas; Simmons A. Beth, *Handbook of international relations*, SAGE Publication, London, California, New Delhi, 2005.
- Waltz Kenneth, *Omul, statul și războiul*, Editura Institutul European, Iași, 2001.

BIOTERRORISMUL – AMENINȚARE DE ACTUALITATE LA ADRESA SECURITĂȚII

Lt.col.lect.univ.dr. Filofteia REPEZ*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Terorismul este un război dus pe timp de pace, fără frontiere și fără fronturi, un război pe care teroristul îl consideră drept. Terorismul este un dat, un fapt, dar și o creație a societății omenesci, a omului însetat, obsedat de putere. Ce este nedrept este faptul că acțiunile teroriste de orice fel ar fi afectează în primul rând ființa umană. Pentru atingerea scopurilor, teroriștii duc o luptă corect motivată din punctul lor de vedere și fac uz de armele și tehnologiile noi.

O astfel de armă este cea biologică, o armă invizibilă, deosebit de eficace și periculoasă. Bioteroriștii creează aceste arme fără efort, în încăperi obișnuite și cu cheltuieli minime. Realitatea zilelor noastre arată că teama de armele biologice o întrece pe cea a războiului nuclear de odinioară. Pornind de la aceste aspecte, articolul își propune să atragă atenția asupra unui fapt de necontestat: bioterrorismul este o amenințare actuală și deosebit de gravă la adresa securității.

Cuvinte cheie: terorism; bioterrorism; arme biologice; prevenire; combatere; securitate.

*„Adevărul este o armă foarte puternică,
îndreptată împotriva celor care vor să îl ascundă.”*

Margaret Thatcher

în discursul din 3 decembrie 1998 ținut la Institutul
Național de Gardieni Publici, din Washington D.C.

Considerații generale privind armele biologice

Pericolul unui atac biologic este apreciat ca fiind cea mai înfricoșătoare și alarmantă perspectivă pentru securitatea omenirii. Rândurile următoare nu-și propun să popularizeze aceste arme, ci doar să evidențieze, prin seria de întrebări pe care, personal, mi le-am adresat și corelativ prin seria de răspunsuri adunate din bibliografia folosită, faptul că armele biologice au redevenit o preocupare semnificativă de securitate a tuturor actorilor din sistemul internațional.

---

* e-mail: filofteiarepez@yahoo.com

Ce sunt armele biologice?

Armele biologice sunt arme care utilizează în mod intenționat organisme vii pentru a ucide, situându-se pe locul al doilea din punct de vedere al potențialului de a produce victime în masă, după armele nucleare. Aceste arme fac parte din categoria mijloacelor de ducere a războiului cu efect general, nediscriminant; efectele lor se manifestă în mod egal asupra luptătorului și obiectivelor militare, dar și asupra populației civile și bunurilor civile. Detaliat, arma biologică este un mijloc sau dispozitiv prin care se produce diseminarea unui agent biologic, inclusiv a vectorilor unor agenți biologici (cum ar fi unele specii de insecte), cu efecte vătămătoare sau letale pentru oameni, animale, culturi agricole și mediul înconjurător.

Armele biologice și dispozitivele de dispersare a agenților patogeni pot fi clasificați astfel¹:

- arme de joasă tehnologie: care folosesc substanțe toxice din categoria celor clasate ca agenți patogeni comuni și sunt folosite în scopul contaminării surselor de apă și a alimentelor (de exemplu: răspândirea agentului biologic *Salmonella* în salată de către grupul terorist Rajneehce, în scopul de a determina o participare cât mai redusă la vot a alegătorilor în statul Oregon din SUA);

- arme de înaltă tehnologie: sunt cele folosite pentru dispersia agenților patogeni pe suprafețe mari, de obicei sub formă de aerosoli;

- arme dezvoltate pe tehnologii bioștiințifice: care permit modificări majore în structura moleculară a unor bacterii și virusii, în scopul folosirii acestora ca arme biologice, de multe ori greu de identificat și de tratat.

O altă clasificare a armelor biologice² are drept criteriu substanța de bază care le compun. Potrivit acesteia, armele biologice se împart în trei grupe principale³: microorganismele (bacteriile și virusii patogeni); substanțele obținute prin lucrări de laborator (toxine botulinice, hormoni și neuropeptide) și substanțe prelucrate sintetic care declanșează procese biologice (gazele neurolizante, virusii obținuți pe căi sintetice).

Ce sunt agenții patogeni?

Armele biologice includ orice organism (precum: bacterii, virusuri sau ciuperci) sau toxine găsite în natură, care pot fi folosite pentru a ucide sau răni.

Ghidul Organizației Mondiale a Sănătății privind răspunsul agenților de sănătate publică la armamentul biologic și chimic detaliază 11 agenți

¹ Vasile Simileanu, *Conflictele asimetrice*, Editura TOP FORM, București, 2011, p. 397.

² O clasificare mai detaliată a armelor biologice este realizată de Sergiu Fendrihan, Cătălin Lăzureanu, Cornelia Prioteasa, în *Bioterorismul*, Editura Bioflux, Cluj-Napoca, 2011, pp. 41-44.

³ Andrew Lloyd, Peter Mathews, *Bioterorismul, flagelul mileniului III*, Editura Hiparion, Cluj Napoca, 2002, p. 107.

patogeni cu caracteristicile lor clinice, incidență, sursele de apariție și răspândire, modul de transmitere, perioada de incubatie și impactul asupra securității umane. Potrivit acestui Ghid, agenții patogeni se transmit prin trei modalități: prin contact direct (de la om la om, de la animal la om, de la mamă la făt), prin contact indirect (picături, particule în suspensie, contaminarea hranei, contaminarea surselor de apă) și în mod deliberat, adică bioterorism (de exemplu: trimiterea unor scrisori cu antrax).

Agenții patogeni utilizați ca armă biologică sau ca agenți de bioterorism pot fi grupați în trei categorii conform unor priorități de acțiune și alertă datorat riscului pentru sănătatea publică, și anume:

- *agenții din categoria A*: sunt considerați de cel mai mare risc, provocând o mortalitate ridicată; includ bacteriile ce produc antraxul, botulismul, tularemia, ciuma, precum și virusuri care produc variola și febre hemoragice virale;

- *agenții din categoria B*: sunt pe locul doi ca risc biologic, ușor de răspândit, produc mortalitate și morbiditate moderate; includ agenții patogeni care produc salmoneloza, holera, bruceloza, encefalita virală, morva, melioidoza, febra Q, și toxine ca toxina de ricin și enterotoxina stafilococică ce produc intoxicații acute;

- *agenții din categoria C*: sunt ușor de produs și de răspândit, cu un impact major asupra sănătății și care ar putea fi supuși unor modificări genetice pentru sporirea virulenței; includ: virusurile nipah și hantana.

Când s-au folosit pentru prima dată armele biologice?

Dovezi privind folosirea pentru prima dată a armei biologice datează din secolul VI î.Ch., când asirienii au otrăvit fântânile cu ergot de seară. În anul 1346, trupele tătare, în asediul cetății Kaffa (astăzi Feodosia, Ucraina), catapultau cadavrele peste fortificații, producând o epidemie de ciumă; aceeași metodă a fost folosită și de trupele țariste, în anul 1710, împotriva trupelor suedeze. În secolul 20 începe producerea armelor biologice în mod științific, la început de către Japonia, în anul 1932 și de către Marea Britanie, în anul 1934. Exceptând atacurile japoneze asupra Chinei, dinaintea și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, aceste arme nu au fost folosite în războiul modern.

Interesant este faptul că atât SUA, cât și Uniunea Sovietică, în timpul Războiului Rece au perfecționat programe de producere a armelor biologice. SUA au produs următorii agenți ca armament biologic: *Bacillus anthracis*, toxina botulinică, *Francisella tularensis*, *Brucella suis*, virusul encefalitei equine venezuelean, enterotoxina stafilococ B și *Coxiella burnetti*. Uniunea Sovietică deținea o listă proprie de agenți patologici ce constituiau arme

biologice eficiente: variola, ciurma, antraxul, toxina botulinică, virusurile encefalitei equine, tularemia, febra Q, boala Marburg, melioidoza și tifosul⁴.

În ce scop sunt folosite armele biologice?

Atacurile cu arme biologice au două scopuri:

1. producerea efectului catastrofic asupra populației civile, inclusiv asupra structurilor și funcționalităților de sănătate publică și asistență medicală. Caracterizate prin mortalitate și morbiditate aceste atacuri surclasează uneori capacitatea de răspuns a unităților medicale și provoacă panică.
2. inducerea fricii și a terorii în rândul populației.

Cine sunt autorii acestor atacuri și cine manifestă interes față de folosirea armelor biologice?

Lista nu este lungă, cuprinde doar trei categorii de autori⁵:

- organismele politice independente: de exemplu, în anii '50, mișcarea pentru independență din Kenya, numită Mau Mau, a folosit toxine de plante pentru a ucide animale, astfel încât să slăbească încrederea localnicilor în administrația britanică și să-i încurajeze să se alăture mișcării;

- sectele: de exemplu, secta Rajneesh a contaminat salata în barurile din Oregon, în 1984, cu *Salmonella typhimurium*, cauzând îmbolnăvirea a peste 700 de oameni; secta Aum Shinrikyo (Justiția supremă) a folosit gazul sarin la metroul din Tokyo, în 1995, cauzând moartea a 12 persoane, iar alte 5.000 au fost intoxicate;

- persoanele fizice, supranumiți „lupii singuratici”: un exemplu de lup singuratic este Larry Wayne Harris, care a încercat să răspândească bacteria ciumei, ulterior încercând să răspândească antraxul în Las Vegas.

Care sunt caracteristicile armelor biologice?

Arma biologică este preferată de teroriști datorită caracteristicilor avute. Este o armă care poate fi ușor fabricată, disimulată, transportată și folosită datorită unui cumul de avantaje: cost relativ scăzut, mijloace tehnice și materiale biologice aflate la îndemâna oricui, informații multiple și complexe despre agenții patogeni, volum foarte mic, efecte letale. Teroriștii au în vedere și faptul de a nu exista tratament care să anuleze efectele armei biologice. Raymond Zilinskas, biolog la Universitatea din Maryland (SUA) și

⁴ US DoD, *NATO Handbook on the Medical Aspects of NBC Defensive Operations*, Washington: The Department of Defence, 1996, p.68 și p.69, apud. Marin Cruceru, Carmen Mureșan, *Bioterorismul și pandemiile, riscuri majore de securitate în secolul al XXI-lea*, Editura TOPFORM, București, 2010, p. 142.

⁵ Sergiu Fendrihan, Cătălin Lăzureanu, Cornelia Prioteasa, *Bioterorismul*, Editura Bioflux, Cluj-Napoca, 2011, p. 22.

membru de două ori în comisiile de control din Irak, afirmă că armele biologice irakiene au fost obținute prin procedee relativ simple: substanțele utilizate pentru acest tip de armament pot fi produse de către un personal tehnic cu calificare medie, cu ajutorul unor echipamente industriale banale (ca de exemplu centrifuga sau dispozitivul de fermentare utilizat în industria laptelui sau cea farmaceutică), cărora li se aduc modificări minore.⁶

Agenții patogeni pot fi transportați cu ușurință în recipiente cât un capac de stilou și dispersați prin orice mijloace. Un specialist în domeniu afirma că un agent patogen poate fi strecurat într-o țară în ceva elementar, ca de exemplu praful de ouă⁷.

Agentul biologic trebuie să îndeplinească o serie de *condiții*⁸: să producă îmbolnăvirea în mod constant; să aibă virulență și infectivitate ridicate; să manifeste o perioadă potrivită de incubație, respectiv scurtă pentru atacul tactic și lungă pentru atacul strategic; să fie stabil în timpul producerii și după diseminare; să poată fi diseminat în mai multe feluri, folosind căi de diseminare variabile; să poată fi produs la scară industrială, suficientă scopului urmărit; să aibă impactul psihologic scontat; să fie dificil de diagnosticat și de tratat; să fie capabil de răspândire prin contaminare secundară; să fie capabil să infecteze mai multe categorii de ținte (de exemplu atât oameni cât și animale); utilizatorul să se poată proteja înainte de diseminare; populația țintă să nu aibă o imunitate dezvoltată față de agenții diseminați.

Armele biologice prezintă și dezavantaje pentru cei care le produc, dezavantaje concretizate în dificultatea protejării persoanelor care lucrează în procesul de producție, frecvența apariției unor defecte de fabricație și a accidentelor, probleme legate de înmagazinarea substanțelor, precum și lansarea lor la țintă. Pentru eliminarea unor dezavantaje, sovieticii își plasau armele biologice în ogivele congelate ale rachetelor (datorită faptului că substanțele biologice sunt foarte sensibile la lumină și căldură) evitând, în acest mod, degradarea microorganismelor din cauza căldurii degajate în momentul impactului⁹.

Bioterorismul – un război al viitorului?

Eliberarea intenționată de viruși, bacterii sau alți agenți cu scopul de a îmbolnăvi sau a ucide oameni, animale sau plante poartă denumirea de bioterorism. Terorismul biologic nu este o invenție de dată recentă, acesta are o istorie mult mai lungă decât armele convenționale, având în vedere că

⁶ Andrew Lloyd, Peter Mathews, *op.cit.*, p. 82.

⁷ Vasile Simileanu, *op.cit.*, p. 399.

⁸ Sergiu Fendrihan, Cătălin Lăzureanu, Cornelia Prioteasa, *op.cit.*, pp. 38-39.

⁹ Andrew Lloyd, Peter Mathews, *op.cit.*, p. 108.

utilizarea sa antedatează descoperirii prafului de pușcă. Prima utilizare a agenților biologici aparține romanilor, care au folosit animale moarte pentru a otrăvi rezervele de apă ale inamicilor¹⁰.

Obiectivul oricărui atac bioterorist îl constituie înfricoșarea, teroarea indusă unei mase largi de oameni, fără discriminare (civili sau militari, femei, copii, bătrâni etc.), demoralizarea populației și suprasolicitarea resurselor medicale. Agenții biologici pot fi folosiți pentru un asasinat individual, pentru a cauza incapacitatea sau moartea a mii de oameni sau pentru contaminarea mediului înconjurător.

Locul central în cadrul discuțiilor legate de bioterorism vizând planul organizatoric, logistic și etic este deținut de maniera de intervenție medicală. Protecția împotriva armei biologice presupune atât stabilirea de către cei cu atribuții în domeniu, cât și cunoașterea de către personalul medical, cu deosebire, și populația, în general, a măsurilor de prevenire care pot scădea mult acțiunea vătămătoare a acesteia.

Pentru atingerea obiectivelor propuse, teroriștii pot apela la diverse modalități de folosire a armei biologice; astfel fructele¹¹, șobolanii, infestarea rezervoarelor de apă sau infectarea cu salmonella sunt câteva dintre modalitățile uzitate de teroriști.

Riscul folosirii de către teroriști a armelor biologice nu este, încă, eliminat. Un studiu realizat de Universitatea Națională de Apărare din SUA confirmă că au avut loc, în secolul al XX-lea, peste 100 de incidente care au implicat manifestarea interesului de a folosi agenți biologici, amenințări cu utilizarea lor sau încercări de a-i obține. Consiliul Național pentru Informații Secrete din SUA, în Raportul *Mapping the Global Future*, afirmă că „va exista cu certitudine un atac cu arme biologice până în anul 2020”¹².

De-a lungul timpului, pe plan internațional și național au fost adoptate o serie de acte normative pentru interzicerea folosirii armelor biologice.

Primul ordin de interzicere a mijloacelor de luptă biologice (și chimice) a fost emis în anul 1863, în SUA, care prevedea că: „Orice formă de utilizare a otrăvurilor pentru infestarea apei fântânilor, a hranei, a armelor sau

¹⁰ Marin Cruceru, Carmen Mureșan, *Bioterorismul și pandemiile riscuri majore de securitate în secolul al XXI-lea*, Editura TOPFORM, București, 2010, p. 132.

¹¹ În 1944, prințul japonez Mikasa a dat publicității faptul că în 1931 armata japoneză a încercat să-i otrăvească pe membrii delegației Ligii Națiunilor însărcinate cu verificarea situației Manciuriei, ocupate de japonezi. Fructele servite diplomaților la dineul oficial fuseseră injectate cu bacilul holerei, însă din fericire, membrii comisiei nu au fost contaminați. Sursa: Andrew Lloyd, Peter Mathews, *op.cit.*, p. 32.

¹² NIC, *Mapping the Global Future 2020*, Washington DC, 2005, p.33, apud. Marin Cruceru, Carmen Mureșan, *op.cit.*, p. 133.

altor elemente de acest gen trebuie exclusă din războiul modern.”¹³ Mai târziu, în anul 1874, *Declarația de la Bruxelles* cerea interzicerea folosirii agenților patogeni și a toxinelor ca armament.

Convenția de la Haga, din anul 1899, interzicea utilizarea otrăvurilor sub orice formă. În anul 1925, *Protocolul de la Geneva* interzicea utilizarea în luptă a agenților patogeni, substanțelor asfixiante și a gazelor toxice.

Deschisă pentru semnare la 10 aprilie 1972, la Londra, Moscova și Washington, *Convenția privind interzicerea dezvoltării, producerii și stocării armelor biologice și toxice și distrugerea lor (Biological and Toxin Weapons Convention – BTWC)* nu a însemnat lichidarea amenințării armelor biologice. Această Convenție este considerată primul tratat de dezarmare universală care interzice producția și utilizarea unei întregi categorii de arme de distrugere în masă - bacteriologice (biologice) și toxice și reprezintă o componentă-cheie în cadrul universal pentru dezarmare generală și neproliferare. BTWC a intrat în vigoare la 28 martie 1975 și obliga statele părți să ia măsuri pentru implementarea în legislația națională și să acționeze astfel încât activitățile interzise să nu aibă loc pe teritoriul național.

România a semnat Convenția privind interzicerea dezvoltării, producției și stocării armelor bacteriologice și cu toxine și distrugerea la 10 aprilie 1972 și a ratificat-o prin Decretul 253 din 6 iulie 1979, publicat în Buletinul Oficial al R.S. România nr.57 din 7 iulie 1979, instrumentele de ratificare fiind depuse la 25 iulie 1979.

Un număr din ce în ce mai mare de state au aderat la BTWC, astfel: numărul statelor semnatare și devenite părți a ajuns la 171; numărul statelor care au ratificat și aderat a ajuns la 155 (din acestea 16 state nu au ratificat încă Convenția), iar un număr de 23 de state nu au semnat Convenția (Andorra, Angola, Cameroon, Ciad, Comoros, Cook Islands, Djibouti, Eritreea, Guinea, Israel, Kazakstan, Kiribati, Marshall Islands, Mauritania, Micronesia (Federal States of), Mozambique, Namibia, Nauru, Niue, Samoa, Trinidad and Tobago, Tuvalu, Zambia)¹⁴.

Cu toate că numărul statelor semnatare a crescut, ancheta desfășurată în anul 1995 arată că 17 state erau suspectate că se ocupau de dezvoltarea armelor biologice: Iran, Irak, Libia, Siria, Coreea de Nord, Taiwan, Israel, Egipt, Vietnam, Laos, Cuba, Bulgaria, India, Coreea de Sud, Africa de Sud, China și Rusia.¹⁵

Dintre eforturile regionale pentru întărirea reglementărilor privind combaterea bioterorismului pot fi amintite: *Strategia UE împotriva*

¹³ *Ibidem*, p. 29.

¹⁴ Sursa: <http://www.ancex.ro/?pag=69>, accesată la data de 5 ianuarie 2012, ora 11.40.

¹⁵ Andrew Lloyd, Peter Mathews, *op.cit.*, p. 77.

proliferării armelor de distrugere în masă (2003), în care se specifică că Uniunea va conduce eforturile pentru reglementarea comerțului cu materiale ce pot fi utilizate în producția de arme biologice; *Cartea Verde privind pregătirea pentru amenințările biologice* (2007), care cuprinde principiile pregătirii contra bioterorismului pe teritoriul UE, precum și standardele și cerințele minime pentru reușita programului; *Directiva 2009/41/EC a Parlamentului European*, care reglementează modul de utilizare, de manipulare și înregistrare a microorganismelor modificate genetic pe teritoriul Uniunii Europene etc.

Legislația națională românească în domeniul bioterorismului cuprinde: Decretul Consiliului de Stat nr.253 din 6 iulie 1979 privind ratificarea BTWC; OUG nr.158/1999 privind regimul importurilor și exporturilor, care reglementează importul și exportul de produse cu dublă folosință; Legea nr.387/2003 privind regimul de control al exporturilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare; Legea nr.535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului; Legea nr.92/2004 privind aprobarea participării României la Grupul Australia pentru controlul exporturilor în vederea neproliferării armelor chimice și biologice; OUG nr.44/2007 privind utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic; Legea nr.3/2008 pentru aprobarea OUG nr.44/2007.

Concluzii

În întreaga lume, la nivel politic, social, medical, mass-media etc., bioterorismul este un subiect abordat frecvent. Cu toate acestea rămâne un „subiect puțin înțeles.”¹⁶ De înțeles rămân motivele care-i determină pe teroriști să apeleze la astfel de arme și să ucidă oameni nevinovați.

Gradul de toxicitate și letalitate, costurile mici și modalitățile mârșave prin care sunt folosite fac ca armele biologice să fie preferate de către teroriști. Indiferent de motivele politice, religioase, ecologice sau alte obiective ideologice invocate de teroriști, bioterorismul induce teroarea și duce ușor la scene de panică și la revolte sociale. În plus, timpul scurs de la executarea atacului până la apariția bolii scade șansa autorităților de a-i prinde pe atacatori.

Bioterorismul rămâne o amenințare gravă și de actualitate la adresa securității individuale, naționale, regionale și internaționale. Evaluarea acestei amenințări înseamnă o apreciere a modului în care agenții biologici pot fi procurați și cum pot fi răspândiți.

¹⁶ Profesorul W. Seth Carus, director al centrului pentru studierea armelor de distrugere în masă din cadrul Universității Naționale de Apărare din SUA, susține această opinie; Sursa: Marin Cruțeru, Carmen Mureșan, *op.cit.*, p. 135.

Consider că este nevoie de o mai amplă popularizare a măsurilor imediate ce urmează a fi aplicate pentru reducerea efectelor unor atacuri biologice. În acest sens, eforturile comunității internaționale trebuie să fie la unison pentru contracararea bioterorismului.

BIBLIOGRAFIE

- Cruțeru Marin, Mureșan Carmen, *Bioterorismul și pandemiile - riscuri majore de securitate în secolul al XXI-lea*, Editura TOPFORM, București, 2010.
- Fendrihan Sergiu, Lăzureanu Cătălin, Prioteasa Cornelia, *Bioterorismul*, Editura Bioflux, Cluj-Napoca, 2011.
- Lloyd Andrew, Mathews Peter, *Bioterorismul, flagelul mileniului III*, Editura Hiparion, Cluj-Napoca, 2002.
- Păun Ludovic, *Bioterorismul și armele biologice*, Editura Amaltea, București, 2003.
- Simileanu Vasile, *Conflictele asimetrice*, Editura TOP FORM, București, 2011.
- Bioterorismul și armele biologice în lume*, broșura S.R.I., accesibilă pe pagina de internet www.sri.ro;
- http://www.bioetica.ro/atdoc/RRBv5n4_2007_Ciureanu_RO.pdf
- <http://www.mae.ro/node/2018>
- <http://www.ancex.ro/?pag=69>
- http://www.igsu.ro/documente/informare_preventiva/masuri_de_protectie_in_caz_de_utilizare_arma_biologica.pdf
- http://www.isubuzau.ro/legislatie_insp_prevenire/Ghid%20protectie%20NBC.pdf

MODEL PENTRU ANALIZA DEFECȚIUNILOR APLICABIL ÎN MENTENANȚĂ CA DOMENIU AL PLANIFICĂRII SPRIJINULUI LOGISTIC

Lt.col.dr.ing. Gheorghe NEGRU*
U.N. 02512, București

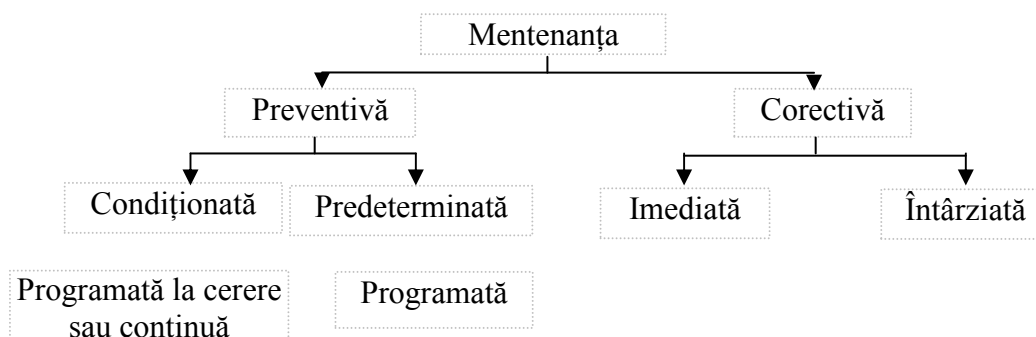
Articolul prezintă un model pentru analiza defecțiunilor precum și aplicarea acestuia pentru un studiu de caz din domeniul managementului planificării logistice.

Cuvinte cheie: fiabilitate; planificare logistică; mentenanță.

Mentenanța, ca parte a managementului planificării logistice, este o combinație de acțiuni cu intenția de a menține sau a reface starea unui sistem care să îi permită acestuia executarea funcțiilor și operațiunilor pentru care a fost proiectat. Acest concept conduce la o clasificarea a acțiunilor de mentenanță astfel:

- acțiuni orientate spre menținerea capabilităților tehnico-operaționale ale unui sistem;
- acțiuni orientate spre refacerea capabilităților tehnico-operaționale ale unui sistem.

Menținerea și refacerea sunt definiții ale tipurilor de acțiuni care sunt concretizate prin mentenanța preventivă respectiv corectivă. Pe baza acestor criterii standardul pentru mentenanță al Uniunii Europene¹ prezintă o serie de tipuri de mentenanță conform celor din figura nr. 1.

Fig. 1 Tipuri de mentenanță conform EN 13306: 2001

* e-mail: gnegru@acttm.ro

¹ EN 13306:2001, Maintenance Terminology. European Standard. CEN (European Committee for Standardization), Brussels, 2001.

Funcții de bază pentru modelul defecțiunii

Se vor lua în considerare următoarele funcții de bază referitoare la defecțiunile sistemelor/echipamentelor:

Tabelul 1

Semnificația notațiilor

<i>Mărime</i>	<i>Semnificație</i>
$f(t)$	Funcția densității probabilității de defectare
$F(t)$	Funcția de distribuție a probabilității de defectare (Funcția distribuției cumulate a probabilității de defectare)
$R(t)$	Funcția de fiabilitate
$\lambda(t)$	Rata de defectare

Fie funcțiile:

$$f(t) = R(t-1) - R(t), \quad 1)$$

$$\lambda(t) = f(t) / R(t-1) \quad 2)$$

$$F(t) = 1 - R(t), \quad 3)$$

Pentru intervale discrete de timp prin transformarea funcțiilor de bază în funcții de probabilitate continue se obțin următoarele:

- $R(t)$ este probabilitatea de a funcționa până la momentul de timp t .
- $\lambda(t)dt$ este probabilitatea de defectare în intervalul $[t, t+dt]$ presupunând că sistemul/echipamentul funcționează până la momentul de timp t .

Astfel vom avea ²

$$\lambda(t)dt = f(t)dt / R(t) \quad 4)$$

unde $f(t)dt$ este probabilitatea de defectare în intervalul $[t, t+dt]$ cu $f(t)$ funcția densității probabilității timpului de defectare.

² Adolfo Crespo Márquez, *The Maintenance Management Framework*, Springer-Verlag London Limited, 2007.

Probabilitatea de defectare (rata de defectare) se va determina cu formula:

$$\lambda(t) = f(t) / R(t) \quad 5)$$

Prin integrare pe intervalul $[0, t]$ vom avea

$$\int_0^t f(t) dt = 1 - R(t) \quad 6)$$

Derivând ecuația anterioară obținem ³

$$f(t) = \frac{-dR(t)}{dt} \quad 7)$$

Înlocuind ecuația (7) în ecuația (5) obținem

$$-\lambda(t) = \frac{dR(t)}{dt} \frac{1}{R(t)} \quad 8)$$

Integrând ecuația (8) se obține

$$-\int_0^t \lambda(t) dt = \int_1^{R(t)} \frac{dR(t)}{R(t)} \quad 9)$$

Limitele de integrare ale ratei de defectare sunt cuprinse în intervalul $[0, t]$. La momentul $t=0$, $R(t)=1$ iar în t fiabilitatea va fi $R(t)$. Dacă vom integra ecuația (9) rezultatul va fi

$$-\int_0^t \lambda(t) dt = \ln R(t) \Big|_1^{R(t)} = \ln R(t) - \ln 1 = \ln R(t) \quad 10)$$

Astfel ⁴

$$R(t) = \exp \left\{ - \int_0^t \lambda(t) dt \right\} \quad 11)$$

În acest context putem observa faptul că în situația în care avem o rată de defectare constantă distribuția defecțiunilor este aleatorie fiind definită de

$$R(t) = e^{-\lambda t} \quad 12)$$

³ *Ibidem.*

⁴ *Idem.*

Studiu de caz

Date de intrare

O structură de sprijin logistic dislocată într-un teatru de operații efectuează misiuni cu 5 camioane identice achiziționate la aceeași dată și intrate în exploatare la aceeași dată. După aproximativ 10 luni se efectuează analiza defecțiunilor la camioane. S-a constatat faptul că anumite componente de cauciuc ale motorului au avut un număr semnificativ de defecțiuni. Acestea sunt sintetizate în tabelul 2.

Tabelul 2
Centralizatorul defecțiunilor elementelor de cauciuc

<i>Luna</i>	<i>Camion 1</i>	<i>Camion 2</i>	<i>Camion 3</i>	<i>Camion 4</i>	<i>Camion 5</i>
1		Defecțiune		Defecțiune	
2			Defecțiune	Defecțiune	
3					Defecțiune
4	Defecțiune	Defecțiune		Defecțiune	Defecțiune
5			Defecțiune		
6			Defecțiune		
7	Defecțiune		Defecțiune		
8		Defecțiune		Defecțiune	Defecțiune
9					
10	Defecțiune	Defecțiune			

Date de ieșire

Ne propunem să evaluăm prin intermediul funcțiilor de bază ale modelului defecțiunii nivelul fiabilității componentelor de cauciuc ale camioanelor aflate în înzestrarea structurii de sprijin logistic.

Vom parcurge următoarele etape:

- estimarea funcției de distribuție a defecțiunilor;
- estimarea ratei de defectare a componentelor de cauciuc;
- reprezentarea grafică a funcțiilor de bază ale modelului defecțiunilor.

Rezultatul estimărilor referitoare la funcția de distribuție a defecțiunilor precum și a ratei de defectare a componentelor de cauciuc este prezentat în tabelul 3. Rezultatele din tabelul 3 au fost obținute pe baza datelor cuprinse în tabelul 4. Tabelul 4 se obține din tabelul 2 prin gruparea defecțiunilor din baza de date pe baza duratei de viață estimate a componentelor de cauciuc. În situația analizată conform recomandărilor producătorului componentelor de cauciuc acestea se pot afla în următoarele situații:

- Perioada 1: rezervă de funcționare de 90%;
- Perioada 2: rezervă de funcționare de 70%;
- Perioada 3: rezervă de funcționare de 50%;
- Perioada 4 : rezervă de funcționare sub 30%.

Încadrarea în fiecare categorie, din cele menționate anterior, se face conform numărului de ore de funcționare înscrise în cărțile tehnice ale camioanelor.

Tabelul 3

Obținerea funcțiilor de bază

<i>Perioada din durata de viață a componentelor de cauciuc</i>	$f(t)$	$F(t)$	$R(t)=1-F(t)$	$\lambda(t)=\frac{f(t)}{R(t-1)}$
Perioada 1	6/18=1/3	1/3	12/18=2/3	1/3
Perioada 2	3/18=1/6	1/2	9/18=1/2	1/4
Perioada 3	5/18	7/9	4/18=2/9	5/9
Perioada 4	4/18=2/9	1	0	1

Tabelul 4

Numărul de defecțiuni pe timpul duratei de viață pe camion

Numărul de defecțiuni pe camion și perioada din durata de viață. Se presupune că există aceeași cauză a defecțiunilor						
<i>Perioada din durata de viață a componentelor de cauciuc</i>	<i>Camion 1</i>	<i>Camion 2</i>	<i>Camion 3</i>	<i>Camion 4</i>	<i>Camion 5</i>	<i>Total</i>
Perioada 1		1	2	2	1	6
Perioada 2		1	1	1		3
Perioada 3	2	1	1		1	5
Perioada 4	1	1		1	1	4
						18

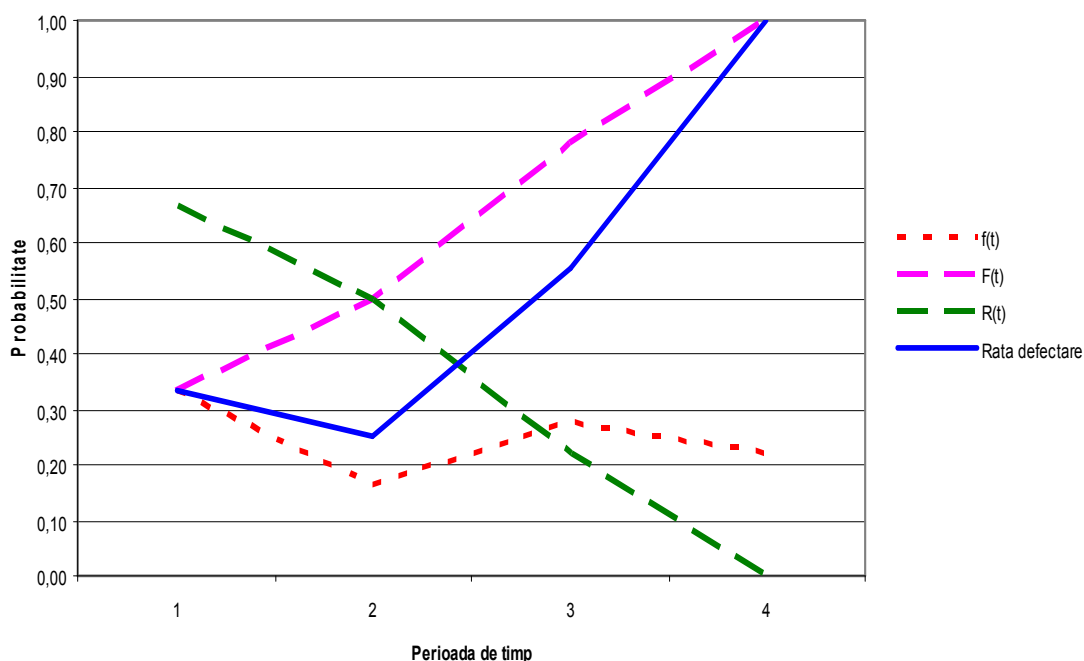
Detaliile pentru obținerea funcției $F(t)$ (conform datelor din tabelul nr. 2) sunt prezentate în tabelul nr. 5.

Tabelul 5

Obținerea funcției $F(t)$

	<i>Perioada 1</i>	<i>Perioada 2</i>	<i>Perioada 3</i>	<i>Perioada 4</i>
Număr defecțiuni	6	3	5	4
Număr cumulat de defecțiuni	6	9	14	18
$F(t)$	$6/18=1/3$	$9/18=1/2$	$14/18=7/9$	$18/18=1$

Conform datelor prezentate în tabelul 3 se obține reprezentarea grafică a funcțiilor $f(t)$, $F(t)$, $R(t)$, $\lambda(t)$ din figura nr. 1.

Fig. 2 Reprezentarea funcțiilor de bază

Interpretarea rezultatelor

Conform calculelor efectuate și a reprezentării grafice din figura 2 identificăm următoarele:

1. Probabilitatea de defectare a componentelor de cauciuc, $F(t)$, este ridicată deoarece predomină componente aflate în perioadele 3 și 4 care sunt la limita ciclului normal de funcționare.

2. Fiabilitatea la nivelul componentelor de cauciuc, $R(t)$, este extrem de scăzută fapt ce confirmă observația referitoare la valorile funcției $F(t)$.

3. Rata de defectare, $\lambda(t)$, la nivelul componentelor de cauciuc este ridicată fapt ce constituie o confirmare în plus a valorilor obținute pentru $F(t)$ și $R(t)$.

Concluzii

Prin intermediul studiului de caz a fost pusă în evidența utilitatea funcțiilor de bază pentru modelul defecțiunii în domeniul managementului planificării logistice. Acestea permit identificarea cu precizie a subsistemelor/componentelor care pot influența nivelul fiabilității sistemelor tehnice complexe și implicit starea de operativitate a acestora. În egală măsură în condițiile restricțiilor bugetare pot constitui un suport eficient pentru justificarea menținerii/renunțării la un sistem tehnic.

BIBLIOGRAFIE

- Barlow RE, Hunter LC, *Optimum preventive maintenance policies. Operations Research*, 1960.
- Barlow RE, Hunter LC, Proschan F, *Optimum checking procedures. Journal of the Society for Industrial and Applied Mathematics*, 4:1978-1095, 1963.
- Duffuaa SO, *Mathematical Models in Maintenance planning and scheduling*, in Ben-Daya M, Duffuaa SO, Raouf A (eds.), *Maintenance Modeling and Optimization*, Kluwer, Boston, USA, 2000.
- Duffuaa SO, Raouf A, Campbell JD *Planning and control of maintenance systems: modeling and analysis*. Wiley, NY, 1999.
- Woodhouse J, *Managing industrial risk*. London: Chapman Hill, 1993.
- Woodward DG, *Life cycle costing theory. Information, acquisition and application*. *International Journal of Project Management*, 15(6): 335- 344, 1997.

EXECUTAREA RIPOSTEI ARMATE PÂNĂ LA CONSTITUIREA FORȚEI ALIATE

Col. (r) prof.univ.dr. Lucian STĂNCILĂ*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Lt.col.drd. Marcel-Iulian DOGARU**

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Spre deosebire de războaiele din trecut, conflictul militar modern se caracterizează prin faptul că punctul culminant al acestuia se poate situa în perioada de debut. De aceea, neatingerea acestor obiective ar avea drept consecințe prelungirea stării de război și angajament militar, costuri umane și materiale greu de estimat și urmări nedorite pentru statul român, confruntarea armată în această perioadă fiind extrem de violentă și decisivă, drept pentru care organismul militar trebuie să fie adecvat unei asemenea situații.

Cuvinte cheie: agresiune; operații; ripostă armată; conflict armat; debutul conflictului.

Statutul de membru al NATO și UE oferă țării noastre condiții favorabile de dezvoltare economică și socială durabilă, de participare activă la acțiunile de menținere a păcii și securității în plan regional și global, de contracarare eficientă atât a riscurilor și amenințărilor clasice, cât și a celor de tip asimetric. Totodată, acest statut reprezintă angajamentul României de a respecta principiile organismelor internaționale din care face parte, de a împărți atât riscurile și responsabilitățile, avantajele apărării colective, constând în realizarea obiectivelor naționale de securitate prin efortul colectiv.

Chiar și în condițiile apartenenței la această arhitectură de securitate, responsabilitatea apărării naționale revine autorităților statului român. Ca urmare, este foarte posibil ca într-o evoluție geostrategică zonală imprevizibilă, punerea în aplicare a clauzelor privind apărarea colectivă a României să se facă cu oarecare întârziere și nu imediat după declanșarea agresiunii, întârzierea datorându-se timpului necesar de activare a mecanismelor politice, timpului necesar punerii în funcțiune a mecanismelor

---

* Tel. 021.319.48.80 / 0292

** e-mail: mdogaru@mapn.ro

de decizie militară, duratei activării forțelor aliate, timpului necesar dislocării în teatrul de operații pe teritoriul României.

Consacrată deja în cadrul „instrumentarului” cu care operează teoria generală a artei militare, sintagma „perioada inițială (de debut) a conflictului armat” are elemente proprii care o diferențiază de celelalte etape ale conflictului, fără a avea însă un conținut și o durată precis determinate, aceste elemente diferind de la caz la caz. În literatura de specialitate sunt folosite diverse sintagme pentru a denumi perioada de la începutul conflictului armat: de tensiune, de criză, de început, inițială, a ripostei graduale etc., fiecare încercând să surprindă de fapt același lucru și anume nota de specificitate a conflictului la debutul său. Noi ne oprim la sintagma „debutul conflictului”, pe care o considerăm sugestivă pentru a evidenția conținutul măsurilor, activităților și misiunilor întreprinse în plan politic, diplomatic, informațional, economic, militar, psihologic etc. pentru ca statul român să dea o ripostă adecvată agresorului.

Debutul unui eventual conflict armat pentru apărarea teritoriului național ar viza probabil în principal paralizarea voinței, moralului, conștiinței și suportului material ale forțelor sistemului național de apărare și populației prin acțiuni militare de anvergură, de tip asimetric (vectori tehnici de angajare specifici erei informaționale), în scopul de a provoca urmări nefaste asupra comportamentului și deciziei până la cele mai înalte niveluri ale statului român și cu mascarea abilă a agresiunii. Acestora li s-ar adăuga sfidările de tot felul, demonstrațiile de violență și forță, acțiunile șocante terorist-diversioniste, încheiate cu acțiuni militare fulgerătoare.

Prefigurările pe termen mediu și lung cu privire la organismul militar românesc, dacă vor fi susținute corespunzător financiar, vor imprima o fizionomie modernă confruntării armate încă din primele momente ale angajării forțelor sistemului național de apărare asumate din poziția de membru al Alianței Nord-Atlantice sau prin angajamente de altă natură.

În regula jocului clasic, confruntarea armată se desfășura după un scenariu pe care părțile îl cunoșteau, îi anticipau cu relativă ușurință scenele și secvențele principale și căruia i se conformau în cea mai mare măsură. În planul luptei și operației măiestria consta în realizarea superiorității de forțe și mijloace la momentele și în punctele-cheie, pentru a produce inamicului pierderi cât mai grele, în scopul preluării inițiativei pe teatrul de acțiuni militare și menținerii ei un timp cât mai îndelungat. În acest mod, nu i se mai permitea adversarului să-și revină, să reechilibreze situația, se putea înclina balanța și se putea tranșa, până la urmă, rezultatul confruntării.

Modificarea imaginii asupra câmpului de luptă din perspectiva confruntării armate în era tehnologiei informației, susținută de strategii bazate

pe utilizarea de forțe dotate cu mijloace și tehnici ultraperfecționate, dă debutului apărării armate a teritoriului național imaginea unei confruntări armate, ale cărei note definitorii vor fi probabil: tridimensionalitatea, transparența, dinamismul, caracterul pulsatoriu, multidirecționalitatea, automatizarea și digitizarea, fiind absente liniaritatea clasică, uniformitatea cu fâșii, aliniamente, raioane, adâncimi, linii etc.¹.

Caracterul modern al luptei armate, exprimat la diferite niveluri ale angajării militare în cadrul perioadei debutului apărării armate a țării, va fi asigurat de un organism militar modern, ale cărui tendințe evolutive evidențiază demasificarea armatei naționale și reducerea efectivelor militare active, a armamentului și tehnicii de toate tipurile, suplinită de creșterea calității personalului și performanțelor tehnice, separarea părții operaționale a comandamentelor de cea administrativă, evitându-se diferențieri majore în pregătirea comandamentelor operaționale față de cele teritoriale, crearea de structuri militare de tip modular în care eşalonul unitate tactică reprezintă elementul acțional de bază, sporirea mobilității și capacității de reacție a forțelor militare active și instituirea unui sistem viabil de capacitate a forțelor principale și de generare a forțelor de rezervă, înzestrarea și dotarea modernă a structurilor, în care complexele de armamente și tehnică de cercetare-lovire, conducerea automatizată și o putere de lovire mărită vor spori puterea de luptă a grupărilor acționale.

Un asemenea tip de organism militar este necesar, având în vedere că în apărarea armată a țării în context aliat sau în absența acestuia acțiunile neliniare, atipice, de tip asimetric și bazate pe efecte vor constitui fondul acțional al structurilor militare, acțiunea asupra agresorului va avea loc în toate mediile, simultan asupra tuturor componentelor dispozitivelor, prin operații întrunite și combinate, crește rolul acțiunilor / loviturilor chirurgicale, selective, executate cu grupări acționale suplimentare, extrem de mobile, pentru a obține rezultate maxime, prin acțiuni rapide, fulgerătoare.

Ca urmare, apreciem că, de cele mai multe ori, confruntarea militară în această perioadă va fi una de amploare operativă sau chiar tactică, însă efectele ei vor căpăta importante conotații strategice. Acțiunile militare de răspuns ale României în perioada debutului conflictului vor începe printr-o ripostă fermă și flexibilă, în care forțele proprii activate încă din etapa de criză (tensiune) vor realiza siguranța strategică a direcțiilor (zonelor) supuse pericolului agresiunii, iar intrarea în faza de pericol iminent (în fapt, declanșarea măsurilor necesare angajării inițiale) marchează desfășurarea și intrarea în dispozitiv a forțelor zonale de reacție în caz de criză. Ca urmare, acțiunile militare strategice specifice acestei etape vor avea aspectul unei

¹ *Tratat de știință militară*, vol.I, Editura Militară, București, 2001, p. 290.

angajări selective, pe momente secvențiale, în care grupările acționale vor reacționa pe direcții sau asupra unor „focare” de angajare zonală. Spațiul principal al confruntării va fi zona de siguranță strategică, dar nu vor fi excluse și acțiunile și spațiile în zona principală de rezistență sau în cea de manevră din cadrul teatrului de operații vizat.

Unui scenariu modern al acțiunilor agresorului, care ar viza distrugerea sistemului de cercetare și apărare antiaerian, anihilarea capacităților militare active, paralizarea conducerii, diminuarea capacității de generare a forțelor și a resurselor de sprijin al efortului militar ale statului român, acesta îi va răspunde printr-o strategie adecvată constând în monitorizarea spațiului de interes strategic și reacție la războiul informațional și psihologic al adversarului, protejarea forțelor și păstrarea capacităților de reacție proprie atât pe timpul redислоării acestora, cât și în momentele sustragerii de sub loviturile adversarului, riposte secvențiale și selective asupra vectorilor de lovire și a sistemelor de conducere ale forțelor adversarului, absorbția și atenuarea violenței primelor operații de lovire executate de către adversar, precum și temporizarea acțiunilor sale în spațiul intern de interes strategic, activarea marilor unități și unităților din cadrul forțelor principale de apărare, începerea generării selective a marilor unități și unităților din cadrul forțelor de rezervă.

Declanșarea operațiilor aeriene, terestre și navale de către agresor, în combinație cu acțiunile unor grupuri de diversiune, ar impune intrarea în acțiune structurilor de forțe operaționalizate la pace, neangajate în teatre de operații în afara teritoriului național. Rolul strategic principal al acestora este de descurajare în starea de pace și criză, iar în cadrul etapei de debut al conflictului armat fiind cel de a executa o ripostă activă și fermă la nivelul întregului teatru de acțiuni militare, vizând: interzicerea pătrunderii unor forțe de intervenție rapidă sau lichidarea acestora în caz de pătrundere în oricare din teatrele de operații (direcțiile) din teritoriul național; participarea la nimicirea unor trupe aeromobile sau de desant aerian folosite de inamic în perioada debutului conflictului militar; pregătirea și apărarea unor zone (raioane, obiective, aliniamente) de importanță strategică de pe teritoriul național; asigurarea activării forțelor principale de apărare și a generării forțelor necesare din cadrul forțelor de rezervă; prevenirea declanșării și escaladării acțiunilor destabilizatoare și/sau separatiste; izolarea, blocarea și neutralizarea grupurilor terorist-diversioniste; participarea la asigurarea stabilității și democrației constituționale în anumite zone ale țării; executarea de acțiuni demonstrative cu caracter descurajator.

Sintetizând, am putea spune că rolul acestor forțe în debutul apărării armate a țării ar fi cel de ripostă mobilă și de control al spațiului de manevră.

Angajarea militară propriu-zisă va avea, probabil, aspectul unor operații întrunite ale componentelor terestre, aeriene și navale, după caz, desfășurate pe obiective și misiuni principale, într-un spațiu larg și

complementar unor acțiuni de menținere, asigurare și restabilire a ordinii publice și a ordinii constituționale. Scopul general al reacției în perioada debutului riposteii armate decise de conducerea politico-militară a statului român (reacție militară, politico-diplomatică, economică, informațională, psihologică etc.) îl constituie zădărnicierea agresiunii și impunerea stării de pace sau, măcar, asigurarea spațiului și timpului necesar constituirii și intrării în acțiune a Forței aliate, acesta fiind în principiu contrapus scopului primei operații a agresorului care ar viza, probabil, înfrângerea militară rapidă a României.

Spre deosebire de războaiele din trecut, conflictul militar modern se caracterizează prin faptul că punctul culminant al acestuia se poate situa în perioada de debut. De aceea, neatingerea acestor obiective ar avea drept consecințe prelungirea stării de război și angajament militar, costuri umane și materiale greu de estimat și urmări nedorite pentru statul român, confruntarea armată în această perioadă fiind extrem de violentă și decisivă, drept pentru care organismul militar trebuie să fie adecvat unei asemenea situații.

Concluzia noastră nu poate fi alta decât cea prin care constatăm că perioada debutului apărării armate a teritoriului național atunci când activarea clauzelor art. 5 al Tratatului de la Washington se face după declanșarea agresiunii poate fi considerată ca fiind cea mai dificilă pentru statul român, în cazul în care va fi ținta unei agresiuni militare. În cadrul acesteia se vor suporta primele lovituri, de regulă cele mai violente, care vor pune în dificultate organele de decizie politico-militară și, în caz de surprindere, ea se va solda cu urmări grave, greu de prevăzut. Dacă este mai bine studiată și pregătită corespunzător, riposta armată grefată pe un organism militar modern, are, după părerea noastră, un rol hotărâtor în desfășurarea confruntării armate, în care se va decide victoria.

În situația în care agresiunea la adresa României ar depăși capacitatea statului român de a-și gestiona singur problemele generate de declanșarea acesteia, în conformitate cu prevederile art. 5 al Tratatului și după parcurgerea etapelor și procedurilor stabilite, s-ar trece la aplicarea strategiei apărării colective. Trecerea de la apărarea cu forțele proprii la apărarea colectivă imprimă o nouă fizionomie operațiilor, care ridică însă probleme noi, deosebit de complexe determinate de luarea deciziei politice la nivelul Alianței, luarea deciziei politice la nivelul membrilor acesteia care doresc să contribuie cu forțe, luarea deciziei militare, planificarea operației, dislocarea fiecărui contingent, stabilirea zonelor de responsabilitate, relațiile structurilor străine angajate cu administrația și cu populația din zona de operații, modul de rezolvare a problemelor conducerii la nivelul strategic și la cel al conducerii operaționale, modul de rezolvare a problemelor de natură logistică, soluționarea problemelor privind relația civili-militari și multe altele.

BIBLIOGRAFIE

- Frunzeti T., Mureșan M., Văduva Gh., *Război și haos*, Editura C.T.E.A., București, 2009.
- Mureșan M. și colectiv, *Securitatea europeană la începutul mileniului trei*, Editura U.N.Ap. „Carol I”, București, 2006.
- Mureșan M., Stăncilă L., Enache D., *Aspecte ale confruntărilor militare ale viitorului*, Editura U.N.Ap. „Carol I”, București, 2006.
- Mureșan M., Stăncilă L., Enache D., *Tendențe de evoluție a teoriei și practicii războiului*, Editura U.N.Ap. „Carol I”, București, 2006.
- Mureșan M., Văduva Gh., *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura U.N.Ap. „Carol I”, București, 2006.
- Sîrbu C., Stăncilă L., Florea C., *Stigmatul războiului*, Editura Sitech, Craiova, 2008.
- Țenu C., Stăncilă L., Enache D., *Fundamentele întrebuițării forțelor terestre în acțiunile militare moderne*, Editura U.N.Ap., București, 2005.
- Constituția României*, București, 2003.
- Strategia națională de apărare a țării*, București, 2008.
- Strategia de securitate națională a României*, București, 2007.
- Doctrina Armatei României*, București, 2012.
- Carta Albă a Apărării, proiect*, București, 2011.
- Strategia Militară a României, proiect*, București, 2011.
- Tratat de știință militară*, vol. 1 și 2, București, 2001.

REFORMA SECTORULUI DE SECURITATE – PARTEA RECONSTRUCȚIEI POSTCONFLICT

Lt.col. Marian BAE*
Colegiul Național de Apărare

Conflictul face parte din natura umană, face parte din viața oamenilor, iar omul este prin excelență o ființă a intereselor conflictuale. Istoria omenirii este presărată cu o variată gamă de conflicte, de la cele economice până la cele militare, în funcție de creșterea și decăderea unor triburi, națiuni, imperii sau culturi. Unele entități au declanșat și s-au angajat în conflicte atacând pentru a destabiliza, controla sau cucerii, în timp ce alții au făcut-o pentru a se apăra.

Conflict is part of human nature, is part of human life, as man is essentially a creature of conflicting interests. Human history is full of conflicts, from the economic to the military, depending on the growth and decay of tribes, nations, empires and cultures. Some entities initiated and engaged in attacking conflict to destabilize, control or conquer, while others did so to defend themselves.

Cuvinte cheie: conflict; postconflict; operații; reconstrucție; stabilitate.
Keywords: *conflict; postconflict; operations; reconstruction; stability.*

Conform Strategiei de Securitate Națională a României, prin *securitate națională* se înțelege „condiția fundamentală a existenței națiunii și a statului român; ea are ca domeniu de referință valorile, interesele și obiectivele naționale. Securitatea națională este un drept imprescriptibil care derivă din suveranitatea deplină a poporului, se fundamentează pe ordinea constituțională și se înfăptuiește în contextul securității regionale, euroatlantice și globale”¹.

Întărirea apărării naționale presupune dezvoltarea fiecărei componente – politică, diplomatică, economică, morală, financiară, tehnologică, mediu ambiant și militară – precum și a conexiunilor dintre ele, astfel încât să se realizeze efectul sinergic care contribuie în mod decisiv la transformarea potențialului în capacitate. O apărare națională credibilă, care are efect

---

* e-mail: baemarian@yahoo.com

¹ *Strategia de securitate națională a României*, București, 2007, <http://www.presidency.ro>

descurajant asupra adversarilor potențiali și unul de apreciere din partea aliaților, se poate obține în condițiile în care avem: o conducere politică respectată în țară și străinătate, o diplomatie abilă în susținerea interesului național, o economie puternică și performantă, un nivel de viață ridicat, stabilitate politică și pace socială, o armată bine dotată și instruită².

Conceptul de reformă a sistemului de securitate (RSS) începe să fie folosit în jurul anului 2000 pentru a descrie procesele de transformare a sectorului de securitate din țările central și sud-est europene, cu scopul de a le face mai eficiente și mai responsabile într-un sistem democratic³.

Conceptul de reformă a sectorului de securitate nu are o definiție clară. Centrul Democrat de Control al Forțelor Armate (DECAF) din Geneva, coordonator a unui studiu empiric pe tema reformei sistemului de securitate în sud-estul Europei, în cadrul Parteneriatului pentru Pace, stabilește câteva trăsături și obiective pe care trebuie să le cuprindă reforma: reforma este inițiată de liderii politici în concordanță cu principiile democratice, punctul de plecare îl reprezintă viziunea extinsă asupra securității, reforma cuprinde toate instituțiile de securitate națională, reforma este un proces îndelungat și se concentrează masiv pe structuri și pe resursele umane⁴.

Per ansamblu, reforma sectorului de securitate se referă la o multitudine de aspecte ale sectorului securității, precum reducerea armamentului, restructurarea forțelor armate, profesionalizarea armatei, introducerea mecanismelor de control democratic asupra forțelor armate, gestionarea violenței, restructurarea serviciilor de informații, a poliției, trupelor de jandarmi și grăniceri, dar și implicarea în sistemul judiciar și penal.

Restabilirea securității unui stat implică a avea securitate națională, granițe sigure și înțelegere relativă cu statele vecine. Dintre cei trei factori necesari în realizarea stabilității și reconstrucției unui stat, securitatea internă este cea mai importantă și de multe ori cel mai dificil de atins.

Apărarea națională și securitatea internă sunt pietrele de temelie tradiționale ale suveranității unui stat. Securitatea este esențială pentru o guvernare legitimă și cu participarea populației, în care să funcționeze statul de drept și care să aibă o dezvoltare economică susținută. Pentru refacerea unui stat în urma efectelor distructive ale unui conflict armat sau a altor evenimente care amenință integritatea guvernului central, cum ar fi dezastrele

² Dr. Constantin Moștoflei (coordonator), *Strategii de apărare și securitate la frontiera răsăriteană a NATO și UE*, lucrări prezentate în cadrul Sesiunii internaționale de comunicări științifice organizate de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, 23-24 noiembrie 2006, Volumul I, editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

³ Marian Zulean, *Militarul și societatea: relațiile civil-militare la începutul mileniului al III-lea*, Editura Militară, București, 2008.

⁴ *Ibidem*.

naturale, un sector de securitate eficient încurajează investițiile străine și ajută la reducerea sărăciei. Se impune, de asemenea, aplicarea tuturor capacităților disponibile pentru reducerea sau eliminarea efectelor conflictului și de a crea un mediu de securitate propice dezvoltării statului de drept.

În zonele unde conflictul încă este în curs de desfășurare, securitatea este prima prioritate și prin urmare aceasta trebuie stabilizată înaintea acțiunii actorilor externi în aceste zone. Aceste zone necesită, de obicei, utilizarea inițială a forțelor militare la realizarea securității drept condiții necesare pentru acțiunea de succes a agențiilor internaționale, care vor contribui la reconstrucția statului respectiv.

Sectorul de securitate cuprinde persoanele și instituțiile responsabile pentru siguranța și securitatea națiunii gazdă și a poporului său. În general, aceasta include forțele militare, forțele de poliție naționale și locale, justiția și sistemul de corecție (penitenciare), forțele poliției de frontieră și de coastă, organismele de supraveghere, forțele de pază private și companiile de securitate ale statului⁵. Funcționarea sectorului de securitate, reprezintă fundamentul unei guvernări legitime și eficiente, precum și al funcționării de durată a oricărui stat.

Reforma sectorului de securitate reprezintă un set de politici, planuri, programe și activități prin care un guvern se angajează să îmbunătățească modul în care oferă siguranță, securitate și justiție populației.

Reforma sectorului de securitate are ca scop oferirea unor servicii publice eficiente și legitime, care să fie transparente, responsabile în fața autorității civile și care să răspundă nevoilor populației. Aceasta poate include activități integrate de sprijin de apărare și reforma forțelor armate; supraveghere și management civil; reforma forțelor de poliție, justiție, informații; adoptarea unei strategii naționale de securitate; dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea forțelor beligerante, concomitent cu reducerea violenței armate.

Strategia de securitate națională urmărește să contribuie la o guvernare eficientă și legitimă a statului, care să ofere cetățenilor săi desfășurarea de activități în cadrul sistemului internațional.

Reforma sectorului de securitate (RSS) poate consolida diplomația și apărarea granițelor, reducând în același timp pe termen lung amenințările la adresa securității, ajutând la construirea unor societăți stabile, prospere și pașnice.

Reforma sectorului de securitate facilitează cooperarea pentru securitate cu alte state, activitățile de construire a capacităților statului în toate domeniile și angajarea în operații de stabilitate. În cele din urmă, reforma

---

⁵ FM 3-07, *Stability Operations*, Headquarters Department of the Army, chapter 6, 6 October 2008.

sectorului de securitate se bazează pe tradiția națiunilor de a lucra în parteneriat cu guvernele străine și organizațiile internaționale, pentru a sprijini în mod eficient guvernarea eficientă, pacea și securitatea.

Reforma sectorului de securitate implică reabilitarea și reformarea instituțiilor principale și a ministerelor, care să mențină și să ofere siguranță și securitate din exterior pentru populația statului respectiv. Prin acțiunea unificată, toți indivizii și instituțiile statului trebuie să-și asume efectiv rolul de legitimitate și de răspundere, care aducă securitate externă și internă pentru toți cetățenii, sub controlul civil și a autorității legitime a statului.

O reformă eficientă a sectorului de securitate permite unui stat de a construi capacitatea sa de a furniza securitate și justiție. Reforma sectorului de securitate promovează stabilitatea, favorizează reforma celor domenii și permite dezvoltarea economică. Rezultatul care se dorește de la derularea programelor reformei sectorului de securitate este acela ca sectorul de securitate să devină legitim și adânc înrădăcinat în cadrul statului de drept.

Reforma sectorului de securitate include eforturile de reformă ce vizează persoanele și instituțiile care asigură securitatea unei națiuni, precum și promovarea și consolidarea statului de drept. Prin recunoașterea aspectelor de interdependență inerente ale domeniilor sectorului de securitate și prin integrarea operațională cu reforma instituțională și de guvernare, reforma sectorului de securitate promovează securitatea eficientă, legitimă, transparentă împreună cu securitatea responsabilă și justiția. Reforma sectorului de securitate captează complet o gamă de activități de securitate sub umbrela largă a unui cadru unic și coerent. Acesta se întinde de la instruirea forțelor militare și de poliție, la dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea foștilor combatanți și până la supravegherea și sprijinul financiar a reformei sectorului de securitate.

Abordarea integrată a programelor reformei sectorului de securitate este un angajament complex, care necesită timp și răbdare. Gestionarea așteptărilor și stabilirea de obiective realiste sunt esențiale pentru susținerea de astfel de programe. Multe din reforme necesită un cadru de referință ajustat, care să răspundă la schimbările mediului operațional, la cultura locală și la condițiile politice existente.

Toate programele reformei sectorului de securitate pornesc de la înțelegerea faptului că buna guvernare – eficientă, echitabilă, responsabilă, transparentă, cu un management eficient al serviciilor civile și al resurselor – necesară în funcționarea statului de drept, este esențială pentru instituirea unui sector de securitate eficient. Guvernarea durabilă a sectorului de securitate extinde conceptul de supraveghere și de control civil, care să includă administrarea și managementul politicilor elaborate în acest sens.

Sectorul de securitate este format din forțele militarizate – armata și poliția – și agențiile și organizațiile civile care operează la diferite niveluri în cadrul mediului operațional. Elementele sectorului de securitate funcționează interdependent, astfel că activitatea unui element afectează în mod semnificativ celelalte elemente.

Cele patru elemente⁶ de bază ale sectorului de securitate constau în:

- furnizori de securitate ai statului;
- managementul securității guvernării și organismele de supraveghere;
- furnizori de securitate non-statali;
- societatea civilă.

Furnizorii de securitate ai statului sunt acele organisme autorizate de către stat pentru a folosi forța și a susține utilizarea acesteia. Acestea includ forțele armate active, agențiile civile, serviciile de protecție, forțele de poliție, serviciile de informații militare și civile, poliția de frontieră și de coastă, serviciile vamale, unități de apărare civilă, gărzile naționale și alte organizații paramilitare.

Managementul securității guvernării se realizează prin organismele de supraveghere, care sunt acele organisme formale și informale autorizate de către stat pentru a gestiona și supraveghea activitățile de guvernare și care cuprind forțele de securitate înarmate ale agențiilor publice. Acestea pot include (dar nu sunt limitate la) puterea executivă, ministerele apărării, internelor, justiției și afacerilor externe; ramura judiciară și organismele avizate pentru a consilia și coordona în domeniul securității naționale; ramura legislativă cu comisiile sale; autoritățile tradiționale și uzuale de securitate, ministerul de finanțe și alte organisme de gestiune financiară; structurile administrației locale. Cele din urmă includ guvernatorii, consiliile municipale, organele de audit și comisiile de reclamații publice⁷.

Elementul de bază al sectorului de securitate este format din *societatea civilă și alți actori nestatali*.

Societatea civilă este formată din organizații profesionale, organizații de analiză a politicilor guvernului, comisiile pentru drepturile omului, sistemele de justiție tradiționale, organizații neguvernamentale, mass-media și alți actori nestatali. În plus față de acești actori ai monitorizării performanței de securitate, societatea civilă este racordată la cerințele publice de securitate și siguranță. În unele cazuri în care capacitatea guvernului națiunii gazdă este limitată, societatea civilă și alți actori nestatali umplu vidul de securitate prin furnizarea unui anumit grad de securitate și justiție la nivelul comunității locale.

Furnizorii de securitate nonstatală sunt furnizori de justiție și de securitate. Acești furnizori cuprind o gamă largă de actori cu diferite grade de legitimitate și statut juridic. Totuși acești actori nestatali sau structuri de

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Idem.*

putere ilicite pot genera încălcări ale dreptului omului. Uneori, ele facilitează legăturile inadecvate între sectorul public și privat de securitate și partidele politice, agențiile statului, organizații paramilitare și crima organizată.

În schimb, actorii locali, cum ar fi cei informali sau sistemele tradiționale de justiție, pot oferi o influență stabilizatoare în timpul și după conflict⁸, deși în mod normal pe un anumit stat sau zonă, activitățile reformei sectorului de securitate pot avea loc într-un context regional mult mai larg. În acest context, sensibilitățile culturale, preocupările de natură politică, sau temerile față de statele vecine pot deveni obstacole în calea reformei. Acest lucru face ca reforma să se desfășoare în mod inerent cu greutate. O reformă a sectorului de securitate eficace necesită o înțelegere mai amplă a mediului de securitate existent și o apreciere reală a angajamentului tuturor factorilor implicați pentru a atinge succesul pe termen lung.

Rolul militarilor în cadrul reformei sectorului de securitate

Reforma sectorului de securitate poate apărea în orice moment în întregul spectrul de conflicte, în condiții care variază până la pacea generală, în urma desfășurării unor operații majore. Indiferent de condiții, activitățile reformei sectorului de securitate se concentrează pe crearea condițiilor pentru stabilitatea națiunii gazdă și nu pe crearea de criză și conflict.

În cadrul operațiunilor în întregul spectru de operații, reforma sectorului de securitate este un aspect al operațiilor de stabilitate. Reforma sectorului de securitate include sarcinile, funcțiile și activitățile din fiecare domeniu de activitate. Ea se concentrează pe generarea capacității necesare din partea instituțiilor de stat și sociale pentru a sprijini o guvernare responsabilă și funcționarea statului de drept.⁹

În general, forțele militare trebuie să joace un rol principal în desfășurarea activităților reformei sectorului de securitate care afectează forțele armate și instituțiile de apărare ale națiunii gazdă. În alte elemente ale sectorului de securitate, forțele militare sunt de obicei limitate la un rol de susținere a eforturilor celorlalți actori ai reformei. Cu toate acestea, forțele militare își pot asuma un rol mai activ în activitățile reformei de securitate care afectează elementele nemilitare ale sectorului de securitate. În cele din urmă, condițiile mediului operațional determină rolul forțelor militare în activitățile reformei sectorului de securitate.

În cazul în care mediul operațional este ostil, forțele militare se pot aștepta să conducă eforturile de reformă.

---

⁸ *Idem.*

⁹ *Idem.*

Când condițiile permit ca alți actori ai reformei sectorului de securitate să-și asume responsabilitatea primară în cadrul rolului ce le revin, forțele militare pot renunța la rolul de conducere a acestor activități de reformă. Inițial prezența partenerilor nemilitari ai reformei poate fi limitată, iar în acest caz este necesar ca forțele militare să-și asume responsabilitatea alături de alte agenții sau parteneri civili. Chiar și atunci când actorii reformei sectorului de securitate sunt prezenți, natura mediului de securitate poate solicita prezența forțelor militare pentru a sprijini activitatea actorilor nemilitari și pentru a prelua unele dintre sarcinile acestora. Multe din agențiile civile și forțele de restabilire a legalității au nevoie de un mediu sigur sau semisigur, înainte de a-și asuma responsabilitatea elementelor reformei. În anumite situații, forțele militare stabilesc zone sigure asupra cărora dețin controlul, astfel încât elemente ale sectorului de securitate să devină active. Rolul militar este esențial pentru stabilirea condițiilor care să permită eforturile ulterioare ale partenerilor civili ai reformei sectorului de securitate¹⁰.

În cazul în care mediul operațional este mult mai permisiv și mai potrivit pentru a introduce parteneri nemilitari ai reformei sectorului de securitate, eforturile de reformă se pot concentra pe toate activitățile reformei sectorului de securitate. Aceste activități includ tranziția de la sprijinul extern al națiunii gazdă la asumarea responsabilității de către aceasta a securității și siguranței publice. În aceste condiții, activitățile reformei sectorului de securitate pot, de asemenea, să fie trecute în responsabilitatea instituțiilor națiunii gazdă, a grupurilor și sectoarelor guvernamentale, ca parte a procesului de pace. Pe parcurs ce tranziția este pe terminate, supremația militară se îndepărtează și agențiile și organizațiile civile vin în prim-plan. Acestea acționează în zonele unde au expertiză și lasă forțele militare să se concentreze pe sectorul de apărare al națiunii gazdă. De multe ori situația impune dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea personalului asociat cu forțele armate sau cu grupurile beligerante, înainte și ca parte a reformei sectorului de securitate. Forțele militare trebuie să-și asume un rol principal în domeniul dezarmării, iar pe măsură ce situația și condițiile mediului operațional permit, militarii pot începe procesul de formare și instruire a forțelor militare ale națiunii gazdă, pe parcursul unui cuprinzător program de reformă. Pe timpul acestui program, militarii validează capacitățile forțelor militare ale națiunii gazdă, iar acestea încep să-și asume responsabilitatea pentru securitatea țării și să desfășoare operații militare¹¹. În cele din urmă, sprijinul militar extern în executarea operațiilor militare și supravegherea

---

¹⁰ *Idem.*

¹¹ *Idem.*

forțelor militare ale națiunii gazdă, se reduce, iar autoritățile civile își asumă întreaga responsabilitate pentru funcțiile sectorului de securitate.

Reforma sectorului de securitate și autonomia națiunii gazdă

Operațiile de stabilitate încearcă să consolideze legitimitatea de guvernare a națiunii gazdă, în timp ce eforturile trebuie să se concentreze pe reformarea sectorului de securitate. Instituțiile națiunii gazdă, legile și procesele, oricare ar fi gradul lor de dezvoltare, trebuie să joace un rol principal în punerea în aplicare a programelor reformei sectorului de securitate. Influențele externe trebuie să-și facă simțită prezența asupra politicilor reformei sectorului de securitate, în special în cazul în care performanțele guvernării națiunii gazdă sunt slabe. Cu toate acestea, considerăm că planificatorii programelor reformei sectorului de securitate trebuie să acorde o atenție sporită asupra integrării guvernului în planificarea și execuția reformei.

Acordurile globale de pace pot fi de ajutor în cazul în care o constituție națională nu există sau nu este pusă în aplicare. Strategiile sau politicile naționale de securitate, acțiunile de apărare națională, codurile juridice naționale ilustrează orientările națiunii gazdă, care pot aduce un plus la eforturile de reformă. De asemenea, importante sunt grupurile cu responsabilități specifice, cum ar fi agențiile naționale de reformă, comisiile de reconciliere națională și organismele naționale de supraveghere a dezarmării, demobilizării și reintegrării¹².

Participanții la RSS a unui stat ajută la dezvoltarea programelor folosind propria politică și mecanismele proprii de punere în aplicare a acestora. De exemplu, Organizația Națiunilor Unite (ONU) prin rezoluțiile Consiliului de Securitate stabilesc mandatele misiunilor de menținere a păcii. Orientările sistemului politic național, sistemul juridic național, legislația națională, tratatele și acordurile bi- și multilaterale, oferă cadrul necesar pentru acțiunea națiunii gazdă și forțelor militare participante la reformă.

Pentru ca reforma sectorului de securitate să aibă rezultatele dorite trebuie făcută o planificare în detaliu a tuturor activităților care se vor derula și a evaluărilor care trebuie realizate în ceea ce privește standardele atinse. Succesul reformei depinde, în același timp, de colaborarea forțelor de securitate internaționale cu toți actorii naționali implicați în activități și în contextul politic și cultural al statului supus reformei. De aceea, planul reformei sectorului de securitate trebuie să țină cont de cultura și sensibilitățile națiunii gazdă, precum și de cultura de securitate a acesteia. Totodată, în opinia noastră, un model de reformă fie el și chiar occidental, nu

---

¹² *Idem.*

poate să fie perfect valabil pentru un alt stat oricare ar fi el, fără a se ține cont de tradițiile politice, culturale și de religie ale statului supus reformei.

Astfel, un plan trebuie să urmărească rezolvarea problemelor care au stat la baza conflictului în același timp cu prevenirea unor alte surse de insecuritate și cu escaladarea unor viitoare crize.

Nivelul de dezvoltare al națiunii gazdă, în special cel care se referă la sărăcie și oportunitățile economice, este un element foarte important de luat în considerare la planificarea reformei sectorului de securitate. Nivelurile ridicate de sărăcie și provocările de corupție reduc în mod semnificativ eforturile reformei sectorului de securitate. Acești factori, atât cei individuali, cât și cei guvernamentali, sunt de obicei evidențiați de veniturile guvernamentale inadecvate și de resursele insuficiente din sectorul public, iar programele reformei sectorului de securitate trebuie să fie adaptate la provocările acestor medii. Aceste programe ale reformei sectorului de securitate confruntate cu corupția din sectorul public pot fi implementate cu limitări datorită capacităților de management ale administrației publice. Resursele financiare externe pentru susținerea elementelor sectorului de securitate, inclusiv a instituțiilor militare, sunt necesare până la obținerea capacităților de către autoritățile autohtone pentru susținerea financiară a acestor activități ale reformei sectorului de securitate.

Ideal ar fi ca planul reformei de securitate trebuie să se pleze pe politica de apărare și strategia de securitate a națiunii gazdă. Cu toate acestea, în statele fără instituții stabile, instituțiile guvernamentale legitime sunt singurele care pot să dezvolte politici și strategii mature pentru punerea în aplicare a planului de reformă. Starea finală la care trebuie să se ajungă prin aplicarea planului reformei sectorului de securitate este funcționarea unui aparat de securitate adecvat pentru nevoile statului și ale poporului său.

Principiile reformei sectorului de securitate

Reforma sectorului de securitate necesită unitate de efort și viziuni comune în rândul agențiilor, organizațiilor, instituțiilor și forțelor care contribuie la procesul de reformă și trebuie să aibă o abordare cuprinzătoare a tuturor elementelor reformei de către toți actorii implicați în procesul de reformă. Reforma sectorului de securitate este un set de activități de cooperare, desfășurate de către națiunea gazdă cu alte agenții ale altor state, organizații interguvernamentale, neguvernamentale sau parteneri multinaționali.

Programele integrate care se iau în considerare în relațiile dintre organizațiile și actorii implicați cresc probabilitatea de succes, minimalizează evoluțiile neprevăzute și asigură utilizarea cea mai eficace a resurselor avute la dispoziție, prin folosirea unui set de șase principii care să stea la baza procesului de reformă.

Aceste principii¹³ sunt:

- a) sprijinirea proprietății națiunii gazdă;
- b) includerea principiilor buneii guvernări și a respectării drepturilor omului;
- c) echilibru între sprijinul operațional acordat și reforma instituțională;
- d) legătura strânsă între securitate și justiție;
- e) asigurarea transparenței;
- f) a nu produce rău.

a) *sprijinirea proprietății națiunii gazdă*. Principiile, politicile și legile unui program de realizare a reformei sectorului de securitate, trebuie să se bazeze pe tradițiile culturale și istorice ale națiunii gazdă, pe cadrul legal de funcționare al instituțiilor statului. În general, nevoile, prioritățile și circumstanțele de desfășurare a unui astfel de program diferă de la o țară la alta. Un astfel de program este proiectat pentru a sprijini autoritățile locale civile în implementarea reformelor și priorităților, pentru a asigura durabilitatea reformei.

Responsabilitatea finală pentru reușita reformei revine națiunii gazdă. Comandanții trebuie să respecte opiniile și interpretările autorităților națiunii gazdă cu privire la percepțiile arhitecturii de securitate, care trebuie să țină cont de amenințările și necesitățile sale de securitate într-un cadru cât mai larg. Esența programelor reformei sectorului de securitate trebuie să rezulte din realitățile sociale, politice și economice ale națiunii gazdă și ale structurilor acesteia. Numai printr-un angajament constructiv al liderilor națiunii gazdă forțele și capacitățile prevăzute a fi realizate în cadrul programelor de reformă vor fi de durată și adecvate la nevoile națiunii gazdă, care în final vor câștiga încrederea populației locale, bazându-se pe principiile buneii guvernări și respectării drepturilor omului.

b) *includerea principiilor buneii guvernări și a respectării drepturilor omului*. Responsabilitatea, transparența, participarea publică și legitimitatea sunt caracteristicile integrante ale dezvoltării forțelor de securitate și modernizării acestora. Asistența tehnică are scopul nu numai de a construi capacități operaționale, dar și de a consolida respectarea principiilor democratice și de a construi respectul pentru drepturile omului. Forțele de securitate atât cele militare, cât și cele de poliție sau cele de informații, trebuie să-și îndeplinească atribuțiile lor respectând aceste principii. Acest lucru este foarte important în reconstrucția sectorului de securitate, în special în țările în care abuzurile forțelor militare au erodat încrederea populației în aceste forțe.

c) *echilibru între sprijinul operațional acordat și reforma instituțională*. Pentru ca reforma sectorului de securitate să fie durabilă și să aibă rezultatele

---

¹³ *Idem.*

dorite, trebuie să existe un echilibru între sprijinul extern și dorința națiunii gazdă de a realiza reforma instituțiilor proprii, astfel încât, la terminarea asigurării de asistență externă, acest proces să continue și să se dezvolte. De aceea, considerăm că, fără eforturi paralele de contribuire la dezvoltarea infrastructurii, instruirea personalului care încadrează elementele sectorului de securitate nu se va ajunge la furnizarea de securitate de către forțele care compun sistemul național de siguranță. Succesul și durabilitatea acestui proces depind în mare măsură de dezvoltarea capacităților instituțiilor și ale guvernului de a susține cu capacități umane, care să conducă și să gestioneze elementele reformei.

d) *legătura strânsă între securitate și justiție*. Politicile și practicile de securitate ale unei națiuni trebuie să fie în concordanță cu statul de drept. Statul de drept nu poate să evolueze într-un mediu de securitate ostil, în care cetățenii se tem pentru siguranța lor. Eforturile de asistență trebuie să ia în considerare o gamă diversă de actori și instituții care compun sistemul de justiție. Acțiunile de asistență întreprinse pentru forțele de poliție, fără a fi însoțite și de alte asemenea eforturi pentru asistența altor domenii de activitate ale sistemului de justiție, pot conduce la un număr de arestări crescut, fără a avea mijloacele necesare de a pronunța sentințe în aceste cazuri de încălcare a legii, sau de a nu dispune de mijloacele necesare din partea statului pentru a sprijini detenția sau reabilitarea infractorilor condamnați.

În mod similar, concentrarea exclusiv pe reformarea și reconstrucția forțelor militare ale națiunii gazdă, în timp ce forțele de poliție și instituțiile sistemului de justiție sunt neglijate, poate conduce la militarizarea societății civile. De asemenea, ar duce la încurajarea folosirii forțelor militare pentru misiuni incompatibile cu rolul acestora în cadrul statului de drept și sistemului național de justiție.

e) *asigurarea transparenței*. Un program eficient al reformei sectorului de securitate va fi acela în care programele vor fi implementate cu asigurarea unei transparențe cât mai deschisă cu putință. Programul trebuie să includă o comunicare foarte bună în rândul populației, în rândul funcționarilor statului, cu statele învecinate, cu comunitatea donatorilor și alți actori, pentru a favoriza conștientizarea eforturilor de reformă.

f) *a nu face rău*. Ultimul, dar nu cel din urmă principiu al unui program de reformă a sectorului de securitate a unui stat, devine foarte important în realizarea scopurilor finale ale acestui program și poate duce la nerealizarea acestora dacă nu se ține seama de el. Într-un mediu complex, asistența donatorilor poate deveni o parte din dinamica conflictului, care poate servi la creșterea sau descreșterea tensiunilor. Ca în orice activitate politică sau program care implică modificări la statutul unei națiuni, actorii trebuie să

se asigure că eforturile lor nu afectează în mod negativ sectorul de securitate sau climatul politic, în mod neprevăzut și fără căi de soluționare. Înțelegerea aprofundată a sistemului pentru care este solicitată schimbarea este o condiție prealabilă pentru succesul oricărei activități legate de reformă. Actorii implicați trebuie să facă o evaluare a riscurilor înainte de a pune în aplicare programul și de a face ajustările necesare pe timpul desfășurării activităților planificate.

Fundamentele reformei sectorului de securitate

Pe parcursul derulării reformei de securitate, forțele militare internaționale participante la activități trebuie să înțeleagă că responsabilitatea finală pentru succesul reformei revine națiunii gazdă. Planificarea reformei de securitate se bazează pe recunoașterea faptului că eforturile care pot duce la succes necesită o perioadă de timp prelungită în angajarea forțelor și alocarea resurselor necesare. Militarii trebuie să selecteze judicios situațiile de utilizare a forței, pentru a crea un sistem de mediu propice pentru derularea nestingherită a programului reformei sectorului de securitate. Forțele militare pot furniza temporar capacități de succes și expertiză, dar pe termen lung, în domeniul reformei sistemului de securitate, depinde de cât de rapide și de eficiente sunt tranzițiile adecvate ale agențiilor civile și ale națiunii gazdă. Forțele militare internaționale participă la reforma sectorului de securitate în conformitate cu principiile de desfășurare a operațiunilor de stabilitate. Aceste fundamente¹⁴ sunt:

a) un concept de securitate dezvoltat de către națiunea gazdă și înrădăcinat în cultura sa. Valorile de bază ale unui program RSS trebuie să reflecte nevoile oamenilor și să includă principiul dreptului de proprietate al cetățeanului;

b) un cadru care cuprinde toți participanții la reformă și provocările acesteia. Un program al reformei sectorului de securitate oferă un cadru de gândire în ceea ce privește structura provocărilor de securitate diverse cu care se confruntă națiunea gazdă și populația acesteia. Acest cadru este esențial pentru o mai bună integrare a politicilor reformei sectorului de securitate și o mai mare implicare a supravegherii civile. Ea se bazează pe înțelegerea reformei sectorului de securitate din perspectiva națiunii gazdă;

c) cooperarea cu și între autoritățile civile. Abordările reformei sectorului de securitate sunt dezvoltate în cooperare cu autoritățile civile, au mai multe sectoare și ele se bazează pe o evaluare generală a nevoilor de securitate și justiție ale poporului și statului. Strategiile sunt reflectate într-un plan foarte bine pus la punct, care cuprinde toți participanții la reforma sectorului de securitate a unui stat.

---

¹⁴ *Idem.*

d) drepturile omului. Un program de reformă a sectorului de securitate se bazează pe normele democratice și este susținut de principiile internaționale ale dreptului omului. Reforma sectorului de securitate trebuie să creeze un mediu caracterizat de libertatea cetățenilor, de reducerea măsurabilă a violenței armate și a criminalității. Un program al reformei de securitate trebuie să sporească capacitățile instituționale și umane pentru ca politicile de securitate aplicate, să ducă la o funcționare eficientă a justiției pentru toată populația.

e) politici clare, responsabilitate și profesionalism. Programele reformei sectorului de securitate includ politici bine definite care să consolideze capacitatea de funcționare a instituțiilor de securitate. Aceste programe construite profesional trebuie să ducă la idealul că forțele de securitate ale națiunii gazdă sunt responsabile în fața autorităților civile de executarea atribuțiilor sale, de capacitatea acestora de a-și îndeplini atribuțiile avute în asigurarea securității statului și a populației acestuia. Sectorul de securitate și activitățile de sprijin al reformei acestuia trebuie să adere la principiile de bază ale programelor de guvernare și reformare a sectorului public, incluzând transparența și responsabilitatea.

BIBLIOGRAFIE

FM 3-07, Stability Operations, Headquarters Department of the Army, 6 October 2008.

Bensahel Nora, Oliker Olga, Peterson Heather, *Improving Capacity for Stabilization and Reconstruction Operations*, National Defense Research Institute, disponibil pe <http://www.rand.org>, 2009.

Hoekstra Robert, Tucker Charles E. Jr., *Adjusting to Stabilization and Reconstructions Operations*, disponibil pe www.ndu.edu/press/lib/images.

An Urgent Need: Coordinating Stabilization and Reconstruction in Contingency Operations – SIGIR Testimony, disponibil pe www.sigir.mil/files

PARTICULARITĂȚI ALE PLANIFICĂRII OPERAȚIONALE A ACȚIUNILOR ÎN SPAȚIUL FLUVIO-MARITIM AL ROMÂNIEI

Iulian-Dan ICHIM*
Autoritatea Navală Tulcea

Planificarea operațională a acțiunilor specifice spațiului fluvio-maritim pentru gestionarea situațiilor de criză majoră se desfășoară conform procedurilor NATO privind managementul crizelor.

Planificarea judicioasă a acțiunilor de răspuns la criză se bazează pe stabilirea condițiilor decisive care asigură un raport optim între obiective și misiuni.

Condițiile decisive sunt îndeplinite prin realizarea efectelor de sprijin, acestea fiind secvențe ale unui obiectiv strategic sau operativ.

Cuvinte cheie: planificare operațională; managementul crizelor; plan de operații; condiții decisive, efecte de sprijin.

Acțiunile militare desfășurate în spațiul fluvio-maritim al României presupun în special răspunsul structurilor interinstituționale care compun sistemul integrat de promovare și apărare a intereselor naționale la o situație de criză sau participarea grupării de forțe întrunite multinaționale la un conflict armat.

Procesul de planificare operațională ca răspuns la o situație de criză este în general același ca și pentru operațiile clasice, totuși, caracterul special al acestor operații își pune amprenta și în acest domeniu. Una dintre problemele specifice este interoperabilitatea forțelor participante. În opinia noastră planificarea este faza cea mai importantă și mai sensibilă din întregul proces prin care o operație este aprobată, pregătită și desfășurată. În același timp, opinăm că activitățile de planificare privind intervenția în situația unei crize majore pe teritoriul național sau a unui conflict armat local sau regional, trebuie să fie în concordanță cu concepția NATO privind managementul crizelor, în vederea creșterii interoperabilității și eficientizării intervenției. Analizând etapele procesului de management al crizelor¹ care sunt prezentate

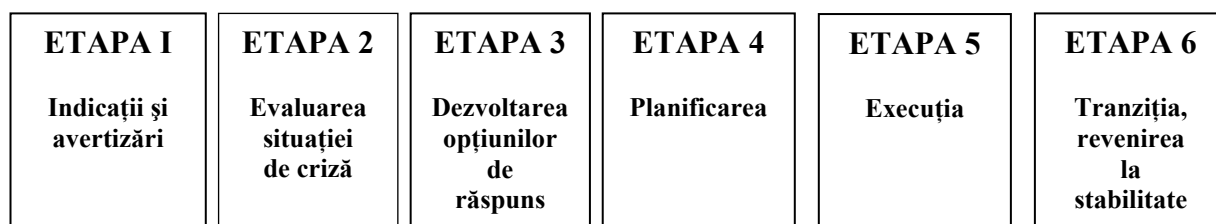
---

* e-mail: dichim@RNA.ro

¹ *AJP 3 B*, 2010 Cap. 4, p. 65.

În Fig. 1, ne propunem să dezvoltăm un algoritm al procesului de planificare, specific acțiunilor desfășurate în spațiul fluvio-maritim al României.

Fig. 1 Etapele procesului de management al crizelor în NATO

1. În prima etapă – *Indicații și avertizări* – subsistemul de comandă și control și structurile interinstituționale de informații din cadrul sistemului integrat de promovare și apărare a intereselor de securitate monitorizează o potențială zonă de criză, iar structura politico-militară trebuie informată atunci când există o nouă evaluare de avertizare sau au intervenit modificări în această avertizare. Odată informată structura politico-militară are trei opțiuni de urmat: să nu ia nicio măsură; să solicite informații ulterioare, sau să accepte și să rețină avertizările ca fiind serioase și să orienteze structurile corespunzătoare la nivel strategic, operativ și tactic să analizeze situația.

2. *Evaluarea asupra dezvoltării situației de criză* – componenta politico-militară direcționează structurile abilitate pentru a analiza și evalua situația militară, socială, politică, economică a evoluției crizei, în vederea unui posibil răspuns interinstituționalizat. După ce evaluarea este prezentată, nivelul politico-militar poate urma două opțiuni: să nu ia nicio măsură sau să ordone structurilor interinstituționale de management al crizelor să dezvolte posibilele opțiuni de răspuns.

3. *Dezvoltarea opțiunilor de răspuns* recomandate are scopul de a orienta decizia în procesul de analiză politico-militară a situației, incluzând analiza militară strategică. În acest sens, opțiunile de răspuns vizează interferarea activităților desfășurate de componenta politico-militară împreună cu Centrul național Militar de Comandă.

4. – 5. *Planificarea și execuția deciziilor* nivelului politico-militar – strategia de răspuns a structurilor interinstituționale, starea finală dorită, precum și misiunile cuprinse în directiva de inițiere vor fi transpuse într-un plan de operații. După aprobare, acest plan de operații va fi executat, implementat și monitorizat de către componentele sistemului prin structurile abilitate.

6. *De-escaladarea și revenirea la stabilitate*² – această etapă de stingere a crizei și revenirea la stabilitate este posibil a fi atinsă în momentul în care obiectivul și starea finală au fost îndeplinite.

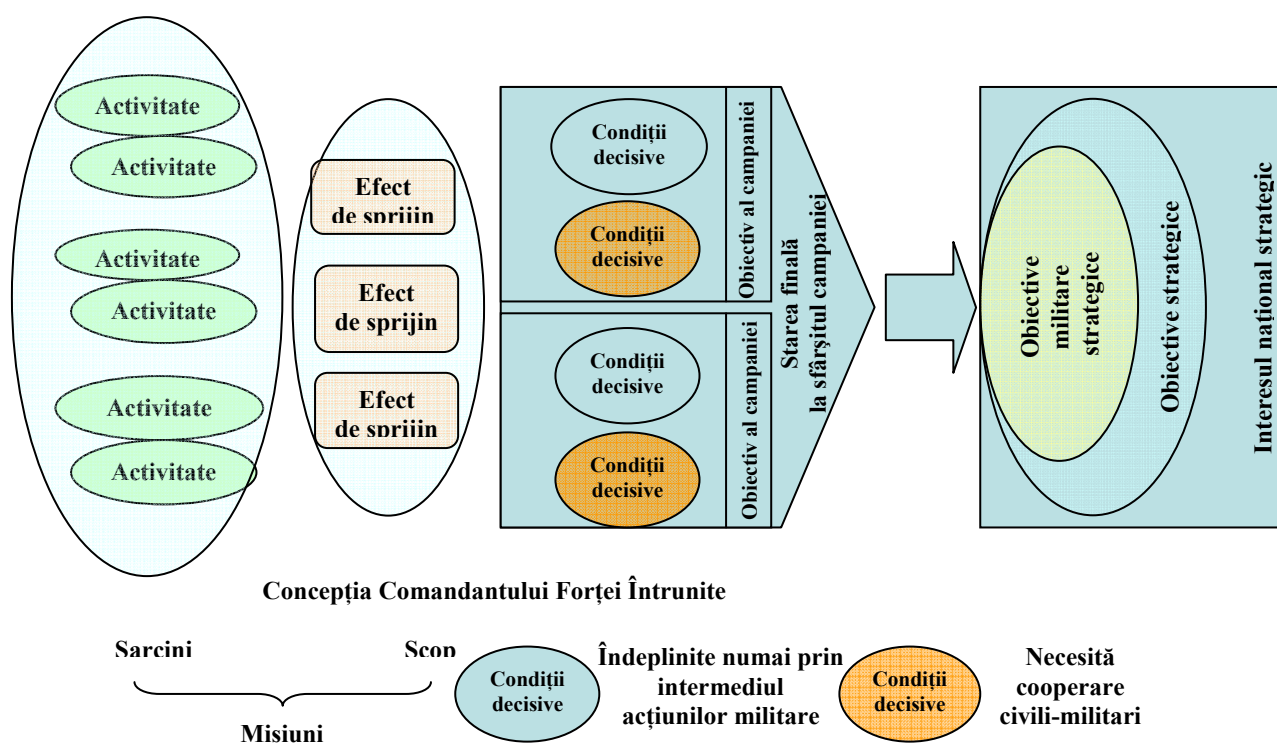
² Grupul de lucru NATO pentru „managementul crizelor” – 2008, secțiunea a 2-a, *Terminarea crizei și conflictului*.

Procesul de planificare pe care vi-l propunem este unul de tip interinstituțional integrat și trebuie privit în contextul existenței unui sistem de instruire întrunit. În acest sens, componentele de comandă ale tuturor forțelor participante trebuie să folosească procesele acestui sistem pentru a dezvolta programe de instruire, a planifica, executa și evalua instruirea pe baza sarcinilor esențiale pentru îndeplinirea misiunii.

După cum bine se poate observa, caracterul întrunit al acțiunilor militare se manifestă la toate nivelurile artei militare. Ceea ce dorim să accentuăm este faptul că procesul de planificare este dinamic și întotdeauna direcționat de către comandant. Chiar dacă statul major îl asistă pe comandantul forței întrunite, în ultimă instanță rezultatul final al planificării (OPLAN-ul) este al comandantului și el direcționează procesul de elaborare al acestuia.

Esența acestei relaționări se bazează pe recunoașterea faptului că planificarea este o activitate mentală, sprijinită, dar nu condusă, prin intermediul unor procese. De altfel, fiecare operație are un context unic, o dimensiune și o combinație de acțiuni militare și nemilitare, toate urmărind un scop comun: a transpune intențiile strategice în acțiuni tactice.

Planificarea ca răspuns la o situație de criză majoră se adresează, în principal, următoarelor trei întrebări: care sunt caracteristicile situației curente?, cum ar putea arăta cea mai favorabilă situație în viitor?, care este abordarea comandantului în ceea ce privește schimbarea?

Fig. 2 Relația dintre planificarea la nivel operativ și planificarea la nivel strategic

Așa cum am precizat anterior, în esență, o *condiție decisivă* reprezintă o combinație specifică de circumstanțe considerate necesare pentru îndeplinirea obiectivelor unei intervenții eficiente. Ele ar trebui să reflecte interdependența dintre condițiile decisive individuale și relațiile din cadrul fiecărei condiții, dintre centrele de greutate și obiectivele acțiunii.

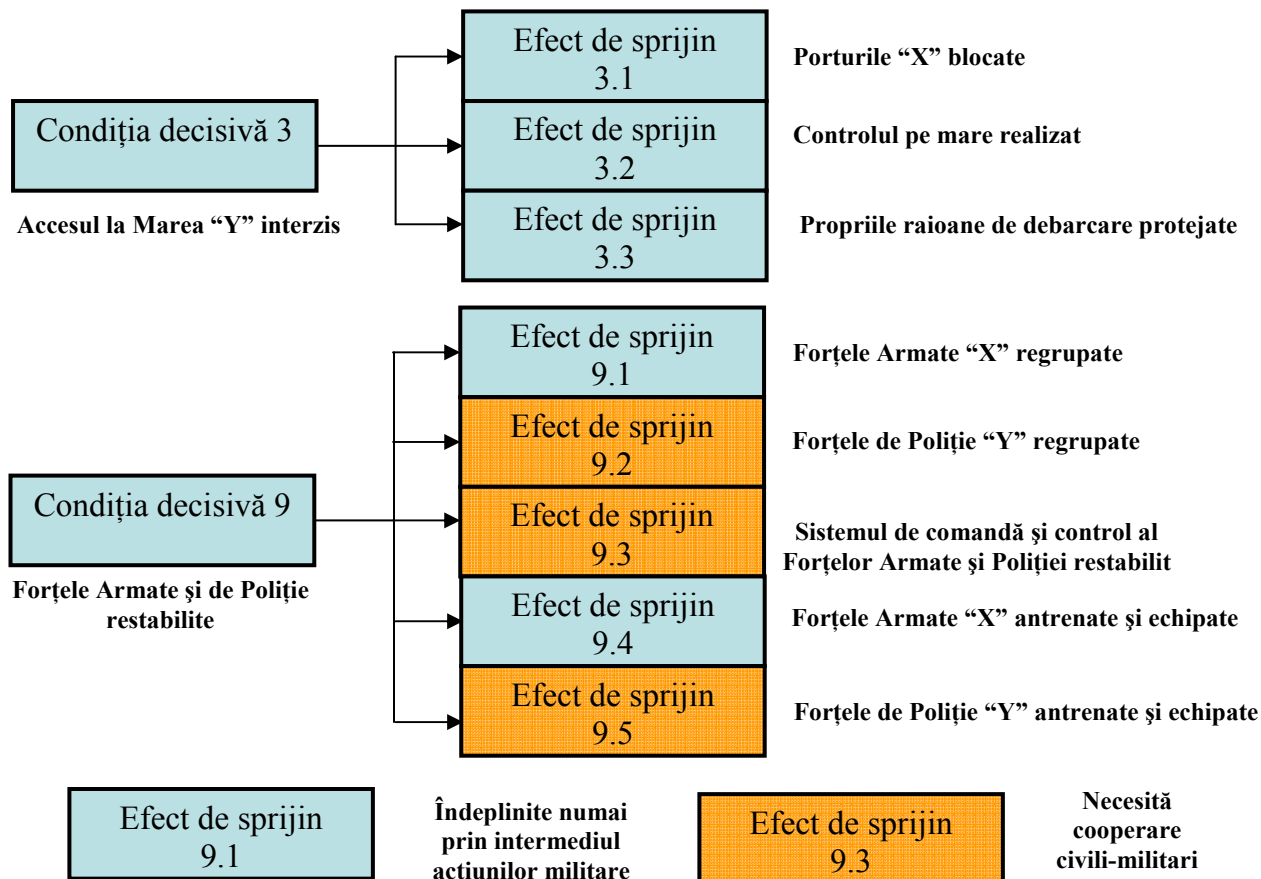
Condițiile decisive sunt:

- precondiții pentru îndeplinirea obiectivelor și, în mod implicit, pentru atingerea stării finale dorite;
- exprimate prin folosirea unor verbe la participiu, în scopul canalizării atenției asupra rezultatelor și nu asupra activităților.

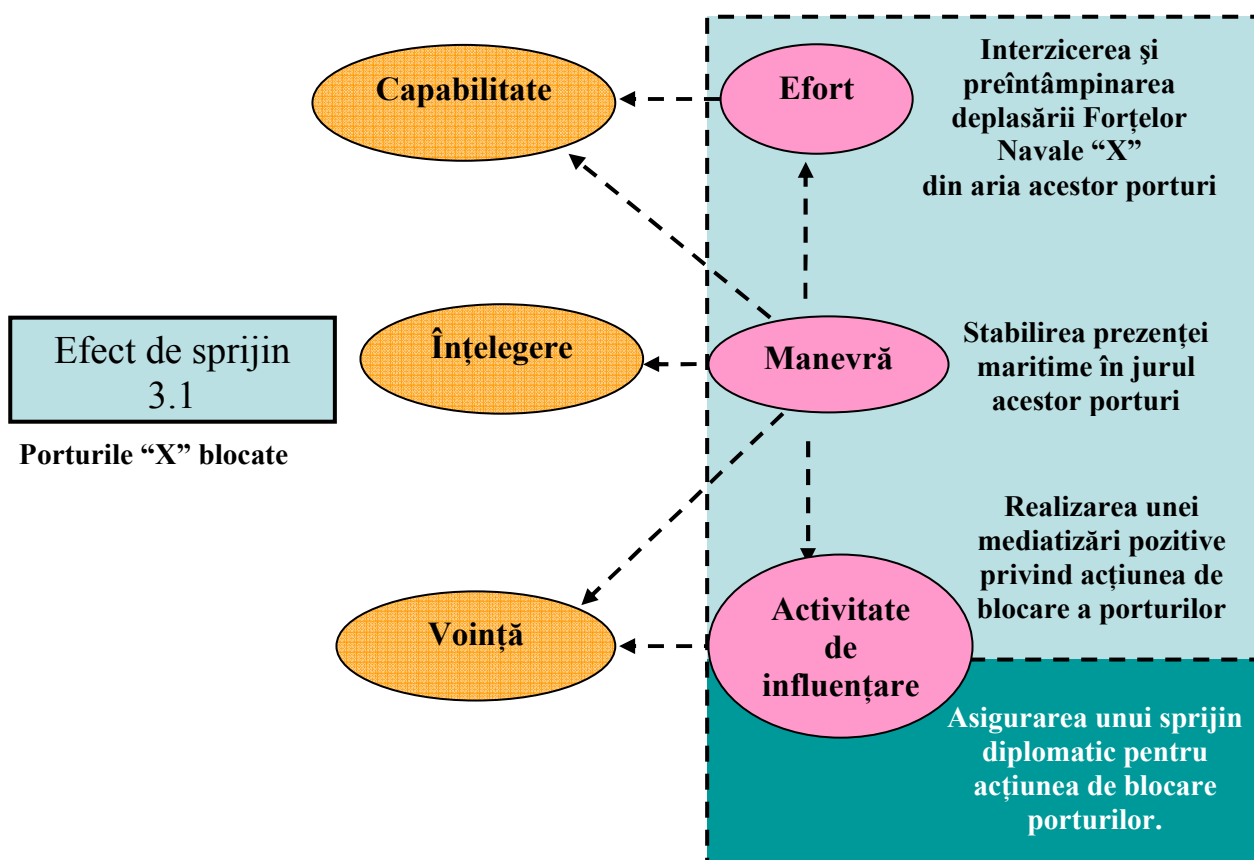
Spre exemplu, structura interinstituțională de răspuns la criză poate identifica o capacitate militară sau nemilitară efectivă indigenă ca o condiție decisivă care concură la atingerea unui obiectiv al soluționării situației create.

Condițiile decisive sunt derivate din analiza descrescătoare a obiectivelor unei intervenții. Ele sunt îndeplinite prin realizarea efectelor de sprijin necesare pentru fiecare dintre acestea. În acest sens, activitățile trebuie conduse astfel încât aceste efecte să fie realizate. Ceea ce trebuie reținut este faptul că nu întotdeauna se obțin efectele de sprijin dorite, de aceea trebuie avute în vedere și efectele nedorite.

Întotdeauna efectele de sprijin decurg din condițiile decisive, așa cum exemplificăm mai jos.

Principiul descentralizării comenzii și controlului (*Mission Command*) prin care comandanții asigură subordonaților libertatea de acțiune necesară luării unor decizii oportune în cazul apariției unor situații neprevăzute în OPLAN/OPORD, pentru exploatarea oportunităților sau pentru contracararea acțiunilor adversarului, recunoaște faptul că foarte rar evenimentele se succed în concordanță cu planul inițial și în timp ce operațiile militare sunt conduse pentru îndeplinirea unor efecte specifice, experiența, intuiția și arta operațională rămân primordiale. Acțiunile de tip integrat (întrunit) asigură cadrul general pentru concentrarea efortului de răspuns, direcționarea activităților și manevrei pentru îndeplinirea efectelor de sprijin.

Desfășurarea unui proces complet de planificare întrunită presupune parcurgerea mai multor pași și secvențe specifice în cadrul acestora, intrările pentru fiecare secvență reprezentând rezultatele obținute anterior.

Planificarea acțiunilor în spațiul fluvio-maritim al României în situația existenței unei crize majore are la bază etapele procesului prezentate anterior. Din această abordare trebuie reținute următoarele elemente specifice:

- acțiunile de răspuns au la bază directiva de inițiere elaborată de structura politico-militară;
- planul de operații cuprinde paragrafele standardizate cu problemele privind managementul crizei;

- misiunile structurilor de intervenție au caracter interinstituțional, integrat, întrunit, iar în unele situații și multinațional;
- planificarea judicioasă a acțiunilor de răspuns la criză se bazează pe stabilirea condițiilor decisive care asigură un raport optim între obiective și misiuni;
- condițiile decisive sunt îndeplinite prin realizarea efectelor de sprijin, acestea fiind secvențe ale unui obiectiv strategic sau operativ.

În concluzie, apreciem faptul că planificarea operațională a acțiunilor în spațiul fluvio-maritim al României trebuie să respecte procedurile NATO de management al crizelor, iar structurile de răspuns participante să asigure îndeplinirea condițiilor decisive prin realizarea efectelor de sprijin.

BIBLIOGRAFIE

Manualul de planificare a operațiilor, București, 2011.

Marinescu Cornel, *Apărarea intereselor României la Dunăre*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Colectiv de autori, *Interesele de securitate ale României în zona extinsă a Mării Negre*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.

TEORII INTERDISCIPLINARE PRIVIND MANIFESTĂRILE ȘI AMENINȚĂRILE CRIMEI ORGANIZATE TRANSFRONTALIERE

Col.prof.univ.dr. Constantin IORDACHE*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Jurist drd. Mihaela POSTOLACHE**

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Apărute din necesitatea de a identifica și explica mecanismele etiologice ale delictelor și crimelor și de a oferi soluții de prevenire a manifestărilor antisociale, criminologia și sociologia crimei au vechi și bogate tradiții în țara noastră. Analizate în perspectivă istorică, diversele orientări de nuanță penală, statistică, psihologică și sociologică apărute în România la începutul secolului al XX-lea au fost sensibil influențate de o serie de paradigme și teorii etiologice manifestate în diverse țări din Europa și America de Nord, și care au condus la fundamentarea unui sistem etiologic și predictiv specific criminologiei și sociologiei crimei.

Cuvinte cheie: crima organizată; criminologie; amenințări; concepte; transnațional.

Diferitele aspecte și forme de manifestare ale crimei organizate, ca și consecințele destabilizatoare pe care aceasta le produce asupra indivizilor, grupurilor și instituțiilor sociale au atras atenția nu numai organelor specializate de control social, ci și sociologilor și criminologilor, psihologilor și psihiatrilor, istoricilor, politologilor și filozofilor care au evidențiat raționalizarea, specializarea, organizarea și profesionalizarea anumitor acte și fapte cu un grad ridicat de pericolozitate și violență socială.

Considerăm că este necesar să definim conceptele de criminalitate, „crimă organizată”, „mafie”, „terrorism¹” și, mai nou, „crimă strategică”, pentru a înțelege mai bine fenomenul sau fenomenele care ne înconjoară și ne

---

* e-mail: jordache_constantin@yahoo.com

** e-mail: postolachemihaela@yahoo.com

¹ Jean Servier, *Le terrorisme*, Presse Universitaires de France, 1979, traducere de Bogdan Geangalău. *Studiu introductiv* de Nicu Gavriluță, Institutul European, Iași, 2002, p. 31.

afectează, în egală măsură, pe noi toți, crima organizată putând fi asociată cu: „Acea organizație (grup mai mare sau mai mic), care folosește și perpetuează conspirația criminală, are o structură organizată, își bazează existența pe teamă și teroare, corupție și manipulări ilicite și urmărește obținerea de beneficii financiare și alte avantaje”².

Sociologii au considerat că anumite zone sau medii încurajează delincvența, devenind terenuri propice pentru structurile crimei organizate. Succesul și bunăstarea traficantilor de droguri și ale altor infractori implicați în activități criminale constituie modele demne de urmat pentru tineri în locurile în care nu există alte alternative pentru progresul social³. Sursa crimei organizate își găsește astfel locul în destrămarea și proasta funcționare a sistemului (înțelegând sistemul în ansamblul său), ceea ce a făcut ca, după schimbările survenite în fostele state totalitare, crima organizată să se dezvolte cu mare repeziciune, surclasând structurile de drept, spulberând circuitele bancare, acaparând clasa politică, reușind să intimideze ori să copleșească sistemul represiv⁴.

Dezvoltarea căilor de comunicație și a mijloacelor de transport, a schimburilor comerciale și a turismului la scară mondială a permis deplasarea tot mai rapidă a infractorilor în diferite țări pentru săvârșirea de fapte penale, pentru a scăpa de răspunderea juridică ori pentru a ascunde sau valorifica produsul infracțiunilor. Această tendință a dus în primul rând la dispariția limitelor dintre național, regional și internațional și la întrepătrunderea problemelor politice, economice și sociale. În cadrul acestei tendințe globalizarea s-a extins și în sfera criminalității.

Formele de manifestare a criminalității organizate s-au diversificat de la o zi la alta, acestea trecând de la domenii tradiționale, cum sunt jocurile de noroc, camăta și prostituția, la traficul cu opere de artă și obiecte arheologice furate, fraudele cu cărți de credit, comerțul cu animale și păsări rare etc., ajungându-se la organizarea activității infracționale după modelul companiilor legale (sectoare de preluare, producție, transport, valorificare, protecție)⁵.

Teorii criminologice psiho-sociologice și politice privind crima organizată transfrontalieră – manifestări și amenințări

Apărute din necesitatea de a identifica și explica mecanismele etiologice ale delictelor și crimelor și de a oferi soluții de prevenire a manifestărilor antisociale, *criminologia și sociologia crimei* au vechi și

² National Security Council, *International Crime Threat Assessment*, web site: www.terrorism.com/documents/2006

³ F. Alder și alții, *Criminologia*, Ediția a II-a, Editura MacGraw N.J. All., SUA, 1995, p. 304.

⁴ Damian Miclea, *Cunoașterea crimei organizate*, Editura Pygmalion, Ploiești, 2001, p. 13.

⁵ *Ibidem*, p. 17.

bogate tradiții în țara noastră. Analizate în perspectivă istorică, diversele orientări de nuanță penală, statistică, psihologică și sociologică apărute în România la începutul secolului al XX-lea au fost sensibil influențate de o serie de paradigme și teorii etiologice manifestate în diverse țări din Europa și America de Nord, și care au condus la fundamentarea unui sistem etiologic și predictiv specific criminologiei și sociologiei crimei.

Primele concepții teoretice și cercetări practice s-au concentrat, prioritar, asupra identificării și explicării genezei „externe” și „interne” a criminalității, a evoluției diverselor tipuri de crimă și criminali, ca și asupra profilaxiei și tratamentului crimei, în general, dar a criminalului, în special.

„Convenția cadru a ONU împotriva crimei organizate” precizează la art.1 că „prin crimă organizată” se înțeleg: Activitățile unui grup de trei sau mai multe persoane, cu legături de tip ierarhic sau străine, care se manifestă prin violență, intimidare sau corupție, atât pentru sprijinirea activității criminale, cât și pentru a se infiltra în economia legitimă, în special prin⁶:

- trafic ilicit de droguri sau substanțe psihotrope și spălarea banilor, așa cum au fost definite de Convenția Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope din decembrie 1988;
- trafic de persoane, așa cum a fost definit de Convenția pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției, din 2 decembrie 1949;
- falsificare de monedă, așa cum a fost definită de Convenția internațională pentru suprimarea falsului de monedă, din 20 aprilie 1929;
- trafic ilicit sau furt de obiecte culturale, așa cum a fost definit de convenția UNESCO asupra mijloacelor de interzicere și prevenire a importului ilicit, exportului și transferului drepturilor asupra proprietăților culturale, din 14 noiembrie 1970, și de convenția UNIDROIT asupra obiectelor culturale furate sau exportate ilegal, din 24 iunie 1995;
- furt de materiale nucleare, folosirea lor improprie sau amenințarea cu folosirea lor împotriva populației, așa cum au fost definite de Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare, din 3 martie 1980;
- acte teroriste;

⁶ Cristina Vasile Mardale, *Criminalitatea organizată transfrontalieră – O amenințare în expansiune*, Revista *Univers Strategic* nr. 2/2010, București, Editura Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”.

- trafic ilicit sau furt de vehicule cu motor;
- corupere a oficialităților publice.

În sensul celor prezentate, corupția reprezintă folosirea abuzivă a puterii în interes propriu.

Criminalitatea transfrontalieră este o adaptare a fenomenului criminalității, cu toate componentele și dimensiunile sale la noile condiții. Aceste noi condiții sunt următoarele:

- diminuarea semnificativă a autorității politice interne în folosul reglementărilor internaționale;

- internaționalizarea informației, crearea unor companii și a unor corporații cu dimensiuni internaționale, ceea ce implică extinderea semnificativă, schimbarea sau transformarea frontierelor economice și, adesea, intrarea lor în conflict cu cele politice (un astfel de conflict creează extrem de multe vulnerabilități care sunt benefice pentru criminalitatea transfrontalieră);

- accelerarea schimburilor informaționale, economice și de altă natură între entitățile statale, economice, informaționale, internaționale etc., ceea ce duce la crearea și modernizarea unor infrastructuri de transport, comunicații, de producție, de depozitare etc., la apariția unor noi vulnerabilități și, deci, a unor noi oportunități pentru terorism și pentru crima organizată;

- crearea unor baze de date, a unor rețele reale și virtuale, ce pot fi folosite de crima organizată pentru extinderea operațiilor sale, pentru propria protecție și îngreunarea acțiunilor autorităților statale împotriva organizațiilor mafioate, ale economiei subterane, rețelelor de traficanti etc.;

Fenomenul, privit din punct de vedere politic, este caracterizat ca o amenințare netradițională la adresa securității naționale și regionale ce implică corupția, violența fizică și intimidarea populației, subminarea bunăstării politice, economice, sociale a statului.

Criminalitatea organizată transnațională există, în viziunea unor politologi, atunci când: o organizație a cărei funcționare este apropiată de cea a unei întreprinderi internaționale, practică o diviziune foarte avansată a sarcinilor, dispune de structuri ermetic compartimentate, concepute în mod metodic și durabil și care se străduiește să realizeze profituri cât mai ridicate, comițând infracțiuni și participând la economia legală. Această structură puternic ierarhizată, dispune de mecanisme eficiente pentru a-și impune regulile interne și face apel la violență, intimidare, pentru a influența viața politică și economică.

Și pentru sociologi definirea termenului de criminalitate organizată este strâns legată de definirea conceptului de organizație criminală. Potrivit acestui concept „criminalitatea organizată” constă în comportamente specifice

organizațiilor criminale care sunt strict structurate și adesea profesionale; aceasta poate să ia diferite forme, are un înalt grad de structură internă și recurge la intimidare, violență, teroare, corupție.

În prezent, conform datelor furnizate de Interpol, în lume există și acționează patru tipuri de organizații criminale :

- cele de tip mafiot;
- cele alcătuite din profesioniști ai crimei;
- cele pe structuri etnice;
- cele teroriste.

Revenind la caracterizarea făcută de Edwin Sutherland fenomenului de criminalitate organizată, identificând-o ca fiind criminalitatea „gulerelor albe”, trebuie să specificăm că acest fenomen nu se poate reduce doar la criminalitatea „gulerelor albe”, fiindcă aceasta este numai o parte dintr-un întreg. Aspectul a fost sesizat de Donald Cressey⁷, care considera că noțiunile de „grup”, „bandă”, „sindicate”, „carteluri”, „confederații” etc., care au drept obiectiv crima și corupția, desemnează organizații criminale și crima organizată.

Louise Shelley este de părere că sfârșitul secolului XX a însemnat și apariția unui nou fenomen – globalizarea simultană a crimei, terorii și corupției, o adevărată trinitate a răului care se manifestă în întreaga lume⁸. Ea poate fi întâlnită nu numai în țările cele mai sărace din America Latină sau în Africa, dar și în America sau în țările cele mai prospere din Europa. Mafia globală, *pax mafiosi*, partea întunecată a globalizării, economia ilicită globală sunt cei mai recentți termeni care definesc apariția crimei organizate transnaționale.

Într-o altă accepție, prin „crimă organizată” se înțelege acel segment infracțional la care se raportează activități ilegale de natură să afecteze grav anumite sectoare ale vieții economice, sociale și politice, desfășurate prin metode și mijloace, în mod constant, planificat și conspirat, de către asociații de indivizi, cu ierarhie internă bine determinată, în structuri specializate și mecanisme de autoapărare, în scopul obținerii de profituri ilicite, la cote deosebit de ridicate⁹.

Criminalistul american H. Abadinsky¹⁰, profesor la St. Xavier University, definește „crima organizată” ca „o asociație nonideologică, implicând un anumit număr de persoane aflate într-o strânsă interacțiune

⁷ Donald Cressey, *Criminal organization*, citat Dan Banciu în lucrarea *Sociologie juridică*, Editura Hyperion XXI, București, 1995, pp. 153-154.

⁸ Ion Suceavă, *Interpol la început de mileniu*, Editura Meronia, București, 2007, p. 26. citat de Georgeta Ungureanu, *Criminologie generală: Note de curs*, disponibil online pe: <http://www.scribd.com/doc/50436810/Criminologie-Generală>

⁹ Sorin Rădulescu, Dan Banciu, *Sociologia crimei și criminalității*, Editura Șansa, București, 1996, p. 68.

¹⁰ Paolo Pezini, *Mafiale*, Editura BIC-ALL, București, 2003, pp. 8-9.

socială, organizată pe baza unei ierarhii alcătuite din cel puțin trei niveluri, în scopul de a-și asigura profitul și puterea cu activități ilegale. Locul în interiorul ierarhiei și gradele cu o anumită importanță pot fi atribuite în funcție de gradele de rudenie și de relațiile de prietenie sau, în mod rațional, în funcție de specializarea fiecărui individ în parte”.

Premeditată și concepută până la detaliu, în ceea ce privește rolul și modul de acțiune al celor care o înfăptuiesc, criminalitatea organizată se deosebește fundamental de acțiunile criminale ale unor indivizi care se asociază ocazional pentru a comite infracțiuni.

Formele concrete de manifestare a criminalității organizate diferă de la o țară la alta, dar există și grupuri criminale ale căror acțiuni afectează concomitent mai multe țări.

Deși definiția și tipurile crimei organizate sunt controversate pe plan mondial, mulți specialiști considerându-le prea generale, concluzia care se desprinde este clară: pentru a avea un program eficient de luptă împotriva criminalității organizate, trebuie să fie înțeles comportamentul criminal în ansamblu.

Concluzii și recomandări

Privind spre viitor, este evident că Regiunea Extinsă a Mării Negre dispune de un potențial considerabil de dezvoltare viitoare. Cooperarea regională este în avantajul majorității statelor din această parte a Europei și al întregului continent. Uniunea Europeană, prin țările membre din zonă – Bulgaria, Grecia și România - și prin inițiativele sale la Marea Neagră poate contribui, de asemenea, într-o măsură substanțială la înscrierea tuturor statelor din acest spațiu pe traiectoria valorilor politice, economice, democratice și de securitate europene.

Un aport semnificativ la stabilitatea și securitatea regiunii, și în special la aprofundarea reformelor democratice și la eforturile de reglementare pașnică a conflictelor și diferendelor din această parte a continentului, revine Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și Consiliului Europei (CE). În calitate lor de state membre ale celor două organizații, toate națiunile din spațiul pontic au subscris la principiile și valorile OSCE și CE și, prin urmare, la obligația respectării și transunerii lor în practică. În același spirit, și NATO, prin membrii săi de la Marea Neagră – Bulgaria, Grecia, România și Turcia – și prin parteneriatele promovate de Alianță cu Federația Rusă, Ucraina și alte țări din regiune, este în poziția de a aduce o contribuție esențială la stabilitatea și securitatea acestui spațiu, în interesul comun al tuturor statelor din zonă, al întregii Europe, al SUA și al păcii mondiale.

Având în vedere faptul că problemele acestei părți a Europei nu pot fi soluționate decât prin mijloace politico-diplomatice, printr-o cooperare largă,

cu luarea în considerare a intereselor tuturor părților în cauză, ar fi potrivită crearea la nivelul instituțiilor specializate din țară a unui mecanism special de conciliere și mediere pentru încurajarea soluționării diferendelor și conflictelor din Regiunea Extinsă a Mării Negre¹¹. Pentru succesul inițiativelor românești în acest spațiu, este desigur esențial ca substanța lor să fie stabilită în strânsă conlucrare cu Turcia, Grecia, F. Rusă, Ucraina, precum și cu celelalte state din zonă.

O asemenea abordare ar contribui, în mod efectiv, la întărirea poziției României în regiune, sporind, în același timp, influența sa în dezbaterile din cadrul Uniunii Europene cu privire la construcția europeană și la creșterea rolului moderator al UE în politica mondială.

Autoritățile de specialitate de la Bruxelles ar putea să analizeze posibilitatea înființării unei platforme regionale de cooperare în regiunea Mării Negre, care ar urma să reunească țările membre UE riverane și cu interese în zonă, agențiile UE relevante, țări terțe aparținătoare regiunii, Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN), Centrul Regional pentru Combaterea Infrafracționalității Transfrontaliere (Centrul SECI) de la București, Centrul de Informare și Coordonare al Frontierei Mării Negre de la Burgas și Centrul Virtual GUAM. Contribuțiile UE la această platformă regională ar putea să includă activități de training derulate prin programe de înfrățire instituțională (twinning) și diseminarea bunelor practici ale EUROPOL și FRONTEX.

Țările partenere ale Politicii Europene de Vecinătate (PEV) din regiunea Mării Negre trebuie să încheie și să implementeze acorduri de cooperare cu EUROPOL și FRONTEX.

Este necesară o mai bună coordonare a eforturilor României, Moldovei și Ucrainei în combaterea diverselor forme de criminalitate organizată, care ar putea fi realizată în cadrul OCEMN, luând drept bază protocolul suplimentar de cooperare în domeniu semnat de miniștrii de interne ai statelor membre ai organizației.

BIBLIOGRAFIE

Legea nr. 508 privind înființarea, organizarea și funcționarea în cadrul Ministerului Public a Direcției de Investigare a Infrafracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, Monitorul Oficial nr. 1089 din 23.11.2004, București, 2004.

¹¹ Nicolae Micu, *România și spațiul Mării Negre. Evoluții și perspective*. Articol apărut în Revista Infosfera nr. 4/2009, p. 51, disponibil online pe: <http://www.mapn.gov.ro/publicatii/2011/infosfera4.pdf>, accesat în 19.01.2012.

Legea 39/2003 privind prevenirea și combaterea crimei organizate

Legea nr. 535 privind prevenirea și combaterea terorismului,
Monitorul Oficial nr. 1161 din 08.12.2004,
București, 2004.

Legea nr.143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit
de droguri.

Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea
faptelor de corupție.

Legea nr.678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de
persoane.

Legea nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în
materie penală.

Legea nr.656/2002 privind prevenirea și sancționarea spălării banilor;
Frunzeti Teodor, *Studii strategice și de securitate*, Editura Centrului
Tehnic Editorial al Armatei, București, 2006.

Iordache Constantin, *Rezolvarea legală a diferendelor internaționale*,
Editura UNAp „Carol I”, București, 2005.

Miclea Damian, *Cunoașterea crimei organizate*, Editura Pygmalion,
Ploiești, 2001.

Rădulescu Sorin, Banciu Dan, *Sociologia crimei și criminalității*,
Editura Șansa, București, 1996.

Sandu I.E., Sandu Florin, Ioniță Iulian, *Criminologie*, Editura Sylvi,
București, 2001.

UNELE ABORDĂRI PRIVIND MANAGEMENTUL LANȚULUI LOGISTIC ÎN DOMENIILE ECONOMIC ȘI MILITAR

Col.prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Dacă o companie fabrică bunuri din materiile prime achiziționate de la furnizori, iar acele produse sunt destinate clienților, atunci există un lanț logistic. Acesta este compus din toate afacerile și contribuțiile individuale implicate în crearea unui produs, din materialele neprelucrate și mărfurile finite.

Unele lanțuri logistice sunt simple, în timp ce altele sunt destul de complicate. Complexitatea unui lanț logistic variază în funcție de mărimea afacerii, precum și de nivelul tehnologic al produselor care sunt fabricate.

Managementul lanțului logistic este într-o continuă evoluție, pentru care există noi direcții și obiective de interes.

Cuvinte cheie: sistem logistic; lanț logistic; avantajele lanțului logistic; dezavantajele lanțului logistic; operațiile lanțului logistic; servicii logistice.

Abordări conceptuale

Logistica reprezintă un domeniu evolutiv, care a cunoscut și cunoaște numeroase transformări determinate de caracteristicile mediului economic în care acționează. Prin urmare, asistăm la trecerea logisticii de la o activitate operațională la una tactică și chiar strategică. În acest mod, s-a ajuns să se extindă logistica în afara întreprinderii și să se contureze concepția de lanț logistic (*supply chain*).

Grupul cel mai prestigios de specialiști în domeniul logisticii din SUA, *The Council of Logistics Management*, folosește ca termen consacrat *managementul logistic*, definit ca *proces de planificare, implementare și control al fluxului bidirecțional și de înmagazinare eficace și eficientă de bunuri și servicii și de informații legate de acestea între un punct de origine și un punct de consum, cu scopul de a satisface cerințele consumatorilor* (Lambert și Stock, 1993, p. 4)¹. Este o definiție destul de generală, care

---

* e-mail: minculetegh@yahoo.com

¹ SC Ailawadi, SCAR Singh, R Singh, *Logistics Management*, 2005, books google.com; www.managementmarketing.ro/pdf/articole/8.pdf - *logistica sursa de competitivitate*.

reușește să pună în evidență gestiunea distribuției fizice și livrările către consumatori, având ca obiectiv central satisfacerea nevoilor consumatorilor și obținerea de profit, respectiv prin asigurarea competitivității.

În urma analizei definiției menționate, rezultă că logistica este parte a unui management complex, care se axează pe coordonarea funcțiilor specifice afacerii (marketing, producție, financiar) în cadrul firmelor și între firme, respectiv a procesului cunoscut sub denumirea de lanț logistic (*supply chain*).

Sursele de specialitate prezintă lanțul logistic sub două accepțiuni cu asemănări și deosebiri.

Prima opțiune arată că lanțul logistic (*supply chain*), cunoscut în literatura de specialitate și sub denumirea de *lanț aprovizionare-furnizare/livrare*, cuprinde toate activitățile care compun fluxul și transformarea bunurilor de la stadiul de materie primă până la consumatorii sau utilizatorii finali, precum și fluxurile informaționale asociate.

Conceptul de lanț logistic poate include, alături de furnizori și clienți, și companii specializate în servicii logistice, inclusiv terți nonoperatori. El a evoluat la așa-numitul „management al lanțului logistic” (*supply chain management*) care constă în *coordonarea sistemică și strategică a funcțiunilor tradiționale și politicile legate de aceste funcțiuni în interiorul unei întreprinderi și între diferitele companii din lanțul logistic, în scopul îmbunătățirii performanțelor pe termen lung ale firmelor luate individual și ale lanțului logistic în general*².

Cea de-a doua accepțiune, prezintă lanțul logistic ca un sistem coordonat de organizații, oameni, activități, informații și resurse implicate în mișcarea unui produs într-o manieră fizică sau virtuală de la furnizor la client. Într-un sens general, un lanț logistic constă din două sau mai multe organizații separate din punct de vedere juridic, dar unite prin fluxuri materiale (fizice), financiare și de informații. Aceste firme pot produce părți componente și produse, firme ce asigură logistica și chiar clientul final însuși. Într-un sens restrâns, termenul de lanț logistic este aplicabil și unor mari companii multinaționale, cu activități desfășurate în țări diferite, ceea ce pune problema coordonării eficiente a fluxurilor fizice, financiare și de informații. În acest din urmă caz, lanțul logistic este intraorganizațional, în timp ce lanțul logistic care cuprinde firme diferite este interorganizațional³.

Pe baza celor prezentate se poate conchide că lanțul logistic reprezintă o succesiune de procese și fluxuri care se combină în diferite entități (stadii) pentru a satisface cererea clienților pentru un anumit produs, producând, în

² *Ibidem*.

³ Sunil Chopra and Peter Meindl, *Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operation*, 2007, p. 107.

același timp, și profit pentru toți participanții la acest circuit economic. Fiecare dintre fluxuri generează costuri, dar și valoare adăugată produselor tranzacționate prin transferul de la un stadiu la altul în cadrul lanțului logistic al produsului luat în analiză.

Câteva dintre *avantajele* implementării unui lanț logistic pot fi:

- materialele/produsele sunt prezente doar acolo unde este nevoie și în cantitatea minimă cu adevărat necesară;
- generalizarea reducerii nivelurilor de stoc și prin urmare a costului depozitării;
- raționalizarea transporturilor;
- îmbunătățirea programării producției.

Ca *dezavantaje* ale implementării unui lanț logistic pot apărea:

- în condițiile existenței unui *număr foarte mare de clienți mici*, atunci când implementarea gestiunii de *supply chain* este fie deosebit de costisitoare, fie imposibilă. În acest caz, calitatea serviciului oferit clientului este primordială, iar încheierea de acorduri partenoriale exigente este imposibil de realizat.
- când există un *număr foarte mare de furnizori mici* și implementarea gestiunii de *supply chain* este imposibil de realizat și cu costuri imense pentru furnizori.

În cadrul procesului comercial, întreruperea fluxului fizic reprezintă un stadiu în care marfa își schimbă locul pe piață. Adesea, această întrerupere este însoțită de un transfer de responsabilitate, care se produce uneori chiar în momentul în care se realizează. În general, această întrerupere de fluxuri intervine în timpul operațiunilor de încărcare-descărcare și de schimbare a mijlocului de transport. Potrivit aprecierii specialiștilor, momentul întreruperii fluxului este crucial în organizarea lanțului logistic și în performanța sa globală, pentru următoarele motive⁴:

- este un moment favorabil pentru a constata calitatea, cantitatea și valoarea reală a mărfurilor vândute, schimbate sau transbordate, pentru autorități (în special vamale), ca și pentru vânzători, clienți și *prestatori logistici*;
- este o acțiune care presupune consum de resurse (manoperă, sisteme de informații, mijloace de manipulare etc.);
- este un stadiu în care marfa se imobilizează și devine disponibilă pentru un nou transport (în transportul multimodal), pentru transformare sau pentru comercializare;

---

⁴ http://facultate.regielive.ro/cursuri/transporturi/trecerea_de_la_logistica_la_lantul_logistic-35858.html

• este un nivel în circulația produsului în care marfa poate fi deteriorată sau chiar furată, deoarece ea este transbordată sau își poate schimba temperatura. Astfel, decizia de a construi un sistem *logistic* va ține astfel cont de numărul întreruperilor fluxurilor și de vulnerabilitatea lor. Adoptarea deciziei tinde să reducă cât mai mult posibil numărul, costul, durata și chiar gradul lor de tehnicitate. În general, întreruperile se produc la intersecția dintre două activități (de multe ori realizate de firme diferite). Pentru a evita întreruperile se pune problema sincronizării activităților, ceea ce conduce la ideea de *lanț logistic*⁵.

Modele identificate

Potrivit aprecierii experților, un lanț logistic constă în câteva firme separate legal, care colaborează în generarea unui produs cu scopul de a îmbunătăți competitivitatea lui ca întreg. Integrarea se referă la etapele speciale care fac ca aceste firme să colaboreze pe termen lung cum ar fi: alegerea partenerilor; organizarea în rețele și colaborarea interorganizațională; conducerea lanțului. Criteriile de selecție nu trebuie să se bazeze doar pe costuri, ci și pe potențialul viitor al unui partener în a sprijini activitatea lanțului logistic.

În scop funcțional, specialiștii au identificat o diversitate de modele de lanț logistic care se adresează atât participanților din amonte, cât și din avalul acestuia. Modelul SCOR (Supply Chain Operations Reference – într-o traducere aproximativă: Referința operațiunilor din lanțul logistic), elaborat de Consiliul Supply Chain, măsoară performanța totală a lanțului logistic. Acesta este un model de referință pentru managementul lanțului logistic, construindu-se de la *furnizorul furnizorului* până la *clientul clientului*⁶. El include performanța în realizarea livrării și comenzii, flexibilitatea producției, costurile de onorare a clauzelor și a refuzurilor, stocul și activele, precum și alți factori în evaluarea performanței generale a eficienței lanțului logistic⁷.

Fiecare dintre verigile lanțului logistic reprezintă o activitate sau un ansamblu de activități care pot fi regrupate sub una dintre cele patru expresii ale metodei SCOR:

- *source*: adică aprovizionarea, în cadrul acesteia fiind incluse toate activitățile pe care le găsim asociate acestui concept, cumpărarea, stabilirea referințelor etc.;

⁵ H.J. Harrington, J.S. Harrington, *Management total în firma secolului XXI*, Editura Teora, București, 2000, p. 28,

http://facultate.regielive.ro/cursuri/transporturi/trecerea_de_la_logistica_la_lantul_logistic-35858.html

⁶ *Ibidem*.

⁷ Lect.univ.dr. Mihai Felea, Academia de Studii Economice din București, *Rolul Stocării în Lanțul Logistic*, Revista *Amfiteatru Academic* nr.24 din 2008, ASE, București, p. 120.

- *make*: adică fabricarea în diferitele sale variante industriale: producție de masă, producție la comandă etc.;
- *deliver*: adică distribuția sub toate formele sale: vânzări către alte întreprinderi, vânzarea către clienți finali cu diversele lor variante;
- *plan*: prezintă operațiunile transversale din două verigi care permit conducerea relațiilor dintre ele⁸.

În sens funcțional, fiecare verigă este legată, cu excepția extremităților, la o verigă din amonte și una din aval. Astfel, ceea ce reprezintă *Source* pentru unul devine *Deliver* pentru cel care aprovizionează și conduce la *Make* pentru cel care utilizează produsele aprovizionate. Pe un logistician îl interesează, într-o anumită verigă, mai puțin conținutul, procedurile și tehnicile care se utilizează, cât mai ales managementul acesteia, îndeosebi, cu partea de planificare. Așadar, într-o uzină de asamblare tehnicile de producție nu implică decât indirect lanțul logistic, în schimb planificarea activității mașinilor, utilajelor și aprovizionarea cu componente țin de managementul lanțului logistic.

Pe baza cercetărilor legate de practică, Forumul Global al Lanțului Logistic a introdus alt model de lanț logistic. Acest cadru este construit din opt procese cheie de afaceri, care sunt atât interfuncționale, cât și transversale firmei. Fiecare proces este condus de către o echipă interfuncțională, care include reprezentanți din domeniile: logistică, producție, achiziție, finanțe, marketing, cercetare-dezvoltare etc. Procesele din cadrul unui lanț logistic sunt: *managementul relației cu clientul*; *managementul serviciilor oferite clienților*; *satisfacerea cererii*; *onorarea comenzii*; *managementul fluxului de fabricație*; *managementul relației cu furnizorul*; *dezvoltarea și comercializarea produsului*; *logistica inversă*⁹.

Elemente funcționale

Activitățile din lanțul logistic (numite și lanțuri de valoare sau procesele ciclului de viață) transformă materiile prime și componentele într-un produs care este livrat către consumator sau utilizator. Prin urmare, un lanț logistic leagă diversele lanțuri de valoare din interiorul său.

Lanțul logistic reprezintă o abordare modernă a *supply chain*. În acest context, folosind soluțiile partenerului furnizor de logistică, în cadrul lanțului logistic, clienții firmei de profil beneficiază de o serie de avantaje, cum ar fi: creșterea veniturilor, profitabilitatea sporită, reducerea investițiilor de capital,

⁸ Philip Kotler, Gary Armstrong, *Principiile Marketingului*, Ediția a III-a, Editura Teora SRL, București, 2005, pp.615-616;

http://facultate.regielive.ro/cursuri/transporturi/trecerea_de_la_logistica_la_lantul_logistic-35858.html

⁹ *Ibidem*.

reducerea costurilor de operare, economisirea resurselor manageriale și apropierea de clienți datorită livrărilor mai rapide la un nivel calitativ superior.

Potrivit aprecierii specialiștilor, funcțiile lanțului logistic se referă, în principal, la: previziuni; tratarea comenzilor; cumpărarea; aprovizionarea cu materii prime; stocarea materiilor prime; gestionarea materiilor prime; livrarea din depozit la consumator; program de fabricație; controlul și autocontrolul la locul de producție; gestionarea stocurilor de produse finite; stocarea produselor de distribuție; transport uzină-depозit; condiționare-ambalare etc.

Câteva dintre serviciile din cadrul propriului lanț logistic al unei companii de profil comercial vizează în principal: *proiectarea supply chain; colectarea mărfurilor; depozitarea mărfurilor în regim vamal sau liber; manipularea și pregătirea mărfurilor pentru livrare/distribuție; managementul stocurilor; livrarea mărfurilor; asigurarea mărfurilor pe timpul transportului și a depozitării; efectuarea formalităților vamale de import/export – când este cazul; întocmirea și depunerea declarațiilor INTRASTAT; preluarea/predarea tuturor documentelor la sediul clientului; monitorizarea strictă a tuturor operațiunilor; diverse alte servicii cu valoare adăugată: sortare, ambalare, infoliere, etichetare, atașare instrucțiuni etc.*¹⁰

Din punct de vedere al informațiilor, într-o firmă producătoare se pleacă de la previziuni. Ele determină structura activității întreprinderii pe un timp previzibil de așteptare, realizându-se pe baza datelor din anii trecuți de activitate și pe baza unor metode previzionale. Previziunile se concretizează în planuri strategice și planuri tactice de activitate.

Din punct de vedere al fluxului de informații, primul pas este tratarea comenzilor urmat de aprovizionarea cu materii prime. Partea de aprovizionare presupune un plan care se bazează pe tipul producției din întreprindere. Un alt element îl reprezintă cumpărarea care necesită un proces de cunoaștere a pieței și unul de negociere. Următorul pas îl reprezintă stocarea materiilor prime în cadrul depozitelor din companie, urmează apoi lansarea în fabricație a stocurilor; în funcție de tipul producției produsele semifinite sunt stocate în depozite intermediare.

Totodată, produsele finite fac obiectul controlului la locul de producție, pe linia de fabricație și la sfârșitul acesteia de către controlori specializați. În funcție de tipul producției, controlul se face statistic și în prezent există tendința să se dezvolte într-o măsură mai mare autocontrolul care este realizat de către fiecare operator la locul lui de lucru prin controlul pieselor, care vin din amonte și a celor executate de către el spre aval. Din ce

¹⁰ Sunil Chopra and Peter Meindl, *Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operation*, 2007. <http://www.topexpert.ro/logistica.html>

În ce mai mult se folosesc tehnici simple de a împiedica apariția de defecte în special datorită poziționării și manipulării pieselor aplicându-se teoria cercurilor de calitate, care are ca obiect propunerea soluțiilor concrete de ameliorare a producției.

Controlul are ca scop asigurarea calității ce reprezintă punctul cel mai simplu și elementar pe o scară referitoare la calitate. Următoarele trepte o reprezintă certificarea calității conform ISO 9000-14000-18000 (calitate-mediu-sănătate și securitate ocupațională), care se face pe baza unui plan de calitate intern al întreprinderii și este sintetizat în ceea ce se numește „Manualul al Calității”. Se realizează astfel Managementul Total al Calității (TQM), adică integrarea tuturor structurilor întreprinderii în sistemul general bazat pe calitate. El cuprinde angajamentul conducerii companiei de a respecta normele și procedurile specifice privind aprovizionarea de la furnizori, producția internă, satisfacerea clienților etc.

Din logistica internă un pas următor îl reprezintă gestionarea produselor finite. Acestea sunt repartizate către depozite regionale, către en-gross-iști și apoi către magazine de vânzare cu amănuntul. Service-ul pentru produsele respective face parte din lanțul logistic și începe să reprezinte o verigă foarte importantă. Ciclul de viață al unui produs cuprinde pe lângă fabricație, întreținere și dezasamblarea și recuperarea elementelor re folosibile, care din ce în ce mai mult cad în preocuparea întreprinderii, uneori devenind un factor promoțional pentru vânzarea de noi produse.

Principalul scop al întreprinderii moderne îl reprezintă obținerea de profit, iar în acest scop lanțul valorii cuprinde două tipuri de activități: activități principale – creatoare de idei; activități auxiliare – care ajută la crearea valorii.

Dezvoltarea tehnologică în secolul XXI, denumit ca secol al cunoașterii, reprezintă și va constitui principala sursă de creare de valori. Țările cele mai dezvoltate, la fel ca și companiile cele mai profitabile, sunt cele care dezvoltă tehnologii tot mai avansate. Astfel, în cazul unui lanț al valorii, există trei factori fundamentali: acționarii; întreprinderea; clienții.

Pentru un acționar, profitul apare în momentul în care raportul dintre beneficiu și suma investită este superior costului resurselor financiare utilizate.

Pentru firmă, valoarea nu este numai financiară, ea are și alte tipuri de conotații; ea apare atunci când raportul dintre calitate și resurse crește. În cazul clientului, valoarea o reprezintă prețul pe care acesta este gata să-l plătească pentru produsul și serviciul aferente care-i sunt oferite.

Problemele actuale ale lanțului logistic vizează nivelul de performanță și calitatea ofertei.

Privind nivelul de performanță, acesta este caracterizat de ansamblul produselor, serviciilor și muncii depuse pentru satisfacerea clientelei.

Respectiv, nivelul de performanță poate crește printr-o nouă viziune a ceea ce înseamnă întreprindere și anume: trecerea de la o întreprindere de tip închis la una de tip deschis; trecerea de la organizarea pe fluxuri dirijate (producție de tip *push*) la o producție pe fluxuri comandate (producție de tip *pull*).

Viziunea conduce la noi modele care presupun trecerea de la oferta de produs la cea de produs și service. Un element de bază al unui model îl reprezintă rapiditatea servirii.

În funcție de așteptările clienților, tendința este ca să crească diversitatea produselor. În prezent, tendința este pentru scurtarea ciclului de viață al produselor. Această scurtare este deliberată, pe de o parte, iar pe de alta se datorează utilizării de materiale și tehnologii și a unor programe de fiabilitate care să permită durate de viață foarte precise și care prin defectarea sau uzarea, învechirea componentelor, acestea să nu mai poată fi reparate în condiții de rentabilitate.

Sub aspectul ofertei, trebuie analizată ca fiind din ce în ce mai complexă și vizează: trecerea de la un produs standard la un produs personalizat.

Pentru a rămâne pe piață trebuie ca toate părțile/structurile unui lanț logistic să aibă o cooperare strânsă, putând ajunge chiar la alianțe între ele. Astfel problema logisticii este nu numai integrarea între componentele logistice ale unei singure organizații (logistica integrată), dar și cooperarea logistică dintre organizațiile din lanțul logistic (logistica cooperativă)¹¹.

Pe plan mondial, există o tendință de concentrare în mari monopoli a diferitelor domenii de activitate, făcând ca pe un mare domeniu să existe numai câțiva operatori foarte mari, care acaparează marea majoritate a pieței și care lasă un loc de activitate mai mic, numai pentru firmele fără activitate mondială. În acest context, se manifestă trecerea de la o logică „produs standard” la o logică „produs inovant”, cu implicații majore asupra managementului stocurilor – ca o componentă majoră a lanțului logistic.

Corelarea eforturilor militare și a celor comerciale în domeniul managementului lanțului logistic

În condițiile în care posibilitatea utilizării infrastructurii naționale și, în special, a porturilor devine din ce în ce mai limitată, datorită capacităților existente, este evident că sistemul logistic atât cel militar, cât și cel civil, trebuie să-și reorienteze metodele de lucru. Utilizarea extensivă a internetului conduce la aplicarea unor noi proceduri privind achizițiile și distribuția. Furnizorii de servicii virtuale permit schimbul de informații între actorii care asigură bunuri și servicii la nivel global. În condițiile economice actuale, acest

¹¹ Conf.univ.dr.ing. Georgeta Emilia Mocuța, *Logistica – instrument și concept în continuă evoluție*, Universitatea „Politehnica” din Timișoara, Buletinul AGIR nr. 2-3/2009, p. 5.

lucru duce la apariția unor adevărate corporații transnaționale ale căror afaceri sunt răspândite practic în întreaga lume. În acest fel, informația devine un adevărat mod de transport în domeniul logistic, ceea ce determină creșterea importanței tehnologiei în desfășurarea operațiunilor curente, unii furnizori transformându-se în firme de management informațional.

Prin intermediul comerțului electronic, beneficiarii pot avea acces, în timp real, la date privind nivelul stocurilor, lansarea comenzilor, achizițiile și urmărirea traseului bunurilor comandate. Revoluția în domeniul tehnologiei informației conduce la schimbări majore în lanțul de aprovizionare și la îndeplinirea sarcinilor atât în domeniul logisticii militare, cât și în cel comercial civil.

Astfel, conceptele de comerț electronic, lansare electronică a comenzilor, vânzare prin internet și depozitare virtuală, conduc la modificarea relațiilor dintre furnizori și distribuitori și chiar la redefinirea noțiunii de loc de muncă. Accesul în timp real la date privind afacerile potențialilor furnizori și beneficiari permite managerilor un control dinamic asupra stocurilor și o reacție rapidă la cererile pieței.

În domeniul militar, fiecare structură poate fi gândită ca un element de consum descentralizat, conectat la un punct de distribuție centralizat care asigură bunurile necesare funcționării coerente a fiecărui element. Sistemele de transport existente permit distribuția acestor bunuri până la luptător. În multe situații este mult mai utilă identificarea producătorului și realizarea legăturii directe între furnizor și consumatorul final (luptător), în acest fel evitându-se eventualele blocaje pe timpul depozitării, transportului și distribuției¹².

În sectorul logistic civil, coordonarea directă între vânzător, furnizor, transportator și beneficiarul final, prin intermediul internetului, permite evitarea unor sincope, sistemul ajutând la identificarea reciprocă a nevoilor și, ca urmare la rezolvarea mult mai eficientă a cererilor.

Un sistem logistic militar bazat pe utilizarea internetului necesită interconectarea elementelor componente și schimbul permanent de informații între structurile cu responsabilități în domeniul achizițiilor, aprovizionării și transportului. Acest lucru este posibil dacă ținem cont că, inițial, internetul a fost creat având la bază scenariul militar.

Cel mai elocvent exemplu, în acest sens, este războiul din Golf, unde, conform unui raport al Oficiului Central pentru Audit (General Accounting Office) al SUA, piese de schimb în valoare de 2,7 miliarde dolari au rămas neutilizate. Acest aspect s-a datorat faptului că, la aceea dată, armata nu

¹² Dr. Kristine Lee Leiphart, *Creating a Military Supply Chain Management Model*, USA, 2001. *Global Logistics and Supply Chain Strategies*, „HYPERLINK” <http://www.supplychainbrain.com/> "

dispunea de un sistem viabil de urmărire a stocurilor de materiale. De asemenea, s-a manifestat pregnant lipsa echipamentelor specializate, porturile de îmbarcare/debarcare devenind supraaglomerate cu tehnică și materiale care urmau să fie procesate și livrate către unități.

Ca rezultat al experienței războiului din Golf, Departamentul Apărării din SUA a implementat un sistem de urmărire și identificare automată a tuturor mișcărilor de bunuri, care a condus la importante economii în materie de fonduri și eforturi umane și materiale. Deși forța de muncă avută la dispoziție s-a redus substanțial de la aceea dată, noile tehnologii au permis creșterea eficienței activităților, în special în ceea ce privește îmbarcarea materialelor pe navele cargo specializate. Beneficiile au devenit vizibile odată cu declanșarea operațiilor din Afganistan, atunci când noul sistem, mult mai precis și mult mai rapid, a devenit operațional¹³.

Pentru sistemul militar de distribuție și transport, ideea de a avea toate echipamentele necesare direct la locurile de îmbarcare/debarcare nu este foarte diferită de tipul de coordonare care există în mediul civil între distribuitorii cu amănuntul și celelalte elemente ale sistemului de aprovizionare (furnizorii primari, transportatorii, en-grosiștii etc.).

În prezent, armatele moderne experimentează așa-numitul concept „anticipatory logistics”, pentru produsele petroliere, muniții și mentenanță, care este, în fapt, logistica bazată pe nevoile reale de consum. Acest concept utilizează tehnologii, sisteme informaționale și proceduri destinate prevederii și stabilirii priorităților consumatorului pentru a fi în măsură să asigure o susținere logistică adecvată, în funcție de consumurile reale. Deși, la prima vedere, conceptul este relativ simplu, în viitor se prevede extinderea utilizării tehnologiilor moderne ca instrumente pentru monitorizarea nivelului stocurilor de materiale, precum și a stării tehnice a echipamentelor majore. De asemenea, se prevede utilizarea sistemelor informatice de asistare a deciziei, pentru determinarea celei mai bune soluții de folosire a mijloacelor de sprijin avute la dispoziție. În acest fel, logisticienii vor avea la dispoziție cele mai moderne instrumente de management ale lanțului de aprovizionare-livrare.

Managementul lanțului logistic militar

Specialiștii au identificat nouă componente ale lanțului logistic și factorii care asigură succesul în realizarea sprijinului logistic.

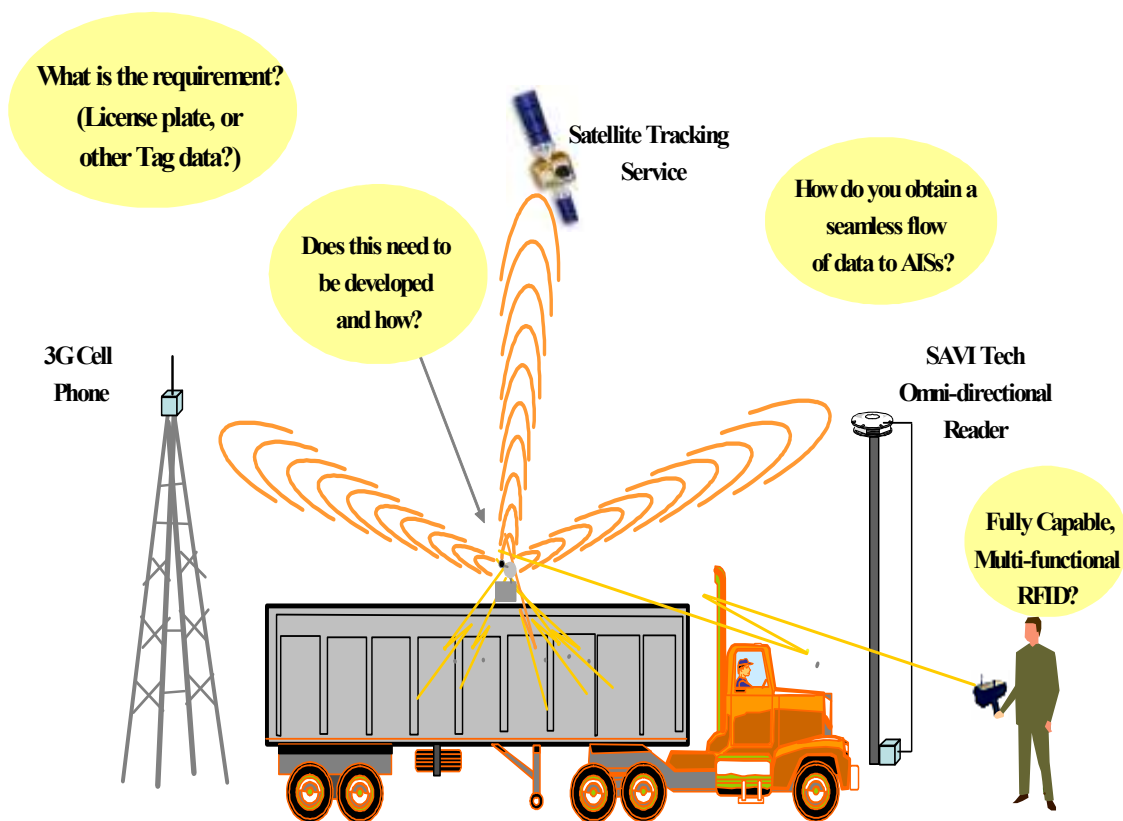
În domeniul militar, aceștia sunt ușor diferiți față de cei utilizați în mediul economic civil, în principal pentru că forțele armate sunt concentrate pe îndeplinirea unei misiuni de luptă, în timp ce organizațiile economice civile urmăresc, în primul rând, obținerea unui profit cât mai mare.

---

¹³ Major Joshua M. Lenzini, *Anticipatory Logistics: The Army's Answer to Supply Chain Management*, USA, 2002.

Atât în mediul militar, cât și în cel economic civil au fost identificate următoarele componente ale managementului lanțului logistic: producătorii; furnizorii; achizițiile; managementul cererii (lansarea comenzilor către furnizori); producția/mentenanța; depozitarea; transporturile; consumatorul final (luptătorul), distribuția inversă. În figura următoare, sunt prezentate vizibilitatea și comunicațiile opționale în cadrul unui lanț logistic.

Vizibilitatea și comunicațiile opționale în cadrul unui lanț logistic

În mediul militar, următorii factori sunt considerați, de către specialiști, ca esențiali pentru obținerea succesului în domeniul sprijinului logistic: nevoile consumatorului (luptătorului); tehnologiile informaționale și de comunicații; desfășurarea forțelor armate atât pe teritoriul național, cât și în teatrele de operații externe; interoperabilitatea; reglementările specifice mediului militar; informațiile legate de mediul în care se poartă acțiunile militare, incluzând și pe cele referitoare la inamic; cerințele specifice ale misiunii¹⁴.

După cum se poate observa, structura lanțului logistic este relativ aceeași atât pentru mediul militar, cât și pentru cel civil, cu toate că sunt și o

¹⁴ Dr. Kristine Lee Leiphart, *Creating a Military Supply Chain Management Model*, USA, 2001.

serie de deosebiri esențiale. Cele mai evidente sunt cele în domeniul transporturilor și depozitării, care indică faptul că, în domeniul militar, o serie de componente și echipamente pot fi utilizate în ambele sensuri, în special pentru mentenanță și sprijin medical. De asemenea, mentenanța nu este prezentă ca domeniu distinct în cadrul companiilor civile. Alte diferențe au fost identificate în factorii externi care influențează lanțul de aprovizionare: interoperabilitatea crescândă între diferitele specialități militare în cadrul sistemului C4I (command, control, communications, computer and intelligence system), desfășurarea forțelor și cerințele specifice ale misiunii, aceștia fiind specifici mediului militar.

*

* *

În România, noțiunea de lanț logistic a fost conștientizată relativ recent, iar în cea mai mare parte a cazurilor atât în cadrul societăților private, cât și în sectorul public, „inelele care formează lanțul logistic” sunt administrate de multe ori în mod izolat, fiind astfel absentă integrarea între diversele funcțiuni logistice, integrare deosebit de necesară în vederea atingerii obiectivelor de eficiență și leadership. Este, de asemenea, o condiție esențială pentru dezvoltarea și creșterea întreprinderilor și a întregului sistem economic al României, pentru optimizarea proceselor componente ale filierei logistice, precum și integrarea lor succesivă cu scopul de a le gestiona și de a le coordona într-un mod univoc și unitar. Abia după ce s-a realizat integrarea funcțiilor logistice în cadrul unei singure societăți comerciale, vor putea fi atinse niveluri succesive și ambițioase de eficiență, integrând și funcțiile logistice ale celorlalți protagoniști ai dezvoltării economice și tehnologice: furnizorul, producătorul, clientul. Apoi, va trebui realizată o schimbare importantă de management care să integreze eficient obiectivele celor trei.

Promovarea logisticii avansate necesită și asigurarea cu personal calificat, competent având în vedere atingerea obiectivelor care vizează: globalizarea, internaționalizarea lanțului logistic, dezvoltarea internetului și e-commerce-ului și externalizarea unor servicii logistice (*outsourcing*).

TerțIALIZAREA serviciilor logistice este într-o continuă dezvoltare în toată Europa. Societățile producătoare și distribuitoare au tendința de a terțIALIZA activitățile complementare, iar distribuția este una dintre acestea. Între timp, de cealaltă parte, furnizorii de servicii logistice continuă să diversifice și să îmbunătățească oferta.

Managerii logisticieni de succes ai începutului de secol XXI vor fi aceia care, potrivit părerii specialiștilor, vor avea o viziune de ansamblu asupra planurilor strategice ale propriei firme și vor înțelege rolul lanțului logistic

în reușita derulării acestor planuri. Totodată, managerii logisticieni vor coopera cu departamentele de marketing, producție și financiar pentru a identifica tipurile de activități care adaugă valoare produselor și serviciilor firmei lor.

Provocările pentru logistica anilor începutului de secol XXI au fost multe și variate. Un lucru totuși este cert: *logistica are un rol strategic semnificativ în obținerea avantajului competitiv de către firme în condițiile de concurență de pe piața globală*¹⁵.

În concluzie, pentru realizarea obiectivelor lanțului logistic, apreciem că logisticienii vor trebui să adopte procesele de planificare, realizare și control al fluxurilor și stocării efective și eficiente din punct de vedere al costurilor, materiilor prime, produselor în curs de fabricație, produselor finite, de la punctul de origine la cel de consum în scopul adaptării permanente al efortului firmelor de profil la cerințele clienților.

BIBLIOGRAFIE

- Lect.univ.dr. Felea Mihai, *Rolul stocării în lanțul logistic*, Revista Amfiteatru Academic nr. 24, ASE București, 2008.
- Dr. Leiphart Kristine Lee, *Creating a Military Supply Chain Management Model*, USA, 2001.
- Popa Virgil, *ECR (Efficient Consumer Response) – Răspuns eficient pentru consumator. Strategii, politici, tehnici, instrumente*, Editura Economică, București, 2000.
- Kotler Philip, Armstrong Gary, *Principiile Marketingului*, Ediția a III-a, Editura Teora SRL, București, 2005.
- Conf.univ.dr.ing. Mocuța Georgeta Emilia, *Logistica – instrument și concept în continuă evoluție*, Buletinul AGIR nr.2-3/2009, Universitatea „Politehnica” din Timișoara.
- www.managementmarketing.ro/pdf/articole/8.pdf-logistica sursa de competitivitate
- <http://www.topexpert.ro/logistica.html>

¹⁵ www.uem.ro/.../logistica%20marfurilor.../cartea.pdf

ASPECTE REFERITOARE LA PROBLEMA BIOTERORISMULUI

Insp.pr. de poliție asist.univ.dr. Cristian-Eduard ȘTEFAN*
Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”

Natura amenințării bioteroriste impune dezvoltarea unor contramăsuri de apărare a statelor la nivel mondial, deoarece bioterorismul reprezintă o problemă comună a statelor, ce necesită adoptarea de soluții comune. În cuprinsul articolului, autorul descrie amenințarea reprezentată de bioterorism și formulează unele propuneri concrete privitoare la eficientizarea reacției autorităților statului în fața unui atentat bioterorist.

Cuvinte cheie: terorism; bioterorism; amenințare; atentat terorist; agenți biologici.

Vulnerabilitățile la amenințările și pericolele NBC (nuclear, biologic, chimic) au fost, sunt și rămân în continuare foarte mari. Nimeni nu-și poate permite să nu le ia în considerare sau să le bagatelizeze. Dezvoltarea fără precedent a industriei nucleare și chimice, apariția și dezvoltarea armamentului binar, a armei genetice și a altor mijloace care pot fi oricând transformate cu ușurință în arme letale sau nonletale (dar arme), precum și posibilitatea folosirii acestora de către rețelele, organizațiile și grupurile teroriste sporesc și mai mult acest tip de amenințări. Ele nu sunt limitate sau regionale, ci globale. Încă de la descoperirea și întrebuințarea substanțelor toxice de luptă și a armei nucleare, aceste mijloace au devenit o amenințare generală, globalizând războiul. De aceea, apărarea NBC rămâne, cel puțin pentru viitorul apropiat, o prioritate¹.

Riscul utilizării terorismului biologic este în creștere, având în vedere sporirea violenței interetnice și religioase și a încălcării drepturilor omului². Tratatul internațional care se referă la aceste tipuri de armament nu prevăd

---

* e-mail: stefan.cristian@yahoo.com

¹ http://essas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/cs03-04.pdf

² Mai mult decât atât, grupările teroriste ar putea utiliza agenți biologici nu numai pentru a-și ucide inamicul, ci și pentru a-i reduce capacitatea de împotrivire. Astfel de agenți pot fi folosiți și ca instrumente de șantaj, pentru obținerea unor rezultate politice sau financiare.

măsuri suficiente de control. De aceea, în lupta împotriva terorismului se impune o implicare nu numai a statelor, dar și a organizațiilor neguvernamentale.

Riscurile biologice dau o nouă dimensiune eventualelor atacuri teroriste, accidente, catastrofe naturale și/sau pandemii din cauza aspectului lor transnațional și provocării unui mare număr de victime. O reacție adecvată la un astfel de pericol nu include doar programe de intervenție ex post, ci trebuie prevăzută mult mai devreme, în cadrul etapelor de manipulare a acestor materiale, depozitare adecvată, acces limitat și control etc. În același timp, intervențiile posterioare unui incident necesită o vastă cooperare între diferitele autorități dintr-un stat membru (protecție civilă, militară, poliție etc.), precum și între autoritățile naționale din diferitele state membre și organismele UE. Prin urmare, este necesară o abordare coordonată pentru toate tipurile de catastrofe.

Periculozitatea fenomenului bioterorist, dezvoltarea unor forme și tehnici tot mai distructive pentru societate, ca mijloc de influențare a comunităților naționale și internaționale și de slăbire a stabilității mondiale, au determinat acțiuni conjugate pentru contracararea lui și realizarea unui front comun, a unei coaliții de amplitudine globală.

Riscurile bioterorismului sunt la nivel planetar. Nu există frontiere în calea variolei, antraxului sau ciumei. Amenințarea este globală și prin urmare și riposta trebuie să fie globală. Organizația Națiunilor Unite (ONU) apreciază ca fiind fundamentală cooperarea între organizațiile internaționale, regionale și subregionale. Comunitatea internațională trebuie să împiedice deținerea sau utilizarea de arme de distrugere în masă (ADM) de către grupuri sau entități nonstatale³.

Unii autori⁴ au apreciat drept motive ale utilizării armelor biologice de către teroriști, următoarele aspecte: dorința de a provoca moartea unui număr ridicat de persoane, dorința de incapacitare, motivele politice sau cele infracționale, destabilizarea sau decredibilizarea unui stat⁵.

De asemenea, Jonathan B. Tucker a identificat unii dintre factorii motivaționali pentru persoanele care utilizează armele biologice, după cum urmează: lipsa constituentilor externi, ideologie apocaliptică, paranoia și grandoare, apărarea prin agresiune, captarea atenției mass-mediei internaționale, provocarea de daune economice, complexul superiorității, imitarea lui Dumnezeu, aura științei⁶ etc.

³ Oana-Magdalena Ciobanu, *Bioterrorismul - inamicul invizibil*, în Revista „Intelligence” nr. 14/2008, p. 16.

⁴ Seth W. Carus, *Bioterrorism and Biocrimes: The Illicit Use of Biological Agents since 1900*, Fredonia Books, Amsterdam, 2002, p. 10.

⁵ Lorene Clauzon, *Guerre biologique et bioterrorisme ou comment la nature devient une arme (these presentee et soutenue publiquement)*, Universite „Henri Poincare”, Nancy, 2009, p. 45.

⁶ <http://cns.miis.edu/research/cbw/toxch.htm>

În scopul prevenirii și combaterii eficiente a riscurilor de atentate bioteroriste, este necesară îmbunătățirea cooperării și a schimbului de bune practici între statele membre ale UE, precum și cu statele care au dezvoltat o expertiză în materie de evaluare a riscurilor biologice, de prevenire, depistare, comunicare și reacție, cum ar fi SUA, Australia și India. De asemenea, se impune încurajarea politicilor comune în domeniul refacerii terenurilor afectate de contaminarea biologică, pentru restabilirea cât mai curând posibil a utilizării normale a solului și a terenurilor, reducând, astfel, riscurile pentru sănătatea oamenilor și mediul înconjurător.

Societatea rămâne foarte vulnerabilă la atentatele bioteroriste care, în următorii ani, s-ar putea extinde și diversifica, efectele acestora fiind catastrofale.

Probabil, în următorii ani, efortul principal al terorismului internațional se va dirija pe folosirea unor specialiști pentru adaptarea agenților biologici și a mijloacelor de transport la țintă la tipul de acțiuni vizate de strategiile teroriste. În acest sens, vor fi vizate marile aglomerări urbane, mijloacele de transport și, posibil, unitățile militare, școlile, instituțiile de stat și chiar unele din instituțiile internaționale, precum și toate țările aliate SUA.

Analiza situației actuale permite afirmarea faptului că posibilitatea pentru teroriști de a utiliza agenți biologici constituie o amenințare reală. Este dificil, chiar imposibil de prezis la ce dată va avea loc un atentat bioterorist, iar amenințarea poate fi rezumată într-o singură frază: „Esențialul nu este de a ști dacă acesta se va produce, ci când anume”. Din această cauză, serviciile de informații și cele de securitate internă îndeplinesc un rol major în identificarea potențialelor amenințări, prin atributul pe care îl au, respectiv culegerea de informații.

La nivel național, una din problemele majore rezidă în pregătirea și formarea personalului cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii bioterorismului, în primul rând personalul sanitar, cel din poliție, servicii de informații și protecție civilă. Informațiile referitoare la armele CBRN (chimic, biologic, radiologic, nuclear) sunt considerate drept sensibile sau clasificate, iar procedurile de detectare și de reacție (combateri) sunt păstrate în aria confidențialității.

Protecția și apărarea împotriva bioterorismului necesită intervenția promptă a instituțiilor și structurilor specializate, care trebuie să se constituie într-o interfață între lumea științifică și societatea umană ce trebuie pregătită și apărată prin mijloace specializate împotriva acestui tip de terorism, care rămâne, după gradul de pericolozitate, amenințarea mondială numărul unu.

De aceea, suntem de părere că este necesară realizarea unui sistem național de reacție în situații limită sau de urgență, care să vizeze și lichidarea efectelor atacurilor biologice (atacurilor CBRN, în general), inclusiv a celor

efectuate de teroriști. Măsurile din cadrul acestui sistem ar putea include, printre altele, și următoarele aspecte: localizarea zonelor atacate biologic și izolarea lor, prevenirea extinderii contaminării asupra altor zone, intervenția promptă a structurilor specializate pentru tratarea populației și decontaminarea zonei, precum și alte măsuri strict specializate.

Reacția în fața bioterorismului trebuie să fie bine coordonată și integrată, întrucât mobilizează resurse umane și materiale diversificate și implică multiple instituții și autorități – ministerul sănătății, serviciile de informații, de ordine și siguranță publică, vamale, protecția civilă etc.

În prezent, nici măcar în marile porți de intrare în țară (gen aeroporturi), nu sunt echipe pregătite să intervină, dacă bolnavul este suspect de Ebola, sau manifestă simptomele febrei hemoragice, sau afecțiuni ce se transmit pe cale aeriană și care ar putea afecta orașe întregi. Pentru limitarea riscului unei epidemii sunt necesare costume de protecție speciale, laboratoare mobile cu capacitate de decontaminare, unități de carantinare, personal antrenat etc.

În opinia noastră, sistemul național de intervenție și reacție în fața unui atentat bioterorist trebuie să se întemeieze pe un model integrat, alcătuit din următoarele componente:

a) Polițiștii de ordine publică. Primii polițiști sesizați sunt membrii dispozitivelor de asigurare a ordinii și siguranței publice, însărcinați cu misiuni generale, care vor trebui să fie capabili să ia măsuri care să garanteze protecția lor personală, să informeze asupra situației existente persoanele competente din diferite organisme, să observe eventualele simptome, să asigure un perimetru de siguranță în jurul locului producerii atentatului, și să desfășoare toate celelalte activități care le vor fi solicitate de echipele specializate.

Pentru realizarea acestor activități, este necesară instruirea și formarea polițiștilor de ordine publică, cei care se află în stradă, în „prima linie” de luptă împotriva criminalității. Instruirea trebuie să aibă drept obiective însușirea de cunoștințe referitoare la recunoașterea indicatorilor de potențial bioterorist, manipularea scrisorilor sau pachetelor suspecte necunoscute etc.

b) Structurile specializate de poliție. Aceste echipe sunt formate din polițiștii care vor lua cele mai importante măsuri în cazul producerii atentatului. Ele trebuie să fie dotate cu echipamente individuale de protecție biologică, să fi urmat un program de formare profesională și să beneficieze de sprijin operațional. Polițiștii din cadrul acestor structuri trebuie să fie capabili să dezactiveze dispozitivele de diseminare improvizate, să limiteze efectele atentatului și să procedeze la o examinare a locului comiterii infracțiunii, mai ales să preleveze eșantioanele și mijloacele de probă din zonele contaminate⁷.

⁷ Operațiunile poliției la locul contaminat trebuie să aibă la bază un sistem de decontaminare eficace care se aplică membrilor echipei de intervenție, echipamentelor și mijloacelor de probă la intrare și la ieșire.

Succesul măsurilor de intervenție puse în aplicare depinde de realizarea unei formări profesionale⁸ privind identificarea atentatelor și a riscurilor potențiale, utilizarea echipamentelor de protecție individuală, aparatele și metodele care să permită limitarea consecințelor unui atentat, conceptul de operațiuni interservicii și sistemele de sprijin.

Structurile de poliție trebuie, de asemenea, să aibă în vedere și posibilitatea de a asigura cazarea polițiștilor din structurile specializate (echipele de intervenție la atentat) pe întreaga durată a anchetei. Polițiștii însărcinați cu rezolvarea cazului riscă de asemenea să fie expuși agentului biologic și deci să fie infectați. În acest sens, este recomandabil ca polițiștii să nu intre în contact cu familiile lor în această perioadă, fiind necesară asigurarea unei noi locuințe, care să prevină contaminarea.

c) *Specialiștii în biologie.* Aceste persoane trebuie să fie în măsură să furnizeze în timp real sprijin și sfaturi cu privire la caracteristicile și la producerea de agenți biologici, la securitatea locurilor, intervenția echipelor medicale și decontaminare.

d) *Echipele medicale.* Acestea trebuie să se afle la locul contaminării biologice pentru a lua măsurile de îngrijire a echipei de intervenție a poliției. Orice persoană care intră sau iese din zonă trebuie să facă obiectul unei supravegheri medicale. Este important în special ca personalul medical să fie în măsură să administreze personalului echipei de intervenție un tratament preventiv împotriva expunerii accidentale la un agent biologic. În funcție de agentul biologic suspect utilizat în cadrul atentatului, personalul medical va trebui să administreze, de asemenea, antibiotice sau vaccinuri și să asigure supravegherea medicală pentru o perioadă determinată.

e) *Organele de anchetă* – sunt formate din procurori, polițiști care lucrează împreună cu serviciile sanitare și cu alte servicii în cadrul unui dispozitiv prestabilit de cooperare în materie de anchetă, schimb de informații și suport operațional.

f) *Personalul specializat în comunicare publică și relații cu mass-media:* cuprinde ofițerii de presă și purtătorii de cuvânt care își desfășoară activitatea în cadrul serviciilor de poliție și de sănătate publică, precum și în alte organisme abilitate. Utilizarea sau amenințarea cu utilizarea de agenți biologici de către teroriști este de natură să producă efecte psihologice foarte importante în rândul populației civile, ceea ce poate crea mari dificultăți pentru serviciile însărcinate cu aplicarea legii. Planurile de intervenție trebuie

---

⁸ Polițiștii care intervin în urma unui act potențial de bioterorism trebuie să o facă în limitele expertizei profesionale, securitatea personală fiind prioritară.

să prevadă o strategie de comunicare în relația cu mass-media⁹. Structurile însărcinate cu aplicarea legii și autoritățile sanitare, medicale și politice trebuie să comunice rapid mass-mediei declarații coordonate pentru a se garanta difuzarea informațiilor precise și a calma starea de confuzie și de frică din mijlocul populației. Echipa comună însărcinată cu relațiile cu mass-media trebuie să participe la activitățile de formare profesională și la operațiuni.

Pentru evaluarea modului de funcționare a sistemului propus, suntem de părere că este necesară organizarea la nivel național a unor exerciții de simulare a unor atentate bioteroriste. Acestea vor avea drept scop testarea capacității de apărare a statului față de un atac biologic, pregătirea populației în situație de criză, gestionarea situației de criză etc.

În contextul atacurilor biologice cu antrax produse în SUA în anul 2001, modul de reacție al autorităților prezintă o conotație aparte. De aceea, suntem de părere că este necesară adoptarea unei proceduri la nivelul Ministerului Administrației și Internelor, cu caracter public, neclasificat, și care să se refere la modalitatea de intervenție în cazul descoperirii de plicuri, colete sau pachete suspecte de a conține agenți biologici. Acestea pot reprezenta un real pericol pentru populație, mai ales atunci când sunt descoperite în locuri publice (gări, aeroporturi, magazine, mijloace de transport în comun etc.).

Din momentul primirii sesizării sau alertei cu privire la existența unui plic, colet sau pachet suspect că ar conține agenți biologici, este necesară stabilirea unui dialog cu reclamantul. Dialogul are drept scop o primă evaluare a sesizării, informarea reclamantului cu privire la conduita pe care trebuie să o adopte, stabilirea faptului dacă este necesară deplasarea la fața locului a echipei specializate de intervenție CBRN. Intervenția primară trebuie să fie asigurată de serviciile de poliție și serviciile medicale. Personalul care asigură intervenția trebuie să pună în aplicare dispozițiile referitoare la protecția individuală și colectivă adaptate riscului biologic, înainte de desfășurarea oricărei operațiuni de manipulare a substanțelor suspecte.

După ridicarea și transportul substanțelor suspecte la laboratoarele specializate, se va efectua examenul de specialitate asupra acestora, pentru a

---

⁹ Exemple de strategii mediatice: organizarea de conferințe de presă comune prin efectuarea de declarații la radio și TV; indicarea în mod clar a ceea ce se știe și a ceea ce nu se știe; elaborarea unui plan de acțiune care să permită convingerea populației că o anchetă este desfășurată în mod activ; asigurarea că orice solicitare a unei acțiuni publice este clară și concisă; încurajarea mass-mediei să difuzeze toate informațiile în coordonare cu echipa comună însărcinată cu relațiile cu media; admiterea faptului că mass-media reprezintă principala sursă de informații publice; abordarea serioasă a evenimentului de către mass-media poate încuraja populația să comunice serviciilor însărcinate cu aplicarea legii, informații utile referitoare la anumite activități suspecte.

stabili prezența sau lipsa agentului biologic. Întreaga activitate de intervenție a autorităților trebuie să aibă la bază protecția echipelor de intervenție, a persoanelor expuse la agenții biologici, precum și limitarea extinderii efectelor agenților biologici.

Printre noile probleme care necesită implicarea serviciilor de informații se numără și apărarea frontierelor și a altor puncte de intrare a persoanelor și mărfurilor împotriva armelor biologice și amenințărilor asociate. În trecut, serviciile de informații au înregistrat și eșecuri operaționale, concretizate în faptul că nu au reușit să prevadă atacurile teroriste și nu au avut nici cunoștințele, nici capacitatea necesare pentru a le preveni.

Societatea civilă trebuie mobilizată și informată cu privire la amenințarea bioteroristă, prin inițierea și desfășurarea unor campanii mediatice în acest sens. Transparența constituie în prezent o condiție indispensabilă pentru prezervarea încrederii cetățenilor în instituțiile statului.

De aceea, suntem de părere că este necesară inițierea și dezvoltarea unei campanii eficiente de informare a publicului care să pregătească populația cu privire la amenințarea bioterorismului și măsurile care pot fi necesare în urma unui eveniment, precum și gestionarea consecințelor în scopul de a menține orice zone afectate ale infrastructurii naționale critice.

Ca o concluzie finală, suntem de părere că nicio țară nu este pregătită îndeajuns încât să facă față bioterorismului. Vulnerabilitatea oricărui stat față de bioterorism este de necontestat, indiferent de resursele (financiare, umane etc.) alocate în acest domeniu de către state. Prevenirea terorismului, țintă majoră a tuturor statelor, este o activitate dificilă, întrucât grupurile teroriste au trecut pragul de la atacuri tradiționale la utilizarea mijloacelor neconvenționale – armele de distrugere în masă.

BIBLIOGRAFIE

- Carus W. Seth, *Bioterrorism and Biocrimes: The Illicit Use of Biological Agents since 1900*, Fredonia Books, Amsterdam, 2002.
- Ciobanu Oana-Magdalena, *Bioterrorismul - inamicul invizibil*, în Revista „Intelligence” nr. 14/2008.
- Clauzon Lorene, *Guerre biologique et bioterrorisme ou comment la nature devient une arme (these presentee et soutenue publiquement)*, Universite „Henri Poincare”, Nancy, 2009.
- http://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/cs03-04.pdf
<http://cns.miis.edu/research/cbw/toxch.htm>

ELEMENTE DE LEADERSHIP ÎN PROJECT MANAGEMENT

Lect.univ.dr. Diana ȚUȚUIANU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Indiferent cât de bun specialist este cineva, dacă i se pare greu să lucreze cu oamenii nu va ajunge niciodată un bun manager de proiect. Este bine cunoscut faptul că o mare parte din succesul unui proiect depinde de modul de lucru și de comportamentul oamenilor din echipă, iar managerul de proiect joacă un rol esențial în această privință. Managementul Proiectelor nu este în niciun caz o disciplină pur tehnică, desfășurată într-un colț întunecat al unei clădiri de birouri. O parte importantă a rolului pe care îl are managerul constă în stabilirea unor relații eficiente cu foarte mulți oameni și menținerea lor, chiar și în circumstanțe dificile. Prin urmare, un slogan important în acest domeniu ar putea fi: managerii de proiect gestionează mai întâi și mai întâi oamenii și nu documente sau activități.

Cuvinte cheie: management de proiect; abilități de lider; formarea unei echipe.

În general, în literatura specifică din domeniu, *leadership* și *management* sunt termeni foarte folosiți și de multe ori, în mod greșit, unul în locul celuilalt, deși diferențele sunt de cele mai multe ori recunoscute. Ideea cea mai întâlnită este aceea că *liderul* se concentrează pe obiectivele pe termen lung și pe țelurile finale, acționând în paralel și ca sursă de inspirație pentru oamenii săi în vederea atingerii acelor scopuri. *Managerul* se ocupă adesea de activitățile zilnice necesare atingerii unor obiective specifice, pe termen scurt și mediu. În cele mai multe cazuri, managerii de proiect trebuie să fie și lideri și manageri în același timp. Un bun manager de proiect trebuie să fie conștient de nevoile și cerințele oamenilor și organizațiilor implicate în proiectele lor, astfel că trebuie să aibă o anumită viziune a modului de derulare a acestor proiecte și chiar să sugereze alte proiecte viitoare. Cu toate acestea, trebuie să facă asta acordând în același timp atenție și detaliilor activităților de zi cu zi, având un mod de lucru organizat și eficient. Mai presus de toate, un bun manager

---

* e-mail: diana.tutuianu@yahoo.com

de proiect trebuie să se concentreze asupra obținerii de rezultate pozitive. Lucrarea de față trece în revistă calitățile și însușirile dobândite, specifice, fundamental necesare pentru ca un manager de proiect să-și poată desfășura activitatea în cele mai bune condiții, obținând totodată și cele mai bune rezultate.

În mod evident, fiecare proiect are particularitățile lui, însă există însușiri și abilități generale, care sunt importante pentru toate proiectele. În primul rând, managerul de proiect trebuie să aibă cunoștințe generale și competențe în domeniul managementului în general. În al doilea rând, trebuie să poată înțelege aspecte esențiale care țin de domeniul financiar, de contabilitate, de marketing, de încheierea contractelor, de logistică, de planificare tactică și strategică, de managementul operațiilor, de structuri organizaționale și managementul resurselor umane. Toate acestea includ înțelegerea schimbărilor permanente care se petrec în organizații și a circumstanțelor specifice în care se desfășoară fiecare proiect în parte. Managerul de proiect trebuie să fie capabil să delege responsabilitatea pentru unele dintre aceste domenii de lucru diferiților membri ai echipei sale. În același timp, trebuie să aibă suficientă experiență pentru a ști cine are capacitatea, calificarea și atitudinea de a face munca respectivă.

Obținerea performanței în proiecte necesită abilități excelente în domeniul relațiilor interumane. Astfel, comunicarea eficientă, modalitățile de influențare a organizației astfel încât sarcinile de lucru să fie rezolvate, motivarea oamenilor, negocierea, gestionarea conflictelor și rezolvarea problemelor ar putea fi toate considerate esențiale. Managerul de proiect trebuie să dețină capacități de ascultare activă și abilitatea de a dezvolta și adapta diferite abordări pentru a rezolva problemele. Managerii de proiect trebuie să-și conducă echipele oferindu-le o anumită viziune (*comportament de lider*), fiind capabili să delege responsabilități, construind un mediu de lucru pozitiv și slujind drept exemplu de comportament adecvat și eficient. Trebuie să încurajeze dezvoltarea spiritului și a abilității de a lucra în echipă pentru a folosi oamenii cu eficiență și pentru a-i menține motivați. Trebuie să aibă un profil psihologic – un caracter – puternic, ceea ce îi va ajuta să-și păstreze încrederea în forțele proprii și atitudinea pozitivă și le va reduce nivelul de stres chiar și în cele mai dificile împrejurări. În sfârșit, managerii de proiect ar trebui să fie creativi și flexibili, dar și tenace și perseverenți.

În trecut, exista concepția conform căreia managerii nu trebuiau să fie prea populari, dimpotrivă, era chiar recomandabil să nu fie prea plăcuți de echipele lor pentru a putea fi eficienți. Este adevărat că pentru anumiți manageri de proiect cu o atitudine autocratică și chiar dictatorială această filozofie funcționa și chiar aducea succes respectivelor organizații. Pe de altă parte, este la fel de adevărat că un succes obținut astfel nu poate fi decât de scurtă durată și

rareori repetabil. Deși în mod evident managementul proiectelor nu este și nu poate fi un concurs de popularitate, în calitate de manager de proiect nimeni nu are cum să obțină rezultate extraordinare fără respectul sincer și sprijinul echipei sale și al altor persoane cheie implicate în proiect.

Un manager de proiect de succes este cel care poate repeta performanțele pe care le-a avut la un moment dat în alte și alte proiecte, construind în mod repetat echipe eficiente – uneori folosind personal diferit sau oameni considerați până atunci niște simpli angajați și neimplicați în proiecte. Esențială pentru reușită este dezvoltarea unei reputații bazate pe respect – respect pentru managerul de proiect ca specialist în domeniu, respect pentru cunoștințele deținute de acesta, care vor face posibilă realizarea proiectului, și respect pentru maniera în care el/ea își îndeplinește acest rol. E drept că nu e neapărat corect să se întâmple așa, dar e adevărat: managerul trebuie să aibă în plus și anumite trăsături caracteriale și comportamentale care să-l facă plăcut de cei din jurul lui.

În acest sens, cel dintâi lucru și, posibil, cel mai simplu de făcut, este să înceapă ziua, ședința, activitatea de la grupul de lucru cu un zâmbet și o vorbă bună. Destul de des echipele implicate în proiecte nu prea au așteptări deosebite de la managerul lor în legătură cu comportamentul acestuia, în special în ceea ce-i privește pe ei. Acesta este motivul pentru care dovedirea unei bune creșteri și a manierelor elegante reprezintă un foarte bun prim pas. Uneori este uimitor să vezi cât de productive sunt niște formule obișnuite de salut, cum ar fi „bună dimineța”, „o seară bună” sau „weekend plăcut”, dar rostite cu sinceritate și considerație față de destinatar. O astfel de manieră de a începe și a termina o zi de lucru este foarte simplu de pus în practică și surprinzător de eficientă. Pe de altă parte, acest comportament politic ar trebui adresat tuturor, indiferent cât de importantă sau mai puțin importantă este poziția funcțională a persoanei, cât de tânără sau în vârstă, cât de frumoasă și bine îmbrăcată sau nu, cât de vorbăreată sau introvertită, cât de plăcută sau nu chiar plăcută ea însăși.

Desigur, acesta este numai primul pas și va fi nevoie de mult mai mult pentru a face echipa să funcționeze la cei mai înalți parametri posibili. Prima impresie este întotdeauna esențială. Dacă un manager de proiect pornește de la început pe picior greșit în relațiile cu echipa sa, va fi foarte greu să le recâștige încrederea și sprijinul real. Astfel, din start trebuie avut în vedere că există tehnici eficiente ce pot fi folosite în acest sens, iar acestea pot fi grupate în trei categorii:

1. Formarea unei echipe adecvate – prin recrutarea unor membri potriviți pentru munca ce urmează a fi depusă și prin construirea spiritului de echipă în rândurile lor.
2. Motivarea echipei – prin folosirea unor strategii și tehnici specifice pentru îmbunătățirea productivității echipei.

3. Oferirea unui leadership real – prin folosirea capacității managerului de a face planuri pe termen lung, prin stabilirea direcțiilor de acțiune și prin capacitatea de a-i face pe membrii echipei să-i urmeze întocmai viziunea.

Formarea unei echipe adecvate

Cel mai adesea, managerii de proiect trebuie să înceapă să-și construiască echipa de la zero sau, în cel mai bun caz, să preia o echipă formată deja care se poate să se fi dovedit ineficientă în implementarea altor proiecte. Mai există și alte constrângeri de natură practică ce vor fi întâlnite în momentul creării unei echipe. Astfel sunt constrângerile bugetare ce vor împiedica recrutarea unui număr prea mare de membri sau de membri prea specializați pe domenii înguste. Pe de altă parte, există constrângerile de personal rezultate din faptul că specialiștii cei mai buni sau cei mai muncitori dintr-o organizație s-ar putea să fie deja implicați în alte proiecte aflate în desfășurare. Toate acestea se întâmplă de obicei când există și presiunea timpului, demararea proiectului fiind extrem de urgentă. În acest context este esențial ca managerul de proiect să nu fie silit direct sau indirect să se grăbească și să ia decizii pripite. Niciodată nu este o idee bună să se recruteze membrii echipei la întâmplare sau să se considere că e mai bine să ai un membru în plus în echipă, chiar și mai puțin competent, decât să nu-l ai deloc. Managerii de proiect trebuie să se asigure că vor avea mereu la dispoziție și vor putea conta pe fiecare membru al echipei să-și facă treaba exact atunci când este nevoie de el. Activitatea de creare a echipei potrivite trebuie întreprinsă ținând cont de resurse și de cadrul temporal (fazele concrete) în care se va desfășura proiectul.

De obicei se subestimează timpul necesar introducerii unei noi resurse, în cazul acesta, introducerii unui nou membru într-o echipă deja formată. De asemenea, de multe ori se ignoră cantitatea de energie ce va trebui cheltuită de membrii existenți pentru a-l pune pe noul venit la curent cu tot ceea ce trebuie să știe despre proiect, despre stadiul în care s-a ajuns și despre ceea ce va avea de făcut. Rezultatul este acela că recrutarea altor membri după ce proiectul a fost deja inițiat va conduce la diminuarea eficienței echipei timp de câteva zile și chiar câteva săptămâni.

Există anumite considerente care ar trebui avute în vedere când se face recrutarea celor care vor face parte din echipă, astfel:

- recrutarea membrilor de bază ai echipei trebuie să fie o prioritate;
- evaluarea personalului disponibil pentru a face parte din echipă trebuie întreprinsă de managerul de proiect însuși;
- recrutarea trebuie să aibă în vedere și posibilele afinități între membrii echipei pentru a putea lucra cât mai bine împreună;

- recrutarea trebuie să țină seama și de existența unei atitudini pozitive din partea posibililor membri ai echipei;
- finalizarea procesului de recrutare trebuie să țină seama de aspectul esențial: omul potrivit la locul potrivit.

Motivarea echipei

Din punct de vedere al managementului echipei de proiect, un bun manager de proiect trebuie să aibă ca obiectiv creșterea productivității echipei. Nu mai este nevoie să menționăm faptul că oricine are tendința de a lucra mai încet decât ar face-o în mod obișnuit din cauza lipsei de motivație. Motivarea unei echipe poate solicita eforturi perseverente și activități direcționate cu grijă, în timp ce demotivarea oamenilor se poate face într-o clipă.

Astfel, prin acțiuni lipsite de consecvență fără motiv, prin solicitarea opiniei membrilor echipei în legătură cu diferite chestiuni și apoi ignorarea acesteia, prin refuzul de a lucra cot la cot cu membrii echipei, prin asumarea totală a succeselor lor și neasumarea în nicio măsură a eșecurilor, prin emiterea unor promisiuni și refuzul de a le îndeplini, rezultatul obținut nu ar fi altul decât demotivarea completă a oamenilor. În același timp, dacă managerul de proiect creează de la început o perspectivă sumbră asupra activităților, pesimismul său va fi contagios pentru întregul staff, în timp ce dacă managerul de proiect este optimist și consideră că sarcinile ce îi așteaptă vor fi dificile, dar nu imposibil de realizat, staff-ului îi va fi mai ușor să se motiveze.

Un prim pas în atingerea unui nivel superior de motivație pentru o echipă este să evite orice ar putea să-i demotiveze membrii. Apoi, managerul de proiect ar trebui să stabilească obiective clare și sarcini precise pentru fiecare membru al echipei. Fiecare membru ar trebui, de asemenea, să aibă o bună înțelegere a ceea ce se petrece în întreg proiectul aflat în desfășurare. Cantitatea de muncă și eforturile trebuie echilibrate corespunzător și să țină seama de mărimea și capacitatea echipei. Este extrem de demotivant să îți se ceară să faci mai mult decât poți (fizic, psihic și conform termenelor limită) sau să muncești pe brânci în timp ce alții doar se fac că muncesc. Mai mult decât atât, membrii echipei ar trebui să fie implicați în mod corespunzător în procesele de luare a deciziilor, iar părerile lor ar trebui luate în considerație la analiza premergătoare luării unei decizii.

Din punctul de vedere al motivării indivizilor, trebuie luate în calcul mai multe strategii. Printre acestea, sentimentul de împlinire, satisfacția profesională de a vedea un proiect dus la bun sfârșit, înclinația spre sarcini provocatoare ca grad de dificultate, posibilitatea de a avansa în carieră, recompensa intelectuală de a fi capabil să îndeplinești o sarcină care necesită creativitate și cunoștințe aplicate, precum și, ultima dar nu cea din urmă,

recompensa materială. Trebuie menționate aici și micile dar extrem de bine primite semne de apreciere a membrilor echipei care s-au dovedit a fi mai dedicați și muncitori.

Oferirea unui leadership real

Chiar dacă echipa este bine formată și oamenii sunt motivați, dacă managerul nu are o viziune clară asupra produsului final al proiectului și asupra modurilor în care s-ar putea obține acesta, îi va fi imposibil să ofere un leadership eficient. Astfel, un plan bine pus la punct și o înțelegere cuprinzătoare a întregii problematice sunt esențiale pentru leadership, dar acestea reprezintă numai două dintre aspectele cheie. Comportamentul unui bun manager de proiect ar trebui să servească drept exemplu și sursă de inspirație pentru oamenii săi astfel încât să genereze încredere și să-i facă pe oameni să depună eforturi maxime pentru a obține rezultatele așteptate.

Niște buni manageri de proiect sunt capabili să-și adapteze stilul de conducere astfel încât să se potrivească proiectului, luând în considerare oamenii și cultura lor organizațională, specificul și lista de priorități a proiectului. Acesta este motivul pentru care managerul trebuie să-și dea seama când este momentul să-și modifice stilul de lucru chiar și după începerea proiectului. De cele mai multe ori, o abordare consultativă este mai productivă decât una autocratică, având în vedere că oamenii au tendința de a munci mai bine atunci când se simt implicați în ceea ce fac. Totuși, este datoria și responsabilitatea managerului să asculte pe toată lumea, dar în cele din urmă să ia singur deciziile.

Mai există un aspect care ar trebui să fie luat în considerare: gradul de implicare al managerului în munca ce trebuie făcută efectiv. Dacă managerul a fost el însuși la un moment dat membru al unei echipei, i se va părea foarte greu de conceput că cineva ar putea face lucrurile mai repede și mai bine decât ar fi făcut-o și chiar ar face-o încă el. De aici nevoia de a se implica și de a-și folosi propria experiență pentru a rezolva diferitele probleme apărute, ale căror responsabilități nu îi aparțin. Acest comportament s-ar putea dovedi un dezavantaj pentru echipă, căci oamenii s-ar putea simți subminați prin intervențiile constante ale managerului, iar managerul însuși ar avea de suferit din cauză că și-ar îndrepta o bună parte din atenție și acțiuni spre lucruri secundare și nu spre responsabilitățile sale de management. Pe de altă parte, dacă managerul nu intervine deloc, ar putea să piardă legătura cu ceea ce se petrece „în lumea reală” și chiar să pară distant, arogant, străin de oamenii din subordinea sa. Desigur, și în acest caz, cuvântul cheie ar fi echilibrul între implicarea directă, încrederea în capacitatea de execuție a membrilor echipei și chiar delegarea de competență.

În sfârșit, în momentele de criză care apar inevitabil în derularea oricărui proiect, sunt puse la încercare toate competențele managerului, în special abilitățile în domeniul relațiilor interumane. Pentru cineva care este dispus să-și motiveze echipa și să obțină succese pe termen lung, o criză poate fi văzută ca o oportunitate excelentă de a crea încredere și bunăvoință în rândul membrilor echipei. Înainte de a le cere oamenilor să-și asume responsabilitatea pentru ceva care nu funcționează, un bun manager de proiect trebuie să caute modalități de a rezolva problema. Este esențial să rămână calm și să se concentreze pe găsirea unei soluții; un astfel de comportament echilibrat va fi cu siguranță apreciat și ținut minte de echipă și va conduce la crearea unei atitudini constructive.

Concluzie

Indiferent de capacitatea unei persoane de a face planuri de proiecte valoroase sau de a menține controlul asupra costurilor și riscurilor, pentru a fi un bun manager de proiect este cel puțin la fel de important să aibă abilități de inter-relaționare foarte bune. E posibil ca multe stiluri de leadership să funcționeze bine, dar este important ca managerul să adopte stilul ce i se pare cel mai convenabil la un moment dat și să nu ezite să-l schimbe dacă circumstanțele sunt de așa natură. Abordarea consultativă este recunoscută ca având rezultate bune, dar aceasta nu exclude situații în care managerul trebuie să arate că el este răspunzător în cele din urmă de tot ce se petrece în proiect, inclusiv de luarea celor mai importante și / sau delicate decizii.

În plus, dacă se iau în considerare cei mai evidenți factori motivați și demotivați, iar managerul de proiect are în vedere tot timpul faptul că echipa sa este formată din personalități distincte, membrii echipei pe care managerul îi va avea întotdeauna în vedere pentru proiectele sale vor fi și ei foarte dornici să lucreze cu el și, în consecință, va obține cele mai bune rezultate.

Concluzia ar fi că tocmai această capacitate de a oferi un leadership eficient oamenilor din echipă este elementul cheie care îi va face să lucreze la capacitate maximă. Am considerat util să includem în această parte finală câteva sfaturi¹ ce l-ar putea ajuta pe managerul de proiect să-și conducă bine oamenii în timpul proiectului și nu numai.

- Gestionează-ți munca și subordonații stabilind obiective precise.
- Oferă indicații clare staff-ului cu privire la ce anume trebuie să facă și supraveghează-le activitatea numai atunci când este absolut necesar.

---

¹ Adaptat după <http://www.projectmagazine.com/leadership-skills/355-12-tips-for-effective-leadership>

- Adoptă o politică a ușilor deschise și fă-ți timp să-ți asculți oamenii când au nevoie.
- Amintește-ți că oamenii sunt elementul cel mai valoros al organizației, așa că încearcă în mod constant să-ți faci subordonații să se simtă importanți în economia proiectului.
- Încearcă să creezi o atmosferă de lucru în care oamenii să fie siguri de ceea ce trebuie să facă și că pot face ceea ce trebuie să facă.
- Ține-ți promisiunile, indiferent ce spui, astfel încât oamenii să știe la ce să se aștepte din partea ta.
- Ai grijă la modul în care ești îmbrăcat și la întreaga ta apariție, având în vedere că se știe că și subordonații și posibiii clienți vor avea tendința să te judece în funcție de modul în care arăți și te comporti în primele minute după ce te-au cunoscut.
- Fă tu însuși ceea ce vrei să facă echipa, începând cu respectarea orelor de program și terminând cu livrarea produselor ce trebuie livrate înainte de termenele limită.

BIBLIOGRAFIE

Barker Stephen & Cole Rob, *Brilliant Project Management*, Pearson Prentice Hall, London, 2009.

McCollum James K & Banacu Cristian Silviu, *Management de proiect. O abordare practică*, Editura Universitară, București, 2008.

Schwable Kathy, *Information Technology Project Management*, Fourth Edition, Thomson Course Technology – a division of Thomson Learning, Inc., Canada, 2006.

www.pmi.org.

www.projectmagazine.com

www.pm.org.ro

CONSIDERAȚII PRIVIND LOCUL ȘI ROLUL INFORMAȚIILOR ÎN CADRUL SECURITĂȚII NAȚIONALE

Mr.drd. Gabriel MOLDOVEANU*
Serviciul Român de Informații

Locul și rolul informațiilor în cadrul securității naționale sunt determinate de capacitatea structurilor interinstituționale specializate în planificarea și direcționarea, culegerea, procesarea și diseminarea datelor și informațiilor din zonele de interes.

În acest context, datele și informațiile reprezintă componentele primare ale subsistemului de informații, fără de care nu se poate desfășura o activitate eficientă de evaluare și diseminare a acestora factorilor de decizie.

Astfel, locul informațiilor în cadrul sistemului securității naționale este important, deoarece asigură condițiile necesare luării unor decizii eficiente și potențează capacitatea de acțiune a structurilor interinstituționale.

În mediul actual de securitate, rolul informațiilor a crescut considerabil, odată cu participarea României la misiuni externe sub diverse mandate și nevoia de a asigura avertizarea timpurie, identificarea și evaluarea factorilor de risc, protecția informativă a acțiunilor, acestea fiind misiuni de bază pentru structurile de informații interne sau dislocate în teatrele de operații.

Cuvinte cheie: informații, sistem de securitate, sistem informațional, superioritate informațională, sistem integrat de informații.

Securitatea națională reprezintă un concept complex care exprimă capacitatea statului de a evalua mediul strategic, de a identifica principalele riscuri și amenințări și de a proteja valorile, interesele și obiectivele naționale.

Îndeplinirea acestor scopuri presupune realizarea sistemului de securitate care să cuprindă structurile interinstituționale cu atribuții în domeniu.

În cadrul sistemului de securitate funcționează subsisteme specifice domeniilor de activitate care vizează securitatea internă, buna guvernare, dezvoltarea economiei, modernizarea instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității naționale, dezvoltarea și protejarea infrastructurii.

În acest context, subsistemul de informații compus din structuri interinstituționale specializate constituie elementul integrator destinat

---

* e-mail: gabriel.moldoveanu@romanianato.com

culegerii, transmiterii, evaluării și diseminării informațiilor cu relevanță pentru domeniul abordat, în vederea identificării caracteristicilor situației geopolitice și geostrategice și asigurării luării unei decizii eficiente la nivel politico-militar, strategic, operativ și tactic.

De aceea, apreciem faptul că subsistemul de informații cuprinde un ansamblu de structuri specializate care acționează într-o concepție unitară folosind metode și procedee specifice în scopul asigurării condițiilor necesare evaluării mediului strategic, identificării riscurilor și amenințărilor simetrice și asimetrice și prevenirii întregii game de manifestări de natură militară și nemilitară la adresa securității naționale.

Elementele subsistemului de informații acționează din timp de pace în zona de interes strategic a României, își amplifică misiunile specifice la criză și la război, asigurând date și informații oportune și eficiente factorilor de decizie privind riscurile și amenințările potențiale la nivel național și transnațional.

În acest sens, în cadrul subsistemului de informații circulă un flux permanent de date și informații provenite din diverse surse care pot fi umane și tehnice, oficiale și publice.

Datele sunt noțiuni (entități) reprezentate convențional prin număr, mărime, relație etc., care servesc la rezolvarea unei probleme sau care sunt obținute printr-o activitate de cercetare, urmând a fi supuse ulterior proceselor de prelucrare la diferite intervale de timp. Semnificația transmisă omului în urma prelucrării constituie informația. Din această precizare reiese și funcția subsistemului de informații, concretizată în culegerea datelor despre sistemul condus (subsistemul operațional) și furnizarea de informații subsistemului decizional (conducere).

Noțiunea de informație este definită ca „o comunicare, veste, știre care pune pe cineva la curent cu o situație; lămurire asupra unei persoane sau asupra unui lucru; totalitatea materialului de informare și documentare, izvoare, surse; fiecare dintre elementele noi, în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse în semnificația unui simbol sau a unui grup de simboluri (text scris, mesaj vorbit, imagini plastice, indicație a unui instrument)”¹.

Informația este „obiect de bază în comunicarea cunoștințelor. Orice informație poate fi considerată sub două aspecte: cel al semnificației (conținut semantic) și cel al structurii (sintaxă)”².

Rezultă faptul că datele și informațiile reprezintă componentele primare ale subsistemului de informații, fără de care nu se poate desfășura o activitate eficientă de evaluare și diseminare a acestora factorilor de decizie.

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 491.

² *Dicționarul de informatică Larousse*, Editura Niculescu, București, 2000, p. 162.

Capacitatea structurilor de conducere de la toate nivelurile ierarhice de a obține, a procesa, a evalua și a disemina date și informații de interes în timp real este atributul de bază al acestora.

În acest context, apreciem faptul că nevoia de date și informații obținute, prelucrate și transmise „în timp real” despre spațiul de interes a condus la creșterea rolului informației și importanței produselor informative.

În plan decizional, conceptul de *superioritate informațională* reprezintă capacitatea de a culege, a procesa și a disemina informații în mod continuu, concomitent cu exploatarea sau diminuarea (distrugerea) capacității de sprijin cu informații a forțelor oponente. Procesele de culegere, procesare și diseminare trebuie să asigure relevanța, oportunitatea și acuratețea informațiilor necesare pentru buna funcționare a subsistemelor componente ale sistemului securității naționale. Scopul final este acela de a dispune de imaginea operațională continuă a mediului de securitate.

O altă funcție a informațiilor o constituie capacitatea acestora de a formula previziuni, prognoze și estimări asupra evoluției situației de securitate într-un anumit spațiu geografic de interes, în vederea adoptării celor mai favorabile decizii privind prevenirea și acțiunea proactivă pentru prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor.

Prezentarea acestor probleme, confirmă faptul că *locul informațiilor* în cadrul sistemului securității naționale este important, deoarece asigură condițiile necesare luării unor decizii eficiente și potențează capacitatea de acțiune a structurilor interinstituționale.

Altfel spus, toate procesele privind planificarea, organizarea, coordonarea, controlul și evaluarea activităților și acțiunilor în domeniul securității naționale au la bază utilizarea informațiilor și a produselor acestora, obținute și transmise prin sistemul de comunicații și informatic către structurile prevăzute în planurile operative.

În acest sens, apreciem faptul că în mediul actual de securitate *rolul informațiilor* a crescut considerabil, odată cu participarea României la misiuni externe sub diverse mandate și nevoia de a asigura avertizarea timpurie, identificarea și evaluarea factorilor de risc, protecția informativă a acțiunilor, acestea fiind misiuni de bază pentru structurile de informații interne sau dislocate în teatrele de operații.

Ultimele conflicte militare au scos în evidență importanța informației în prevenirea surprinderii, aprecierea justă a situațiilor, luarea deciziilor, planificarea și desfășurarea cu succes a acțiunilor militare întrunite.

În acest context, *rolul informației* în managementul sistemului național de securitate presupune:

- a) *integrarea elementelor care provoacă*, la nivelul managerului, *reacția decizie-acțiune*;
- b) *relația biunivocă* a acesteia cu resursele umane, mijloacele tehnice și materiale, obiectele, timpul, spațiul și relațiile funcționale;
- c) existența unei noutăți sau a unei știri despre forțe, evenimente, acțiuni, idei, opinii, experiențe etc., toate raportate la trecut, prezent și viitor;
- d) *reflectarea intereselor și voinței* factorilor decizionali;
- e) *stabilirea contactul direct* al decidenților cu cei care acționează nemijlocit pentru realizarea obiectivelor prestabilite.

Expresia cea mai evidentă rolului determinant al informației o constituie avertizarea timpurie.

Necesitatea analizei detaliate a rezultatelor informațiilor precum și interpretarea corectă a acestora, corelate cu principalii indici ai înștiințării și avertizării timpurii, reprezintă activități importante ale acțiunii de prevenție și ale mecanismului de reacție timpurie rapidă, în vederea luării măsurilor corespunzătoare tipului de criză previzionată de în procesul de evaluare a situației.

În situația în care confruntarea informațională reprezintă cheia conflictului rolul acesteia este decisiv. Acesta se exprimă prin faptul că obiectivele strategice ale acțiunii respective sunt îndeplinite prin succesul activităților desfășurate de către structurile de informații care previn escaladarea conflictului și asigura reducerea la maxim a confruntării cu mijloace violente.

Din analiza locului și rolului informațiilor în cadrul sistemului național de securitate, rezultă următoarele activități specifice desfășurate de structurile specializate:

a. evaluarea permanentă a riscurilor și amenințărilor simetrice și asimetrice, convenționale și neconvenționale, militare și nemilitare din spațiul de interes strategic al României pentru evaluarea și modelarea mediului de securitate în plan național și transnațional;

b. avertizarea oportună a factorilor de decizie de la toate palierele de conducere, însă în special nivelul politico-militar și strategic despre riscurile și amenințările la adresa securității naționale;

c. furnizarea datelor și informațiilor de interes pentru evitarea surprinderii în domeniile specifice securității naționale, în special în domeniile economic, tehnologic, diplomatic și militar;

d. procesarea și diseminarea informațiilor către structurile de conducere în vederea fundamentării și eficientizării deciziilor în domeniile specifice securității naționale;

e. asigurarea superiorității informaționale în vederea creșterii vitezei de reacție a structurilor de intervenție și a capacității de acțiune proactivă;

f. culegerea, procesarea și diseminarea informațiilor în vederea prevenirii situațiilor ce pot fi create de fenomenul terorist sau de criminalitatea organizată transfrontalieră.

Astfel, rezultă o paletă largă de activități desfășurate de către structurile interinstituționale de informații pentru ca produsele acestora să poată fi valorificate cu succes de către factorii de decizie în vederea anticipării unor crize sau conflicte în spațiul de interes strategic al României și acțiunii proactive pentru rezolvarea situațiilor create.

Aceasta este motivația pe care o avem în vedere pentru a proiecta și operaționaliza un sistem integrat de informații care să asigure avantajul decizional în soluționarea situațiilor care pot afecta securitatea națională a României sau interesele NATO, respectiv UE în zona de responsabilitate.

Sistemul integrat de informații este, în opinia noastră, o structură interinstituțională, modulară, flexibilă și sustenabilă, care să asigure culegerea, evaluarea, procesarea și diseminarea datelor și informațiilor de interes pentru fundamentarea deciziilor în acțiunile militare și nemilitare interne și multinaționale.

Acest sistem cuprinde subsistemele de comandă și control, de execuție și de sprijin care acționează, de regulă, la nivel politico-militar, iar unele module de conducere sau execuție pot participa la executarea unor misiuni specifice în context național și multinațional.

Acțiunea eficientă în procesul de culegere, procesare și diseminare a informațiilor are în vedere implicațiile tehnologiei informațiilor asupra evoluției mediului operațional, care după opinia specialiștilor se transformă în mediul informațional.

În concluzie, apreciem faptul că locul și rolul informațiilor în cadrul securității naționale constituie, pe de-o parte, avantaje în procesul anticipativ și decizional, iar, pe de altă parte, contribuie semnificativ la transformarea mediului operațional în mediu informațional, în care informația și produsele acesteia au un rol decisiv în obținerea succesului.

BIBLIOGRAFIE

- Dr. Dumitru Vasile, dr. Stoian Ion, ing. Baltă Corneliu, dr. Toma Gheorghe, *Sisteme informaționale militare – analiză și proiectare*, Editura CERES, București, 2000.
- Lt.col.ing. Savu Gheorghe, *Metode moderne de prelucrare și distribuire a informațiilor militare obținute prin cercetare, destinate conducerii strategice la pace și pe timp de război*, teză de doctorat, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2000.
- Lt.col.dr. Voicu Marian, *Sistemul informațional al forței militare românești dislocată într-un teatru de operații*, teză de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

ASPECTE PRIVIND EFECTELE PERICULOASE ALE TERORISMULUI ȘI ALE CRIMEI ORGANIZATE ÎN PLAN INTERNAȚIONAL ȘI REGIONAL

Jurist drd. Mihaela POSTOLACHE*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Col.prof.univ.dr. Constantin IORDACHE**

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Evenimentele deosebit de grave care „au schimbat lumea” (New York, Madrid, Londra) au generat și abordări unitare în cadrul noului concept conform căruia securitatea mondială este amenințată, în principal, de terorism, ca efect secundar al globalizării. Prin atacurile iresponsabile și fără precedent, încă o dată se confirmă „legalizarea” actului terorist asupra omului simplu, nevinovat, prin intermediul căruia se urmărește amplificarea stărilor emoționale la nivel național, dar și al autorităților statului.

Terorismul, ca infracțiune internațională, nu acționează singular, ci în conexiune cu alte infracțiuni sau crime comise într-o comunitate, fie ea internă sau internațională, ce pot fi identificate într-un cadru conceptual larg, cel al crimei organizate.

Cuvinte cheie: terorism; criminalitate; secolul XXI; legătură; amenințări.

Nu orice comportament criminal care suscită teroare este un act de terorism¹, așa cum nici orice acțiuni întreprinse de persoane reunite în diverse grupări relevă *crima organizată*². Totuși, aceste două tipuri de criminalitate intră în categoria crimei organizate, una cu scopuri politice și cealaltă cu scopuri financiare și economice; diferența dintre acestea fiind totuși fundamentală la nivel de obiective: terorismul dorește să schimbe sistemul, în

---

* e-mail: postolachemihaela@yahoo.com

** e-mail: jordache_constantin@yahoo.com

¹ Graham Evans, Jeffrey Newnham, *Dicționar de relații internaționale: englez-român*, Editura Universal Dalsi, București, 2001, pp. 541-542 sau articolul: *What is terrorism?* Online pe: <http://www.terrorism-research.com/> accesat în 2012-01-18.

² National Security Council, *International Crime Threat Assesment*, online pe: www.terrorism.com/documents/2006

timp ce crima organizată are un scop lucrativ³. Amândouă, însă, pentru a-și continua activitățile ilicite, au nevoie de bani. În acest sens, criminalitatea politică a recurs la violență, lucru pe care nu l-ar fi făcut dacă ar fi fost finanțată. Pentru crima organizată, violența nu este un obiectiv în sine, ci mijlocul de a-și atinge scopul; dacă ea și-ar putea derula afacerile în liniște, nu ar recurge la violență și, de altfel, aceasta scade atunci când criminalii pot realiza profituri fără niciun pericol.

Crima organizată reprezintă o amenințare majoră pentru elementele fundamentale ale democrației, putând crea, în funcție de dimensiunile și aria sa de extindere, o clasă politică alternativă, punând în felul acesta în pericol pacea socială și dezvoltarea efectivă a țării în care se manifestă, dezvoltare de care este nemijlocit legată însăși trăinicia securității sale pe multiple planuri.

Terorismul internațional rămâne o provocare deosebit de importantă a epocii noastre. Pe lângă faptul că rețelele teroriste internaționale s-au extins în aproape toate zonele planetei, trebuie să remarcăm perfecționarea strategiilor, tacticilor și armelor folosite de ele. Deosebit de preocupantă este perspectiva ca terorismul internațional să se doteze cu elemente din arsenalele armelor de distrugere în masă. În ce privește conflictele locale, acestea s-au înmulțit la cumpăna secolelor XX-XXI. Ele au însoțit dezmembrarea fostei Federații a Iugoslaviei. Și astăzi, formulele internaționale aplicate în Balcanii de Vest (Kosovo și Bosnia-Herțegovina) – fără o reală integrare euroatlantică – pot afecta stabilitatea regională.

Terorism și criminalitate organizată în secolul XXI

La începutul secolului XXI terorismul este marcat de tragedia americană de la 11 septembrie 2001 provocată de cea mai temută și puternică organizație teroristă de astăzi.

Abordând latura teoretică a terorismului, invocăm, pe lângă neliniștea pe care o sugerează un asemenea pericol, nașterea unei dileme ce provine din definiția clausewitziană conform căreia războiul este continuarea politicii sau războiul este un sfârșit al politicii.

Evenimentele deosebit de grave care „au schimbat lumea” (New York, Madrid, Londra) au generat și abordări unitare în cadrul noului concept conform căruia securitatea mondială este amenințată, în principal, de terorism, ca efect secundar al globalizării. Prin atacurile iresponsabile și fără precedent, încă o dată se confirmă „legalizarea” actului terorist asupra omului simplu,

³ G. Bică, A. Neagu, *Crima organizată și terorismul*, Buletin de Informare și Documentare nr. 3 (86), Editura M.A.I., București, 2008, p. 216. A se vedea în acest sens și Florica Marin, *Finanțarea terorismului. Legături cu crima organizată*, Revista de Drept Penal nr. 4/2010, București, Editura R.A. Monitorul Oficial.

nevinovat, prin intermediul căruia se urmărește amplificarea stărilor emoționale la nivel național, dar și la nivelul autorităților statului.

Terorismul, ca infracțiune internațională, nu acționează singular, ci în conexiune cu alte infracțiuni sau crime comise într-o comunitate, fie ea internă sau internațională, ce pot fi identificate într-un cadru conceptual larg, cel al crimei organizate.

Elementul care apropie terorismul de crima organizată este existența unui grup infracțional organizat ce acționează după stabilirea în prealabil a rolurilor fiecărui subiect al acestui grup în desfășurarea activității infracționale.

De altfel, privite din alt punct de vedere, actele de terorism fiind incluse în sfera mai largă și cuprinzătoare a conceptului de crimă organizată, terorismul poate fi considerat una din multiplele modalități/manifestări – este adevărat cu cel mai larg efect – al crimei organizate. Elementul ce apropie poate cel mai mult terorismul de crima organizată îl constituie procurarea fondurilor indispensabile conceperii, organizării și finalizării activității infracționale. Astfel, prin traficul de droguri, de arme, prin spălare de bani, prin traficul de persoane, traficul ilegal de migranți, prin deturnare de avioane pentru răscumpărare, prin asasinat, răpiri, furturi, prin criminalitate economico-financiară sau criminalitate informatică⁴ în dauna agenților publici sau privați dintr-un stat, prin operațiuni ilicite în dauna sistemului financiar-bancar, falsificarea de monede, de identitate, contrabandă sau prin fraude comunitare, precum și prin activități similare, chiar mafiote, sunt extorcate și obținute fonduri care apoi sunt investite în organizarea activităților și actelor teroriste⁵.

Este de remarcat și concepția potrivit căreia mass-media este „complice” al teroriștilor, deoarece reprezintă camera de ecou pentru actele teroriste, aceste ecouri putând provoca o „contagiere” a fenomenului în spațiul public. O formulare a acestei concepții, spune Iosif Băraru în lucrarea: „Infracțiunile de terorism”, se găsește în celebra declarație a fostului prim-ministru al Marii Britanii, Margaret Thatcher și anume: „teroriștii se hrănesc din publicitate mediatică”. O fi având dreptate? Dacă analizăm logic derularea acțiunilor care trebuie să pună în aplicare actul terorist, cât și cele premergătoare acestuia vom realiza că prin actele teroriste se generează stări emoționale cu implicații grave în procedurile de interpretare, evaluare, documentare a faptelor de natură teroristă. Astfel, fiecare actor, mass-media și

⁴ Florin Postolache, Mihaela Postolache, *Current and ongoing internet crime trends and techniques. Preventive and legislation measures in Romania*, The 5th International Conference „European Integration - Realities and Perspectives”, EIRP 2010, Danubius University Galați, <http://journals.univ-danubius.ro/index.php/eirp/index>

⁵ Dumitru Virgil Diaconu, *Terorismul: Repere juridice și istorice*, Editura All Beck, București, 2004, p. 150.

terorism se bazează pe principiul interesului reciproc⁶ sau, direct spus, inițiatorii actelor teroriste își legitimează acțiunile prin intermediul media. Pe de altă parte, o serie de răuvoitori sau subiectivi în interpretarea actelor de management al macro-deciziilor pot demonta realizarea unei dependențe a mediei față de stat, chiar pentru angrenarea acesteia la activități antiteroriste.

În România, consumatorul de media, avid de spectaculos, nu este decât într-o mică măsură educat antiinfracțional, iar reacția sa se bazează pe instinct sau spirit aventuros.

Legătura dintre terorism și crima organizată, care include și traficul de droguri, este evidențiată ulterior în Rezoluția Consiliului de Securitate nr 1373/2001 privind combaterea terorismului internațional, în care la punctul 4 se “ia notă cu îngrijorare de legătura strânsă dintre terorismul internațional și crima organizată la nivel transnațional, de traficul ilicit de stupefiante, operațiunile de spălare a banilor, traficul ilegal de arme, transportul ilegal de materiale nucleare, chimice, biologice și alte materiale cu potențial letal”, evidențiindu-se „necesitatea întăririi coordonării eforturilor la nivel național, subregional, regional și internațional în scopul consolidării reacției internaționale la această amenințare gravă la adresa securității internaționale”⁷.

Legătura dintre terorism – fie el intern sau internațional – și crima organizată este atât de strânsă încât deseori granița dintre cele două activități criminale este greu de stabilit. Această dificultate crește ca urmare a faptului că, deseori, aceeași organizație desfășoară atât activități specifice crimei organizate, cât și activități teroriste.

Totuși, pentru a opera o atare departajare se impune a se avea în vedere elementele acestor infracțiuni, alături de scopurile pe care le urmăresc. Astfel, prin *actul criminal* se urmărește în genere un scop lucrativ, ce se poate concretiza în avantaje materiale sau de altă natură spre care tinde în mod direct sau indirect activitatea criminală, pe când *actul terorist* are în vedere în primul rând un scop politic, urmărind schimbarea unui sistem social sau influențarea unei politici ce vizează acest sistem. De asemenea, în actul terorist teroarea poate fi considerată scopul principal, ea fiind elementul dominant, de conținut, al actului terorist, pe când în actul criminal, o atare teroare nu este nicidecum urmărită, fiind urmărit numai rezultatul infracțiunii, care, uneori, prin modalitățile ei de desfășurare, poate genera de la sine o anume teroare, dar de o intensitate mai redusă sub aspectul întinderii și impactului asupra comunității.

⁶ Isabelle Marrou-Garcin, *Media vs. Terorism*, Editura Tritonic, București, 2001, citat de Iosif Bararu în monografia „Infracțiunile de terorism: Legislație și procedură penală”, Editura Universul Juridic, București, 2010, p. 10.

⁷ Security Council – S/Res/1373(2001).

Referindu-ne la o altă formă de reflectare a terorismului, și anume *fenomenul separatismului etnic*, acesta a luat proporții în câteva zone: Transnistria, Cecenia, Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-Karabah, zonele sud-estice ale Turciei, Ciprul de Nord, Baluchistanul, statele din nord-estul Indiei, provinciile sudice ale Thailandei, provincia Aceh din Indonezia, spațiile tamililor din Sri Lanca, estul R. Democratice Congo, provincia Darfur din Sudan etc. Sunt exemple sângeroase ale acțiunilor separatismului etnoteritorial.⁸

Terorismul, sub multiplele sale forme, este greu de anticipat și de stăpânit, în timp ce crima organizată se dovedește un fenomen vast și deosebit de complex. Cadrul legal de cooperare în combaterea crimei organizate și a terorismului în cadrul Organizației Cooperării Economice a Mării Negre (OCEMN), organizație de cooperare economică cea mai reprezentativă și mai bine dezvoltată din punct de vedere instituțional, pe un spațiu geografic de 20 de milioane kilometri pătrați (statele riverane Mării Negre, Balcanii și Caucazul), asigură baza necesară pentru consolidarea cooperării practice între autoritățile competente ale statelor membre în domeniul combaterii acestor riscuri asimetrice.⁹

Într-unul din articolele sale, Clark L. Staten descrie teroriștii că ar fi precum microorganismele care suferă transformări naturale pentru a dobândi rezistență la condițiilor adverse în care trăiesc. Scopul urmărit de teroriști prin continuarea lor transformare însă este acela de a găsi noi modalități de proiectare mai eficientă a forței lor asupra civililor și, nu în ultimul rând, de a supraviețui¹⁰.

Altfel spus, potrivit aprecierilor lui C. Jura, „principala transformare ce se poate observa la nivelul terorismului internațional este o schimbare a motivației actelor teroriste. Această schimbare stă la baza celorlalte modificări ale fenomenului terorist din ultimii ani. Este vorba despre schimbarea structurii organizațiilor teroriste, dar și de schimbarea la nivel operațional, având consecințe grave asupra efectelor atentatelor teroriste”¹¹.

Cea mai periculoasă dintre amenințările prezente este considerată a fi amenințarea teroristă. Afirmatia pare circumstanțială, întrucât, cum bine se știe, nu terorismul produce cele mai multe victime, ci foametea, sărăcia și malnutriția. Totuși, terorismul își merită calificativul de amenințare importantă, în imediata vecinătate a celei pe care o constituie arma nucleară,

⁸ Maria Postevka, *Politică și Energie în EST: Cazul Ucrainei*, Editura Top Form, București, 2010, p. 20.

⁹ Mihaela Postolache et. al., *The presence of North Atlantic Treaty Organization in the Extended BLACK Sea Region - Realities and perspectives*, Kuala Lumpur, Malaysia, 2011.

¹⁰ Clark L. Staten, *Asymmetric Warfare, the Evolution and Devolution of Terrorism*, Emergency Response & Research Institute, SPECIAL REPORT Part 1 and 2, Risk Assessment Services, Chicago, Monday, 27 Aprilie, vol. 1 – 003, 1998 Online pe: http://emergencynet-news.com/pdf/assymetric_warfare98.pdf

¹¹ Cristian Jura, *Terorismul internațional*, București, Editura All Beck, 2004, p. 3.

armele de distrugere în masă, datorită câtorva caracteristici deosebit de importante: imprevizibilitatea și surprinderea; violența; cruzimea; acțiunea în mozaic; caracterul complex.

Concluzii și propuneri

Propunem:

- identificarea condițiilor care conduc la răspândirea terorismului prin îmbunătățirea programelor naționale și internaționale de prevenire a conflictelor, negocieri, mediere, conciliere, menținere și construire a păcii;
- acordarea de importanță inițiativelor care promovează toleranța interreligioasă și interculturală, care reduc marginalizarea grupurilor vulnerabile, cum ar fi tinerii, și care promovează incluziunea socială;
- statele membre ale ONU trebuie să țină cont de nevoile victimelor terorismului prin adoptarea de sisteme de asistență la nivel național și regional;
- inițierea sau continuarea de acțiuni ale statelor pentru a nu permite accesul teroriștilor la resurse și pentru a proteja anumite ținte vulnerabile.

BIBLIOGRAFIE

- Diaconu Dumitru Virgil, *Terorismul: Repere juridice și istorice / The terrorism: Legal and Historical Landmarks*, Editura All Beck, București, 2004.
- Frunzeti Teodor, Dulea Gabriel, *Terorismul în era globalizării*, București, CTEA, 2009.
- Iordache Constantin, *Rezolvarea legală a diferendelor internaționale*, Editura UNAp, 2005.
- Postolache Florin, Postolache Mihaela, *Current and ongoing internet crime trends and techniques. Preventive and legislation measures in Romania*, A 5-a Conferință Internațională „European Integration – Realities and Perspectives”, Universitatea Danubius, Galați, 2010.

CONSIDERAȚII REFERITOARE LA UNELE DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE PRIVIND LEGISLAȚIA CU SPECIFIC MILITAR

Jurist Adela VÎLCU*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Av. Nasty VLĂDOIU**

Baroul București

O lege organică se definește după un criteriu material, adoptându-se în domeniile expres și limitativ prevăzute în Constituție și după un criteriu formal, de procedură, adoptându-se cu majoritatea absolută (jumătate plus unu din numărul membrilor fiecărei Camere), neputându-se adopta în perioada prelungirii mandatelor adunărilor și nici nu poate fi abilitat Guvernul să emită ordonanțe în domeniile rezervate legilor organice. Aceasta nu exclude posibilitatea Guvernului de a interveni prin hotărâri, pentru organizarea executării acestora.

Cuvinte cheie: Curtea Constituțională; Parlament; Guvern; Constituția României.

Curtea Constituțională, ca organ politico-jurisdicțional, special și specializat, are rolul de a garanta, pe calea controlului de constituționalitate, supremația Constituției în sistemul juridic normativ, precum și îndeplinirea altor atribuții pe care legea fundamentală i le-a conferit expres și limitativ.

Reglementările privind Curtea Constituțională sunt cuprinse în titlul V din Constituția României și în Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale. Prin instituționalizarea Curții Constituționale, România a adoptat modelul european în materia controlului de constituționalitate.

Curtea Constituțională asigură controlul constituționalității legilor, a tratatelor internaționale, a regulamentelor Parlamentului și a ordonanțelor Guvernului. Controlul acestora și al constituționalității unui partid politic poate funcționa numai la sesizare, în schimb controlul constituționalității inițiativelor de revizuire a Constituției se realizează din oficiu.

---

* e-mail: avilcu74@yahoo.com

** e-mail: nastyvladoiu@yahoo.com

Curtea Constituțională hotărăște și asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial ori direct de către Avocatul Poporului privind neconstituționalitatea legilor și a ordonanțelor, iar deciziile acesteia se publică în Monitorul Oficial, sunt obligatorii și au putere numai pentru viitor.

Este important de menționat faptul că, în exercitarea controlului constituționalității, Curtea Constituțională se pronunță numai asupra problemelor de drept, fără a putea modifica sau completa prevederea legală supusă controlului. Nu se poate pronunța nici asupra modului de interpretare și aplicare a legii, ci numai asupra înțelesului său contrar Constituției.

Pornind de la aceste date, vom prezenta unele considerații în cele ce urmează asupra a două decizii ale Curții Constituționale, cu implicații profunde asupra legislației care a afectat cadrele militare până în prezent.

Astfel, prin *Decizia nr.174 din 23.05.2001* Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 136/2000 privind modul de stabilire a plăților compensatorii și a ajutoarelor care se acordă personalului militar precum și a dispozițiilor art. 86 liniuța a noua din Ordonanța Guvernului nr. 73/1999 privind impozitul pe venit, cu modificările ulterioare, referitoare la abrogarea unor reduceri sau scutiri de impozit pe venit pentru cadrele militare.

În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul acesteia a susținut că printr-o simplă ordonanță de guvern s-au modificat implicit prevederile dintr-o lege organică, respectiv art. 9 lit. c) și art. 10 din Legea nr.80/1995 privind statutul cadrelor militare, cu modificările și completările ulterioare, ceea ce ar contraveni art. 115 din Constituție, potrivit căruia ordonanțele pot fi emise doar în domenii care nu fac obiectul legilor organice.

Susținând argumentele autorului excepției constatăm că, la art.118 din Constituție, este prevăzut expres faptul că statutul cadrelor militare se stabilește prin lege organică, iar un statut, potrivit definițiilor din DEX, cuprinde totalitatea drepturilor și îndatoririlor, precum și scopul, structura și modul de funcționare a unei organizații, instituții (cea militară în cazul respectiv).

În plus, dacă potrivit teoriei contractului social Constituția e superioară tuturor celorlalte izvoare de drept în ce privește forța juridică, legea organică este infraconstituțională și supralegală, urmând pe scara ierarhiei normelor juridice imediat după Constituție și deasupra legilor ordinare.

O lege organică se definește după un criteriu material, adoptându-se în domeniile expres și limitativ prevăzute în Constituție și după un criteriu formal, de procedură, adoptându-se cu majoritatea absolută (jumătate plus unu din numărul membrilor fiecărei Camere), neputându-se adopta în perioada prelungirii mandatelor adunărilor și nici nu poate fi abilitat Guvernul

să emită ordonanțe în domeniile rezervate legilor organice. Aceasta nu exclude posibilitatea Guvernului de a interveni prin hotărâri, pentru organizarea executării acestora.

O lege ordinară se definește după un singur criteriu, cel formal, de procedură, deoarece Parlamentul, având drept de reglementare primară, poate adopta legi în orice domenii apreciază că este necesar. Dacă procedura legislativă este comună atât legilor organice, cât și celor ordinare, legile ordinare se votează cu majoritate simplă (jumătate plus unu din numărul de membri prezenți în fiecare cameră, cu respectarea cvorumului legal).

Orice ordonanță de Guvern este aprobată printr-o lege ordinară și, în aceste condiții este greu de acceptat ideea că prevederi dintr-o lege organică sunt în cele din urmă modificate printr-o lege ordinară care poate fi votată de un număr mai mic de parlamentari.

O asemenea concluzie s-ar impune în virtutea faptului că legea organică nu poate fi tratată ulterior altfel, deoarece s-ar contrazice un vot parlamentar anterior, care a produs efecte juridice pe palierul legilor organice. Totodată, în opinia noastră legea organică ar trebui să fie o entitate de sine-stătătoare, care să nu poate fi divizată în reglementări organice și ordinare, fără a prejudicia caracterul constituțional al legii organice.

Cu toate acestea, Curtea Constituțională a venit cu teoria conform căreia o lege organică nu alcătuiește un tot unitar, ci în cadrul ei pot fi reglementate aspecte ce țin de domeniul fiscal și care nu intră în sfera de reglementare a legilor organice.

Curtea Constituțională a considerat că o lege organică poate să cuprindă, din motive de politică legislativă, și norme de natura celor ordinare, dar aceasta nu ar determina extinderea domeniilor rezervate de Constituție legii organice și asupra acestor norme, astfel încât a respins excepția de neconstituționalitate ridicată.

Curtea Constituțională și-a menținut argumentele și în alte decizii, între care exemplificăm *Decizia nr. 76 din 07.03.2002* de respingere a excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 6 lit. h) din Ordonanța Guvernului nr. 73/1999 privind impozitul pe venit, cu modificările ulterioare, preluate de art. 6 lit. j) din Ordonanța Guvernului nr. 7/2001, referitoare la neincluderea în categoria veniturilor scutite de impozit a unor venituri cu caracter necomercial, rezultate din exercitarea profesiei de avocat de către un veteran de război, precum și *Decizia nr. 1466 din 10.11.2009* referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. I pct. 8 și art. II alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 47/2007 privind reglementarea unor măsuri financiar-fiscale, precum și a ordonanței în întregul ei, a art. II alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19/2008 pentru modificarea și

completarea Ordonanței Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, precum și a ordonanței de urgență în întregul ei, a art. 3 alin. (1) lit. g) și h), art. 10 alin. (1) și (2), art. 13, art. 19 alin. (1) și (2), art. 20 alin. (1) și (2) din Ordonanța Guvernului nr. 71/2001 privind organizarea și exercitarea activității de consultanță fiscală, precum și a ordonanței în întregul ei.

Curtea constată că ordonanțele criticate reglementează domenii care ar aparține legilor ordinare în cuprinsul unor legi organice și de aceea ar fi fost aprobate prin legi ordinare. Faptul că actele normative în cauză modifică o lege adoptată ca lege organică nu ar însemna că reglementează într-un domeniu al legii organice.

Domeniile rezervate reglementării prin lege organică sunt expres și limitativ prevăzute în Constituție, respectiv sistemul electoral; organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, organizarea, funcționarea și finanțarea partidelor politice, statutul deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora, organizarea și desfășurarea referendumului, organizarea Guvernului și a Consiliului Suprem de Apărare a Țării, regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate și al stării de război, regimul stării de asediu și al stării de urgență, infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora, acordarea amnistiei sau a grațierii colective, statutul funcționarilor publici, contenciosul administrativ, organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi, regimul juridic general al proprietății și al moștenirii, organizarea generală a învățământului, organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală, regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele, patronatele și protecția socială, statutul minorităților naționale din România, regimul general al cultelor, structura sistemului național de apărare, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, precum și statutul cadrelor militare, celelalte domenii pentru care în Constituție se prevede adoptarea de legi organice.

Apreciem că teoria conform căreia un act normativ nu este un întreg, o entitate de-sine-stătătoare, ci este format din reglementări distincte este greu de acceptat. Aceasta ar putea duce la ipoteze bizare în care o lege organică conține atât norme de natura legii ordinare, cât și, de ce nu, norme de natura legii constituționale, ori legile ordinare ar putea reglementa aspecte specifice legii organice ș.a.m.d.

Profesori universitari, teoreticieni de renume, critică o astfel de soluție formulată de Curtea Constituțională, care „lasă loc pentru puterea legiuitoare să se contrazică în propriile decizii și să încalce în mod deliberat prevederile constituționale care nu admit ca o lege să aibă un dublu caracter, respectiv să fie în același timp și lege organică și lege ordinară”¹, la care achiesăm în totalitate.

¹ Ioan Vida, *Manual de Legistică formală*, Editura Lumina Lex, 2000, p. 58.

Asemenea consecință este, în opinia noastră, inadmisibilă, deosebirea dintre legea organică și cea ordinară fiind chiar de natură constituțională.

Ordonanța Guvernului nr.73/1999 în cauză a fost inițial abrogată prin Ordonanța Guvernului nr.7/2001, iar ulterior a fost respinsă de Parlament prin Legea nr.206/2002. Ordonanța Guvernului nr.7/2001 a fost, la rândul ei, abrogată la data de 1 aprilie 2004 ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr.571/2003 privind Codul fiscal.

Evidențiem în acest context faptul că Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative instituie, la art.62 alin.(3), principiul inadmisibilității repunerii în vigoare a actului normativ inițial ca efect al abrogării actului de abrogare anterior, dispus cu respectarea procedurilor în vigoare la momentul respectiv.

Cu toate acestea, a circulat în mediul militar teoria insuficient fundamentată referitoare la faptul că prevederile privind reducerile și scutiurile de impozit pe venit pentru cadrele militare din Legea nr.80/1995 ar mai fi fost în vigoare, odată ce abrogarea lor prin Ordonanța Guvernului nr.73/1999 nu ar fi dobândit caracter definitiv din moment ce ordonanța respectivă a fost respinsă prin Legea nr.206/2002. Această teorie a fost susținută chiar și de către unele instanțe judecătorești.

Întrucât nu exista un punct de vedere unitar în practica instanțelor judecătorești pe problematica respectivă, s-a înaintat un recurs în interesul legii, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secțiunile Unite pronunțându-se prin Decizia nr.LV (55) din 4 iunie 2007, în sensul că art.10 din Legea nr.80/1995 a fost abrogat, cu caracter definitiv, prin Ordonanța Guvernului nr.73/1999. Decizia respectivă era obligatorie pentru instanțe, potrivit art.329 alin.(3) din Codul de procedură civilă aplicabil la momentul respectiv, dar nu avea efect asupra hotărârilor judecătorești examinate, ori asupra părților în procesele respective, ceea ce a fost în beneficiul cadrelor militare care câștigaseră în unele instanțe.

Astfel, s-a constatat că „efectul unei norme de abrogare este instantaneu, în sensul că aplicabilitatea dispozițiilor abrogate încetează odată cu intrarea în vigoare a textului abrogator, iar caracterul abrogării nu poate fi decât definitiv, încât, în lipsa unei prevederi exprese, dispozițiile abrogate nu mai pot fi reactivate în viitor și se impune ca, față de această particularitate a unei norme, de aplicare a ei o singură dată, dar cu caracter definitiv, să se considere că nu are nici o relevanță dacă textul abrogator a fost abrogat la rândul lui sau nu”.

Referitor la actele normative și efectele lor, trebuie să remarcăm în Decizia nr. 19 din 17.10.2011 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii - interpretarea oficială, în aprecierea noastră, total surprinzătoare, privind încălcarea „principiului

ierarhiei actelor normative, Legea nr.19/2000 (privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale) fiind legea-cadru, iar Ordonanța de urgență (privind recalcularea pensiilor din sistemul public, provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat) fiind dată în aplicarea acestei legi”.

Nu în ultimul rând, subliniem că, ulterior, prin Decizia nr.545 din 5 iulie 2006 referitoare la constituționalitatea Legii camerelor de comerț și industrie din România, Curtea Constituțională s-a raliat la opinia prof.univ. Ioan Vida, dar efectele deciziei inițiale asupra regimului fiscal aplicabil cadrelor militare au rămas aceleași.

S-a statuat astfel că orice intervenție asupra unei legi organice trebuie să se realizeze tot printr-o reglementare de același nivel, adoptată prin votul majorității absolute, „fiind evident de neconceput ca aceasta (legea) să fie pro parte lege organică, rămânând, totodată, pro parte lege ordinară”, iar „soluția contrară ar însemna recunoașterea posibilității modificării unei reglementări adoptate cu votul unei majorități absolute, prin efectul votului unei majorități simple, ceea ce contravine principiului democrației parlamentare”.

Soluția adoptată a fost apoi reiterată și în avizele Consiliului Legislativ, cu ocazia stabilirii naturii unei propuneri legislative sau a unui proiect de lege și s-a avut în vedere în cadrul procesului legislativ parlamentar².

O a doua Decizie pe care o supunem analizei personale se referă la respingerea excepției de neconstituționalitate a Legii nr.119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, asupra căreia Curtea Constituțională se pronunță în același sens, în mod constant.

Astfel, prin Decizia nr. 871 din 25 iunie 2010 Curtea Constituțională a decis că dispozițiile legii sunt constituționale în raport cu criticile formulate, decizia fiind definitivă și general obligatorie.

Autorii excepției, un grup de 37 de senatori au criticat dispozițiile art.1-5 și art.12 din Legea nr. 119/2010 precum și a legii în ansamblu, în raport cu prevederile art.15 alin.(2), art.44, art.47 alin.(1), art.135 alin.(2) lit.f) și art.53 din Constituție, precum și în raport cu dispozițiile art.1 din primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, iar pe de altă parte, legea amintită în ansamblul său, în raport cu prevederile art.1 alin.(5), art. 47 alin.(2) teza întâi, art.16 alin.(1) și art.20 din Constituție, precum și cu dispozițiile art.17, art.23 pct.3 și art.25 pct.1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și ale art.1, art.17 alin.(1), art.25, art.34 alin.(1) și art.52 alin.(1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, argumente pe care le susținem.

² Sorin Popescu, Cătălin Ciora, Victoria Țândăreanu, *Aspecte practice de tehnică și evidență legislativă*, Monitorul Oficial, București, 2008, p. 114.

Evidențiem în cele ce urmează doar critica textelor din lege în raport cu dispozițiile art.15 alin.(2) din Constituție, autorii excepției arătând că obligativitatea recalculării tuturor pensiilor speciale acordate sub incidența dispozițiilor legale anterioare intrării în vigoare a legii supuse controlului de constituționalitate încalcă principiul neretroactivității legii civile.

Autorii excepției de neconstituționalitate au arătat că pensiile speciale deja aflate în plată sunt drepturi care s-au născut anterior Legii nr.119/2010, constituind drepturi câștigate, iar modificarea regimului juridic al acestora constituie o încălcare flagrantă a principiului consacrat la art.15 alin.(2) din Legea fundamentală. De asemenea, s-a susținut că dispozițiile de lege criticate au semnificația nerecunoașterii de către stat a principiilor prevăzute de lege anterior, care au stat la baza calculării acestor pensii, ceea ce afectează stabilitatea circuitului civil.

Au fost invocate decizii anterioare ale Curții Constituționale care stabileau chiar în acest sens, cum ar fi Decizia nr.375 din 6 iunie 2005, Decizia nr.57 din 26 ianuarie 2006, Decizia nr.120 din 15 februarie 2007.

Dacă prin decizia respectivă Curtea Constituțională recunoaște faptul că pensiile speciale nu sunt un privilegiu, ci sunt instituite de către legiuitor ca regim compensatoriu în considerarea unui anumit statut special al categoriei profesionale respective, având o justificare obiectivă și rațională, în schimb apreciază că pot fi eliminate dacă există o rațiune suficient de puternică spre a duce în final la diminuarea prestațiilor sociale ale statului sub forma pensiei. Această rațiune ar fi reprezentată de „necesitatea reformării sistemului de pensii, reechilibrarea sa, eliminarea inechităților existente în sistem și, nu în ultimul rând, situația de criză economică și financiară cu care se confruntă statul, deci atât bugetul de stat, cât și cel al asigurărilor sociale de stat”.

Curtea susține că singurul drept câștigat privind pensiile îl reprezintă doar prestațiile deja realizate până la intrarea în vigoare a noii reglementări și asupra cărora legiuitorul nu ar putea interveni, iar textele de lege criticate afectează pensiile speciale doar pe viitor, și numai în ceea ce privește cuantumul acestora. Celelalte condiții privind acordarea acestora, respectiv stagiul efectiv de activitate în acea profesie și vârsta eligibilă nu sunt afectate de noile reglementări.

De asemenea, legiuitorul are dreptul exclusiv de a dispune, în funcție de politica socială și fondurile disponibile, asupra acordării drepturilor de asigurări sociale, precum și asupra cuantumulului și condițiilor de acordare, iar Legea nr.119/2010 nu se răsfrânge asupra prestațiilor deja obținute anterior intrării sale în vigoare, ceea ce constituie „*facta praeterita*”³.

³ *Considerații privind facta praeterita, facta pedentia și facta futura* în Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 24 octombrie 2000 privind contestarea înregistrării unei candidaturi pentru funcția de Președinte al României.

În plus, se apreciază că „această măsură nu poate fi considerată ca fiind arbitrară”, se „observă că măsura nu impune o sarcină excesivă asupra destinatarilor ei, ea aplicându-se tuturor pensiilor speciale, nu selectiv, nu prevede diferențieri procentuale pentru diversele categorii cărora i se adresează pentru a nu determina ca una sau alta să suporte mai mult sau mai puțin măsura de reducere a venitului obținut dintr-o atare pensie”, precum și faptul că „legiuitorul este îndrituit să integreze sistemele de pensii speciale în sistemul general”.

Pentru aceste considerente, Curtea a reținut că prevederile art.1 – 5 și art.12 din Legea nr.119/2010 nu contravin dispozițiilor constituționale privind neretroactivitatea legii civile.

Cum arătam mai sus, și alte decizii ale Curții Constituționale, dintre care enumerăm Decizia nr.1285 din 29 septembrie 2011, Decizia nr.1268 din 27 septembrie 2011, Decizia nr.1270 din 27 septembrie 2011, Decizia nr.1283 din 29 septembrie 2011, argumentează de fiecare dată respingerea excepției de neconstituționalitate față de recalcularea actualelor pensii speciale, legal stabilite și calculate în baza unor legi în vigoare la data respectivă.

Față de argumentele respingerii excepției de neconstituționalitate, evidențiem aici doar alte decizii anterioare prin care Curtea Constituțională, în opinia noastră contrar celor susținute în prezent, consacră că data pensionării, anterioară sau ulterioară intrării în vigoare a unei noi reglementări în materie, generează situații juridice diferite care impun și justifică un tratament juridic diferențiat, cele două categorii de pensionari care se stabilesc în funcție de această dată fiind supuse, în consecință, unor regimuri juridice diferite, tocmai pentru a nu se încălca principiul neretroactivității legii.

Astfel, potrivit Deciziei nr.290 din 1 iulie 2004 „legiuitorul este în drept să modifice și să completeze reglementările legale referitoare la condițiile de exercitare a dreptului la pensie ori de câte ori consideră ca situația economică a țării, resursele financiare existente permit sau impun anumite modificări, dar orice reglementare nouă se aplică numai de la data intrării sale în vigoare. O nouă legislație referitoare la pensii nu se aplică în mod automat persoanelor pensionate pe baza legislației anterior în vigoare. O asemenea aplicare ar însemna o extindere a incidenței actului normativ asupra unor situații din trecut, care ar avea efect retroactiv și ar contraveni dispozițiilor art.15 alin.(2) din Constituție.”

În Decizia nr.323/2002, ca și în Decizia nr.27/2002 și nr.198/2002, se susține că „trecerea în rezervă anterior, respectiv ulterior datei intrării în vigoare a unui act normativ generează situații diferite, fapt care justifică reglementarea unor tratamente diferite”, iar „legiuitorul este în drept să reglementeze în mod diferit și în raport cu posibilitățile existente în privința

îndeplinirii măsurilor de protecție socială drepturile ce se acordă unor categorii de cetățeni, bineînțeles fără să aducă atingere drepturilor anterior stabilite”.

În Decizia nr.18/2003, Curtea reține că, „fără a încălca principiul neretroactivității legii, consacrat de art.15 alin.(2) din Constituție, dispozițiile art.13 din Legea nr.164/2001 pot fi aplicate numai cadrelor militare trecute în rezervă sau direct în retragere după data intrării în vigoare a legii”, iar prin Decizia nr.155/2004 că „dacă s-ar fi prevăzut că pensiile stabilite pe baza legislației anterior în vigoare se recalculează în condițiile și conform criteriilor prevăzute de noua reglementare, aceasta ar fi avut caracter retroactiv, contrar prevederilor art.15 alin.(2) din Constituție. Recalcularea și recorelarea pensiilor anterior stabilite se fac ca o măsură de protecție socială, iar nu prin aplicarea retroactivă a legii.”

Printre numeroase alte decizii în același sens, amintim Decizia nr.342/2002, Deciziile nr.31, nr.70, nr.404, nr.414 și nr.476/2003, Decizia nr.255/2004, Deciziile nr.57 și nr.270/2005, Decizia nr.455/2006, Decizia nr.93/2008.

Problema juridică aici analizată nu este, în sine, deloc nouă, ea constituind de multă vreme obiect de analiză și, uneori, controversă pentru știința juridică sub denumirea „conflictul legilor în timp”.

Principiul neretroactivității legii a fost consacrat cu scopul de a asigura o mai riguroasă aplicare a legii, prezentându-se ca o garanție fundamentală a drepturilor constituționale, îndeosebi a libertății și siguranței persoanei. Cu alte cuvinte, potrivit acestui principiu, o lege nouă se poate aplica numai situațiilor ivite după intrarea ei în vigoare, neputându-se aplica faptelor sau actelor juridice petrecute anterior.

Neretroactivitatea legii, ca principiu constituțional, este obligatorie pentru toate ramurile de drept, fără excepție, nu numai pentru acelea care îl prevăd explicit. Astfel, în afara excepției legislației penale sau contravenționale mai favorabile stabilită prin Constituție, nicio altă excepție nu poate aduce limitări acestui principiu constituțional, orice alte prevederi legale contrarii ar trebui considerate neconstituționale.

Concluzionăm cu faptul că, dincolo de considerațiunile mai mult sau mai puțin justificate ale persoanelor interesate, interpretarea oficială și obligatorie a oricărui text de lege este de competența exclusivă a instanțelor judecătorești cărora le revine controlul aplicării dispozițiilor legale, inclusiv sub raportul acțiunii lor în timp.

BIBLIOGRAFIE

- Eliescu Mihail, *Aplicarea legii civile în timp și în spațiu. Conflictele de legi* din Tratat de drept civil. Volumul I. Partea generală de Traian Ionașcu și alți autori, Editura Academiei, București, 1967.
- Muraru Ioan, Constantinescu Mihai, *Ordonanța guvernamentală, doctrină și jurisprudență*, Editura Lumina Lex, București, 2000.
- Vida Ioan, *Manual de logistică formală*, Editura Lumina Lex, București, 2000.
- Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.*
- Constituția României.*
- Declarația Universală a Drepturilor Omului.*
- Legea nr.47/1992* privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.
- Legea nr. 80/1995* privind statutul cadrelor militare.
- Legea nr. 571/2003* privind Codul fiscal.
- Legea nr. 24/2000* privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.
- Legea nr.119/2010* privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor.
- Ordonanța Guvernului nr. 47/2007* privind reglementarea unor măsuri financiar-fiscale.
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19/2008* pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală.
- Ordonanța Guvernului nr. 71/2001* privind organizarea și exercitarea activității de consultanță fiscală, precum și a ordonanței în întregul ei.

INFLUENȚA CRIMEI ORGANIZATE ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI EUROPENE

Subinsp.pol.drd. Alexandru Laurențiu ANGHEL*
Inspectoratul General al Poliției Române

Rețelele și organizațiile crimei organizate își vor extinde activitățile din cauza haosului, a corupției, a erorilor în aplicarea măsurilor de control în zone care nu se află sub supraveghere, precum și din cauza existenței rețelelor globale informaționale, financiare și de transport. Acestea se manifestă sub forme variate, cu mici inițiatori criminali și mișcări pentru operații specifice.

Crima organizată este o cauză a scăderii securității naționale și europene.

Cuvinte cheie: crimă organizată; corupție; rețele informaționale; securitate națională.

În opinia noastră, crima organizată este o formă de infracționalitate extrem de gravă, care influențează politica statelor și activitatea instituțiilor democratice¹, care reprezintă nu numai o expresie a proliferării unor procese și fenomene negative ce iau amploare în condițiile globalizării, ci și o consecință directă a gestionării greșite (eronate) a transformărilor politice, economice și sociale radicale care s-au produs sau sunt în curs de producere în UE. În aceste condiții, spațiul de interes strategic al României s-a transformat într-o zonă de tranzit și de destinație a unor activități ilicite comise de grupuri infracționale constând îndeosebi în: trafic ilegal de narcotice; de armament muniții și explozivi; migrație ilegală și trafic de ființe umane; trafic de produse contrafăcute; activități de spălare a banilor; alte forme de criminalitate economico-financiară².

---

* e-mail: kalimero@yahoo.com

¹ Flaviu Andrei Moldovan, *Criminalitatea transfrontalieră – factor de risc la frontiera NATO și UE*, a XI-a sesiune anuală de comunicări științifice cu participare internațională „Echilibrul de putere și mediul de securitate”, volumul I, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, 17-18 noiembrie 2011, București, 2011, p. 422.

² B. Andronic, *Combaterea corupției în scopul reducerii riscurilor la adresa securității naționale*, Revista de Științe Militare nr. 4/2011, p. 111.

Crima organizată reprezintă în opinia noastră un produs social existent în mediul social și politic, ce „izvorăște din tendința diferitelor grupuri de a folosi criminalitatea ca mijloc de mobilitate socială și chiar de acaparare a puterii”³.

Suntem de acord cu teoria elaborată de A.J. Ianni și Daniel Bell, care consideră că la baza crimei organizate se află un proces social. De exemplu, în America, dar și în Europa, crima organizată permite grupurilor de emigranți sărăcite să se ridice deasupra condiției de ghetou și să acționeze pentru evitarea opresiunii și a discriminărilor. Acestea sunt explicațiile existenței mafiei italiene sau altor grupări de crimă organizată (organizațiile tong, triadele, yakuza, grupările columbiene, rusești etc.). În teoria transmisiunii culturale, Edwin Sutherland aprecia comportamentul criminal ca unul ce a fost deprins și învățat, ceea ce presupune ceva mai mult decât simpla imitare. Oamenii care devin criminali au o astfel de evoluție datorită contactului lor permanent cu interlopilor care încalcă legea și relativei lor izolări de ceilalți care respectă legea.

Azi, pe frontiera de est a României, frontieră externă a UE, iau amploare acțiunile din sfera crimei organizate, acțiuni îndreptate atât împotriva persoanelor fizice, cât și împotriva patrimoniului public sau privat. Acțiunile instituțiilor și organizațiilor specializate de prevenire și combatere a crimei organizate întâmpină dificultăți mari de funcționare, deoarece organizațiile criminale sunt alcătuite din oameni care dețin mari sume de bani și au relații în aproape toate comunitățile din mai multe state europene și recurg la intimidare, șantaj și corupție. Crima organizată s-a implicat în aproape toate tipurile de tranzacții sau trafic, legale sau ilegale, dacă sunt profitabile și oferă posibilitatea reinvestirii banilor câștigați astfel.

Grupurile de crimă organizată internațională utilizează tehnici moderne de comunicație și informatică în mod curent și manifestă preocupări în vederea infiltrării în statele cu o democrație incipientă sau fragilă, cum ar fi, de exemplu, România, fie în scopul spălării veniturilor ilicite și transformarea lor în bani legali, fie pentru obținerea de bunuri.

Crima organizată transfrontalieră reprezintă o amenințare globală la adresa statelor membre UE având următoarele tendințe generale⁴:

- adaptarea comportamentului operațional al organizațiilor clandestine de migrație ilegală, în scopul eludării măsurilor de control ale statelor europene, prin diversificarea metodelor utilizate, perfecționarea organizării interne și ascunderea și disimularea acțiunilor;

³ Robert J. Kelly, *Natura crimei organizate și operațiunile ei specifice*, SUA, 1987, p. 5 și Valerian Ciocodei, *Manual de criminologie*, Editura C.H. Beck, București, 2007, p. 211.

⁴ Flaviu Andrei Moldovan, *op.cit.*, p. 423.

- diversificarea modului de valorificare a produselor, valorilor și a foloaselor rezultate din executarea unor infracțiuni, pentru a ascunde sursele venitului ilicit și a amplifica unele câștiguri rezultate din activități precum: jocurile de noroc, cazinouri, traficul ilicit cu obiecte de artă și din patrimoniul cultural național etc.;

- extinderea fenomenului de înmănunchere a infracțiunilor ce aduc mari venituri cu alte infracțiuni violente, cu consecințe publice grave, cum ar fi acțiuni teroriste și altele de acest fel, în scopul asigurării finanțării grupurilor de crimă organizată;

- modificarea permanentă a rutelor folosite și a produselor traficate la cerințele pieței pentru a asigura o creștere a traficării stupefiantelor sintetice dinspre vestul Europei spre est (România va deveni, dintr-o țară de tranzit al stupefiantelor o piață de consum);

- extinderea gamei infracționale și în domeniul tehnologiei informației și comunicației (IT&C), prin accesarea frauduloasă și neautorizată a bazelor de date ale unor instituții publice;

- adoptarea unor noi mijloace și modalități de sustragere de la controlul de specialitate de la frontieră pentru trecerea produselor periculoase, a mărfurilor contrafăcute, subevaluate sau nedecarate, a speciilor periclitare de fauna și flora sălbatică, a materialului lemnos și a celui genetic forestier;

- amplificarea fenomenului de trafic cu produse care sunt taxate mai mult și produse accizabile;

- mărirea numărului de cazuri de implicare a rețelelor de contrabandă în traficul cu produse contrafăcute;

- creșterea cazurilor de implicare a rețelelor de crimă organizată în traficul ilegal cu valută și alte forme de plată la purtător (carduri bancare, cecuri de călătorie, ordine de plată etc.);

- specularea legislației și coruperea unor persoane cu funcții de decizie din instituții cu atribuții în lupta împotriva fraudelor vamale și a corupției pentru asigurarea protecției operațiilor ilegale;

- trecerea României de la o sursă de forță de muncă la negru la un consumator pentru cetățeni ai unor state din Asia, Africa și Europa, ceea ce va determina mutații în volumul și în destinația migrației ilegale.

Poziția geostrategică a României a determinat grupările transnaționale de crimă organizată să folosească țara noastră ca țară de tranzit (și de destinație) pentru o parte din activitățile criminalității transnaționale organizate, organele specializate ale statului confruntându-se cu o problemă vastă a faptelor ilicite care afectează securitatea statului.

Printre acestea, cele mai importante componente ale criminalității organizate la frontiera de est a României sunt migrația ilegală organizată,

traficul de persoane, contrabanda organizată și traficul cu produse accizabile, traficul internațional de autovehicule furate, traficul cu bunuri piratate sau contrafăcute și traficul de droguri⁵.

Repercusiunile crimei organizate asupra securității se exercită prin intermediul corupției.

Ca formă a comportamentului criminal crima organizată are cele mai grave consecințe pentru securitate. Astăzi există în lume numeroase și diverse organizații, grupări și comunități criminale care au concentrat în mâinile lor bogății enorme. Cu bani, organizațiile crimei organizate fac nu numai bani, ci și politică. Cu bogățiile sustrate de la popor lumea interlopă îi mituiește pe funcționarii de toate nivelurile puterii de stat și își implementează „oamenii săi” în structurile puterii. Coruperea puterii politice este cea mai serioasă provocare a ordinii sociale, factorul decisiv al degradării tuturor celorlalte sfere ale societății, implicit al decăderii omului.

Atât cauzele acestor fenomene se regăsesc în principalele domenii ale vieții sociale, cât și consecințele lor le vom găsi tot în domeniile respective: politic, economic, social, moral-spiritual.

În domeniul vieții politice corupția contracarează și anulează eforturile pentru edificarea unui stat constituțional-democratic. Acest dezastru începe încă de la etapa de creare a organelor puterii publice. În perioada tranziției statelor de la socialism la capitalism s-au semnalat multe cazuri de implicare a banilor în campaniile electorale în scopul promovării candidaturilor dorite de anumite grupări politice, de unii sau alți agenți economici. Cumpărarea voturilor este un fenomen cunoscut, pretutindeni în lume, ceea ce împiedică eforturile cu privire la edificarea unui sistem electoral de tip democratic, bazat pe concurența liberă a forțelor politice, a politicianilor în lupta lor pentru putere și pentru postul pe îl vizează.

În domeniul securității naționale printre urmările negative ale corupției și crimei organizate se pot enumera, de asemenea, subminarea încrederii populației în valorile și instituțiile democratice, în eficacitatea funcționării organelor puterii publice de toate nivelurile, în ordinea de drept, puterea legii etc.

Deoarece cetățenii, inclusiv anumiți agenți ai pieței, sunt afectați grav (în viața cotidiană, în activitatea lor antreprenorială) de către corupție, ei vor pune la îndoială chiar și acel rol minimal al statului, care este similar cu rolul „paznicului de noapte”. Unii preferă un stat liberal, dar numai atât timp cât acesta îi satisface interesele, cât poate profita din plin de avantajele sale. Însă se revoltă atunci când statul nu mai poate să stabilească și să asigure respectarea regulilor de joc. Nivelul de securitate al statului scade când corupția și crima organizată capătă amplitudine, încât legile devin

⁵ B. Andronic, *op.cit.*, p. 424.

compromise, organele de drept paralizate, iar omul se simte neapărat în fața funcționarului libertin, a angajatului pervers, a diverșilor criminali. În astfel de situații politica internă și externă a statului rămâne la discreția elementelor antisociale și antinaționale, fapt care s-a întâmplat deja în practica mai multor țări aflate în tranziție. Organele de drept corupte prezintă cea mai mare nenorocire pentru societate.

Tot atât de insecurizantă este și „privatizarea” funcțiilor statului de către unele grupări ale funcționarilor, care își exercită ori nu-și exercită funcțiile în dependență de cointeresarea lor personală într-un caz sau altul. Astfel, corupția și crima organizată conduc implacabil la zdruncinarea securității și prestigiului țării pe arena internațională și la creșterea pericolului izolării sale economice și politice.

Cea mai periculoasă repercusiune politică a corupției și a crimei organizate vizează securitatea statului, securitatea națională a țărilor UE. În România, urmare a corupției și crimei organizate din primele etape ale tranziției, statul a pierdut în mare măsură controlul asupra multor ramuri ale economiei de importanță strategică primordială, inclusiv asupra unor mari întreprinderi din complexul militar-industrial.

Deci, posibilitatea reală de distrugere a unui stat, ca urmare a corupției și crimei organizate, crește cu subminarea temeliilor sale economice și sociale, ceea ce compromise atât politica internă, cât și politica externă a statului corupt. Trebuie, de asemenea, luat în considerare și pericolul real de pierdere a independenței efective a țării prejudiciate de corupți și crimă organizată.

Pe lângă consecințele politice corupția și crima organizată distrug grav economia. Aceasta are loc în primul rând prin extinderea economiei negre subterane, care afectează grav pârgھیile financiare de reglare a proceselor economice, blochează mecanismele concurențiale ale pieței, zădărnicește eforturile subiecților economici legali de a obține rezultatele optime. În cele din urmă scad indicii eficienței și eficacității economice și nivelul de trai al populației. Se subînțelege că practic orice câștig individual, obținut prin corupție, este însoțit de pierderi pentru altcineva.

Totodată, s-a constatat și alt fapt: corupția stopează afacerile comerciale derulate în baza costului real și a celei mai bune calități a mărfurilor, ceea ce conduce la creșterea nejustificată a prețurilor și a serviciilor prestate cu 5-15%. Prejudiciile economice provocate de corupție sunt deosebit de mari în cazul comenzilor și achizițiilor de stat, mai ales în domeniul construcțiilor, unde prețul clădirilor ajunge în Germania să depășească până la 30% costul lor real.

Atât corupția, cât și crima organizată nu sunt niște fenomene accidentale, ci dimpotrivă, reprezintă derivate ale stării anormale de lucruri

din macro- și microstructurile societății. Strategiile și programele de combatere a corupției și crimei organizate nu pot fi eficace și eficiente, dacă acestea vor fi fundamentate pe viziuni înguste, fragmentate și răslețite asupra acestor fenomene.

Concluzii

România, precum și statele foste socialiste, ca țări în tranziție, s-au confruntat după anul 1990 cu o puternică ofensivă a organizațiilor criminale. Pentru a contracara au fost necesare măsuri imediate care teoretic pot fi grupate în două categorii: interne și externe.

De asemenea, a fost necesară elaborarea unui cadru instituțional care să pună în aplicare strategiile adoptate și care să acționeze efectiv, cu bune rezultate, pentru combaterea fenomenului. De aceea, în România a fost creată Brigada de Combatere a Crimei Organizate și Corupției, din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, cu atribuțiuni pe linia documentării informative și constatării faptelor comise de crima organizată și Direcția de Investigare a Infrațiunilor de Crimă Organizată și Terorism, din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, cu competențe în investigarea și urmărirea penală a infrațiunilor. Pe plan extern, România a devenit parte la cele mai importante instrumente internaționale de reglementare adoptate în domeniul combaterii crimei organizate, inclusiv a Convenției Națiunilor Unite împotriva Crimei Organizate Transfrontaliere.

Astăzi, fenomenul crimei organizate cunoaște o creștere fără precedent, iar prin formele noi de manifestare, prin caracterul tot mai organizat, pericolul deosebit și internaționalizarea sa, constituie o amenințare tot mai mare la adresa comunității europene, a instituțiilor democratice, a statului în ansamblul său.

România are în plan regional, sud-est european, o locație geostrategică importantă pe „ruta Balcanilor”, o rută frecvent utilizată de organizațiile criminale pentru a introduce, prin contrabandă în Uniunea Europeană, țigarete, alcool, valută falsă, droguri.

În aceste condiții, contracararea noilor manifestări ale grupărilor infracționale inclusiv a „laboratoarelor” de corupție și criminalitate organizată create în UE este posibilă prin cooperarea structurilor investigative, transferul reciproc de expertiză în cadrul programelor europene, sprijinirea organelor judiciare a statelor europene în acțiunea lor de emancipare de sub agresiunea sufocantă a rețelelor de interese economico-politice preocupate de satisfacerea propriilor interese privind acumularea rapidă a capitalului.

Pentru securitatea țării noastre se desprind următoarele concluzii:

Securitatea și apărarea României nu se pot rupe de securitatea UE și a Europei ca întreg. NATO reprezintă cea mai importantă alianță a lumii contemporane, iar în analiza proceselor de securitate statele UE trebuie să țină seama de această realitate. Eficiența și modernizarea proceselor europene și transatlantice trebuie să constituie priorități ale tuturor statelor UE, inclusiv ale României, având în vedere potențialul, ca și rolul său mai larg în promovarea și menținerea stabilității într-o regiune care prezintă o deosebită importanță pentru Europa.

Este necesar ca România să-și elaboreze o strategie al cărei obiectiv central să fie reducerea neîncrederii între spațiul euroatlantic și european integrat și cel ex-sovietic, supus unor tendințe contradictorii. În acest scop, ar trebui să-și pună la dispoziția NATO și UE experiențele sale anterioare din perioade mai puțin polarizante și poziția geografică ce nu trebuie evidențiată doar în termeni geostrategici. Adoptând o asemenea prioritate, statul român ar putea participa eficient la dialogul pe care structurile NATO și UE îl poartă cu diferiți actori din această zonă, iar realizarea ei ar avea, fără îndoială, un ecou mult mai puternic decât actualele contribuții românești la menținerea păcii și stabilității în lume.

În România fenomenul crimei organizate transfrontaliere are următoarele tendințe: grupările criminale se reorientează și se implică tot mai mult în traficul de droguri, traficul cu mașini furate sau traficul de persoane, datorită ușurinței cu care se obține produsul financiar în acest gen de infracțiuni; delimitarea și specializarea activităților desfășurate de membrii grupărilor criminale; o parte din activitățile infracționale sunt desfășurate în străinătate, chiar pe teritoriul mai multor țări (de exemplu: copierea datelor magnetice ale cărților de credit se face de cele mai multe ori în străinătate, iar utilizarea cărților de credit falsificate se face atât în țară, cât și în străinătate); banii obținuți ilicit sunt luați de membrii grupărilor sau familiile acestora, prin folosirea mai multor metode (transferuri în conturi bancare, transferuri prin Western Union, prin curieri sau chiar prin achiziționarea de bunuri ce sunt aduse în țară și ulterior vândute la prețuri mult sub cele ale pieței); numeroase încercări de achiziționări de bunuri pe site-uri de comerț electronic autohtone, în care valoarea produselor este plătită fraudulos cu cărți de credit; orientarea activității grupurilor infracționale și spre cărți de credit emise de bănci românești⁶.

Extinderea responsabilităților UE în securizarea și reconstrucția regiunii, creșterea contribuției NATO și a Programului de Parteneriat pentru Pace (PfP) la procesele de promovare a democrației, păcii și securității, ca și prezența unor capacități operaționale americane în regiune pot să contribuie la fundamentarea unei strategii viabile.

---

⁶ *Ibidem*, p. 424.

BIBLIOGRAFIE

- Bidu Ioan, *Crima organizată transfrontalieră*, București, Editura ANI, 2004.
- Cernea Silviu, *Corupția, birocrăția, directocrația și economia*, Editura Sedona, 1996.
- Cioclei Valerian, *Despre ambiguitatea conceptuală în materia criminalității organizate, Lupta împotriva corupției și criminalității organizate*, Editura Lumina Tipografică, București, 2001.
- Ciocodei Valerian, *Manual de criminologie*, Editura C.H. Beck, București, 2007.
- Damian Miclea, *Combaterea crimei organizate*, Editura M.A.I., 2004.
- Damian Miclea, *Cunoașterea crimei organizate*, Editura Pygmalion, Ploiești, 2002.
- Damian Miclea, *Hățișurile crimei organizate*, Editura Libra, București, 2001.
- Glenny Misha, *McMafia*, Editura Cartea Veche, București, 2009.
- Hedesiu Emil, *Contracacarea crimei organizate transfrontaliere*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- Kely J. Robert, *Natura crimei organizate și operațiunile ei specifice*, SUA, 1987.
- Koenig Dorean Marguerite, *Confruntarea dintre sistemul justiției penale și crima organizată în Statele Unite. Raport la Colocviul preparator al Asociației Internaționale de Drept Penal*, Egipt, 1977, în *Revista Internațională de Drept Penal*, vol. 69.
- Mateuț Gheorghiuță și colaboratorii, *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*. Editura Alternative Sociale, Iași, 2005.
- Moldovan Flaviu Andrei, *Criminalitatea transfrontalieră – factor de risc la frontiera NATO și UE*, a XI-a sesiune anuală de comunicări științifice cu participare internațională „Echilibrul de putere și mediul de securitate”, volumul I, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, 17-18 noiembrie 2011, București, 2011.

- Nistoreanu Gh., Păun C., *Criminologie*, Editura Europa Nova, București, 1996.
- Petrescu Stan, Antonescu Olimpiodor, *Crima organizată între amenințare și factor de risc*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008.
- Rădulescu Sorin, *Anomie, devianță și patologii*, Editura Hyperion XXI, București, 1991.
- Rizea Marian, Dobra Marian, *Corupția, amenințare la adresa Securității Naționale*, Editura ANI, București, 2005.
- Ronald D., Asmus Konstantin, Dimitrov Joerg, Forbrig, *O nouă strategie euroatlantică pentru regiunea Mării Negre*, Editura IRSI, București, 2004.
- Sandu Florin, *Contrabanda – componentă a crimei organizate*, București, Editura Trei, 1997.
- Sutherland E., *White collar crime*, Editura Dryden Press New York, 1949.
- Joossens Luk, *International cigarette trade and smuggling* (www.idrc.ca).
- www.facultate.regielive.ro/proiecte/drept/infracțiuni_specifice_criminalității_organizate-39493.html
- www.facultate.regielive.ro/referate/criminologie/corupția_si_crima_organizată_ca_fenomene_sociale_nocive-51256.html
- www.scribd.com/doc/14472600/Criminologie.
- www.wikipedia.com.

TRATATUL DE LA LISABONA ȘI NOILE TENDINȚE EUROPENE ÎN POLITICA DE SECURITATE ȘI APĂRARE COMUNĂ

Col.drd. Aurel URSACHI*
Statul Major al Forțelor Terestre

Dispozițiile privind politica de securitate și apărare comună (PSAC), introduse de Tratatul de la Lisabona, reprezintă o expresie politică fermă a intenției Uniunii Europene de a acționa ca o forță stabilizatoare în lume și oferă un cadru juridic clar pentru consolidarea capacității sale de a-și urma politica externă și de securitate, printr-o abordare cuprinzătoare fundamentată pe toate instrumentele aflate la dispoziția Uniunii și a statelor membre pentru a preveni și a gestiona crizele și conflictele, precum și pentru a construi o pace de durată. Tratatul de la Lisabona impune UE obligația de a promova soluții multilaterale, în special în cadrul ONU, și subliniază faptul că acțiunea internațională a UE trebuie să se bazeze pe principiile Cartei ONU, dreptul internațional și principiile și valorile UE.

Cuvinte cheie: UE; PSAC; apărare; securitate europeană; Tratatul de la Lisabona.

Ordinea internațională trece printr-un proces de rapidă și profundă schimbare, determinată de transferul de putere către actorii internaționali emergenți și adâncirea interdependenței în ceea ce privește chestiunile economice și financiare, deteriorarea mediului și schimbările climatice, deficitul de energie și de resurse și provocările corelate în materie de securitate.

Într-un context mondial turbulent și într-un moment de criză economică și financiară, Uniunea Europeană este chemată să-și consolideze autonomia strategică pentru a-și susține valorile, a-și urmări interesele și a-și proteja cetățenii, prin dezvoltarea unei viziuni comune asupra principalelor provocări și amenințări și prin alinierea resurselor și capacităților sale pentru a oferi un răspuns adecvat în acest sens, contribuind astfel la menținerea păcii internaționale și a securității la nivel mondial, inclusiv prin urmărirea multilateralismului eficient.

---

* e-mail: aurelursachi@yahoo.ca

Construcția europeană de securitate reflectă trăsăturile esențiale ale mediului geopolitic în care se derulează: tranziția către sistemul internațional multipolar, competiția între puteri în spațiul euroatlantic pentru redistribuirea rolurilor; adâncimea integrării în U.E., tentativele Federației Ruse de a menține statutul de mare putere pe arena mondială și de a ocupa poziții cheie în structurile europene de securitate.

Utilizând pe deplin potențialul oferit de Tratatul de la Lisabona, orice politică de apărare comună menită să ducă treptat spre o apărare comună trebuie să contribuie la consolidarea capacității UE de a răspunde în caz de criză și la asigurarea unei păci pe termen lung și, mai presus de toate, să consolideze autonomia strategică a Europei și capacitatea sa de acțiune.

Uniunea Europeană își manifestă autonomia strategică în actualul mediu global de securitate prin capacitatea acesteia de a conveni asupra unor obiective politice și a unor orientări strategice comune, de a institui parteneriate strategice cu state și organizații internaționale relevante, inclusiv NATO, de a colecta informații adecvate și de a elabora analize și evaluări comune, de a valorifica și, acolo unde este necesar, de a comasa resursele financiare, militare și civile necesare, de a planifica și derula operațiuni eficiente de gestionare a crizelor în cadrul gamei largite de misiuni de tip Petersberg, precum și de a crea un cadru și de a pune în aplicare o politică de apărare comună, așezând primele baze concrete pentru edificarea apărării comune.

În UE, în baza principiului subsidiarității, este luat în calcul un sistem de securitate multietajat: UE, OSCE, NATO și ONU, astăzi, necesitatea unei corelări, a optimizării cooperării între diferitele instituții de securitate devenind mai evidentă ca oricând. Evoluțiile destul de imprevizibile în UE, rivalitatea dintre UE și NATO, apariția unor dezechilibre majore între statele UE, posibilitatea ca interesele naționale să prevaleze față de cele comune sunt principalii factori care influențează edificarea și rezistența unui sistem solid în domeniul securității europene.

Construcția IESA (Identitatea Europeană de Securitate și Apărare) este, sperăm, un proces ireversibil ce va fi realizat prin dezvoltarea relației existente între NATO și UE, în același timp cu dezvoltarea politicii comune de securitate și apărare.

NATO are un rol important în apărarea europeană, dar UE poate la rândul său să construiască un instrument de apărare adaptat și credibil. UE poate avea o contribuție pe care NATO o neglijează. Iar asta pentru că Uniunea nu este interesată doar de aspectele militare, ci încearcă mai degrabă o abordare globală în gestionarea crizelor. Uniunea Europeană are nevoie de NATO, iar NATO are nevoie de Uniunea Europeană. Uniunea Europeană nu va putea fi niciodată puternică fără un NATO puternic, iar NATO nu va putea fi niciodată puternic fără o Uniune Europeană puternică.

În mod constant, NATO și UE au acordat o atenție maximă relațiilor cu Rusia după căderea Cortinei de Fier fiind evident că nu se putea realiza o construcție solidă de securitate europeană fără participarea Rusiei.

Pornind de la aspectele prezentate, noile dispoziții privind politica de securitate și apărare comună (PSAC) introduse de Tratatul de la Lisabona reprezintă o expresie politică fermă a intenției Uniunii de a acționa ca o forță stabilizatoare în lume. Această opțiune cuprinsă în Tratat oferă UE cadrul juridic clar pentru consolidarea capacității sale de a-și urma politica externă și de securitate, printr-o abordare cuprinzătoare fundamentată pe toate instrumentele aflate la dispoziția sa și a statelor membre pentru a preveni și a gestiona crizele și conflictele, precum și pentru a construi o pace de durată.

PESC și PSAC, care este o parte integrantă a celei dintâi, au fost incluse în cadrul instituțional cu caracter juridic obligatoriu al principiilor UE (democrația, statul de drept, universalitatea și indivizibilitatea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, respectarea demnității umane, principiile egalității și solidarității, precum și respectarea principiilor Cartei Organizației Națiunilor Unite și ale dreptului internațional, inclusiv a obligației de a acorda protecție), iar obiectivele lor au fost integrate laolaltă cu obiectivele generale ale acțiunii externe a UE.

În desfășurarea politicii externe și de securitate, UE trebuie să asigure raporturi constante și coerente între diferitele domenii ale acțiunii sale externe, precum și între politicile externe și cele interne, o responsabilitate specială în acest sens revenindu-i Înalțului Reprezentant. Acesta, în strânsă cooperare cu statele membre, dirijează PESC, propune decizii și misiuni PSAC, precum și utilizarea resurselor naționale și a instrumentelor Uniunii împreună cu Comisia și, după caz, coordonează aspectele civile și militare ale acestora, prezidează Consiliul Afaceri Externe, fiind, în același timp, vicepreședinte al Comisiei, responsabil atât cu relațiile externe, cât și cu coordonarea și coerența întregii acțiuni a Uniunii pe plan extern. Înalțul Reprezentant are competența de a prezenta propuneri Consiliului în domeniul politicii externe și de securitate comune, fie din proprie inițiativă, fie la cererea Consiliului European, sub conducerea generală a acestuia, caz în care Consiliul poate decide prin majoritate calificată.

Sarcina asigurării coerenței, astfel cum este definită de Tratat, noua formulare a articolului 40 din TUE (care prevede că punerea în aplicare atât a PESC, cât și a altor politici ale UE nu afectează aplicarea procedurilor respective) și jurisprudența recentă a Curții Europene de Justiție protejează atât prevalența metodei comunitare, cât și caracteristicile distinctive și prerogativele PESC, încurajând, în același timp, convergența diferitelor politici, instrumente, resurse și temeuri juridice într-o abordare holistică,

cuprinzătoare, ceea ce transformă contribuția la pacea și securitatea mondială într-un obiectiv fundamental al acțiunii externe și interne a UE, PSAC fiind unul dintre instrumentele acesteia.

În raportul din 2011 referitor la dezvoltarea politicii de securitate și apărare comune în urma intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona, se exprimă îngrijorarea din cauza faptului că, la peste un an de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, nu există încă semne clare ale unei abordări cuprinzătoare a UE post-Lisabona, prin care să poată fi depășite tradiționalele bariere procedurale și instituționale, păstrând, în același timp, prerogativele juridice respective atunci când este în joc securitatea cetățenilor europeni și, de asemenea, se reafirmă că o politică credibilă de securitate externă necesită o mai adâncă interdependență între statele membre și o coeziune internă îmbunătățită, alături de încredere reciprocă și solidaritate, la fel cu ceea ce s-a realizat în domeniul securității interne prin cooperarea Schengen. În același raport se exprimă profunza îngrijorare cu privire la pericolul de a considera că coalitiile ad-hoc bazate pe voință sau cooperare bilaterală ar putea constitui substitute viabile ai PSAC, dat fiind că niciun stat european nu are capacitatea de a fi un actor cu pondere semnificativă în materie de securitate și apărare în lumea secolului al XXI-lea.

Rezumând, Tratatul de la Lisabona oferă posibilitatea de a încredința implementarea unei operațiuni de gestionare a crizei unui grup de state membre, însă numai în cadrul unei decizii a Consiliului care să definească obiectivele, sfera și condițiile de punere în practică. O reacție comună la evenimentele din Libia a fost o ocazie esențială pentru a formula o nouă abordare credibilă a politicii privind vecinătatea sudică. De asemenea, elaborarea unei strategii pentru regiunea Sahel și pentru Cornul Africii constituie încă o oportunitate concretă de a demonstra capacitatea UE de a face față atât provocărilor în materie de securitate, cât și celor legate de dezvoltare.

Rolul ce i-a fost conferit ca organism care reprezintă direct cetățenii UE, prin Tratat, face ca Parlamentul European să constituie o sursă vitală de legitimitate democratică pentru PESC/PSAC.

În viitorul nu prea îndepărtat, UE va avea nevoie de o Carte albă privind securitatea și apărarea europeană, care să aibă drept fundament revizuirea politicilor de apărare și securitate națională întreprinsă în toate statele membre care ajung la un acord cu privire la un model comun și permit compararea directă a punctelor tari și a punctelor slabe ale actualelor capacități și ipoteze de planificare.

Cooperarea structurată permanentă, astfel cum este stipulată în Tratat, oferă obligații și garanții legale și constituie, de asemenea, un instrument menit să promoveze o mai bună utilizare a activelor PSAC în perioadele de

austeritate economică și să permită depășirea lipsei de consens între statele membre. Se impune ca statele membre împreună cu Consiliul să stabilească fără întârziere obiectivele și substanța unei astfel de cooperări.

Dispozițiile introduse de Tratatul de la Lisabona oferă un mare potențial pentru promovarea dezvoltării capacităților militare ale UE și pentru stabilirea unui cadru progresist pentru politica de apărare a UE.

Viitorul apărării europene depinde de succesul actualei politici comune de securitate și vizează realizarea unei politici unice în acest domeniu. Apărarea europeană avansează cu pași siguri, cel mai adesea din cauza evenimentelor internaționale care îi determină pe conducătorii europeni să-și consolideze cooperarea. PESAC este un instrument pentru construirea unor capacități mai bune, deoarece publicul european ar putea fi mai ușor convins că trebuie să spijine dezvoltarea unor capacități militare în cadrul UE, decât într-un context NATO. Aceleași nave, avioane și trupe vor fi utilizate atât pentru NATO, cât și pentru misiunile UE. Din această perspectivă, PESAC nu este un concept atât de radical, ci mai degrabă o adaptare la realitățile politice. Este un mijloc de a îmbunătăți capacitatea UE de a-și asuma responsabilități, în activități la care NATO refuză să participe. Indiferent de cum va evolua, PESAC va juca un rol important în securitatea europeană și nu va afecta relațiile transatlantice. Este important să menținem PESAC într-o perspectivă corectă. Politica Europeană de Securitate și Apărare Comună nu a fost creată ca un competitor pentru NATO în ceea ce privește misiunile, scopul și dimensiunea sa. Totodată, UE nu încearcă să dezvolte o forță pentru operațiuni de intensitate maximă, ci se concentrează pe operațiuni de stabilizare, ajutor umanitar și alte operațiuni similare.

Prin Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) și Politica Europeană de Securitate și Apărare Comună, Uniunea Europeană adaugă o dimensiune politică rolului sau de mare putere economică și comercială. Mai sunt mulți pași de parcurs până când ponderea reală a dimensiunii politice va deveni clară. În ciuda angajării lor că vor transforma PESC într-o politică de succes, statele europene întâmpină uneori dificultăți în schimbarea politicii lor naționale față de anumite state sau regiuni terțe, în numele solidarității europene. Deși UE a introdus o oarecare flexibilitate în procedurile de vot, permițând în anumite situații guvernelor să se abțină, instituind votul majoritar și permițând unor grupuri de state să acționeze separat, unanimitatea este încă necesară în deciziile cu implicații militare sau asupra apărării.

Analiștii militari consideră că pentru succesul procesului de construire a unei apărări europene este nevoie de o împărțire a competențelor și responsabilităților de înzestrare în Europa, urmând ca fiecare țară, în funcție de tradiție și capacități, să producă doar o componentă specializată a

sistemului de apărare: de exemplu, germanii, blindate, britanicii, aviație și rachete, francezii și italienii, telecomunicații și radare, olandezii, echipamente individuale etc.

Dispozițiile privind politica de securitate și apărare comună (PSAC), introduse de Tratatul de la Lisabona, reprezintă o expresie politică fermă a intenției Uniunii Europene de a acționa ca o forță stabilizatoare în lume și oferă un cadru juridic clar pentru consolidarea capacității sale de a-și urma politica externă și de securitate, printr-o abordare cuprinzătoare fundamentată pe toate instrumentele aflate la dispoziția Uniunii Europene și a statelor membre pentru a preveni și a gestiona crizele și conflictele, precum și pentru a construi o pace de durată.

BIBLIOGRAFIE

- Iordache Constantin ș.a., *Politici ale Uniunii Europene*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008.
- Higgott Richard, *Multi-polarity and Trans-Atlantic Relations: Normative Aspirations and Practical Limits of EU Foreign Policy*, Garnet Working Paper, nr. 76, University of Warwick, aprilie 2010.
- Kisinger Henri A., *Power Shifts and Security*, Keynote Adress, The 8th IISS Global Strategic Review, Global Security Governance and the Emerging Distribution of Power, 10.09.2010.
- Niblett Robin, *Europe: transatlantic relations still drifting*, în vol. *America and a Changed World. A Question of Leadership*, Willey-Blackwell, 2010.
- Raportul referitor la dezvoltarea politicii de securitate și apărare comune în urma intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona*, raportor Roberto Gualtieri, A7-0166/2011, disponibil pe <http://www.europarl.europa.eu>

PREGĂTIREA STUDENȚILOR ÎN INSTITUȚIILE MILITARE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Prof.univ.dr. Benone ANDRONIC*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

În acest început de secol, rolul general al ofițerului este de a fi în slujba țării sale și a valorilor¹ în care el se recunoaște, un actor² hotărât să îndeplinească, împreună cu militarii aflați sub comanda sa, misiunea³ care-i este încredințată în cadrul construirii unei lumi mai sigure și mai pașnice.

Acest cadru impune ofițerului armatei noastre să fie în același timp, soldat, cetățean, conducător, servitor al statului și promotor al păcii.

Din învățămintele istoriei, privind relația dintre starea de pace și de război, aflăm (și învățăm totodată) că acum în lume relațiile sociale sunt complexe și imprevizibile. Însă, aceste relații sunt astăzi amplificate prin reducerea timpului disponibil pentru a decide și pentru a acționa. Progresele tehnologice în domeniul informaticii, ale mass-media și comunicațiilor constituie motivul esențial al acestor mutații.

Keywords: noua ordine mondială; noi riscuri; crize multiforme; voința de autodepășire; integrare operațională.

Pornind de la considerentele politico-militare și realitățile socio-economice existente se prefigurează un nou tip de război, diferit de cel al epocii industriale, un război total în care se va pune accent pe tehnologii superperformante, pe prelucrarea computerizată a tuturor informațiilor, pe dezinformare acționând asupra conștiinței maselor, urmărindu-se mai puține distrugerii umane și materiale pe teatrul de război și consumuri reduse de resurse.

Noi riscuri, noi forme de război, noi doctrine, noi procedee tactice se conturează neîncetat, iar uneori ceea ce este binecunoscut astăzi mâine suferă modificări dramatice sau chiar dispăre. Vechile amenințări subzistă și ar fi greșit să credem că ele au fost eradicate. Astfel, speranțele înșelate după

---

* e-mail: benoneandronic@yahoo.com

¹ Printre aceste valori menționăm respectul necondiționat și demnitatea umană.

² Actor în înțelesul de a fi deținător, în numele națiunii, căreia îi aparține, a legitimității și responsabilității de a-și apăra țara, chiar cu riscul vieții sale, și a cărei deontologie este exprimată prin noțiunea de forță stăpânită.

³ Misiunea în spiritul căreia este mereu gata să execute ordinele primite înfruntând orice pericol.

primul război din Golf, de o „nouă ordine mondială”, fondată pe domnia dreptului și debarasarea de regimurile autoritate, fac, în mod trist, ecoul sloganului lecțiilor învățate „niciodată să nu se mai repete așa ceva” și constituie o retorică sinceră și iluzorie. Nu cred că putem, de asemenea, să fim mirați a vedea că ipotezele conflictelor care includ folosirea armelor nucleare sunt evocate, din nou, după terminarea Războiului Rece.

De aici rezultă că ar fi zadarnic, astăzi, să pregătim ofițerii în funcție de un tip identificat de amenințare. Singura certitudine care se întrevește la orizont este imprevizibilul. În aceste condiții în pregătirea ofițerilor armatei noastre, după părerea mea, ar putea fi luate în considerare două aspecte majore:

- este imposibil să ne imaginăm formele particulare ale amenințărilor pentru care vor trebui pregătiți ofițerii; rezonabil ar fi doar o pregătire completă bazată pe o mare capacitate de adaptare;
- misiunea ofițerului se va înscrie, totuși, cu claritate împrejurărilor ale căror linii importante sunt cunoscute, analizate, confirmate de experiențele operaționale ale teatrelor de operații și de care este necesar să ținem cont.

În această lume a mondializării, amenințările nu se mai opresc la frontierele țării noastre. Distincția între securitatea internă și externă este mai puțin netă. Aceste amenințări sunt mai mult ca niciodată „multiforme” și dificil de oprit. Sunt reprezentate prin riscul atentatelor de mare amploare, al proliferării armelor de distrugere în masă, al unor crize multiple, deschise sau latente, în apropierea frontierei de est sau chiar în interiorul Uniunii Europene.

Capacitatea de a dispune de informație despre aceste amenințări, în timp cvasireal datorită Internetului, de a le putea transforma în cunoaștere utilă, chiar de a o manipula, constituie un nou mod de putere. Există riscul ca disparițiile de bogăție și de dezvoltare între țările „interconectate” să crească, acestea fiind gata să cedeze o parte din suveranitatea lor în cadrul entităților supranaționale sau chiar ca unele țări se „deconecteze” și să se dezmembreze. Apariția unor astfel de evenimente va fi sursă a unor numeroase centre de crize multiforme și a unei creșteri a fenomenelor de violență pe planeta noastră, dacă nu vor putea fi prevăzute și nu vor putea fi reduse progresiv. Aceste crize vor genera tulburări politice, sociale, economice și vor apărea în sânul statelor „cu o guvernare slabă sau foarte slabă”, ce pot servi de refugiu rețelelor teroriste și traficantilor de arme, de droguri sau de „carne vie”.

Lumea în care vor activa viitorii ofițeri ai armatei noastre va fi, de netăgăduit, marcată de principiul incertitudinii.

Diversificarea misiunilor, intervenția în situații care nu sunt nici de război, nici de pace, multiplicarea părților aflate în conflicte, caracterizează condițiile actuale de exercitare a profesiei militare. În cea mai mare parte a

operațiilor, obiectivul este, de acum înainte, de a „câștiga pacea” după restabilirea acesteia prin război. În afara amenințărilor cu agresiuni militare și teroriste categoriile de forțe armate sunt și vor fi chemate, din ce în ce mai des, să facă față riscurilor naturale și sanitare majore. În aceste situații armata este deseori singura în măsură să aibă reactivitatea necesară desfășurării unor acțiuni de o mare amploare.

În astfel de condiții de angajare a trupelor armatei, evantaiul misiunilor ce vor fi fixate ofițerului largesc în mod sensibil atât aria de desfășurare, cât și responsabilitatea acțiunilor sale. În afara teritoriului național, misiunile se vor derula în mod continuu și vor viza restabilirea păcii și reconstrucția post conflict. În acest șir continuu, care va fi foarte rar linear, va trebui să se poată trece cu ușurință de la misiuni de război la misiuni de protecție a resortisanților (cetățeni străini aflați pe teritoriul unei țări în care există un conflict), de securizare, de pacificare (restabilire a păcii) și viceversa. Plasat cu subunitatea sau unitatea sa sub egida instanțelor internaționale sau în legătură cu actori foarte numeroși implicați în construcția instituțiilor, a economiei, a culturii statelor aflate în pericol de dezagregare sau divizare, actele ofițerului vor fi controlate de către puterea politică, comentate în direct de media, sau chiar, posteriori, judecate de tribunale.

Pe teritoriul național, ofițerul va putea primi, de asemenea, misiuni în cazul catastrofelor sau în contextul unui ajutor în serviciul public, îndeosebi cu ocazia unor acțiuni teroriste, care pot pune sub semnul întrebării securitatea națională.

În acest ultim caz, acțiunea sa va fi în coordonare cu cea a forțelor de menținere a ordinii constituționale și a organelor publice.

Într-o armată care va trebui să reflecteze la evoluția sa și să se adapteze neîncetat, ofițerul sec. al XXI-lea, va fi angajat, încă de la începutul carierei sale, în operații mai variate, mai complexe, mai evolutive, mai versatile decât în trecut. Va trebui să se poată adapta neîntârziat și să poată anticipa situații neprevăzute. În afara capacității sale de reproducere a schemelor teoretice însușite în procesul de pregătire și a prevederilor doctrinei, ofițerul va trebui să fie capabil să înțeleagă situația, oricât de complexă ar fi aceasta. Va trebui să producă el însuși, adică să aleagă, să conceapă, să conceptualizeze, să dea un nou sens acțiunilor sale. Pe lângă acestea însă, va trebui să-și antreneze subordonații, arătându-le direcția, scopul de atins, să le suscite adeziunea și entuziasmul.

Din analiza ansamblului de elemente precedente, a condițiilor și a perspectivelor din care viitorul ofițer își va înscrie misiunea, rezultă că va trebui să posede în principal trei aptitudini:

- a discerne în complexitate;
- a decide în incertitudine;
- a comanda în adversitate (condiții ostile).

Pentru a putea discerne în complexitate, oricare ar fi împrejurările, ofițerul trebuie să gândească în mod clar, să fie bine organizat, să aibă cunoștințe multidisciplinare, să facă legături și conexiuni între diferitele sale cunoștințe, să posede mecanisme, care să-i permită să le mobilizeze, să le reactualizeze, să le confrunte, să le organizeze, să le interpreteze, să le pună în perspectivă și să le exprime.

Pentru a decide în incertitudine, după discernerea sensului, ofițerul va trebui, înainte de toate, să dispună de forță fizică și forță morală necesare depășirii acestor situații.

Forța fizică nu se dobândește și nu se menține decât prin exerciții continue. El trebuie nu numai să fie permanent în perfectă condiție fizică, ci și călit în mod progresiv pentru a face față unor situații din ce în ce mai dure. În acest fel se vor manifesta curajul fizic, voința de autodepășire și de a învinge orice obstacol cu orice preț.

Dar este vorba, de asemenea, de forța morală, care lipsește cel mai adesea astăzi și care permite depășirea stadiului de simplă copiere (imitare). Reproducerea ideilor, a comportamentelor, însușite în procesul de pregătire, identificabile prin obiceiuri, semne sau gândire distinctivă nu va mai fi suficientă. Această tendință, absolut firească la tineri, trebuie depășită foarte rapid de viitorul ofițer. Va trebui ca în acest scop să fie pus deseori în situație de responsabilitate, în contexte care nu-i sunt familiare, pentru a face el însuși veritabile alegeri și pentru a vedea în ce măsură acestea sunt fezabile; alegeri intelectuale după acceptarea complexității și confruntarea cu dificultatea intelectuală; alegeri morale, în fața unui caz de conștiință; alegeri etice, care-i vor dicta acțiunile de conducere.

În sfârșit, pentru a comanda în condiții ostile, va trebui să facă apel nu numai la capacitățile sale intelectuale pentru a discerne, la forța sa fizică și morală pentru a decide, dar va trebui să știe să comande bărbaților și femeilor, care îi sunt încredințați. În afara calităților morale cerute, în special plăcerea de a lucra în echipă, responsabilitatea umană, simțul față de interesul general, ca și toate calitățile care-i permit să adere prin exemplu, ofițerul va trebui să aibă tehnici de comunicare, de pedagogie, de psihologie, indispensabile formării și informării unui grup compus din profesioniști.

Pentru crearea acestui tip de ofițer cu o gândire bine organizată, cu o forță fizică și o morală remarcabile, precum și cu o capacitate de comandă suficientă, trebuie ca în procesul de pregătire și formare să dispunem de calități și de aspirații fundamentale, să dezvoltăm cunoștințele și să armonizăm dispozițiile.

Calitățile și aspirațiile sunt cele care alimentează, în mod natural, vocația ofițerului, aceasta bazându-se, în special, pe calități solide precum: franchețea, cinstea, entuziasmul, spiritul de camaraderie, dar și pe aspirațiile de a fi în slujba națiunii, de a-și exercita responsabilitățile, de a forma o echipă bine sudată.

Acest bagaj inițial trebuie completat. Viitorul ofițer va trebui să-și îmbogățească calitățile solide și aspirațiile de bază până la dobândirea unui veritabil simț al datoriei și al unui înalt simț civic. Calitățile de generozitate, voință, curaj și spirit de sacrificiu, dar și de disciplină, stăpânire de sine, respect față de altcineva și față de bunul comun, de rigoare, onoare și patriotism vor trebui a fi dezvoltate progresiv și apoi întreținute.

Aceste calități și aspirații nu pot servi în mod util, decât dacă sunt conjugate cu un ansamblu adaptat de cunoștințe. Pentru ofițer nu este vorba de cunoștințe specializate, căci nu are vocația de tehnician, ci de cunoștințe pluridisciplinare pentru că, prin excelență, el va acționa într-un mediu social fluent. Acest fond organizat de cultură generală și de cunoștințe militare, îmbogățit prin experiență demonstrată, îi va conferi ofițerului competență.

În sfârșit, vocației temeinice și cunoștințelor adecvate acumulate trebuie să li se adauge potențiale intelectuale, fizice și morale. Este vorba de plăcerea de a reflecta și de a acționa, despre pofta de muncă și de o dorință particulară pentru relațiile umane, despre imaginație și pragmatism, de simțul organizării și al inițiativei, de capacitatea de adaptare și de anticipare, de capacitatea de a asculta și de a se exprima, despre dorința de a învinge și de a convinge, de simțul de a-și servi patria și pe ceilalți, despre pofta de viață și de spiritul de sacrificiu. Așadar, calitățile și aspirațiile anterioare sunt completate de atitudine.

Pentru selecție tinerii care vor alege meseria de ofițer vor trebui să posede, în general, un ansamblu armonios de calități temeinice, aspirații și cunoștințe generale care în procesul devenirii lor vor fi ușor de valorificat. Flexibilitatea gândirii este, de asemenea, de luat în considerație, deoarece această calitate le va permite ca în situații contradictorii și des schimbătoare să poată raționa corect și alege soluția adecvată. De aceea la unii dintre ei gustul pentru acțiune și relații umane îl poate ascunde pe cel al muncii intelectuale și al reflecției. La alții, pragmatismul și simțul de organizare anihilează spiritul de inițiativă și curiozitatea spirituală.

Cu siguranță, dobândirea unui ansamblu echilibrat de posibilități constituie fundamentul ce trebuie să stea în atenția celor ce vor depune eforturi în pregătirea ofițerilor. Acest lucru trebuie efectuat, pentru cei mai tineri, încă din perioada pregătirii inițiale (colegiile militare), deoarece în acest moment se termină modelarea personalității și se învață deprinderile bune, dar și cele mai puțin dorite.

Particularitatea pregătirii studenților din instituțiile militare de învățământ românești este de a-și fi ales deja meseria și de a fi nerăbdători să și-o însușească să o exercite.

Pe de altă parte, la absolvire fiind lipsiți de experiență, sunt, în general, preocupați de a dobândi deprinderi chiar de la prima funcție prin care își asumă responsabilități.

Într-o mai mică măsură, ei consimt să învețe instrucțiunile aferente, dacă se rezumă la rețete simple în exercitarea actului de comandă. Cu toate acestea, și aici pedagogia are o importanță capitală și deci cadrele didactice și instructorii care se vor ocupa de pregătirea lor vor trebui să-i învețe a accepta complexitatea și a o depăși pentru a-și putea îndeplini misiunile delicate care le vor fi încredințate, uneori încă de la prima angajare operațională.

Astăzi, se văd clar consecințele pe care le-ar putea antrena complexitatea: incapacitatea de a decide și, chiar mai rău, luarea unor decizii periculoase pentru că nu vor fi fondate pe o analiză pertinentă și care poate să se soldeze cu pierderi umane inutile și eșecul misiunii.

Dar dacă studenții militari români acceptă să dobândească aptitudini (priceperi) și consimt să învețe din cât mai multe lecții învățate, ei vor considera cunoașterea de sine – care corespunde exact unui corpus echilibrat de posibilități – ca un ansamblu de cunoștințe, fie cu prilejul pregătirii pentru concurs, fie cu ocazia unei experiențe profesionale, fie pentru că ține de vocația lor.

Cunoașterea de sine, primordială, se dovedește deci mai dificil de transmis și atunci studenții trebuie motivați. Pentru a obține motivația studenților noștri, trebuie să-i punem cât mai repede în situația de actori responsabili de formarea lor și să le acordăm încredere. În acest sens ei trebuie să aibă și modele exemplare și aceste modele vor trebui să fie profesorii și instructorii lor.

Disponem de acum înainte de toate elementele care ne permit să definim proiectul de formare a viitorului ofițer. Totuși, cum nu este nici posibil nici de dorit a învăța totul în perioada formării inițiale, trebuie să ne concentrăm asupra esențialului. Într-adevăr, prin pregătirea de-a lungul vieții și prin experiență ofițerii își vor dezvolta progresiv aptitudinile tactice și tehnice ca și competența de a exercita comenzi aflate pe diferite trepte ale ierarhiei militare.

Pregătirea inițială vizează, deci, să confere viitorului ofițer o bază necesară și suficientă de calități, de cunoștințe și posibilități pe care va putea apoi să le acumuleze și să le consolideze prin experiență și muncă. Lui îi va reveni sarcina de a constitui piatra de temelie pe care-și va construi, progresiv și armonios cariera de ofițer.

Asigurarea pregătirii (formării) inițiale a ofițerului trebuie deci făcută după ce am verificat că el posedă calitățile și aspirațiile de bază, care îi permit:

- să dezvolte calități complementare pentru ca el să fie pătruns de un veritabil simț al datoriei și un simț civic profund;
- să dobândească o cultură generală vastă ca și fundamentele tehnice și tactice (în termeni de cunoștințe și deprinderi) indispensabile oricărui comandant (șef) militar;

- să se doteze cu ansamblul echilibrat al posibilităților fizice, intelectuale și morale indispensabile oricărui ofițer.

Procedeele pedagogice și psihologice de privilegiat pentru optimizarea acestei pregătiri ar trebui să se rezume la următoarele reguli:

- orientarea ansamblului de structuri de învățământ general către meseria de ofițer;

- combinarea cât mai des posibil a învățământului cu caracter general și cel cu caracter tehnic sau tactic;

- punerea studenților, încă din faza de integrare în colectivul din care vor face parte, în situația de a fi autonomi și responsabili atât în pregătirea lor, cât și în acțiunile lor.

Proiectul de pregătire trebuie să fie, de asemenea, ghidat de preocuparea pentru o calitate exigentă, în conformitate cu aspirațiile legitime ale viitorilor ofițeri, pe de o parte, iar pe de altă parte cu caracterul, adesea extern de dificil, al misiunilor care le vor fi încredințate de timpuriu.

De aceea, *Proiectul de pregătire* include trei domenii complementare și indisociabile:

- pregătirea militară prin care se vor realiza totalitatea competențelor tehnice necesare și suficiente pentru stadiul de formare inițială;

- pregătirea academică ce le va permite asimilarea unei vaste culturi generale și care să dezvolte gustul pentru efortul intelectual (conceptual-proiectiv);

- pregătirea umană care trebuie să predomine ansamblul școlarității și care va permite dezvoltarea progresivă și echilibrată a viitorului ofițer.

Programul de pregătire ar trebui să se integreze într-un curs (ciclu) complet adaptat scopurilor și nevoilor de instruire a categoriilor de forțe armate.

Această alegere ar putea favoriza o maturizare a cunoștințelor, deprinderilor, cunoașterea de sine (a realității) proprii statutului de ofițer și da, pe de altă parte, posibilitatea șefilor de stat major să cântărească (pună în balanță), după nevoile pe care ei le definesc, atât conținutul, cât și ritmul de pregătire inițială a ofițerilor. A conserva această măiestrie în momentul în care contextul de angajare a forțelor este într-o profundă evoluție, iar meseria de ofițer necesită o pregătire din ce în ce mai completă, este în mod evident o necesitate imperioasă.

Deși în formă încrucișată, această pregătire nu presupune confuzia genurilor, ea face să alterneze fără suprapunere (încălcare) perioadele de pregătire militară (care, în mod logic, deschid și închid ciclul) cu perioadele de pregătire academică.

Iată doar câteva idei privind pregătirea ofițerilor necesari armatei noastre și cred că dezbaterea asupra acestui subiect ar trebui continuată pentru a forma o imagine cât mai completă despre ceea ce va trebui întreprins pentru a face față noilor solicitări din câmpul operațional național și multinațional.

BIBLIOGRAFIE

Legea educației naționale. Legea nr.1/2011.

Siegfried R., *Protection against New Asymmetric Underwater Threats*,
Conference Proceedings - Underwater Defence
Technology Europe 2006, Section 10A.2.

Șoricuț Cristian, *Sisteme de înaltă securitate*, în revista „ALARMA -
Arta de a trăi în siguranță!”, septembrie 2008.

EDUCAȚIA ÎN SISTEMUL MILITAR ÎN CONTEXTUL STRATEGIEI DE SECURITATE NAȚIONALĂ ȘI CERINȚELE ALINIERII LA STANDARDELE EUROPENE

Mr.just.mil.drd. Adela VÎLCU*
Direcția pentru Management Resurse Umane

Securitatea națională se realizează prin măsuri adecvate de natură politică, economică, diplomatică, socială, juridică, educativă, administrativă și militară, prin activitatea de informații, contrainformații și securitate, precum și prin gestionarea eficientă a crizelor, în conformitate cu normele de conduită ale comunității europene și euroatlantice și prevederile dreptului internațional.

Cuvinte cheie: relații internaționale; Uniunea Europeană; strategia de securitate națională; securitate euroatlantică.

La început de mileniu, lumea și relațiile internaționale sunt mult mai complexe decât erau înainte. Este un paradox ca astăzi, când perioada Războiului Rece s-a încheiat și continentul european are o șansă reală să se integreze pe baza valorilor democrației și economiei de piață, a respectării drepturilor fundamentale ale omului, *securitatea* a început să fie din nou o noțiune foarte controversată, poate chiar mai mult ca înainte.

Într-un astfel de context tensionat și complex, securitatea fiecărei țări, ca și securitatea comunității internaționale în ansamblu, se bazează nu numai pe capacitatea de reacție și adaptare, ci și, mai ales, pe capacitatea de anticipare și de acțiune proactivă. Într-o lume complexă, dinamică și conflictuală, aflată în plin proces de globalizare, înțelegerea profundă a tendințelor majore de evoluție a securității internaționale și a modului în care fiecare țară are șansa să devină parte activă a acestui proces constituie o condiție esențială a progresului și prosperității. Cunoașterea, înțelegerea și evaluarea corectă a proceselor interne, a gradului de coeziune socială, a capacității de mobilizare publică reprezintă o necesitate la fel de importantă pentru realizarea proiectelor naționale.

---

* e-mail: avilcu74@yahoo.com

Ca factor cumulativ și de convergență transpartinică, securitatea națională urmărește să asigure starea de normalitate democratică la care aspiră societatea – cetățenii, comunitățile și statul – pe baza eforturilor ce vizează deplina instaurare a legalității, făurirea prosperității economice, echilibrul social și stabilitatea politică. *Securitatea națională* se realizează în cadrul ordinii democratice prin: exercitarea deplină a drepturilor și libertăților cetățenești; asumarea conștientă a responsabilităților; perfecționarea capacității de decizie și de acțiune a statului; afirmarea României ca membru activ al comunității internaționale. Ea se adresează cetățenilor români și, în egală măsură, tuturor celor care, în exercitarea dreptului la liberă circulație și inițiativă, trăiesc, muncesc sau se află temporar în România.

Ca instrument național ce dă forță și valoare practică acestor cerințe, *strategia de securitate națională* reprezintă un factor integrator de sinteză; ea se operaționalizează printr-un ansamblu de decizii, planuri, măsuri și acțiuni menite să prevină și să contracareze eficient riscurile și amenințările ce pun în pericol valorile și interesele naționale, precum și valorile care dau identitate și unitate construcției europene.

Securitatea națională se realizează prin măsuri adecvate de natură politică, economică, diplomatică, socială, juridică, educativă, administrativă și militară, prin activitatea de informații, contrainformații și securitate, precum și prin gestionarea eficientă a crizelor, în conformitate cu normele de conduită ale comunității europene și euroatlantice și prevederile dreptului internațional.

În cadrul Strategiei de Securitate Națională a României se precizează că *riscurile și amenințările la adresa securității naționale pot fi amplificate de existența unor vulnerabilități și disfuncționalități*, între care menționăm: unele tendințe negative persistente în plan demografic și migrația masivă; nivelul ridicat al stării de insecuritate socială, persistența stării de sărăcie cronică și accentuarea diferențelor sociale; fragilitatea spiritului civic și a solidarității civice; starea precară și eficiența redusă a sistemului de asigurare a sănătății populației; *carențele organizatorice, insuficiența resurselor și dificultățile de adaptare a sistemului de învățământ la cerințele societății* etc.

Strategia de securitate națională urmărește îndeplinirea următoarelor *obiective*: identificarea oportună și contracararea proactivă a riscurilor și amenințărilor; prevenirea conflictelor și managementul eficient al riscurilor, al situațiilor de criză și al consecințelor lor; participarea activă la promovarea democrației și construcția securității și prosperității în vecinătatea României și în alte zone de interes strategic; transformarea profundă a instituțiilor și îmbunătățirea capabilităților naționale.

Eficiența administrației publice constituie o condiție esențială pentru asigurarea securității și prosperității cetățenilor României. Procesul de aderare

la Uniunea Europeană a pus în evidență faptul că atât eficiența reală a administrației, cât și imaginea publică a acesteia pot fi afectate de o serie de factori, între care: corupția; birocrăția excesivă; expertiza redusă în domenii de importanță vitală; lipsa de realism a unor programe; insuficiența autoritate și eficiență a justiției; capacitatea redusă de absorbție a fondurilor europene. Eliminarea sau corectarea acestor aspecte reprezintă o prioritate majoră.

În prezent, România are instituții democratice mai puternice, aflate într-un proces dinamic de consolidare și perfecționare, capabile să asigure funcționarea normală a statului. Economia de piață funcțională, instituții credibile și responsabile aflate în slujba cetățeanului, justiție independentă și structuri corespunzătoare pentru aplicarea legii sunt reperele majore ale unei funcționări stabile și democratice a statului, pe baza valorilor și principiilor ce definesc statutul României de țară membră a comunității europene și euroatlantice. Din această perspectivă, orice derapaj major în asigurarea unei asemenea calități în acțiunea administrației poate fi privit ca posibil risc la adresa securității naționale. Factorii de risc identificați în ultimii ani în funcționarea coerentă, eficientă și în spiritul deplin al democrației și legalității, a componentelor strategice ale administrației publice reprezintă – în viziunea actualei strategii. În același timp, dezvoltarea economică accelerată – ca premisă a bunăstării și securității – depinde în mod hotărâtor de gradul de competitivitate a națiunii. România poate deveni cu adevărat competitivă numai în măsura în care vom avea o societate bine educată, orientată spre cunoaștere, capabilă să valorifice optim resursele de inteligență și creativitate, pornind de la convingerea că o forță de muncă bine pregătită și flexibilă reprezintă o condiție esențială pentru succesul integrării europene și al valorificării oportunităților oferite de globalizare. Aceasta impune asigurarea accesului tuturor cetățenilor, inclusiv al celor din mediul rural și din zonele defavorizate, la o educație de calitate pe tot parcursul vieții și vizează transformări profunde în domeniul educației, cercetării și dezvoltării.

În acest scop, transformarea profundă a sistemului de învățământ, inclusiv cel militar trebuie accelerată și orientată ferm spre cerințele determinate de noile realități – integrarea României în Uniunea Europeană, oferta europeană de pe piața muncii, necesitatea compatibilizării cu sistemele europene de educație și formare profesională.

În acest sens, *sistemul de învățământ trebuie să asigure* stimularea educației permanente, modernizarea rapidă a învățământului public și consolidarea instituțiilor private de învățământ, reforma educației timpurii, creșterea capacității instituționale pentru elaborarea și gestionarea proiectelor, cât și susținerea, în manieră integrată, a educației, cercetării și inovării. Creșterea competitivității României pe piețele globale va fi susținută și prin politici și

programe de facilitare a accesului firmelor la rezultatele cercetării-dezvoltării, opțiuni ce implică eforturi organizatorice importante, dar și alocații bugetare corespunzătoare obiectivelor propuse. Creșterea volumului fondurilor alocate trebuie să fie însoțită de stabilirea judicioasă a priorităților strategice.

Gestiunea fenomenului rapid al îmbătrânirii demografice, a fluxurilor migrației interne și mai ales externe, precum și „bătălia” tehnologică pentru competitivitate sunt doar câteva din cele mai importante provocări ale piețelor muncii europene.

Din punctul de vedere al Uniunii Europene, educația, pregătirea profesională și tineretul sunt în primul rând de competența statelor membre. Acquis-ul comunitar cuprinde directive, programe de acțiune și concluzii, rezoluții și declarații ale consiliului sau ale consiliului și ale reuniunilor miniștrilor educației din cadrul consiliului, care abordează diferite aspecte (de exemplu, egalitatea șanselor, analfabetismul, siguranța în școli, facilități pentru minorități etc.).

În context european, importanța maximă o are *Agenda de la Lisabona* care vine în implementarea *Strategiei Europene de Ocupare*. Pe 2 februarie 2005, Comisia Europeană a propus un nou început pentru Strategia de la Lisabona, direcționând eforturile Uniunii Europene pe două axe principale: *dezvoltarea mai puternică și durabilă și locuri de muncă mai bune*¹. Atât Consiliul European, cât și Parlamentul European și partenerii sociali au susținut această propunere. Printre acțiunile cheie susținute se numără: sprijin pentru cunoaștere și inovare și înlăturarea tuturor obstacolelor pentru mobilitatea fizică, ocupațională și academică.

Agenda Lisabona poate părea un lux pentru România în momentul de față, iar efortul de a înainta în direcția unei economii bazate pe cunoaștere, când noi nu am consolidat încă economia de piață, este o încercare îndrăznească. Cu toate acestea, efortul trebuie făcut; în primul rând pentru că *Agenda Lisabona* este cotate foarte sus pe lista priorităților Uniunii Europene la care am aderat la începutul anului 2007. În al doilea rând, deoarece o economie bazată pe cunoaștere reprezintă șansa României de a adăuga mai multă valoare produselor și serviciilor sale pe termen mediu și lung.

Într-o lume din ce în ce mai dură, supusă la provocări care vin din foarte multe direcții, omul de pe stradă consideră adesea educația fie apanajul unor favorizați, fie o ocupație pentru cei tineri și fără griji. Sensul spre care evoluează economia și societatea la nivel mondial ține însă esențial de coordonata educațională: „dintr-un agent economic care conta exclusiv din punct de vedere numeric, *factorul uman* intră astăzi în ecuația dezvoltării nu

¹ COM(2005) 330, SEC(2005) 981, Acțiuni comune pentru dezvoltare și ocupare: Programul Comunitar Lisabona.

atât prin dimensiunea cantitativ-numerică, ci mai ales prin cea calitativ-structurală, exprimată în volumul și conținutul cunoștințelor, în posibilitatea reproducerii și reînnoirii cât mai rapide a acestora; din factor de putere națională și internațională care crește aritmetic, direct proporțional cu forța fizică exprimată prin numărul, sexul și vârsta populației, *forța de muncă* devine în ultimul timp *purtătorul și simbolul puterii unei națiuni* – atribut ce evoluează astăzi cvasiexponențial, mai ales datorită forței intelectuale”².

Astfel, capacitatea de generare, prelucrare și exploatare utilă a informației devine suportul potențialului creativ și inovațional al unei națiuni, capătă importanță crescândă, iar dezvoltarea unui aparat științific pe măsură constituie o premisă esențială în construirea unei economii moderne și eficiente atât astăzi, cât și mâine.

Mai mult decât oricând, puterea economică a diferitelor state nu se mai măsoară numai în suma valorilor materiale produse (PIB) sau în numărul populației, ci și în puterea de producere și inovare permanentă a forței intelectuale și umane naționale. Ierarhia unor țări din punct de vedere al stocului de învățământ este o cauză esențială a faptului că state precum Statele Unite ale Americii, Japonia, Germania, Franța se situează economic, tehnologic, ca bogăție și productivitate înaintea unor țări cu populații numeroase (India, Pakistan, Nigeria etc.).

Contribuția educației și formării la creșterea și dezvoltarea economică a fost intens studiată. Datele și studiile disponibile indică faptul că educația și formarea sunt principalii factori care contribuie la dezvoltarea economică și la progres. Datele demonstrează faptul că investițiile în educație și formare generează cele mai importante câștiguri și că orice creștere a nivelului de educație al forței de muncă constituie un factor important de creștere economică. Realizarea obiectivelor Strategiei Lisabona este posibilă doar în condițiile existenței unei forțe de muncă înalt calificate și adaptabile, capabilă să utilizeze, în mod eficient, cunoștințele și noile tehnologii existente. Acest obiectiv poate fi realizat prin creșterea participării la învățarea pe tot parcursul vieții, creșterea nivelului de educație, creșterea capacității sistemului de educație și formare profesională inițială de a furniza competențe și abilități cerute de piața muncii etc. Sistemele de educație și formare profesională trebuie să fie dezvoltate și modernizate în vederea unei mai bune adaptări la nevoile în permanentă schimbare și la evoluțiile rapide din economie și societate.

² C. Ciutacu, *Cerințe ale formării și perfecționării forței de muncă. Analiza critică a măsurii în care profilul și nivelul de calificare a forței de muncă ocupate poate răspunde exigențelor dezvoltării social-economice*, în *Formarea profesională și perfecționarea forței de muncă în condițiile creșterii economice intensive. Direcții de perfecționare în concordanță cu imperativul progresului economico-social*, IEN, București, 1989.

În aplicarea dispozițiilor cu caracter general cuprins în *Tratatul CE* (art. 117-128), au fost emise mai multe directive care privesc egalitatea de șanse între bărbați și femei în domeniul muncii și securității sociale printre care menționez *Directiva 76/207* care stabilește obligația Statelor Membre de a înscrie în legislațiile lor naționale dispoziții menite să asigure egalitatea de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la locurile de muncă, formarea și promovarea profesională, precum și referitor la condițiile de muncă.

În aplicarea dispozițiilor art. 128 din *Tratatul CE*, Consiliul European a emis *Decizia din 2 aprilie 1963* prin care a stabilit principiile generale privind formarea profesională în Comunitate. Această decizie prevede dreptul fiecărei persoane de a-și alege în mod liber profesia și instituția în care va fi pregătită, de a primi pregătirea profesională adecvată, de a se perfecționa și readapta profesional ori de câte ori este necesar.

Prin *Regulamentul nr. 75/337* a fost creat *Centrul european de dezvoltare a formării profesionale* cu scopul de a contribui la apropierea nivelurilor de pregătire profesională și formarea în comun a formatorilor. Printr-o rezoluție din anul 1993, Consiliul a hotărât instituirea dreptului tinerilor la o perioadă minimală de formare după încheierea școlarității.

Formării profesionale i s-a acordat o atenție deosebită și prin *Tratatul de la Maastricht*, care cuprinde un capitol destinat acestui domeniu. Astfel, art. 127 se referă la aplicarea unei politici de formare profesională, care să sprijine și să completeze acțiunile statelor membre, cu menținerea responsabilității acestora pentru conținutul și organizarea formării profesionale.

La data de 9 decembrie 1989, statele membre ale Uniunii Europene (cu excepția Marii Britanii) au adoptat *Carta privind drepturile sociale fundamentale ale muncitorilor* care definește drepturile sociale fundamentale ale cetățenilor Uniunii, printre care și dreptul la pregătirea profesională (art. 15).

Educația, pregătirea profesională și tineretul sunt în primul rând de competența statelor membre. Acquis-ul comunitar consta dintr-o *Directiva din 1977* (educația copiilor persoanelor care își schimbă locul de munca în cadrul comunității), programe de acțiune și concluzii, rezoluții și declarații ale consiliului sau ale consiliului și ale reuniunilor miniștrilor educației din cadrul Consiliului, care abordează diferite aspecte (de exemplu, egalitatea șanselor, analfabetismul, siguranța în școli, facilități pentru minorități etc.). Mai mult, au fost înființate două organisme, respectiv *Centrul European pentru Dezvoltarea Formării Profesionale* (CEDEFOP) și *Fundația Europeană pentru Educație*.

Conform *Tratatului Uniunii Europene*, Uniunea trebuie să contribuie la dezvoltarea calității educației care trebuie să includă și o dimensiune

Europeană și trebuie să sprijine și să completeze Acțiunea Statelor Membre, prin respectarea diversității culturale și lingvistice a fiecăruia dintre ele (Articolul 149, fostul Articol 126), în ceea ce privește conținutul învățământului și organizarea sistemelor educaționale și să implementeze o politică de formare profesională care să sprijine și să completeze acțiunile statelor membre (Articolul 150, fostul Articol 127) și care să faciliteze adaptarea la schimbările industriale și să ducă la creșterea ratei angajărilor. Aceste prevederi au început să fie implementate prin trei programe majore: Socrates, Leonardo da Vinci și Youth.

Dezvoltarea sistemelor de educație și de formare profesională inițială și continuă, subsecvente obiectivelor din Uniunea Europeană, are în vedere în mod specific prioritățile stabilite prin Declarația miniștrilor europeni ai educației și formării profesionale și a Comisiei Europene, convenită în 29 și 30 noiembrie 2002, cu privire la consolidarea cooperării europene în formare profesională – „Declarația de la Copenhaga” și anume: dimensiunea europeană, transparență, informare și consiliere, recunoașterea competențelor și calificărilor, asigurarea calității în formare.

Agenda Lisabona, în vederea implementării *Strategiei Europene de Ocupare*, stabilea ca, până în anul 2010, nivelul mediu de *participare la învățarea pe parcursul întregii vieți* a populației cu vârsta cuprinsă între 25 și 64 ani să fie de 12,5%. Cu toate acestea, obiectivul central stabilit la Lisabona în anul 2000 de a transforma UE în cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere în decurs de 10 ani s-a dovedit deja a fi prea ambițios. Rapoarte ale Comisiei Europene sau pregătite de experți independenți au arătat că performanța de ansamblu a statelor membre este relativ dezamăgitoare. De aceea s-a impus adoptarea unei variante revizuite a Agendei de la Lisabona.

Trebuie spus totuși că există o mare diversitate în materie de eficiență a politicilor țărilor din cadrul Uniunii Europene. În timp ce se poate aprecia că unele state membre au realizat mai mult decât a fost propus la Lisabona (de exemplu *țările nordice*), multe altele rămân considerabil în urmă. O parte din cauzele unor asemenea dezvoltări poate fi găsită în combinația de reforme orientate către piață și de măsuri de politică publică, dar nu există o formulă miraculoasă care poate fi aplicată pentru a ajunge la un echilibru optim. Cu toate acestea, se consideră în general că principiile agendei Lisabona, de a investi în capitalul uman și în cercetare, de a promova inovarea, de a consolida piața internă etc., sunt linii directoare importante pentru creșterea prosperității economice europene.

Pe 2 februarie 2005, Comisia Europeană a propus un *nou început pentru Strategia de la Lisabona*, direcționând eforturile Uniunii Europene pe două axe principale: dezvoltarea mai puternică și durabilă și locuri de muncă

mai bune³. Atât Consiliul European cât și Parlamentul European și partenerii sociali au susținut această propunere. Printre acțiunile cheie susținute se numără: sprijin pentru cunoaștere și inovare și înlăturarea tuturor obstacolelor pentru mobilitatea fizică, ocupațională și academică.

Țintele strategice privind sistemele de educație și de formare profesională stabilite de Comisia Europeană în anul 2002 în cadrul Consiliului European de la Barcelona, precum și deciziile adoptate la nivel european în cadrul „procesului Bologna” au declanșat procesul de reformare a sistemului de educație din România.

Învățământul reprezintă, cel mai probabil, instituția cheie care ar putea permite unui număr considerabil de cetățeni români să valorifice potențialul intern, cel care a dat posibilitatea unor țări, precum Finlanda (cu mult mai puține resurse naturale) să promoveze o dezvoltare economică durabilă.

Dacă obiectivul României este transformarea economiei într-un sistem de piață bine structurat și funcțional, capabil să furnizeze pieței bunuri și servicii de calitate, este esențial ca sistemul de educație și formare profesională inițială și continuă să asigure dezvoltarea de cunoștințe, deprinderi și abilități în concordanță cu cerințele în continuă evoluție ale locurilor de muncă.

Cum poate să contribuie procesul Lisabona la stabilitatea macroeconomică în România? Printre altele menționăm faptul că accesul mai bun la educație și cunoaștere poate ajuta la creșterea comportamentului de economisire și investire (în contrast cu simplul consumerism), pe de o parte, și, pe de altă parte, sprijină dinamizarea profesională a angajaților (mărind și mobilitatea acestora). În același timp, politicile de angajare activă și de incluziune socială sunt soluții la problematica șomajului.

Agenda Lisabona, poate, într-adevăr, să pară un lux pentru economia României, economie care încă demonstrează riscuri și vulnerabilități structurale. Dar nu trebuie gândit în acest fel. În ultimă instanță, atingerea obiectivelor Agendei Lisabona ar întări, printre alți factori, bazele economiei și ar diminua riscurile, deoarece ar duce România într-un stadiu diferit de dezvoltare economică – de la o economie intensivă în factori la o economie intensivă în inovare. Până atunci, România trebuie să-și consolideze economia de piață și să creeze un mediu de afaceri prietenos care să promoveze cercetarea, dezvoltarea și inovarea.

Valențele educației și formării profesionale în perioada de tranziție devin și mai importante, în condițiile în care întreaga societate se confruntă cu blocaje rezultate din criza puternică de sistem a societății. Educația și formarea profesională continuă reprezintă alternative de primă mărime, de

---

³ COM(2005) 330, SEC(2005) 981, Acțiuni comune pentru dezvoltare și ocupare: Programul Comunitar Lisabona.

depășire a blocajelor și vor constitui un factor important al politicilor de gestionare a pieței forței de muncă, iar educația în sistemul militar nu poate face o excepție.

După cum este îndeobște cunoscut, lumea de mâine ar trebui să fie o proiecție a celei din prezent. Cu siguranță că în anii care vor urma tendințele care se manifestă acum, lăsate la voia întâmplării, vor putea să se maturizeze, transformându-se în pericole directe sau, cu aportul tuturor actorilor internaționali, vor fi eliminate de pe marea scenă a lumii. Totul depinde de modul în care înțelegem și reușim să pregătim prezentul pentru viitor.

BIBLIOGRAFIE

- Athanasiu Alexandru, *Dreptul securității sociale*, Editura Actami, București, 1996.
- Berger L. Peter, Luckmann Thomas, *Construirea socială a realității*, Editura Univers, București, 1999.
- Chiciudean Ion; Halic Bogdan-Alexandru, *Imagologie. Imagologie istorică*, Facultatea de Comunicare și Relații Publice „David Ogilvy” – SNSPA, 2003.
- Ciutacu Constantin, *Piața muncii*, Editura Economică, București, 1996.
- Gallagher Tom, *Furtul unei națiuni – România de la comunism încoace*, Editura Humanitas, București, 2005.
- Hoffman Oscar, *Sociologia muncii*, Editura Victor, București, 2002.
- Stanciu Ștefan, *Managementul resurselor umane*, București, 2003.
- Ștefănescu Ion Traian, *Tratat de dreptul muncii*, Editura Wolters Kluwer, 2007.
- Vîlcu Adela, Comunicare științifică în Sesiunea anuală de comunicări științifice a Universității Naționale de Apărare „Carol I” din 15-16 aprilie 2010.
- Legea nr. 116/2002* pentru combaterea marginalizării sociale.
- Legea nr. 53/2003*, Codul Muncii, cu modificările și completările ulterioare.
- http://www.anofm.ro/mpm/program_formare_2007.pdf
- <http://anaf.mfinante.ro/wps/portal>
- http://www.mmssf.ro/website/ro/amposdru_d.jsp

NEGOCIERI DIPLOMATICE PENTRU SOLUȚIONAREA CONFLICTULUI TRANSNISTREAN – STUDIU DE CAZ – Partea I –

Col.drd. Nicolae-Valentin STĂNESCU*

Ministerul Apărării Naționale

Dan-Alexandru STĂNESCU**

Ministerul Apărării Naționale

Crina DĂNĂILĂ***

Ministerul Apărării Naționale

Teritoriul dintre Prut și Nistru a avut o importanță geopolitică și geostrategică pentru planurile Rusiei sau Imperiului Sovietic, rusificarea Basarabiei făcându-se cu cele mai brutale metode (războaie, anexare forțată, dictat, prizonierat, deportări, politic), toate în timpul ocupației țariste (1812-1918) sau perioadei sovietice (1940-1941, 1944-1990).

Conflictul Transnistrean a fost desfășurat după tipicul a ceea ce se numește „conflict înghețat”, având o serie de etape: amplificarea operațiilor militare, intervenția străină, încetării focului și crearea unei zone securizate în care să acționeze forțele de menținere a păcii precum și trupele rusești.

În perioada care a urmat încetării focului și a conflictului armat s-au desfășurat mai multe planuri de federalizare a Moldovei ca fiind singura soluție nearmată, nici una dintre acestea nefiind agreată de autoritățile de la Chișinău.

Se poate spune că deși inițial conflictul Transnistrean a avut o influență determinantă pentru Republica Moldova, a devenit un instrument pentru Moscova pentru a deține controlul strategic în acea zonă.

Cuvinte cheie: conflict; echilibru strategic; amplificarea operațiilor militare; federalizare; independență, mișcare separatistă, secesiune.

La 19 ani de la încheierea ostilităților dintre guvernul Republicii Moldova și autoritățile separatiste din stânga Nistrului, perspectivele unei soluții politice care ar respecta integritatea teritorială și independența Moldovei rămân neclare.

Chișinăul și Tiraspolul sunt angajate într-un proces de negocieri care vizează definirea unui statut al regiunii transnistrene în cadrul unei Moldove

---

* e-mail: valistanescu2005@yahoo.de

** e-mail: stanescu_dan26@yahoo.com

*** e-mail: ckriniola@yahoo.com

unificate. Negocierile sunt mediate de către Rusia, Ucraina și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), cu participarea SUA și UE în rol de observatori. Un complex de evoluții interne și internaționale ar putea favoriza eforturile de reîntregire a Republicii Moldova. Valorizarea acestor oportunități depinde însă de capacitatea de coordonare a eforturilor interne de soluționare a conflictului transnistrean cu evoluțiile internaționale.

Republica Moldova are tot interesul ca acțiunile interne de soluționare a conflictului transnistrean să se înscrie într-un context mai larg de evoluții legate de extinderea UE și NATO și a relațiilor acestor organizații cu Rusia și Ucraina.

Extinderea UE și NATO constituie un context favorabil reconsiderării atitudinilor Occidentului față de problema transnistreană. În condițiile în care Republica Moldova se află din anul 2004 la hotarul NATO și din 2007 la cel al UE, problema transnistreană cunoaște un transfer din categoria unui conflict post-sovietic „eurasiatic”, în care Rusia avea un rol special, într-un conflict „european” în care UE devine o parte indispensabilă procesului de soluționare.

Scurt istoric privind evoluția conflictului și stabilirea premiselor de începere a negocierilor

După anul 1989, pe fondul sfârșitului Războiului Rece și dezintegrării URSS, o serie de foste republici sovietice încep să parcurgă primii pași pe calea redobândirii independenței. Ca răspuns, conducerea Uniunii Sovietice aplică tactica stimulării separatismului în republicile „răzvrătite”. Astfel, pe 2 septembrie 1990, la Tiraspol, are loc „*Cel de-al doilea congres extraordinar al deputaților sovietelor de diferite niveluri*” din unele localități nistrene, la care este proclamată o nouă „republică” pe teritoriul Republicii Moldova, respectiv Republica Sovietică Socialistă Moldovenească Nistreană, în componența URSS.

Republica Moldova a apărut ca stat independent pe 27.08.1991, în calitate de succesori al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești (RSSM), care fusese creată în anul 1940, după anexarea de către URSS a Basarabiei (spațiul dintre râurile Prut și Nistru, cu denumirea istorică Basarabia). Teritoriul RSSM (37000 km²) a fost constituit din Basarabia și o parte din teritoriul fostei Republici Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești (RASSM). Pentru justificarea expansiunii teritoriale și creării statalității „sovietice socialiste moldovenești”, statul sovietic a promovat o politică dură de deznaționalizare și de creare a „noului popor”, adică a celui „moldovenesc”.

Momentul cheie al „moldovenismului sovietic” a fost româno-fobia, inoculată prin toate mijloacele statului totalitar (deportări, nimicirea fizică a intelectualității, foametea artificială din 1947, „spălarea creierelor” etc.). Trecutul istoric diferit al acestor două părți componente ale Republicii

Socialiste Sovietice Moldovenești (RSSM), ca și structura etnică foarte diversificată a populației, a determinat reacții dominante diametral opuse la procesele politice ce au urmat după 1985.

În condițiile politicii de „perestroika” inițiată și promovată de fostul președinte sovietic, Mihail Gorbaciov, în anul 1985, în toate fostele republici sovietice a devenit posibilă abordarea problemei emancipării naționale a populației autohtone. Aceste două momente, emanciparea națională a populației autohtone și transformarea Republicii Socialiste Sovietice Moldovenești (RSSM) într-un stat independent, au provocat o atitudine ostilă în centrele industriale din zona de est a Republicii Moldova. Starea de spirit dominantă din această regiune și greșelile tinerei democrații din Republica Moldova au fost abil exploatare de către conducerea URSS, iar după 1991 de către Federația Rusă.

La agravarea situației au contribuit și trupele fostei Armate a 14-a (unitățile acesteia au fost dislocate după anul 1945 în localitățile din zona de est a Republicii Moldova). Constatăm astfel o suprapunere de factori între puterea constituțională și regimul separatist, în urma căruia ultimul a instaurat controlul deplin asupra a 12% din teritoriul Republicii Moldova și a 700.000 de locuitori¹. Pe toată durata războiului din Transnistria (martie – iulie 1992), mișcarea separatistă a fost susținută financiar, logistic și militar de Moscova. Pe timpul desfășurării ostilităților militare între forțele separatiste și cele moldovenești, Kremlinul a decis trecerea Armatei a 14-a sub jurisdicția proprie, ca armată rusă și a implicat-o ulterior în conflict².

Pacea nu s-a negociat între beligeranți, ci prin intermediul trimișilor speciali ai Federației Ruse (mai exact ai președintelui Boris Elțin), Moscova

---

¹ Acest conflict sângeros a fost declanșat ca reacție la tendința pro-românească a Chișinăului de la începutul anilor 1990 și a lăsat în urma sa aproximativ 1.000 de morți și 4.100 răniți. Armata a 14-a a avut un rol hotărâtor în confruntare, înclinând balanța decisiv de partea separatiștilor transnistreni.

² Iulian Chifu, *Un sângeros conflict, orchestrat de Moscova, Războiul din Transnistria*, în *Dosarele Istoriei*, nr. 2 (30) / 1999, pp. 54 – 58. Prin decret semnat pe 01.04.1992, Armata a 14-a, reprezentând fostele trupe ale Grupului de Armate Sud-Vest al URSS, trecea în subordinea directă a Ministerului rus al Apărării; de menționat că, după prăbușirea URSS, o problemă importantă cu care statele independente, nou create, s-au confruntat, a fost prezența militară a fostei armate a URSS pe propriul lor teritoriu. Rusia, Belarus și Ucraina au preluat moștenirea militară a fostei URSS, dar fără să existe un tratat în acest sens. Armata a 14-a se regrupase în anumite zone din Transnistria (Râbnița, Tiraspol și Tighina) după proclamarea independenței Republicii Moldova, fără ca autoritățile de la Chișinău să fie anunțate; crearea trupelor paramilitare fiind anterioară anului 1989, ca parte din planul de dezmembrare a Republicii Moldova. Armata a 14-a a coordonat, de asemenea, și formațiunile de cazaci, forțele speciale ale KGB detașate de Federația Rusă în Autoproclamata Republică Transnistreană, sub pretextul apărării drepturilor populației ruse din alte state ale CSI.

arogându-și poziția de mediator în conflictul transnistrean, poziție concretizată prin solicitarea făcută Republicii Moldova de a accepta statutul special al regiunii separatiste drept condiție prealabilă pentru retragerea Armatei a 14-a.

Comportamentul diplomației ruse pe parcursul întregii perioade post-conflict a scos în evidență măsura implicării Federației Ruse în menținerea controlului la Tiraspol. Este vorba despre controlul nedeclarat asupra unui stat membru al comunității internaționale, fără ca măcar să fie suportate cheltuielile, sau asumate responsabilitățile ce decurg din ocupația, conducerea și gestionarea administrativă a unui teritoriu. Mai mult decât atât, pe 17.11.1995, Duma de Stat a Federației Ruse a declarat Transnistria zonă de interes special a Kremlinului, intervenția Moscovei în regiune fiind justificată prin apărarea drepturilor rușilor și rusofonilor de pretutindeni.

Războiul, deși nu a fost declarat niciodată, continuă fără confruntări directe, fiind depășite etapele războiului clasic și devenind unul dintre conflictele înghețate, recunoscute în zonă, alături de conflictele din regiunile separatiste din Georgia (Abhazia și Osetia de Sud) sau din Azerbaidjan (Nagorno-Karabah), conflicte care au intrat, aproape concomitent, în efervescență, încurajate de succesul modelului Kosovo³.

Prima fază a încercărilor de soluționare

Republica Moldova, stat independent, recunoscut pe plan internațional și membru al ONU, nu controlează o întreagă regiune a teritoriului său, autodeclarată independentă: partea de est a republicii, Autoproclamata Republică Transnistreană (ART), nerecunoscută de nici un stat din lume⁴.

Statutul ART a fost consacrat ca „stat de facto”. Astfel de regimuri sunt tratate ca subiecte parțiale ale dreptului internațional: „Statutul lor unic generează anumite drepturi și responsabilități, în primul rând ce țin de acțiuni necesare pentru suportul și bunăstarea populației. Ele pot încheia acorduri, cărora li se conferă un statut inferior față de cel al tratatelor. Pe lângă dreptul de a acționa pentru a-și susține populația, un „regim de facto” poate fi tras la răspundere pentru încălcarea dreptului internațional”⁵.

³ De fapt, liderii transnistreni au declarat în numeroase rânduri că sunt încurajați de modelul Kosovo.

⁴ Autoproclamata Republică Transnistreană (ART) este organizată ca o republică prezidențială și dispune de propriul guvern și parlament, de forțe militare și de poliție, de sistem poștal și de monedă, are elaborată o constituție și desemnate însemne ale statului – steagul și stema. Singura recunoaștere de care s-a bucurat a fost din partea regiunilor separatiste din zonă.

⁵ Pe 18.07.2006, la Chișinău, a avut loc o conferință internațională la care juriștii americani M. Meyer și C. Borgen au prezentat raportul *Dezghetarea unui conflict înghețat: aspecte legale ale crizei separatiste din Republica Moldova*.

Pe de altă parte, analiza aspectului juridic al conflictului transnistrean demonstrează că toate documentele de bază, semnate pe parcursul anilor 1992-2008, vin în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova și pun temelia confederalizării statului moldovenesc. Premisele care au fost avute în vedere atunci când Autoproclamata Republică Transnistreană a devenit parte la negocieri s-au stabilit în funcție de evoluția conflictului și au ținut cont mai puțin de această expertiză juridică, ceea ce a primat fiind faptul, unanim acceptat, că este mai bine să te așezi la masa negocierilor, să discuți, decât să nu existe deloc contacte sau negocieri, absența lor putând genera noi conflicte.

Începând cu anul 1992, procesul de negociere între părțile aflate în conflict este orientat pe două direcții: determinarea statutului Autoproclamatei Republici Transnistrene și luarea unei decizii în privința contingentului militar rus aflat pe teritoriul acesteia⁶.

Conflictul transnistrean este unul deosebit de complex, fiind de natură:

- *economică* – pe teritoriul Autoproclamatei Republici Transnistrene se găsesc principalele întreprinderi industriale ale Republicii Moldova. În acest spațiu, se derulează o intensă activitate economică și comercială, fără ca Republica Moldova să aibă vreun control asupra ei. Se afirmă că Autoproclamata Republică Transnistreană este paradisul afacerilor ilicite cu armament, muniție, droguri, spălare de bani;

- *politică* – separarea acestei regiuni de Republica Moldova afectează integritatea teritorială, suveranitatea și independența acestui stat, recunoscut internațional; Autoproclamata Republică Transnistreană nu este recunoscută de Comunitatea Internațională ca entitate statală independentă, suverană, autonomă; acceptarea separării Autoproclamatei Republici Transnistrene de Republica Moldova ar fi un exemplu negativ și cu consecințe dezastruoase pentru regiunea respectivă și chiar pentru comunitatea internațională;

- *militară* – are pe teritoriul său forțe militare străine, armament și muniție. Federația Rusă are aici importante depozite de armament, tehnică de

---

⁶ De-a lungul timpului s-a produs o integrare a trupelor Armatei a 14-a în trupele armatei separatiste (atruse de condiții materiale deosebite în comparație cu restul F. Ruse, acestea au trecut la trupele separatiste), astfel pare justificată afirmația liderului separatist, Igor Smirnov, potrivit căruia „Armata a 14-a se va retrage de la Tiraspol doar cu comandantul și cu steagul de luptă”. Deși s-a semnat statutul trupelor ruse și retragerea lor de la Tiraspol, Duma de Stat a F. Ruse nu l-a ratificat, pe motiv că ar contraveni drepturilor republicii autonome. Din 1993 au început să se manifeste presiunile internaționale de retragere a trupelor rusești, rămase însă fără rezultat; asemenea cereri se înregistrează și în perioada actuală. Unii analiști și responsabili consideră că, dacă F. Rusă nu își va retrage trupele și armamentul staționate în regiune, nu se va produce nicio schimbare în ART. SUA abordează problema retragerii trupelor F. Ruse din Republica Moldova ca pe o chestiune separată de problema transnistreană, susținând că Moscova trebuie să respecte angajamentele asumate la Istanbul încă din 1999 (de retragere a trupelor din Republica Moldova și Georgia).

luptă și muniție, pe care conform „Acordului de la Istanbul” din 1999, trebuia să le retragă de mult. De asemenea, Administrația de la Tiraspol, cu susținerea tacită a Kremlinului, are propriile forțe armate și polițienești;

- *politico-militară* – există forțe militare străine de menținere a stării actuale de „conflict înghețat”, afectând, practic, statutul Republicii Moldova de stat independent, suveran și unitar, statut recunoscut de comunitatea internațională.

În soluționarea conflictului transnistrean s-au implicat diferit atât o serie de state cu interese diverse în zonă (Rusia, Ucraina, România), cât și unele organizații regionale (Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa - OSCE) și internaționale (UE și ONU, prin Înaltul Comisariat). Cel mai mult s-a implicat OSCE, datorită scopului și naturii sale, ca organizație de securitate și cooperare regională (europeană).

Pe ansamblu, strădaniile OSCE pentru găsirea unor soluții viabile conflictului din Transnistria nu au produs efecte semnificative. Motivul principal al insuccesului său îl constituie regula consensului, adică unanimitatea fără de care nu se poate lua nicio decizie. Dar Federația Rusă este membru al acestei organizații și se folosește de această prevedere ori de câte ori socotește că îi sunt lezate în vreun fel interesele în zonă. Inițial, stabilit pentru trei ani, termenul Misiunii OSCE a fost prelungit în decembrie 2002, la summit-ul OSCE de la Porto (Portugalia), la cererea expresă a Federației Ruse. Prestația OSCE în Republica Moldova, prin reprezentanți sau diplomați ai organizației la Chișinău sau Viena, a fost criticată de politicieni sau analiști de la Chișinău sau Washington. De exemplu, la Porto (2002), OSCE a suferit o serie de înfrângeri politice și diplomatice din partea Moscovei. Organizația a acordat Federației Ruse încă un an, până în decembrie 2003, ca să-și retragă toate trupele și arsenalele de pe teritoriul Republicii Moldova. Moscova se angajase deja în 1999 (la Istanbul) să facă acest lucru până în anul 2002, dar nu a probat niciodată intenția de a-și onora promisiunea. Însă, documentul final de la Porto, prin conținutul său, este chiar mai slab decât angajamentul de la Istanbul, pe care-l înlocuiește.

Credibilitatea OSCE a suferit serios atunci când reprezentanții acestei organizații au dat vina pe liderii de la Tiraspol, care „nu dau voie” autorităților de la Moscova să-și retragă trupele de pe teritoriul Republicii Moldova. Ideea, „gafa”, eufemistic vorbind, aparține lui David Schwartz, unul dintre reprezentanții OSCE la Chișinău. O altă gafă aparține reprezentantului OSCE în Republica Moldova, americanul William Hill, care afirma că Republica Moldova ar trebui să fie transformată într-o federație, deoarece populația republicii este multinațională. În realitate, Republica Moldova are o populație de 4.300.000 locuitori, grupată pe naționalități astfel:

români - numiți oficial moldoveni - 64.5%, ucraineni - 13.8%, ruși - 12%, găgăuzi - 3.5%, bulgari - 2,5%, evrei - 1,5% și alte naționalități - 2.2%⁷. Recensământul din 1999 a consemnat existența pe teritoriul Autoproclamatei Republici Transnistrene a 679.000 de locuitori, iar potrivit celui din 2004, numărul acestora este de 555.347.

Procesul soluționării conflictului transnistrean sub patronajul OSCE a parcurs mai multe etape. Astfel, perioada 1992 (sfârșitul ostilităților armate) - 2001, este caracterizată printr-o politică de apropiere a Republicii Moldova de Moscova, cu care a încheiat un *Tratat de Prietenie și Colaborare*, fără a determina însă Kremlinul să-și retragă trupele și armamentul rămase în Autoproclamata Republică Transnistreană.

Negocierile au debutat în formatul de „4”: Federația Rusă, Ucraina, România și Republica Moldova. Pe 21.07.1992, a fost semnată *Convenția cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din zona nistreană a Republicii Moldova* (Convenția Elțin – Snegur). După semnarea acestui document, în anul 1993, România a fost exclusă din procesul de negocieri. Pentru punerea în practică a acestui acord, președintele moldovean a solicitat președintelui în exercițiu al OSCE ca în Republica Moldova să fie trimisă o misiune. OSCE a instituit o misiune de lungă durată în Republica Moldova, iar în luna aprilie 1993, tot la cererea Chișinăului, OSCE a fost inclusă în procesul de negociere⁸.

Pe 21.10.1994, Chișinăul și Moscova au semnat un *Acord cu privire la statutul juridic, modul și termenii de retragere a formațiunilor militare ruse de pe teritoriul Republicii Moldova*. Astfel, partea rusă, „ținând cont de posibilitățile tehnice și timpul necesar pentru instalarea trupelor la noul loc de dislocare”, s-a angajat să-și evacueze formațiunile militare din Republica Moldova, pe parcursul a trei ani, din ziua intrării în vigoare a acordului⁹.

⁷ Dan Dungaciu, *Dosarul transnistrean, analize și perspective*, Site-ul moldovenilor din Italia, http://moldinit.com/publ/dan_dungaciu_dosarul_transnistrean_analize_si_perspective/4-1-0-1432 - accesat la 13 iunie 2011.

⁸ Dinamici ale OSCE în conflictul înghețat din Republica Moldova, Discursul lui Neil Brennan, șef-adjunct al Misiunii OSCE în Republica Moldova, în cadrul seminarului cu genericul *Conflictele înghețate în EUROPA – dimensiunea securității democratice: cazul ART*. Contribuția OSCE la soluționarea conflictului transnistrean s-a materializat prin întocmirea a numeroase rapoarte cu privire la situația din regiune, prin încercarea de punere în practică a Acordului de retragere a trupelor rusești, dar și prin rolul jucat în cadrul Comisiei Unificate de Control – instituită între Republica Moldova, Federația Rusă și Autoproclamata Republică Transnistreană, cu atribuții pe probleme de securitate în zonele demilitarizate de pe ambele părți ale Nistrului. Pe măsura intensificării influenței UE, NATO și SUA în regiune, a scăzut rolul OSCE.

⁹ Constantin Solomon, *Conflictul transnistrean și procesul de negocieri în formatul „5+2”*, în *Moldoscopie. Probleme de analiză politică*, nr.3 (XLII), 2008. După 15 ani de la semnarea acordului, Federația Rusă nu a îndeplinit nici măcar procedurile interne de intrare în vigoare a acestui acord.

După anul 1994, negocierile privind soluționarea conflictului transnistrean s-au desfășurat în formatul de „5”: Republica Moldova, Federația Rusă, Autoproclamata Republică Transnistreană, Ucraina și OSCE. Pe 08.05.1997, a fost semnat *Memorandumul privind principiile normalizării relațiilor dintre Republica Moldova și Autoproclamata Republică Transnistreană*, care, la punctul 11, stipula: „Republica Moldova și Autoproclamata Republică Transnistreană își construiesc relațiile în cadrul unui stat comun în frontierele Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești din ianuarie 1990”. Folosirea sintagmei „stat comun” lăsa însă loc la ambiguitate: Chișinăul interpreta această noțiune drept o autonomie a Autoproclamatei Republici Transnistrene în componența Republicii Moldova, ca în cazul Găgăuziei, iar Tiraspolul drept o confederație care ar fi o treaptă intermediară în obținerea independenței față de Republica Moldova¹⁰.

Dorim să subliniem că, pe fondul manifestării acestor poziții diametral opuse, negocierile în formatul „5” au eșuat.

„Federalizarea” – a doua fază de soluționare a problemei transnistrene

În faza aceasta, derulată în perioada 1997-2003, se vorbește despre „federalizare”, care, în realitate, este tot o idee livrată de Federația Rusă pentru soluționarea crizei transnistrene și, din păcate, acceptată inițial, cu ușurință, de occidentali.

Pe 08.05.1997, la Moscova, se lansează *Memorandumul cu privire la bazele normalizării relațiilor dintre Republica Moldova și Autoproclamata Republică Transnistreană*, cunoscut și ca *Planul Primakov*¹¹. Susținători ai proiectului au fost nu doar Moscova sau Tiraspolul. Reprezentanții găgăuzi afirmă în acea perioadă că „Memorandumul de la Moscova semnat în 1997 este singurul document real și funcțional care permite soluționarea integrală a tuturor problemelor care țin de structura internă a Republicii Moldova în limitele unui stat comun, cu participarea Republicii Moldova, Autoproclamatei Republici Transnistrene și autonomiei găgăuze”¹². Federația Rusă are în acest proiect statutul de „garant”.

În proiect se stipulează, printre altele: stat comun format din două componente cu statut egal¹³, Republica Moldova și Autoproclamata Republică

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Artizanul acestui acord este Evgheni Primakov, cunoscut politolog, fost prim-ministru al Federației Ruse, între anii 1998–1999.

¹² Dan Dungaci, *Dosarul transnistrean, analize și perspective*, Site-ul moldovenilor din Italia, http://moldinit.com/publ/dan_dungaci_dosarul_transnistrean_analize_si_perspective/4-1-0-1432 - accesat la 13 iunie 2011.

¹³ *Republica Moldova este stat suveran și independent, recunoscut internațional*.

Transnistreană, repartizarea împuternicirilor prin acorduri de la egal la egal între Chișinău și Tiraspol, negocieri cu cinci participanți (*formatul pentagonal*): Federația Rusă, Ucraina, OSCE, Autoproclamata Republică Transnistreană, Republica Moldova, din care „mediatori” și „garanți” Federația Rusă, Ucraina, OSCE, deci excluderea participării directe a Occidentului (sau a României) la negocieri și garanții.

În esență, în conformitate cu acest proiect, Autoproclamata Republică Transnistreană ar fi devenit „parte” egală cu Republica Moldova, având posibilitatea să controleze atât politica internă, cât și politica externă a Chișinăului. Când OSCE a pus pe masă un proiect de federalizare ca soluție la o criză, lumea europeană sau SUA a privit chestiunea cu speranță și bunăvoință. Aceasta deoarece într-o societate democratică „federalizarea” este un concept cu conotații pozitive, asociat cu democrația, drepturile omului etc.

Pe 13.08.2000, politologul Evgheni Primakov a prezentat două documente, respectiv un proiect al *Acordului privind bazele relațiilor dintre Republica Moldova și Autoproclamata Republică Transnistreană* și altul intitulat *Principiile de bază ale mandatului OSCE, al forțelor pentru menținerea păcii și stabilității în Regiunea Transnistreană a Republicii Moldova*. Filosofia și consecințele acestor documente nu diferă de cele ale textului din 1997, cuprinzând, pe de-o parte, legiferarea și legalizarea prezenței ilegale a armatei și armamentului rusesc în Republica Moldova, iar, pe de altă parte, transformarea Republicii Moldova într-o entitate dependentă intern și extern de Autoproclamata Republică Transnistreană, pe care Moscova o controlează integral.

În anul 2002, *Memorandumul Primakov* capătă expresia cea mai concretă și, se speră, cea mai convingătoare. *Acordul dintre Republica Moldova și Autoproclamata Republică Transnistreană* a fost elaborat de OSCE, Federația Rusă și Ucraina. Textul acestui acord este o continuare logică a *Memorandumului* din 1997, iar filosofia care îl fundamentează este aceeași. Ideea centrală din acel document (cele două „părți” sunt egale în drepturi) este păstrată, la fel și formula penta-laterală a procesului de negocieri. Acest proiect de soluționare a problemei transnistrene a fost puternic criticat de mass-media din Chișinău, de la Washington sau de la București. Motivul era că așa-zisa „federalizare” – în formula susținută de OSCE – este, în realitate, un mecanism prin care Republica Moldova va fi dominată și controlată de autoritățile de la Tiraspol.

Și de aici, se deduce că, prin prerogativele acordate de proiectul de constituție, cuplate cu prezența trupelor rusești în zonă, regimul lui Igor Smirnov va spune „nu” ori de câte ori va fi nevoie și va putea bloca orice inițiativă a Chișinăului care nu va fi convenabilă Tiraspolului, iar

independența Republicii Moldova va rămâne doar pe hârtie. Societatea civilă și partidele din opoziție au reacționat, respingând proiectul de federalizare.

După insuccesul *Planului Primakov*, Federația Rusă propune o nouă soluție pentru rezolvarea conflictului transnistrean, cunoscută sub denumirea de *Planul Kozak*. Astfel, pe 17.11.2003, prin intermediul lui Dimitri Kozak, adjunctul șefului Administrației prezidențiale a Federației Ruse, Moscova propune Chișinăului un *Memorandum* pentru soluționarea conflictului transnistrean. Textul este de fapt, un proiect de Constituție federală, care făcea întreaga Republică Moldova dependentă de Tiraspol, deci de Moscova, și vine în continuarea șirului de inițiative pe aceeași direcție.

Parafarea documentului era dorită intempestiv de Moscova, care voia să pună pe masă, la Reuniunea OSCE de la Maastricht (01-02.12.2003), cel puțin o „realizare” în sfera politicii externe, respectiv o soluție viabilă în cadrul diferendului transnistrean. Gestul grăbit al rușilor a lăsat prezumtivii parteneri, SUA și OSCE, perplexi. Federația Rusă își aroga controlul exclusiv al unui spațiu pe care convenise, teoretic, să-l discute și cu altcineva. *Acordul Kozak* nu s-a semnat, dar asta nu înseamnă că dosarul transnistrean s-a închis.

OSCE și proiectul de federalizare din 2004

La Summitul OSCE de la Maastricht (01-02.12.2003) nu s-a reușit adoptarea unei declarații finale, președintele moldovean, Vladimir Voronin, respingând, în ultimul moment, planul de federalizare a Republicii Moldova¹⁴. Aceasta însemna că termenele pentru retragerea armatei și armamentului din ART au rămas în vigoare. Liderii opoziției de la Chișinău au subliniat atât acest fapt, cât și ideea că proiectul de federalizare s-a dovedit un eșec.

Începea să se contureze tot mai clar o diplomatie oscilantă și confuză în soluționarea conflictului transnistrean, manifestată în mod deosebit de Federația Rusă. Pe de altă parte, la nivelul anului 2003, devenise evident faptul că Autoproclamata Republică Transnistreană nu era interesată de schimbarea *status-quo-ului* existent.

¹⁴ Memorandumul Kozak, dacă ar fi fost semnat la 25.11.2003, ar fi condus la lichidarea „de facto” a Republicii Moldova și la legalizarea prezenței trupelor ruse pe teritoriul său până în anul 2020. Argumentele de bază pentru care Republica Moldova a respins Memorandumul Kozak au fost următoarele: faptul că s-a negociat staționarea trupelor rusești pe teritoriul Republicii Moldova pe un termen de 15 ani; faptul că, potrivit proiectului, Camera Superioară a Parlamentului Republicii Moldova urma să includă o componentă egală de deputați din partea Autoproclamatei Republici Transnistrene, Găgăuziei și a Republicii Moldova: câte 9 deputați, iar deputații ART și ai Găgăuziei se puteau uni oricând pentru a bloca funcționarea Legislativului de la Chișinău; în proiect se stipula că dacă deputații din Camera Superioară nu vor îndeplini doleanțele autorităților din ART sau Găgăuzia, ei pot fi în orice moment retrași și înlocuiți cu alți deputați.

În același sens a reacționat și România, care a subliniat necesitatea ca un asemenea plan de federalizare să fie acceptat de către cetățenii Republicii Moldova și, totodată, să asigure funcționalitatea acestui stat și controlul efectiv al întregului său teritoriu național.

La sfârșitul lunii decembrie 2003, la Chișinău se vorbea despre trei proiecte de federalizare: *Memorandumul Kozak* (Federația Rusă), documentul „mediatorilor” (Federația Rusă și OSCE) și un proiect al președintelui Republicii Moldova, Vladimir Voronin.

În 2004, Bulgaria a preluat Președinția OSCE, iar Conferința de la Sofia, din 27.01.2004, a „mediatorilor” Federația Rusă, Ucraina și OSCE, a decis, la propunerea lui William Hill, să combine documentul „mediatorilor” cu *Memorandumul Kozak* într-un singur document. Propunerea OSCE a fost acceptată de către Federația Rusă și Ucraina.

Astfel, pe 13.02.2004, Președinția bulgară a OSCE a difuzat documentul intitulat *Propunerile și recomandările mediatorilor din partea OSCE, Federației Ruse și Ucrainei referitoare la reglementarea problemei transnistrene*. Documentul propune și recomandă, din nou, soluția rusească, adică *federalizarea* Republicii Moldova. În același timp, acest document lasă chestiunea militară și politică la latitudinea formatului pentagonal, dominat de Federația Rusă, și acordă Autoproclamatei Republici Transnistrene drept de veto împotriva participării occidentale în operațiile de pacificare/garantare militară a situației din zonă.

Pe 09.03.2004, Chișinăul a propus proiectul intitulat *Declarație cu privire la principiile de bază ale orânduirii de stat a Republicii Moldova*, proiect care, în esență, reia tezele enunțate de documentele premergătoare. În plus, conținutul său va fi aprobat prin referendum (se ia în calcul majoritatea celor prezenți la vot). Pe 16.03.2004, ministrul moldovean al integrării, Vasile Șova, a cerut mediatorilor în problema transnistreană să fixeze o dată pentru reluarea negocierilor în format pentagonal (Federația Rusă, Ucraina, OSCE, Republica Moldova și Autoproclamatea Republică Transnistreană). În opinia ministrului moldovean, documentele care ar trebui să stea la baza viitoarelor negocieri ar fi recomandările mediatorilor, *Memorandumul Kozak* și propunerile autorităților de la Chișinău. Apelul a rămas fără răspuns, dar, pe 05.04.2004, ministrul Vasile Șova cheamă din nou Consiliul Permanent al OSCE să deponă eforturi suplimentare pentru a contribui la reluarea cât mai grabnică a negocierilor în format pentagonal, care fuseseră suspendate după refuzul Chișinăului de a semna *Memorandumul Kozak*.

Derularea negocierilor în formatul „5+2”

Începând cu anul 2004, s-a produs o reorientare a politicii Republicii Moldova către Vest, în perspectiva unei viitoare aderări la UE¹⁵.

Se considera că o viitoare aderare ar rezolva, implicit și problema transnistreană. S-au intensificat totodată și legăturile cu România și s-au pus bazele unui *parteneriat* cu noua conducere politică a Ucrainei (începând cu luna ianuarie 2005). Președintele moldovean Vladimir Voronin a propus un *Pact de Securitate și Stabilitate pentru Republica Moldova*, în care se stipula, printre altele, schimbarea formulei de negociere, adăugând pe lista mediatorilor UE, SUA și România. Reacția Moscovei a fost însă clar împotriva unei posibile implicări a României în procesul de negociere în vederea soluționării diferendului transnistrean.

La începutul anului 2005, după semnarea *Planului de Acțiune UE – Republica Moldova* (februarie 2005 – ianuarie 2008), UE și SUA și-au dat acordul să participe la formatul de negocieri în calitate de observatori. De la acea dată, formatul de negocieri se desfășoară în formula „5+2”: cele două părți implicate, Republica Moldova și Autoproclamata Republică Transnistreană, mediatorii – OSCE, Federația Rusă și Ucraina și observatorii – SUA și UE.

Din anul 2005, se derulează o etapă nouă, caracteristicile ei persistând și în perioada actuală: încercarea de identificare a unor soluții negociate la conflict și fortificarea poziției Republicii Moldova, odată cu venirea SUA și UE la procesul de negociere.

Dacă în perioada anterioară, Federația Rusă deținuse prima poziție în ceea ce privește manifestarea unei diplomații oscilante, tergiversările sau nerespectarea angajamentelor asumate, venise rândul acum al așa-zisei diplomații transnistrene să se comporte potrivit dezideratului său principal: acela de a menține status-quo-ul existent.

La un an după instituirea acestui nou sistem de negociere, în anul 2006, David J. Kramer, adjunct al Secretarului de Stat responsabil pentru

¹⁵ Pe 28.06.2001, Republica Moldova a semnat cu UE *Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est*, la cererea Federației Ruse, în document fiind introduse două clauze: UE să nu semneze un Acord de Asociere și Stabilizare cu Republica Moldova și să nu se implice în soluționarea conflictului transnistrean. În perioada ulterioară semnării acestui acord, în politica externă a UE au avut loc schimbări esențiale, rezultate din politica de extindere a UE (în 2004 s-au alăturat 10 state, iar în 2007, alte două state între care și România, UE ajungând astfel să aibă graniță comună cu Republica Moldova). Politica Europeană de Vecinătate (PEV), elaborată încă din 2003-2004, a contribuit la revizuirea parțială a politicii UE față de conflictul transnistrean. În planul de acțiune propus Republica Moldova în cadrul PEV, UE vedea în soluționarea acestui conflict *stabilitate* la hotarele sale. Numirea unui reprezentant special al UE în Republica Moldova s-a înscris în același proces de intensificare a implicării UE în soluționarea problemei transnistrene.

afacerile din Europa și EURASIA în cadrul Departamentului de Stat al SUA, specializat pe problemele din Federația Rusă, Ucraina, Republica Moldova și Republica Belarus, oferă de la masa negocierilor o imagine nu tocmai încurajatoare asupra progreselor înregistrate: „Am participat la trei dintre rundele de negocieri pentru conflictul transnistrean și trebuie să recunosc că sunt frustrante. Seamănă puțin cu filmul „Groundhog Day”, în care unul dintre personaje se trezește în fiecare zi pentru ca să trăiască același lucru la nesfârșit [...] progresele înregistrate sunt ne semnificative, dacă nu inexistente, deoarece consider că, într-o oarecare măsură, unele dintre părțile implicate nu sunt chiar interesate de obținerea unor progrese, ci de menținerea situației actuale [...]. O parte a problemei o reprezintă lipsa seriozității în ceea ce privește partea transnistreană. Transnistrenii nu sunt interesați de modificarea situației actuale. Una dintre problemele cu care ne confruntăm este faptul că reprezentantul Tiraspolului adeseori susține că nu dispune de autoritatea necesară luării unei decizii, iar noi l-am invitat să aducă la discuții persoane abilitate să ia astfel de decizii, astfel încât să reușim să facem ceva”¹⁶.

Prezența UE și a SUA la negocieri a produs practic o reechilibrare a balanței, care înclinase până atunci în favoarea Tiraspolului. Astfel, Washingtonul a insistat în această perioadă ca Kievul să implementeze acordul vamal cu Chișinăul, care, practic, subliniază integritatea teritorială a Republicii Moldova, reprezentând totodată o modalitate de a exercita presiuni asupra uneia dintre părți, atâta timp cât negocierile întârziiau să aducă rezultate.

Din luna martie a anului 2006 au fost suspendate negocierile în formatul „5+2”, liderul transnistrean Igor Smirnov acuzând Chișinăul de instalarea „unei blocade economice”, prin introducerea procedurii de înregistrare a exportatorilor transnistreni, în dreapta Nistrului. De fapt, această măsură a determinat partea transnistreană să se retragă de la negocieri. De atunci, Igor Smirnov a condiționat reîntoarcerea la masa negocierilor de încetarea „blocadei economice” a Chișinăului și acceptarea statutului Autoproclamatei Republici Transnistrene ca „participant cu drepturi egale la negocieri”.

Eforturi de soluționare din partea diplomației ucrainene

În luna mai a anului 2005, conducerea Ucrainei formulează propriile propuneri pentru soluționarea diferendului transnistrean, care acordau Autoproclamatei Republici Transnistrene posibilitatea celei mai largi forme de autonomie și prevedeau totodată democratizarea și demilitarizarea acesteia.

¹⁶ Interviu realizat de Victor RONCEA pentru cotidianul Ziua, cu negociatorul Statelor Unite pentru Transnistria, David J. Kramer, publicat pe pagina de web a „9AM News” pe 5 aprilie 2006, <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2006-04-05/sunt-convins-ca-vom-ajunge-la-un-rezultat-in-transnistria.html>, accesat la data de 13 iunie 2011.

Propunerea ucraineană, cunoscută sub denumirea de *Planul Iușcenko*, prevedea soluționarea conflictului transnistrean printr-o reglementare negociată și organizarea de alegeri libere, stipulând, în principal, următoarele:

- Republica Moldova să fie stat suveran, independent, integral din punct de vedere teritorial și singur subiect al dreptului internațional;

- oferirea statutului de *entitate administrativ-teritorială, în cadrul Republicii Moldova, în formă de republică*, pentru Autoproclamata Republică Transnistreană;

- Constituție și simboluri proprii (drapel, stemă, imn) pentru Autoproclamata Republică Transnistreană;

- oficializarea a trei limbi pe teritoriul Autoproclamatei Republici Transnistrene, respectiv: moldovenească, ucraineană și rusă (modelul Crimeei).

De asemenea, textul documentului prevede posibilitatea implicării SUA și UE în unele evenimente legate de eventuala realizare a *Planului ucrainean*, respectiv:

- controlul modului de desfășurare a alegerilor în Sovietul Suprem al ART;

- acordarea de asistență în procesul de elaborare, de către Republica Moldova, a *Legii privind statutul juridic special al Autoproclamatei Republici Transnistrene*;

- participarea în Comisia de Conciliere menită să soluționeze neînțelegerile provocate de interpretarea diferită a prevederilor legii privind statutul juridic special al Autoproclamatei Republici Transnistrene;

- stabilirea *prevederilor de bază ale statutului Autoproclamatei Republici Transnistrene în cadrul Republicii Moldova*;

- delimitarea competențelor dintre organele puterii centrale și organele puterii din Autoproclamata Republică Transnistreană;

- reglementarea definitivă a problemei transnistrene, prin *asigurarea legală a statutului Autoproclamatei Republici Transnistrene în cadrul Republicii Moldova*;

- acordarea Tiraspolului a dreptului de a participa la adoptarea, de către Chișinău, a oricăror decizii privind politica externă, care sunt considerate că ar afecta interesele sale;

- Autoproclamata Republică Transnistreană se poate separa de Republica Moldova, în cazul în care Chișinăul se va uni cu un alt stat (referire la o posibilă unire cu România).

În luna mai 2005, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat *Planul Iușcenko*, însă a adăugat condiția ca Federația Rusă să-și retragă trupele din Autoproclamata Republică Transnistreană, până în anul 2006. De asemenea,

în cadrul întâlnirii din 14.07.2005, de la Kiev, cu președintele Viktor Iușcenko, liderul transnistrean, Igor Smirnov, a acceptat să coopereze în privința planului de soluționare a conflictului transnistrean.

Pe 22.07.2006, Parlamentul de la Chișinău a adoptat, în unanimitate (pe baza propunerilor formulate în anul 2005 de conducerea Ucrainei), *Legea cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stânga Nistrului*, lege care acordă posibilitatea unei largi forme de autonomie pentru Autoproclamata Republică Transnistreană.

În cadrul consultărilor care au avut loc la Odessa (17-18.10.2006), delegația Republicii Moldova și-a reiterat susținerea față de *Planul Iușcenko*, iar la finalul activității, membrii acesteia și-au exprimat regretul pentru pauzele intervenite în negocieri.

Eforturi de soluționare din partea diplomației ruse

În cursul lunii mai a anului 2006, autoritățile separatiste de la Tiraspol și-au exprimat intenția de aderare a statului transnistrean la Comunitatea Statelor Independente (CSI), în contextul în care unele țări membre intenționau să părăsească acest organism. Liderul transnistrean, Igor Smirnov, a solicitat în mod oficial acceptarea ART în CSI și în Uniunea “Federația Rusă – Belarus”.

În repetate rânduri, liderii de la Tiraspol s-au pronunțat împotriva ideii de retragere a trupelor ruse și înlocuire a acestora cu un contingent multinațional, argumentând că militarii ruși au executat o operație de menținere a păcii la Nistru, de 14 ani s-a menținut pacea, iar retragerea lor va însemna alungarea păcii de pe pământul transnistrean. Liderii transnistreni nu au acceptat nici propunerea de înlocuire a trupelor ruse de menținere a păcii cu cele ale organizației GUAM (Georgia, Ucraina, Azerbaidjan, Republica Moldova).

Moscova și Chișinăul au început o nouă serie de consultări în cursul lunii noiembrie 2006, dar poziția fermă a partenerului de discuții a obligat partea moldoveană să adopte permanent tactici de așteptare, fără ca rezolvarea să se concretizeze în conținutul vreunui document. Astfel, consultările dintre Republica Moldova și Federația Rusă pe tema soluționării conflictului transnistrean, derulate la sfârșitul lunii noiembrie 2006, par să fi reconfirmat un impas.

Pe 19.12.2006, o delegație moldoveană, din care făceau parte consilierul prezidențial pentru politica internă, Marc Tkaciuk, și ministrul integrării, Vasile Șova, s-a deplasat la Moscova pentru a continua consultările cu autoritățile ruse în privința diferendului transnistrean.

O declarație a MAE rus precizează poziția Moscovei în această privință, solicitând elaborarea unui statut special al Autoproclamatei Republici Transnistrene, ferm garantat, în condițiile respectării integrității

teritoriale a Republicii Moldova, dar negociat de pe poziții egale, condiție care i-a determinat pe mulți observatori politici să constate, la acel moment, că dezghețarea și soluționarea conflictului se va amâna.

Tratarea Tiraspolului ca parte egală ar însemna ca Chișinăul să fie de acord cu așa-numitul *Protocol de tranzit* promovată de Moscova, care oferă Autoproclamatei Republici Transnistrene dreptul la libertatea comerțului exterior fără documente vamale emise de autoritățile moldovene.

În perioada 16 – 17.01.2007, la Moscova, au avut loc noi consultări între reprezentanții Federației Ruse și cei ai Republicii Moldova, în vederea reglementării diferendului transnistrean. Chișinăul a propus părții ruse un acord, care a fost acceptat *pentru a fi analizat*, timp în care se dorea inițierea, de către partea moldoveană, a unor acțiuni care să demonstreze bunele sale intenții. Documentul este o îmbinare a planurilor *Kozak* și *Iușcenko* și pare să favorizeze Republica Moldova, stipulând recunoașterea proprietăților rusești din Autoproclamata Republică Transnistreană, acordarea unui statut special limbii ruse, menținerea trupelor de menținere a păcii pe teritoriul ART și garantarea, de către autoritățile de la Chișinău, a păstrării neutralității pentru cel puțin 20 de ani. Nu se propune o confederație și nici un statut privilegiat al reprezentanților Autorproclamatei Republici Transnistrene în viitorul Parlament de la Chișinău.

Atitudinea Kremlinului în cadrul acestor discuții a fost extrem de rezervată, reprezentantul rus, Valeri Nesterușkin, refuzând să prezinte acordul de principiu ruso-moldovean ca fiind o bază de discuții pentru negocieri.

Pe 25.01.2007, la Madrid, a fost semnat un protocol prin care mediatorii (Ucraina, Federația Rusă și OSCE) și observatorii (SUA și UE) au confirmat disponibilitatea de a facilita rezolvarea pe cale pașnică a conflictului și elaborarea unui statut special pentru Autoproclamata Republică Transnistreană, în baza respectării integrității teritoriale a Republicii Moldova.

Evoluția contactelor diplomatice în anul 2008

Dacă ne raportăm la forma consacrată a negocierilor diplomatice, evoluțiile din anul 2008, conversațiile, discuțiile, schimburile de puncte de vedere, convorbirile oficiale, dar și declarațiile de presă anterioare ale oamenilor politici, sau care s-au succedat acestor evenimente, toate pot fi interpretate drept faza premergătoare reluării negocierilor.

La nivelul anului 2008 este reluată problema prezenței trupelor militare ruse în zonă, însă se poate constata din declarațiile oficialilor moldoveni, o oarecare întărire a poziției din care Chișinăul încearcă să negocieze în această perioadă. Andrei Stratan, șeful diplomației moldovene, a solicitat (05.12.2008) Moscovei, în cadrul Consiliului Ministerial anual al

OSCE, să-și retragă *fără condiții, în totalitate și în mod transparent*, trupele din regiunea transnistreană. Andrei Stratan a mai cerut ca trupele ruse, care controlează „frontiera” moldo-transnistreană, să fie înlocuite de o „misiune civilă”, considerând că un război, ca cel de la începutul anilor ‘90, este improbabil în această zonă¹⁷.

O schimbare a contextului geostrategic pare să fie confirmată de declarația șefului delegației americane la Helsinki pentru Consiliul Ministerial al OSCE, William Burns, care, exprimând opinia oficială a Washingtonului, a declarat că prezența militară rusă în Republica Moldova este o grijă majoră pentru EUROPA.

Întâlnirile Voronin – Smirnov

Un factor de noutate în evoluția situației în anul 2008 a fost reprezentat de relansarea negocierilor dintre Vladimir Voronin și Igor Smirnov, cei doi lideri întâlnindu-se în două rânduri în această perioadă. De asemenea, cei doi lideri au avut întrevederi separate cu președintele rus, Dmitri Medvedev. Întâlnirile au avut loc în noul context al intensificării interesului manifestat de UE în soluționarea conflictului, dar și ca urmare a eforturilor diplomației ruse în relansarea acestor negocieri.

Pentru o mai bună înțelegere a rolului jucat de cei doi actori (UE și Federația Rusă) în soluționarea conflictului transnistrean, menționăm opinia exprimată de reprezentantul special al UE pentru Republica Moldova, maghiarul Kalman Miszei, potrivit căreia diferendul transnistrean va fi soluționat doar când UE și Federația Rusă vor încheia un acord și vor ajunge la o concluzie în ceea ce privește conținutul acestuia¹⁸.

Prima întâlnire Voronin – Smirnov s-a desfășurat pe 11.04.2008, la Bender. În urma discuțiilor purtate, s-a ajuns la înțelegerea că partea transnistreană va permite trecerea în zona controlată de ea a oficialilor moldoveni, în timp ce Chișinăul și-a asumat angajamentul de a solicita UE să anuleze restricțiile de călătorie pentru conducătorii transnistreni. Aceste înțelegeri nu au fost însă îndeplinite sau au fost îndeplinite doar parțial. Astfel, Vladimir Voronin a fost lăsat de câteva ori să treacă în stânga Nistrului, dar i-a fost blocat accesul, nemotivat, pe 03.11.2008.

A doua întâlnire Voronin – Smirnov a avut loc pe 24.12.2008, la Tiraspol, cu întârziere, întrevederea fiind pregătită pentru luna septembrie 2008. Două zile mai târziu, ministrul moldovean al Reintegrării, Vasile Șova, a făcut o serie de declarații cu privire la întâlnire, prezentând exclusiv punctul de vedere al părții moldovene¹⁹.

¹⁷ Conform AFP, <http://www.mediafax.ro/externe/afp> - accesat la data de 10 august 2011.

¹⁸ Declarația a fost făcută pe 16.01.2009, la postul național de televiziune.

¹⁹ <http://www.infotag.md/noutăți/INFOTAG>, 26.12.2008 – accesat pe 10 august 2011.

Astfel, au fost puse în discuție perspectivele reluării negocierilor în formatul „5+2”, pașii care urmează să fie întreprinși în vederea activizării grupurilor de lucru privind întărirea încrederii și securității, precum și măsurile de asigurare a condițiilor pentru libera circulație a persoanelor și mărfurilor dintre cele două maluri ale Nistrului. În prima parte, întrevederea s-a desfășurat în prezența reprezentanților mass-media. Președintele moldovean, Vladimir Voronin, a subliniat în mod special faptul că toate chestiunile care țin de conflict și de reglementarea definitivă a acestuia, inclusiv stabilirea statutului juridic special al Autoproclamatei Republici Transnistrene, cu respectarea suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, trebuie să fie discutate în cadrul formatului de negocieri „5+2”. Potrivit declarațiilor lui Vasile Șova, în cadrul întrevederii a fost confirmată disponibilitatea autorităților moldovene de a continua întâlnirile la nivel de experți pe întregul spectru al direcțiilor propuse, inclusiv în domeniul economiei și comerțului, în scopul elaborării unor măsuri eficiente de depășire a consecințelor social-economice cauzate de criza financiară și economică mondială.

La întrevederea la care au fost prezenți reprezentanții mass-media, Vladimir Voronin și Igor Smirnov nu au putut ajunge la un acord comun în privința uneia dintre cele mai importante probleme. Vladimir Voronin a insistat asupra fixării datei de reluare a negocierilor în formatul „5+2”, însă Igor Smirnov a spus că desfășurarea negocierilor în formatul respectiv nu este necesară. Discuțiile au urmat în absența jurnaliștilor, la sfârșitul întrevederii cei doi lideri declarând că au consimțit să continue consultările în formatul „2+1”, cu participarea Federației Ruse, iar următoarea întâlnire fiind programată pentru mijlocul lunii martie 2009. Unul dintre principalele rezultate ale acestei întâlniri a fost considerat faptul că liderul transnistrean, Igor Smirnov, a anunțat eliminarea taxei aplicate cetățenilor moldoveni pentru intrarea în Autoproclamatea Republică Transnistreană. La o săptămână după aceasta, taxa nu doar că nu a fost scoasă, dar de la 01.01.2009 a devenit de trei ori mai mare.

Ambele întrevederi nu au adus niciun fel de rezultate sau perspective în reglementarea conflictului sau apropierea părților. Mai mult decât atât, întâlnirea de pe 24.12.2008 a scos în evidență faptul că pozițiile părților s-au îndepărtat și mai mult în ultimii ani.

În afară de întrevederi și discuții, anul 2008 nu a adus nimic nou în soluționarea problemei, fiind observate o serie de divergențe între părți, lipsa de conlucrare, cum ar fi în cazul inundațiilor din august, sau criza gazului din luna ianuarie 2009.

Întrevederile președinților celor două părți implicate în conflict cu președintele rus nu au adus rezultate spectaculoase. Prima a avut loc pe 06.06.2008, la Sankt Petersburg (Federația Rusă), în cadrul căreia a fost

discutat și subiectul transnistrean. O nouă întâlnire a avut loc pe 25.08.2008, la Soci (Federația Rusă), urmată de o întrevedere Medvedev – Smirnov, pe 03.09.2008. În cadrul întrevederii, după cum a informat Administrația prezidențială rusă, s-a decis continuarea negocierilor privind reglementarea conflictului transnistrean în *format trilateral*.

Evoluția contactelor diplomatice în anul 2009 și perspectivele reluării negocierilor

Anul 2009 a debutat cu vizita la Bruxelles a vice-ministrului moldovean al afacerilor externe și integrării, Valeriu Ostalep, ocazie cu care s-a desfășurat „troica” Comitetului pentru Politică și Securitate UE – Republica Moldova – Ucraina. Cu această ocazie, au fost abordate aspecte referitoare la dosarul transnistrean, în perspectiva reluării negocierilor, pregătirea unui nou acord între UE și Republica Moldova, precum și prelungirea mandatului Misiunii UE de asistență la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM)²⁰.

Ulterior, fără a exclude importanța negocierilor în formatul „5+2”, Federația Rusă își exprimă²¹ clar opțiunea privind continuarea procesului de negocieri, evidențiind faptul că diferendul transnistrean poate fi soluționat „durabil” numai în baza unor înțelegeri directe între Chișinău și Tiraspol. Această poziție este susținută și de autoritățile de la Tiraspol, care, prin vocea ministrului de externe, Vladimir Iastrebceak, subliniază că negocierile în formatul „5+2” nu mai sunt de actualitate.

În acest context, pe 18.03.2009, la Moscova, are loc o întâlnire între președintele rus, Dmitri Medvedev, omologul său moldovean, Vladimir Voronin, și liderul transnistrean, Igor Smirnov, destinată normalizării relațiilor dintre Chișinău și Tiraspol. La finalul convorbirilor, liderii Republicii Moldova și ART au semnat o declarație comună „în cinci puncte”, prin care au convenit asupra următoarelor aspecte:

- continuarea contactelor directe între părți, în vederea rezolvării pe cale politică a problemei transnistrene;
- intensificarea activității grupurilor de experți pentru consolidarea încrederii reciproce și dezvoltarea colaborării în domeniile socio – economic și umanitar;
- crearea condițiilor pentru reluarea negocierilor în formatul „5+2”, în prima jumătate a anului 2009;

²⁰ <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1289>, accesat la data de 11 august 2011.

²¹ Poziția Federației Ruse a fost exprimată de ministrul de externe, Serghei Lavrov, pe timpul vizitei oficiale efectuate (23.02-24.02.2009) în Republica Moldova.

- transformarea actualei misiuni de menținere a păcii din Transnistria într-o misiune de garantare a păcii, sub egida OSCE, în funcție de progresele înregistrate în soluționarea problemei transnistrene;

- aprecierea eforturilor depuse de Federația Rusă pentru soluționarea conflictului transnistrean.

În pofida unor aparente conotații pozitive, este posibil ca semnarea acestei declarații comune să aibă repercusiuni negative asupra procesului de reglementare a problemei transnistrene. Pe de o parte, acest lucru s-ar datora posibilității ca, optând pentru continuarea discuțiilor directe, autoritățile de la Chișinău să fi acceptat statutul Autoproclamatei Republici Transnistrene, ca parte egală în procesul de negociere. Pe de altă parte, anunțarea în formatul „2+1” a deciziei reluării negocierilor în formatul „5+2” ar putea induce ideea că Moscova i-a convocat pe liderii de la Chișinău și Tiraspol în vederea ajungerii la un consens, care, ulterior, să fie impus în format largit.

Trecerea forțelor actuale de menținere a păcii sub egida OSCE, demers condiționat de soluționarea conflictului transnistrean, mărește orizontul de timp și determină autoritățile de la Chișinău să nu mai insiste pe problema retragerii trupelor ruse de pe teritoriul Republicii Moldova.

Următoarea rundă de discuții în formatul „5+2”, planificată pentru data de 24.03.2009, la Tiraspol, nu a mai avut loc, deoarece autoritățile transnistrene au interzis accesul, pe teritoriul transnistrean, a reprezentantului special al UE în Republicii Moldova, Kalman Miszei, și a ambasadourilor SUA și Republicii Cehe²² la Chișinău, Asif Chaudry, respectiv Petr Kypr. Măsura a fost adoptată ca reacție la interdicția impusă de UE, începând cu anul 2003, unui grup de 19 oficiali transnistreni, printre care și liderul transnistrean, Igor Smirnov, de a pătrunde pe teritoriul statelor membre ale Uniunii.

În acest context, următoarea reuniune în format „5+2” a fost planificată pe 08.04.2009, la Viena, însă convorbirile nu au mai avut loc, din cauza deteriorării situației de securitate din Republica Moldova, după anunțarea rezultatelor alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009.

În ceea ce privește poziția diplomației românești referitoare la conflictul transnistrean, aceasta a dat dovadă de inconsecvență. Pe 16.01.2009, șeful diplomației române, Cristian Diaconescu, menționa că România a fost, într-o formă sau alta, exclusă din formatul de negocieri pentru soluționarea problemei transnistrene și că ar trebui să fie direct implicată în proces. Astfel, ministrul Diaconescu sublinia că „... formatul 5+2 nu prea a dat rezultate, cu toate că în proces sunt implicați toți vecinii Republicii Moldova, mai puțin România, cu toate că UE este participantă în acest forum, sugerând că reprezentarea indirectă a României prin UE nu este suficientă”²³.

²² R. Cehă deținea Președinția rotativă a UE.

²³ Opinia este exprimată la postul național de televiziune. Acest punct de vedere este similar cu cel al președintelui țării, Traian Băsescu, care opina, de asemenea, că formatul pentru ART trebuie modificat și că România ar trebui să facă parte din acesta.

Însă pe 10.02.2009, șeful diplomației române revine asupra poziției sale anterioare și transmite că România nu e interesată să se implice ca partener direct la negocierile dintre Chișinău și Tiraspol²⁴, evidențiind totodată faptul că România susține continuarea negocierilor în formatul „5+ 2” și nu face poziție separată față de UE. La rândul său, ministrul moldovean de externe, Andrei Stratan, a precizat că „nici Chișinăul nu intenționează să modifice formatul 5+2”²⁵, fiind excluse alte variante vehiculate în cursul anului 2008.

„Problema soluționării conflictului transnistrean va fi regăsită numai și numai la masa de negocieri în formatul 5+2”²⁶, a subliniat șeful diplomației moldovene, dar a adăugat că Republica Moldova va continua și consultările bilaterale, inclusiv cu România, care, în opinia sa, poate oferi un sprijin esențial în acest sens.

La rândul său, șeful diplomației transnistrene, Vladimir Iastrebeac, s-a declarat împotriva participării României la negocierile pentru reglementarea conflictului transnistrean, subliniind că „România și-ar putea aduce o contribuție la reglementare prin intermediul altor mecanisme, în special prin contacte bilaterale cu Republica Moldova”²⁷. Totodată, Iastrebeac a avertizat chiar că, în cazul participării României la negocieri, ar putea interveni „complicații”²⁸.

BIBLIOGRAFIE

- Chifu Iulian, *Un sângeros conflict, orchestrat de Moscova, Războiul din Transnistria*, în *Dosarele Istoriei*, nr. 2 (30) / 1999.
- Constantin Solomon, *Conflictul transnistrean și procesul de negocieri în formatul „5+2”*, în *Moldoscopie. Probleme de analiză politică*, nr.3 (XLII), 2008;
- <http://www.cseea.ro/publicatii/view/brief-analysis/variabila-transnistreana-a-dialogului-ruso-german-de-la-hanovra>, accesat la data de 14 august 2011;
- <http://www.ziare.com/international/stiri-internationale/nyt-comenteaza-conflictul-din-transnistria-1051771>, accesat la data de 13 august 2011;
- <http://www.hotnews.ro/stiri-opinii-8367283-sau-fara-transnistria-scenarii-mai-bine-sau-mai-rau-pentru-republica-moldova.htm>, accesat la data de 13 august 2011;

²⁴ NEWSIN. Declarația este făcută pe timpul vizitei întreprinse de șeful diplomației române, Cristian Diaconescu, la Chișinău.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ www.europa.md, Dragoș Drăgan, *Conflictul transnistrean: perspective sau stagnare?*, 27.01.2009, accesat la data de 11 august 2011.

²⁸ *Ibidem*.

SCURTE CONSIDERAȚII ASUPRA ECO – TEOLOGIEI DIN PERSPECTIVA ABORDĂRII INTERDISCIPLINARE: DREPT – FILOSOFIE – RELIGIE

Avocat dr. Valentin-Stelian BĂDESCU*
Baroul București

Eco-teologia este un concept relativ nou, care propune posibilitatea de a considera problemele grave ale mediului existente în momentul de față, drept foarte importante în cadrul teologiei. Eco-teologia a fost subiect de cercetare științifică atât pentru specialiștii în domeniul dreptului mediului, cât și pentru cei din biologie, medicină, religie, filozofie. Actualitatea problemelor teoretice fundamentale ale ecologiei rezidă din rodul cercetărilor ecologice în înțelegerea legilor organizării și evoluției formelor vieții. Cercetările ecologice prezintă importanță practică în rezolvarea problemelor legate de folosirea rațională a resurselor biologice, în preîntâmpinarea deteriorării și în protecția mediului.

Cuvinte cheie: drept; filozofie; dreptul mediului; protecția mediului; religie; eco-teologie; ecologie.

Dintru-început se cuvine făcută o precizare, și anume, aceea că nu încercăm să inventăm denumiri noi, științe noi ori ramuri de drept care își așteaptă întemeietorul. De la Biblie încoace nu există un text original, totul este intertext, adaptări și redefiniri; chiar și marele Will Shakespeare sau, mai recent, Paulo Coelho, autor comercial de succes, nu au făcut altceva decât să preia frânturi din Evanghelie ori gândirea filocalică și să le adapteze timpului și oamenilor, căci așa cum spune Ecclesiastul, „ceea ce a mai fost, aceea va mai fi, și ceea ce s-a mai întâmplat se va mai petrece, căci nu este nimic nou sub soare”.

Chiar și în drept, acolo unde normele își au sorginea în normele religioase, *exempli gratia* decalogul, s-ar părea că de la dreptul roman nu s-a mai ivit nimic nou, este numai text și intertext. Parțial adevărat, pot fi contrazis, dar în afara dreptului mediului, ramură de drept nou apărută, noutățile, raportate la o perioadă de timp atât de mare sunt nesemnificative. Ori, în alte cuvinte, așa cum scria regretatul profesor Antonie Iorgovan, „cunoașterea științifică nu este altceva, într-o formulare cu o notă metaforică,

---

* e-mail: valentinbadescu@yahoo.com

decât un permanent proces de perfecționare a limbajului, spre a evoca esențe, mereu mai profunde”.

Aceeași opinie o regăsim, în altă redactare, potrivit căreia în știința dreptului internațional se consideră că folosirea unor denumiri evocând ramuri ale dreptului spre a delimita diferitele părți ale acestuia își are originea în sistematizarea dreptului intern și apare în codificarea dreptului internațional. Realizată în cadrul ONU, care a încetățenit expresii precum dreptul mării, dreptul diplomatic și dreptul tratatelor, alte denumiri ca dreptul penal al mediului, sau chiar foarte recent eco-teologia, utilizate tot mai frecvent, reflectă esența dreptului internațional contemporan și specializarea sa, delimitarea între ele făcându-se în funcție de obiectul normelor ce le cuprind. Suntem în prezența unui proces complex, cu implicații și complicații, dar un proces istoric al evoluției dreptului planetar, în general. Este vorba, pur și simplu, de depășirea paradigmei clasice a divizării dreptului în drept național și drept internațional, dreptul european devenind elementul central de referință și în ceea ce privește evoluția dreptului național.

Ca orice noutate și conceptul „eco-teologia” a generat și generează o serie de discuții, ridică întrebări la care teoreticienii și practicienii dreptului caută răspunsuri și soluții. La unele dintre ele ne vom referi în cele ce urmează, cu intenția de a încerca clarificarea lor dintr-o perspectivă inter, multi și transdisciplinară, drept, religie filozofie, trecând peste faptul că astăzi multe dintre normele dreptului sunt tributare politicii, ori pot servi unor interese politice sau financiare. Înainte de toate, pe scurt, câteva elemente despre ecologie, ecosistem și ecosferă.

Noțiuni fundamentale de ecologie, ecosistem și ecosferă

Din punct de vedere etimologic, termenul „ecologie” provine din grecescul *oikos* – casă și *logos* – știință. Astăzi, ecologia este definită, în general, ca știința care studiază condițiile existenței ființelor vii și interacțiunile de orice natură care au loc între aceste ființe, pe de o parte, și între aceste ființe și mediul lor, pe de altă parte. Actualitatea problemelor teoretice fundamentale ale ecologiei rezidă din rodul cercetărilor ecologice în înțelegerea legilor organizării și evoluției formelor vieții. Cercetările ecologice prezintă importanță practică în rezolvarea problemelor legate de folosirea rațională a resurselor biologice, în preîntâmpinarea deteriorării și în protecția mediului.

Dezvoltarea fără precedent a tehnicii în toate domeniile activității umane are ca urmare, pe lângă creșterea producției materiale, și prejudicii aduse naturii sub diverse forme (tulburarea ecosistemelor naturale, poluarea mediului etc.). Acțiunea de protecție a mediului se poate realiza pe deplin prin asocierea măsurilor de ordin juridic și administrativ, cu cele de ordin educațional. Fără o

educație în acest sens, deși schimbarea mentalității oamenilor nu este ușoară, orice acțiune de ocrotire a mediului este supusă eșecului.

Educația ecologică trebuie să dezvolte la nivelul întregii umanități o atitudine de respect și responsabilitate față de resursele naturale în vederea ocrotirii lor. În procesul de educație este important a se conștientiza faptul că omul, ca specie biologică, este dependent de natură și nu poate trăi în afara ei. În prezent, gândirea ecologică se integrează tot mai activ în toate domeniile vieții cotidiene, exercitând un puternic impact asupra conștiinței sociale.

Ecologia nu se ocupă de sistemul biologic individual, de organismul individual, de studiul plantelor și animalelor, ci de sistemele alcătuite în comun de acestea. În concluzie, ecologia reprezintă știința care se ocupă cu studiul sistemelor supraindividuale, cum ar fi: populația, biocenoza, ecosistemul și biosfera.

Populația, din punct de vedere ecologic, este un sistem de indivizi din aceeași specie, situați în același biotop (populația nu cuprinde indivizi din specii diferite).

Biocenoza este un sistem de populații atașate de un anumit biotop.

Biotopul este locul ocupat de biocenoză și cuprinde atât mediul abiotic (solul, apa aerul, factorii climatici etc.), cât și toate elementele necesare apariției și dezvoltării organismelor.

Niciun individ, nicio populație nu pot trăi izolați de mediu. Legătura cea mai simplă într-o biocenoză este legătura dintre doi indivizi sau dintre două populații, numită biosistem. Într-un biosistem, fiecare dintre cei doi parteneri este dependent sau cel puțin influențat de celălalt.

Ecosistemul este un sistem complex alcătuit din biocenoză și biotop, adică din fragmentul de scoarță terestră populat și transformat de o biocenoză.

Biosfera cuprinde toate ecosistemele de pe planeta noastră, fiind alcătuită din învelișul viu și mediul său (litosfera, hidrosfera și troposfera).

Organizarea sistemică a materiei vii

Noțiunea de sistem reflectă anumite particularități ale organizării Universului. Sistemul este o colecție de obiecte și simboluri care acționează ca un întreg. Interacțiunea dintre elementele materiale care intră în alcătuirea oricărui sistem, organizarea lor în spațiu și timp, este ceea ce face sistemul să se mențină ca unitate, să se comporte ca un întreg în relațiile sale cu sistemele înconjurătoare. Elementele componente (subsistemele) sunt legate între ele prin reacții spațiale și interacțiuni, îndeplinind anumite funcții, prin care contribuie la menținerea integrității sistemului, rezistând diferitelor forțe din afară care tind să dezorganizeze sistemul dat.

Chiar în această formă generală noțiunea de sistem are o mare importanță; de la un cristal minuscul până la planeta noastră, de la virus până

la ființa umană, ca și întreaga societate omenească, toate se constituie în sisteme. Din compararea diferitelor sisteme se pot evidenția unele trăsături comune ale lor, care permit o bună înțelegere a modului cum sunt organizate, cum funcționează, de câte feluri sunt și care sunt relațiile dintre sisteme și mediul înconjurător. Din punct de vedere al relațiilor sistemelor cu mediul, se deosebesc trei categorii de sisteme:

- a) *izolate* – care nu realizează schimburi de materie și energie cu mediul;
- b) *închise* – care efectuează cu sistemele înconjurătoare numai schimburi energetice;
- c) *deschise* – cele care au cu mediul atât schimburi energetice, cât și materiale.

Sistemele biologice sunt sisteme deschise, informaționale, care, datorită organizării lor, au capacitatea de autoconservare, autoreproducere, autoreglare și autodezvoltare. Acestea au un comportament antientropic și finalizat, ceea ce le asigură stabilitatea în relațiile lor cu alte sisteme (entropia caracterizează gradul de dezordine al sistemului). Fiecare sistem are o anumită structură, cât și anumite funcții. Structura reprezintă forma sau arhitectura unui sistem. Funcția sistemului exprimă relațiile sistemului respectiv în întregul său. De exemplu, conexiunile existente între componentele unui organism sunt de natură morfo-fiziologică și se finalizează în îndeplinirea celor două funcții esențiale ale individului: autoconservarea și autoreglarea. Toate viețuitoarele prezintă o serie de caracteristici care le deosebesc de sistemele deschise nebiologice, trăsături care s-au conturat și perfecționat de-a lungul evoluției lor îndelungate. Aceste trăsături sunt:

- a) caracterul istoric;
- b) caracterul informațional;
- c) integralitatea;
- d) echilibrul dinamic;
- e) programul;
- f) autoreglarea.

a) *Caracterul istoric*

Evoluția, ca proces de transformare și mișcare, este o proprietate generală a materiei vii. Oricât de profund am cunoaște alcătuirea unui sistem biologic (un microorganism, o plantă, un animal), utilizând metodele cele mai adecvate, analitice și toxonomice, nu vom reuși să explicăm structura și funcțiile lui dacă nu-i cunoaștem etapele apariției lui, istoria lui. Fiecare organism, de la cel mai simplu până la cel mai evoluat, conservă și rezumă în patrimoniul său ereditar istoria populației din care face parte, istorie a nenumărate generații.

b) Caracterul informațional

Toate sistemele biologice, din punct de vedere fizic, funcționează ca niște sisteme informaționale care folosesc transformările energetice ca mijloc pentru recepționarea, prelucrarea, acumularea și transmiterea informațiilor. Orice organism viu, în activitatea sa metabolică, transformă energia diferitelor legături chimice în energie termică, mecanică, nervoasă, electrică etc. Această transformare de energie reprezintă forma cea mai adecvată prin care organismul, ca sistem deschis, întreține relațiile sale cu mediul înconjurător. Toate sistemele biologice sunt sisteme informaționale ce pot să recepționeze informații, să le prelucreze, interpreteze și apoi, în anumite momente, să transmită mediului sau altor sisteme din mediu, propriile sale informații.

c) Integralitatea

Părțile componente ale unui sistem biologic se diferențiază morfo-funcțional, stabilesc între ele conexiuni și interacțiuni care determină funcționarea sistemului ca întreg. Fiecare sistem biologic este delimitat față de alte sisteme și se comportă ca un tot, datorită conexiunilor care leagă componentele lui. Dezvoltarea integralității coincide cu însăși dezvoltarea organizării sistemului și are ca efect sporirea eficacității autocontrolului și a echilibrului său dinamic.

d) Echilibrul dinamic

Echilibrul dinamic reprezintă starea în care un sistem biologic (individ, populație, biocenoză) sau mixt (ecosistem) se menține în aproximativ aceleași limite, prezentând slabe fluctuații în timp și spațiu, ca urmare a interdependenței indivizilor sau a părților care îl compun. Cauzele care determină echilibrul dinamic al sistemelor biologice sunt factorii de mediu care tind permanent să dezechilibreze sistemul și tendința continuă de stabilizare a acestuia care se realizează datorită însușirii fundamentale a sistemelor deschise, de a întreține un permanent schimb de substanță și energie cu mediul și sistemele înconjurătoare.

e) Programul

Evoluția fiecărui organism ce are loc din momentul apariției și până la dispariția lui, se realizează pe baza unui program general, care determină desfășurarea secvențială a fiecărei etape de dezvoltare ontogenetică și condiționează durata de viață a organismului. Acest program determină o serie de programe inferioare (de coordonare a nivelurilor inferioare), care în cazul organismelor vii cuprinde totalitatea organelor, țesuturilor și celulelor. Indivizii se integrează ca parte componentă în sistemul biologic ce formează nivelul populațional. Această acțiune se realizează printr-un program superior, care asigură existența sistemului populațional în care este integrat individul.

Relațiile dintre aceste categorii de programe sunt de așa natură, încât toată această ierarhie de programe este controlată și permanent verificată, prin mecanismele de control ale programelor superioare, asigurându-se astfel unitatea în diversitatea lumii vii.

f) Autoreglarea

Sistemele deschise, biologice, sunt organizate de așa natură încât autoreglarea le permite recepția informației, circulația ei între elementele sistemului, selecția celui mai bun răspuns. Autoreglarea se realizează prin mecanisme de conexiune directă și conexiune inversă (*feedback*).

Ierarhia sistemelor biologice

Se constată existența a două linii ierarhice: *ierarhia individuală* (morfofiziologică) care cuprinde sistemele din interiorul unui organism și *ierarhia supraindividuală* care cuprinde individul, populația, biocenoza, ecosistemul și biosfera. În general, ierarhia nivelelor de organizare ale materiei vii trebuie privită în legătură cu evoluția treptelor fundamentale ale dezvoltării biologice: celulă – organism pluricelular – populație – biocenoză.

Ierarhia individuală

Totalitatea sistemelor individuale este caracterizată de următoarele trăsături:

- sistemele din cadrul individului sunt nemijlocit legate între ele și corelate pe căi fiziologice (nervoase, endocrine etc.) și pe căi morfologice (conexiuni anatomice);
- în condiții normale, ele nu pot exista și funcționa decât în cadrul organismului întreg.

Ierarhia sistemelor supraindividuale

Materia vie nu există ca atare, ea există prin indivizii biologici, plante sau animale, care se pot afla pe diferite trepte de dezvoltare, de la bacterii la plantele cu flori, de la protozoare la mamiferele cele mai evolute, inclusiv omul. Indivizii biologici nu pot trăi izolat. Fiecare specie ocupă un anumit teritoriu, un anumit areal geografic pe care indivizii unei specii oarecare nu sunt răspândiți uniform, ci sunt grupați în locuri mai potrivite, formând populații ale speciei respective.

Toate nivelele supraindividuale (individul, populația, biocenoza, ecosistemul și biosfera) reprezintă sisteme deschise cu autoreglare. Această categorie posedă însușirile comune tuturor sistemelor biologice: integralitatea, echilibrul dinamic, autoreglarea.

Sisteme ecologice ierarhizate

Ecosistemul

Ecosistemul este unitatea de bază a ordinii în natură, conturat multimilenar în complexul interacțiunilor ecologice. Ecosistemul, ca parte structurală și funcțională a naturii, determină complexitatea ecosferei și este sediul acțiunilor și retroacțiunilor lumii vii din mediul înconjurător. Ca parte a naturii, ecosistemul reprezintă un fragment mai mare sau mai mic al biosferei, alcătuit dintr-o componentă vie, reprezentată de plante și animale (biocenoză), și una nevie (biotopul), care formează un ansamblu integrat, în permanentă interacțiune.

Ecosistemul este constituit din următoarele părți principale:

- factorii abiotici (climatici, fizico-chimici, nutrienți, substanțe anorganice etc.);
- organismele autotrofe (bacterii, alge, ciuperci, plante superioare);
- organismele heterotrofe (fitofage, carnivore, saprofage, omnivore).

Ecosistemul se caracterizează prin anumite interacțiuni între biotop și substanța vie, diferențiate prin circulația, transformarea și pierderea energiei, printr-o structură spațială bine definită.

Funcțiile ecosistemului

Funcționalitatea ecosistemului rezultă din relațiile existente între speciile care îl compun și interacțiunile acestora cu factorii abiotici. Esența funcționării unui ecosistem constă în antrenarea energiei solare și a substanțelor nutritive în circuitul biologic, unde sunt transformate în substanțe organice ce intră în alcătuirea populațiilor din biocenoză. Astfel, ecosistemul apare ca o unitate productivă de substanță organică, materializată în organismele ce populează biotopul dat. Principalele funcții ale unui ecosistem sunt: funcția energetică, funcția de circulație a materiei și funcția de autoreglare.

Funcția energetică

Ecosistemul funcționează ca un laborator de acumulare și transformare a energiei. Niciun ecosistem nu produce energie. Energia ecosistemului poate să crească numai pe baza aportului radiațiilor solare, care constituie principala sursă de energie a unui ecosistem. O parte din energia solară care ajunge într-un ecosistem este reflectată, o altă parte este interceptată de biocenoză și o ultimă parte este absorbită de sol sau apă. Radiațiile solare reprezintă energia cu lungime de undă scurtă. Radiațiile termice cuprind energii cu lungimi de undă lungi, ce asigură energia calorică necesară proceselor vitale, prin favorizarea funcțiilor metabolice, a schimburilor celulare și a reacțiilor biochimice.

Funcția de circulație a materiei

Elementele chimice care participă la construcția lumii noi în natură, numite bioelemente, parcurg așa-numitul circuit al bioelementelor în natură sau ciclul biotic, cum ar fi: circuitul carbonului, circuitul azotului, circuitul fosforului, circuitul apei.

Funcția de autoreglare

Funcția de autoreglare a ecosistemului este rezultatul modului de organizare a acestuia, o expresie a conexiunilor reciproce dintre speciile componente și dintre acestea și factorii biotopului. De regulă, un sistem deschis, cum este ecosistemul, are tendința de a se menține într-o anumită stare și de a reveni la starea inițială ori de câte ori este tulburat. Această tendință de revenire la forma inițială și de a păstra (în anumite limite) o stare de echilibru între populațiile componente dintr-o biocenoză se datorează capacității de autocontrol (homeostazie) a ecosistemului. Mecanismele de autocontrol care acționează la nivelul ecosistemului sunt de două tipuri:

- biodemografice, care execută controlul numeric și controlul biomasei organismelor;
- biogeochimice, care stabilesc în mediu și în organism concentrațiile normale ale componentelor chimici.

Ambele tipuri de control sunt de natură biologică, fiind efectuate de către organisme din biocenoză, care prin creșterea sau diminuarea numărului lor mențin un echilibru între ele și mediu, în ciuda factorilor care perturbă în mod permanent starea sistemului.

Ecologia și credința creștină

Eco-teologia este un concept relativ nou, care propune posibilitatea de a considera problemele grave ale mediului existente în momentul de față, drept foarte importante în cadrul teologiei. Eco-teologia a fost subiect de cercetare științifică atât pentru specialiștii în domeniul dreptului mediului, cât și pentru cei din biologie, medicină, religie, filozofie.

Propunerea ca prefixul eco să fie folosit împreună cu termenul de teologie pentru a demonstra necesitatea imperativă de a lua măsuri cu privire la conservarea și dezvoltarea naturii, a fost făcută de cunoscutul biolog argentinian Alfredo Salibian. Trebuie să ne amintim că împăcarea adusă de Isus Hristos a avut două dimensiuni. Pe de o parte, a avut o dimensiune verticală, pentru că a restaurat relațiile oamenilor cu Dumnezeu, dar, pe de altă parte, a avut și una orizontală, care permite restabilirea legăturilor oamenilor între ei și totodată cu creația divină.

Nu putem omite din demersul nostru de cercetare științifică relația care trebuie să existe între teologie și sfera politică. Astfel, o lipsă de colaborare și

înțelegere mutuală între cele două entități poate avea consecințe grave, întrucât dacă nu înțelegem ceea ce se petrece în domeniul politic, ne va fi foarte greu să participăm la aplicarea normelor legislative. De asemenea, creștinii propun, chiar insistă asupra necesității urgente de a promova o etică a responsabilității sociale în problema gestiunii resurselor naturale și a respectării creației, concept denumit „slujirea creației” ce se opune categoric școlii de gândire dominante, care consideră economia superioară în raport cu natura și care a condus la grave consecințe opresive din cauza cărora suferă numeroase ființe umane, în timp ce relația noastră cu natura a fost distrusă.

Interdisciplinaritatea. Noua paradigmă în cercetarea și reformarea dreptului

Am preluat titlul unei recente lucrări a eminentului profesor Ioan Alexandru reputatul teoretician în domeniul dreptului administrativ și al științei administrației și, deopotrivă, experimentatul practician în domeniul administrației publice, pentru a aborda problematica eco-teologiei din perspectiva promovării dialogului dintre religie, filozofie și științe, în general, știința dreptului, în particular, întrucât subiectul rămâne insuficient cunoscut în mediul academic, universitar, eclezial, educațional și, fără a greși prea mult, la nivelul societății românești.

Pe de altă parte, predarea religiei în școală, cuprinderea ei în curricula gimnazială și liceală, face inevitabilă întâlnirea datelor și a teoriilor științifice cu discursul religios și cu cel filozofic. Și ar mai fi ceva, problemele mediului nu sunt numai ale românilor ori japonezilor, vis a vis de catastrofa recentă cu care se confruntă Țara Soarelui Răsare. Acestea ar fi doar câteva dintre motivele pentru care ar trebui să existe o cooperare firească între biserică și mediul academic și universitar.

Proiectele interdisciplinare ar fi o soluție atât pentru crearea unei viziuni coerente despre importanța dialogului interdisciplinar în societatea de astăzi, cât și în ceea ce privește utilitatea dobândirii unor competențe în dialogul interdisciplinar între religie, filozofie și știință.

Prezența religiei în școală aduce cu sine numeroase situații în care profesorul (de religie, filozofie, sau de științele naturii) trebuie să pună în acord anumite afirmații făcute în cadrul cursului, cu altele făcute în cadrul altor cursuri. În acest context, multe dintre cunoștințele predate în cadrul unor discipline vin în contradicție sau într-o poziție incompatibilă cu alte afirmații. De asemenea, utilitatea actuală a cercetării interdisciplinare este necesară și pentru depășirea stadiului de izolare în spațiul propriu de cercetare și a unui nivel formal și instituțional al dialogului religie – filozofie – știință. Din păcate în lumea modernă, lucrurile s-au cam complicat, în sensul că, dacă

vorbim despre cele trei mari forme ale cunoașterii – teologică, filozofică, științifică, putem spune că au devenit străine una de alta. De aceea, este firesc să ne întrebăm în ce măsură ele pot comunica din nou, dar nu într-un mod formal și instituțional, ci într-o manieră reală, concretă, la un nivel mai profund. Altfel, vom rămâne fiecare izolat în spațiul său de cercetare sau de specializare și de aici se nasc adevăratele probleme. Ca să fac o paralelă, se vorbește acum foarte mult de criză și se dau fel de fel de explicații de ordin politic și economic, însă motivele care au stat la baza acestei crize sunt, în primul rând, de ordin moral și spiritual. Și în acest caz putem vorbi de un efect al înstrăinării unei forme a cunoașterii de celelalte.

Ideea de Dumnezeu în știință

Ce este dreptul? Cum este dreptul? Când este dreptul? Care sunt accepțiunile noțiunii de drept? Dreptul-știință, dreptul-tehnică, dreptul-artă. De ce dreptul este azi o dimensiune inalienabilă a existenței umane? Iată doar câteva întrebări pe care și le pun toți cei ce lucrează pe tărâmul dreptului. Întrebări ce și le pot pune, în egală măsură, toți oamenii, ca participanți la viața socială, cei care văd în domnia legii modalitatea de a deveni stăpânii vieții și nu sclavii ei și care, pe această cale, simt că Dumnezeu este cu adevărat în ei, așa cum remarcă Nicolae Titulescu.

Pentru a da răspuns preocupărilor specifice ambiției de pregătire pentru o specialitate atât de profund umană cum este cea juridică, știința teoriei generale a dreptului propune câteva instrumente de lucru fundamentale. Acestea sunt: conceptele, categoriile, principiile și noțiunile esențiale în baza cărora dreptul poate fi gândit și explicat. Am înțeles că „per aspera ad astra”, iar studiul dreptului nu presupune numai metodă, sistem și sagacitate, ci și deplină încredere în Dumnezeu, ne exprimăm speranța că acest demers va putea însemna un început de drum, în urcușul greu al cercetării interdisciplinarității, noua paradigmă în cercetarea și reformarea dreptului.

Când fac această afirmație gândul mă poartă aproape instinctiv către profesorul N.C. Paulescu și opera sa „Fiziologie Filosofică” – Noțiunile „suflet” și „Dumnezeu” în fiziologie, asupra cărora nu vom detalia. Vom cita numai atât: „Profesorul trebuie să cântărească toate cuvintele pe care le pronunță și să probeze tot ce afirmă”, iar ca profesor, doctorul Paulescu era o figură covârșitoare, lecțiile lui de fiziologie erau extrem de impresionante. „Care din noi nu a fost cuprins de emoția, pe care el știa să o evoce atât e magistral, atunci când în fața unei studențimi atente și iubite, evoca existența dumnezeirii, a acelei forțe supreme, în care el credea cu o convingere neclintită”. Așa îl evoca medicul evreu Aurel Abramovici, pe cel care doar turpitudinea și furtul proprietății științifice a altuia l-au privat de un bine

meritat premiu Nobel. Din analiza critică a profesorului Paulescu, reiese că numai Isus Cristos a înțeles, în toată adâncimea lor, cauzele conflictelor, și că el a dat, în același timp, remediile, care construiesc o morală cu adevărat științifică – doctrina creștină. De aceea, Paulescu își încheia a doua carte de Fiziologie filosofică cu declarația „Știința vieții m-a condus să zic, într-o lecție precedentă: Cred în Dumnezeu. Aceeași știință mă duce astăzi, să adaug: și în Isus Cristos”.

Ideea de „Dumnezeu” este o noțiune fundamentală fără de care știința cade în absurd. Materialismul ateu a năpădit societatea modernă, care l-a primit orbește pentru că el s-a dat drept *expresia științei*, drept rezultatul sau sinteza descoperirilor ei celor mai recente. El s-a servit de prestigiul științei, el care, ca sistem, este negația științei, ca să impună mulțimii semi-savanților, incapabili să-i priceapă ipocrizia. Prin ei s-a introdus în școli, unde, în mod laș, a exploatat și exploatează candoarea și naivitatea copiilor și a tinerilor neexperimentați care nu au nici cunoștințe suficiente, nici spirit critic destul de dezvoltat pentru a deosebi minciuna de adevăr, și a otrăvit astfel, cu doctrinele sale răufăcătoare, mai multe generații.

Ca orice eroare, materialismul înseamnă ignoranță fie prin lipsă de cultură, fie prin lipsă de inteligență, fie prin pasiune. La șaptesprezece ani, eram materialist pentru că nu aveam decât o sumă foarte restrânsă de cunoștințe asupra naturii; pentru că rațiunea mea nu era încă dezvoltată, așa că, neavând spirit critic, credeam tot ce auzeam și citeam și căzusem în cursa unei perfide afirmații că oamenii de știință sunt toți materialişti. Ei bine, dacă de atunci nu aş fi dobândit, printr-un studiu continuu, noi cunoștințe asupra naturii brute și asupra ființelor viețuitoare, sau dacă din nenorocire, facultățile mele intelectuale ar fi rămas copilărești, cum erau la acea vârstă, sau dacă nu aş fi constatat că adevărații savanți resping sistemul materialist, aş fi și astăzi o victimă a acestei doctrine.

Adepții materialismului au repetat de atâtea ori că știința modernă a izgonit definitiv din domeniul său ideea de „Dumnezeu”, ei au știut să manevreze așa de bine, că astăzi multora le este rușine să pronunțe cuvântul „Dumnezeu” față de martori.

Toate acestea s-au făcut în numele științei. Și totuși, marii savanți, creatorii și gloriile științei, au admis toți, și au proclamat existența lui Dumnezeu. Fără a mai vorbi de Copernic, de Kepler, de Galilei, de Descartes, de Bacon, de Pascal, de Leibnitz, de Newton, putem cita ca teiști declarați: marii astronomi: Herschell, Laplace; fundatorii chimiei moderne: Lavoisier, Berzelius; fundatorii fizicii moderne: Volta, Ampere, Faraday, Maxwell, William Thompson (Lord Kelvin), Marconi etc.

În tabăra adversă, printre cei ce neagă pe Dumnezeu, cine se află care să poată fi opus, ca valoare, somităților științifice pe care le-am citat?

Materialiștii pretind că știința modernă este opera doctrinei lor. Ei bine, în zadar va căuta cineva să descopere printre dâșii pe vreunul din întemeietorii științei moderne, căci nu va găsi, — ca om remarcabil, ieșind din grămada mediocrităților, decât pe faimosul zoologist Haeckel. Or, Haeckel este un spirit cu totul antiștiințific; el se crede fondatorul unei religii noi, *religia monistă*; iar fanatismul sectar, de o violență rară, cu care caută să o propage, îi întunecă judecata și îi ridică calmul și imparțialitatea, calitate *sine qua non* a adevăratului om de știință. Creatorii transformismului, Lamarck și chiar Darwin, pe ale căror idei materialiștii moderni și-au zidit sistemul, *credeau în Dumnezeu*. O altă cauză a credinței în *existența lui Dumnezeu*, care ține de rațiune, și nu de sentimente, mă impresionează prin greutatea sa. Ea provine din extrema dificultate sau mai bine zis din imposibilitatea de a concepe Universul prodigios și imens, cuprinzând omul și facultatea sa de a privi în viitor, ca rezultatul unui destin și al unei necesități oarbe. Cugetând astfel, mă simt condus să admit o *Cauză primară cu un spirit inteligent*, analog până la un oarecare punct cu acel al omului, și merit numirea de *deist*. Nu am mers niciodată până la ateism în adevăratul sens al cuvântului, adică până a nega existența lui Dumnezeu.

Dar, doctrina creștină și deci pacificarea omenirii au o serie de vrășmași. Remediul pe care-l recomandă Paulescu este spiritul divin al adevărului — trăsătura distinctă a creștinismului, spunând „Înainte acestui spirit al adevărului mă închin, strigând din adâncul sufletului: Creez în Duhul Sfânt” Între știință și religie nu există conflicte, atât timp cât ambele sunt bine interpretate. „Marii oameni de știință, marii cosmologi consideră că legile care guvernează tot ceea ce ne înconjoară au fost gândite de Dumnezeu în așa-numita condiție inițială înaintea nașterii Universului, iar știința nu face altceva decât să descopere, pas cu pas, aceste legi. Dacă vorbim de garanția existenței lui Dumnezeu din perspectiva omului de știință, ea este dată de perfecțiunea și de extraordinara coerență care există între toate procesele cosmice în Univers. Iar marii oameni de știință nu se sfiesc să afirme că această perfecțiune este opera Creatorului”.

Știm că în acest domeniu al interferenței în ceea ce înseamnă posibila întâlnire dintre perspectiva teologică, filozofică și științifică există subiecte de maximă actualitate care necesită pe undeva o explicitare din perspectivă eclezială. Este un domeniu care prezintă și multiple riscuri și de aceea este nevoie să le explicităm, pentru dezvoltarea unei conștiințe, a unui dialog onest în care să evităm, deopotrivă, atitudinile unilaterale și reduționiste. Pe de o parte, o atitudine în care este prezentată o separare radicală a perspectivelor, a domeniilor, iar pe de altă parte o atitudine care încearcă o acomodare forțată a perspectivelor, ajungându-se astfel la o posibilă confuzie, la sincretisme și la

alte situații care distorsionează pe undeva relația onestă dintre teologie, filozofie și știință.

Nu ometem din această enumerare și un exponent al politicului, Denis de Rougemont, politicianul creștin care a fost unul dintre cei mai importanți oameni politici ai Europei. S-a numărat printre fondatorii proiectului Uniunii Europene. Datorită lui există astăzi Institutul de Studii Europene cu sediul la Geneva. Pe lângă aceste merite politice excepționale, Denis de Rougemont poate fi apreciat și pentru scrierile sale creștine. Înainte de a fi om politic și scriitor, Denis de Rougemont a fost creștin.

Un domeniu, în care, în opinia unora și pe care o îmbrățișăm, știința și religia sunt conciliabile, este cel al tehnologiei, unde multă lume vede acest domeniu ca pe ceva total opus religiei. Adică, dacă tu îți propui să protejezi mediul, aperi omul, dar faci și voia lui Dumnezeu.

Utilizarea tehnologiei și protecția mediului

În orice caz, tendința de a învinui tehnologia pentru problemele mediului nu se datorează numai dorinței noastre de a găsi un țap ispășitor de fiecare dată când nu înțelegem pe deplin fenomenele sociale. În mod paradoxal, ele sunt de multe ori în consens cu idealurile acceptate la nivel social. Dorința de condiții de viață omogene, de egalitate și de reglementări societale mai sistematice constituie un puternic impuls în direcția unei administrații de mediu. În multe privințe, tehnologia informatică este de mare ajutor în implementarea unei asemenea administrații de mediu ameliorate. Ea poate să facă realizabile visurile într-o lume perfectă într-o asemenea măsură încât aspectele negative ale unei astfel de lumi perfecte devin pentru prima oară vizibile în mod efectiv. Un bun exemplu îl constituie aplicarea legislației de mediu. Urmărirea mai bună a delicvenților pare să fie îndeobște acceptată. Și totuși, nu știm în ce măsură au nevoie societățile de libertate de acțiune față de comportamentul „deviant” în vederea frânării evoluției. De asemenea, nu știm dacă un anumit grad de ne-urmărire penală nu este necesar pentru a asigura supunerea la normele sociale. Dacă în general s-ar ști în ce măsură multe norme sociale vizând protecția mediului sunt permanent violate, atunci s-ar putea ca supunerea la ele să fie mult redusă.

O problemă importantă este, actualmente, dacă toate tipurile de tendințe sociale pot fi coroborate în același fel de tehnologia informatică sau dacă această tehnologie acționează selectiv. Un alt mod de a formula această problemă este de a ne întreba dacă toate forțele sociale pot să folosească cu succes tehnologiile informatice în vederea promovării propriilor interese sau dacă unele interese dobândesc prin această utilizare avantaje mai mari decât altele.

Tehnologia extinde mijloacele de autoapărare ale forțelor sociale în scopul protecției mediului

Se pare că există un răspuns prompt la această problemă. El provine din faptul că, în general, tehnologia își dobândește configurația și își găsește domeniile de aplicare prin intermediul acțiunii forțelor sociale, al scopurilor, conflictelor și ideologiilor lor. În societate există o luptă permanentă pentru putere și prestigiu. Tehnologia informatică extinde mijloacele de autoapărare ale forțelor sociale aflate în conflict. Luptele trecute, investițiile deja făcute au pregătit momentul în care apar în societate noile tehnologii informatică. În cadrul legal și instituțional al protecției mediului, deja constituit, distribuția inegală a posibilităților economice și (alte) raporturi de putere conduc în mod inevitabil la noi tehnologii, însușite în primul rând de aceia care pot să le și ofere. Utilizarea lor și, bineînțeles, lărgirea lor dezvoltare ar fi astfel orientate încât să slujească în primul rând interesele și scopurile celui puternic și bogat.

Acest punct de vedere asupra problemei implicațiilor societale ale tehnologiei devine tot mai popular. El corespunde impresiei pe care mulți oameni din țările industrializate o obțin din observarea schimbărilor care au loc în jurul lor. Pentru ei, birocrațiile private și publice par să fie și mai îndepărtate – mai puțin accesibile decât înainte – atunci când procesele administrative de mediu sunt manevrate de calculator. În plus, acest punct de vedere are un important efect secundar care face ca prelucrarea automată a datelor să fie neutră și imaculată. Inginerul poate continua să-și prezinte jucăria preferată ca instrument pentru o societate a cărei funcționare actuală o ignoră. În același timp, el poate reacționa împotriva prezentării calculatoarelor ca țap ispășitor pentru consecințele nefaste ale politicilor de dezvoltare durabilă și dreptul fundamental al omului la un mediu sănătos.

În sfârșit, acest punct de vedere are un avantaj suplimentar făcând ca problema să poată fi tratată în cadrele de referință dominante ale științelor sociale. În general, societatea este concepută ca o arenă în care au loc lupte în vederea unei permanente realocări atât a resurselor materiale, cât și a resurselor de putere. Totuși, acest argument suferă de un mare neajuns. Permanenta redistribuire a resurselor poate foarte bine să abată atenția de la evoluția societății care treptat se remodelează prin intermediul acestei redistribuiri, adică a acumulării de putere în structurile organizate ale societății. Concepând aceste deplasări de putere în cadrul de referință care admite continua repetare a luptelor politice se poate disimula posibilitatea ca acestea să se încheie într-o zi sau cel puțin să-i piardă semnificația.

O societate mai sistematică poate, bineînțeles, să fie și consecința pe termen lung a schimbărilor care abia se conturează. Marea problemă ce se

ascunde în spatele acestei situații este dacă această sistematizare va fi limitată la ceea ce este necesar sau va atenta la creativitatea omului, la judecata lui critică și la libertatea lui, conducând în cele din urmă la o societate birocratică în întregime reglementată.

Tehnologia și birocrăția administrației mediului

Analiza proprietăților intrinseci ale tehnologiei explică mai bine succesele și implicațiile ei societale decât considerarea ei doar ca un instrument accesibil forțelor sociale. Măsura în care structurile formalizate domină o societate este afectată de tehnologiile de care se servește această societate. Probabil că trăsătura generală a „informatizării” incipiente a societății este importanța tot mai mare a elementelor formale în cadrul sistemului social. Tehnologia este în același timp cauza imediată și vehiculul introducerii acestora.

Birocratizarea și informatizarea societății: două procese corelate?

Triumful calculatorului pune în evidență o paralelă remarcabilă în rolul tot mai mare al organizațiilor formale, al birocrățiilor în societate. Birocratizarea societății este punctul din care trebuie să înceapă analiza macrosociologică a implicațiilor societale ale prelucrării automate a datelor. Birocratizarea, așa cum este înțeleasă aici, este mai mult decât simpla existență a unor organizații puternice cu structuri ierarhice și cu alte caracteristici ale birocrăției. Informatizarea și birocratizarea societății sunt procese înrudite. Ambele sunt înrădăcinate în aparenta superioritate a structurilor formalizate de a realiza scopuri determinate.

Influența ei va fi globală și probabil că impactul va afecta toate tipurile de societate. Privite din punctul de vedere al prezentului, toate acestea par utopice. Dar trebuie să avem în vedere și să fim destul de imaginativi pentru a constata că o schimbare în perspectivă a transformat adesea utopia în realitate. Prezentele reflecții, oricât de preliminare și de sumare ar fi, pun în evidență un aspect: în acțiunea noastră de a aplica asemenea planuri va trebui să realizăm o imensă muncă conceptuală și organizațională la scară globală. Dacă luăm în considerare faptul că ceea ce prevedem astăzi va deveni o necesitate în circa 30 de ani, trebuie să conchidem că este urgent să întreprindem pregătirile necesare. În realitate, suntem deja depășiți de cerințele epocii noastre și această întârziere poate să fie costisitoare și periculoasă pentru societate.

Calculatorul poate fi folosit ca instrument, în artă, de exemplu, compunere de muzică, pictură, în drept, pentru sistematizarea cadrului normativ supus inflației legislative și de nepătruns pentru un avocat lipsit de

banalul laptop conectat la internet. E ca un penel, adică nu calculatorul este cel care creează, nu pictează, nu compune solfegii ori face legi. Și aici este diferența între ceea ce se poate face cu orice instrument și creativitate și posibilitățile umane. Și, ca în orice știință, cu cât avansezi în domeniul respectiv, cu atât îți dai seama de ceea ce nu știi și sunt lucruri care te trimit imediat la cel puțin o întrebare: dacă nu există și altceva în afară de știință. Atunci îți dai seama de limitele tale ca om.

Inteligența artificială este ceva care aplică mecanic niște reguli. Omul însă are și empatie, are posibilitatea de a se pune în pielea celuilalt, de a trăi, are ceva în plus. Și aici am să dau un exemplu. În viziunea unui filosof rus, Mihail Bahtin, limbajul este foarte mult legat de dialog. El a fost influențat foarte mult de ideile Ortodoxiei. Așadar, lucrurile sunt departe de a fi explicate total de știință, dar trebuie să vedem toate acestea ca pe niște instrumente. Și inteligența artificială, de fapt trebuie văzută ca un instrument, nu ca pe ceva care poate să creeze niște roboți care vor înlocui oamenii.

Concluzii, soluții și propuneri cu privire criza economică, degradarea mediului și starea duhovnicească a omului

Dintru-început unele întrebări îmi stăruie în minte: între comportamentul economic al oamenilor și convingerile lor religioase există o legătură sau nu?; poate fi influențată în bine sau în rău performanța mai ridicată sau mai scăzută, în funcție și de convingerile lor religioase? comportamentul unui investitor economic ateu este diferit față de cel al unui investitor credincios? În cazul comportamentului investitorului religios contează că el aparține religiei creștine, religiei islamice sau nu?

Având în vedere specializarea mea juridică, voi căuta să găsesc un posibil răspuns și la problematici de genul: Observați în cazul acesta contează ce fel de religie intră în dialog și mai mult decât atât în cazul religiei creștine contează, în termeni de comportament diferențiat faptul că sunt creștin-ortodox, că sunt catolic, că sunt protestant sau neoprotestant? În general, linia de resurse pe care mă străduiesc să o argumentez este că da, toate acestea contează. Și atunci înseamnă că are sens să îmi pun problema următoare: căutând să fiu eu eficient și profitabil în termeni economici, ca întreprinzător și consumator eu pot să îmi păstrez lucrarea virtuților. Adică a smereniei, a înfrânării, a comuniunii sau sunt condamnat la concurență sau excludere reciprocă de pe piață. Una este să implicăm valorile morale în virtutea considerentelor de natură etică și alta în virtutea considerentelor de natură teologică, religioasă.

În acest context o aplicație interesantă este problema actualei crize economice și financiare. Atât în stabilirea naturii, a cauzelor și a remediilor, există o perspectivă creștin-ortodoxă care are și condiția duhovnicească a omului curent implicat în mod natural în procesele economice, fie în calitatea

lui de întreprinzător, de capitalist, de investitor sau de consumator. Privind doar din perspectiva teoriei economice propriu-zise adică a celei care nu este în dialog majoritatea economiștilor sunt înclinați să creadă că această criză este inevitabilă. Însă criza economică privită și din perspectivă teologică este un fenomen evitabil pentru că o bună parte din cauzele sale de profunzime, care țin de natura crizei au legătură cu starea căzută duhovnicească a omului contemporan spre exemplu. Așadar, crizele economice au soluții economice. Soluțiile economice nu pot fi aplicate deoarece cauzele neaplicării lor țin de condiția căzută a omului, iar condiția căzută a omului este o problemă de teologie. Aici eu trebuie să mă înarmez cu instrumentele urcușului duhovnicesc și în felul acesta vedem cum se face legătura între o entitate și un proces economic și o entitate și un proces duhovnicesc. Și se combină între ele.

De asemenea, amploarea și gravitatea problemelor sociale de dimensiuni planetare, ca și degradarea mediului, mișcările de populație, noile dimensiuni ale insecurității – consecințe ale creșterii numărului de războaie civile – nu mai pot fi „girate” de guverne și de ONG-uri, statele fiind obligate fie să modifice instrumentele de reglementare actuale în materie, fie să instituie noi mecanisme internaționale. Acesta este motivul pentru care dezbaterile asupra reformei instituțiilor internaționale trebuie luate în serios. ONG-urile care activează în sfera dreptului mediului și a drepturilor omului trebuie, în mod deosebit, să consacre mai multe eforturi impulsivării acestei reforme, răspunzând la întrebările ce privesc suveranitatea și legitimitatea, și anume: cine are dreptul să comande, cum, supunându-se cărui control și în ce structuri de participare politică.

Iar din perspectiva conflictelor militare ce se desfășoară sub ochii noștri, în scopul urgentării situației presante de întâlnire sau chiar de fuzionare a provocărilor ambientale globale cu inadecvarea resurselor disponibile pentru protecția mediului, ONU trebuie să promoveze aplicarea posibilităților resurselor înrudit-militare în protecția mediului privind: crearea unui grup de lucru internațional pentru monitorizarea mediului, pus la dispoziția ONU, care să includă pe lângă personalul specializat și dotarea cu facilitățile aferente din sectorul militar pentru a întări alte capacități internaționale multilaterale chemate să răspundă urgențelor ambientale; implicarea mai puternică a personalului militar prin educație și instrucție în conștientizarea necesității protecției mediului și în utilizarea deprinderilor și abilităților acestuia pentru monitorizarea agresiunii asupra mediului; susținerea și dezvoltarea transferului tehnologiei militare sectoarelor ne-militare în interiorul și între state.

Întrucât experiențele actuale în domeniu sunt limitate, iar cooperarea statelor este vitală pentru un efort global care să implice resursele militare pentru scopuri ambientale, ar fi util schimbul de experiență între state – prin intermediul ONU – în folosirea resurselor înrudit-militare în planurile

naționale de acțiune pentru protecția mediului, precum și evaluarea resurselor înrudit-militare naționale, care ar putea fi puse la dispoziția ONU sau a altor organizații internaționale pe anumite termene, pentru utilizarea lor în caz de dezastre ambientale sau urgente. În acest sens, crearea pe lângă ONU a unui grup de lucru pentru monitorizarea stării mediului, cu personal specializat și dotat cu tehnologie militară pentru a răspunde urgențelor ambientale în scopul abordării inter, pluri și transdisciplinare a problematicii protecției mediului pentru a obliga juriștii să apeleze tot mai mult la serviciile și expertiza specialiștilor de mediu, dar și a filosofilor ori teologilor, ni se pare de stringentă actualitate. În mod concret, propunem și unele măsuri cum ar fi: implicarea mai angajantă a personalului militar prin educație și instrucție în conștientizarea necesității protecției mediului; încorporarea preocupărilor de mediu în programele naționale militare de cercetare și dezvoltare; integrarea scopurilor prezervării mediului și a dezvoltării susținute în conceptele naționale de securitate; promovarea eforturilor de dezarmare deoarece activitățile militare atentează la mediu atât în timp de pace, cât și în timp de conflict armat.

Iată, succint, numai din rațiuni redacționale, câteva reflecții cu privire la eco-teologie din perspectivă transdisciplinară. Există, desigur și riscul imperfecțiunii unei prime întreprinderi de acest gen atât sub raportul completitudinii problematicii, cât și sub acela al unității de interpretare – atâta timp cât, în multe probleme teoretice, opiniile, chiar în rândurile cercetătorilor, rămân încă divergente.

BIBLIOGRAFIE

- Alexandru Ioan, *Interdisciplinaritatea. Noua paradigmă în cercetarea și reformarea administrației publice*, Editura Academiei Române, București, 2010.
- Bădescu Valentin-Stelian, *Dreptul mediului, sisteme de management de mediu*, Editura CH Beck, București, 2011.
- Bădescu Valentin-Stelian, *Dreptul mediului, Sisteme de management de mediu*, Editura CH Beck, București, 2011.
- Bourceanu Gelu, *Dincolo de izolare și conflict: dialogul edificator*, Ziarul Lumina, nr. 15/17 aprilie 2011.
- Geamănu Grigore, *Drept internațional public*, vol. 1, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
- Iorgovan Antonie, *Tratat de drept administrativ*, vol. 1, Editura ALLBECK, București, 2002.
- Popa Nicolae, *Teoria generală a dreptului*, Editura Actami, București, 1996.
- Eclesiastul*, CAP 1-9, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.

PRELIMINARII ALE INTRĂRII ROMÂNIEI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Col.dr. Laurențiu-Cristian DUMITRU*
Ministerul Apărării Naționale

La începutul Primului Război Mondial, se manifesta un serios clivaj politic între regele Carol I, căruia i se alăturase un mic grup germanofil și majoritatea politicienilor sprijiniți de opinia publică românească, care se pronunțau în favoarea Antantei. Ambele părți sprijineau interesul național pe care îl apreciau însă diferit. Orientarea antantofilă pune în prim-plan obiectivul realizării unității naționale, pe când cealaltă se pronunța prioritar pentru asigurarea securității naționale alături de Puterile Centrale.

Cuvinte cheie: neutralitate, Puterile Centrale, Antanta, tratat politic, convenție militară, Înalt Comandament.

În urma atentatului de la Sarajevo, din 15/28 iunie 1914, căruia i-au căzut victime moștenitorul tronului austro-ungar, Franz Ferdinand și soția sa, Austro-Ungaria declara război Serbiei, la 15/28 iulie 1914. Începea Primul Război Mondial.

Când, la 10/23 iulie 1914, conținutul notei ultimative trimise Serbiei de către Austro-Ungaria a devenit cunoscut, sentimentul de dezaprobare și indignare s-a manifestat intens la București. Ministrul austro-ungar la București, contele Ottokar Czernin, comunica la Viena această stare de spirit și își exprima propria convingere, conform căreia năzuințele României nu vor fi realizate pe cale pașnică, ci pe calea războiului și nu de partea dublei monarhii, ci împotriva ei. Prin semnarea, la 18/30 octombrie 1883, a Tratatului secret de alianță româno-austro-ungar, la care s-a raliat și Germania, România aderase la blocul militar al Puterilor Centrale, pentru a fi în siguranță față de o eventuală agresiune din partea Rusiei. Unul dintre cele șapte articole ale tratatului prevedea că România va trebui să intervină alături de Austro-Ungaria, în cazul în care ar fi fost atacată frontiera răsăriteană, însă, în vara anului 1914, tratatul a devenit inoperant întrucât monarhia austro-ungară era chiar agresorul.

---

* e-mail: laurcristidumitru@yahoo.com

Odată cu izbucnirea războiului, la 15/28 iulie 1914, în cursul unei convorbiri cu regele Carol I, contele Ottokar Czernin i-a specificat acestuia că războiul dus de dubla monarhie împotriva Serbiei implica, conform tratatului, colaborarea militară imediată a României. Monarhul a garantat doar stricta neutralitate a României. Având în vedere originea germană a dinastiei române, regele a declarat că dacă ar putea să urmeze imboldul personal, armata română ar fi alături de Puterile Centrale. Însă nu putea fi invocat tratatul de alianță cu Puterile Centrale, care era un tratat defensiv, mai ales datorită faptului că Austro-Ungaria atacase Serbia și nu invers. În aceeași zi, împăratul Austro-Ungariei, Franz Josef, i-a telegrafiat regelui României, invocând vechea prietenie și relațiile de încredere statornicite între cei doi. Regele Carol I i-a răspuns scurt, limitându-se doar la urări de succes.

Pe de altă parte, ministrul rus al afacerilor externe, Serghei D. Sazonov, îi transmitea reprezentantului acestei țări la București, ministrul Stanislav Poklevski-Koziell, la 17/30 iulie, instrucțiuni cu privire la precizarea pe care trebuia să o facă premierului Ion I.C. (Ionel) Brătianu, conform căreia Imperiul rus era gata să accepte unirea Transilvaniei cu România în cazul în care aceasta din urmă ar fi luat parte la războiul împotriva Austro-Ungariei.

Premierul României, Ionel Brătianu, căruia îi erau avansate aceste propuneri, a rămas însă rezervat în această chestiune. El dorea ca aceste propuneri să fie concretizate în tratate internaționale, în care să fie recunoscută de către puterile Antantei, legitimitatea drepturilor României asupra teritoriilor locuite de românii din cuprinsul monarhiei austro-ungare.

La 20 iulie/2 august 1914, ministrul rus la București, Stanislav Poklevski-Koziell, i-a certificat lui Ionel Brătianu faptul că, la Petrograd, neutralitatea României era considerată un act de amicitie față de Antantă¹.

La declanșarea Primului Război Mondial, situația României era foarte complexă. Începând din 1883, statul român era membru al Triplei Alianțe, alături de Germania, Austro-Ungaria și Italia. Evenimentele de la începutul secolului al XX-lea au zdruncinat relațiile României cu Puterile Centrale, lucru accentuat de „războaiele balcanice” (1912-1913). În timpul crizelor balcanice, Tripla Alianță, îndeosebi Austro-Ungaria, a neglijat interesele românești, sprijinind consecvent Bulgaria. În consecință, intervenția României, în vara anului 1913, în cel de-al doilea război balcanic, a apărut ca o acțiune îndreptată împotriva Puterilor Centrale².

¹ Evoluția raporturilor româno-ruse în Primul Război Mondial, la Serghei D. Sazonov, *Les années fatales. Souvenirs de M.S. Sazonov (1910-1916)*, Payot, Paris, 1927.

² *Implicarea României în războaiele balcanice la Titu Maiorescu, România, războaiele balcanice și Cadrilaterul*, Editura Machiavelli, București, 1995; Gheorghe Zbucă, *România și războaiele balcanice 1912-1913. Pagini de istorie sud-est europeană*, Editura Albatros, București, 1999.

În România, se manifesta un serios clivaj politic între regele Carol I, căruia i se alăturase un mic grup germanofil, pe de o parte, și majoritatea oamenilor politici sprijiniți de opinia publică românească, care se pronunțau în favoarea Antantei, pe de altă parte. În astfel de condiții, situația regelui Carol I nu era una de invidiat. Ca membru al familiei imperiale germane, simpatiile lui personale se găseau alături de Berlin, mai ales că era sincer convins că Germania va câștiga războiul. Regele era însă perfect conștient că simpatiile românilor se situau alături de Franța. În plus, dezideratul național era eliberarea Transilvaniei, unde românii erau supuși unui regim dur de deznaționalizare.

Sub aceste auspicii, la 21 iulie/3 august 1914, la Sinaia, regele Carol I a convocat Consiliul de Coroană³. Vorbind în limba franceză, a citit declarația în care condamna atitudinea de neutralitate, susținând că opinia publică nu ar tolera o alianță cu Antanta și că sentimentul de onoare îi dicta să se declare de partea Germaniei. Discursul monarhului a fost urmat de o tăcere prelungă. În intervenția sa, Petre P. Carp a cerut declarație de război imediată alături de Germania împotriva Rusiei, specificând că tratatul cu Tripla Alianță, ținut până atunci secret, trebuia respectat. Nimeni însă nu l-a sprijinit pe Petre P. Carp. Ministrul de finanțe, Emil Costinescu, a vorbit împotriva Rusiei, iar Alexandru Marghiloman și Take Ionescu s-au declarat pentru neutralitate. Premierul Ionel Brătianu s-a declarat pentru mobilizare, fără a se angaja în nicio direcție și a obținut consimțământul tuturor, cu excepția lui Petre P. Carp. Ministrul afacerilor externe, Emanoil Porumbaru, care nu fusese înștiințat asupra tratatului secret dintre România și Puterile Centrale, constata că era prea târziu pentru a consulta Parlamentul, fapt care a subminat poziția regelui Carol I. În plus, în timpul desfășurării discuțiilor, a sosit depeșa care făcea cunoscut faptul că Italia își declarase neutralitatea. În final, regele Carol I a fost convins să cedeze și să accepte decizia Consiliului de Coroană, care se pronunțase pentru adoptarea neutralității⁴.

În consecință, chiar după încheierea Consiliului de Coroană, guvernul român a înștiințat Viena și Berlinul despre noua poziție adoptată de România față de Puterile Centrale. Din conținutul documentului reieșea și motivația neparticipării la război, întrucât se preciza că România nu a fost nici consultată și nici avertizată asupra iminentei izbucniri a războiului, iar situația existentă nu prezenta *casus foederis*. Toate acestea au influențat decizia României de a rămâne neutră, decizie adoptată în cadrul Consiliului de Coroană, din 21 iulie/3 august 1914⁵.

³ Ion Gh. Duca, *Memorii*, vol. I, Editura Expres, București, 1992, pp. 52-68.

⁴ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, ediția a II-a, vol. I, Editura Casei Școalelor, București, 1922, p. 125.

⁵ Ion Mamina, *Consilii de Coroană*, Editura Enciclopedică, București, 1997, pp. 27-52.

Neutralitatea României a durat doi ani, timp în care, pe scena politică românească s-au confruntat două mari orientări. Prima, care beneficia de o foarte largă susținere, se pronunța pentru intrarea în război alături de Antantă, caz în care exista posibilitatea eliberării Transilvaniei, Banatului și Bucovinei. Cea de-a doua, susținută de o serie de oameni politici conservatori, propunea ca statul român să se alăture Puterilor Centrale, întrucât Rusia era apreciată drept marele pericol pentru existența României⁶. Argumentația disputei era foarte bogată de o parte și de cealaltă. Ambele părți plecau de la interesul național pe care îl apreciau însă diferit. Orientarea antantofilă pune în prim-plan obiectivul reîntregirii, al unității naționale, pe când cealaltă se pronunță prioritar pentru asigurarea securității naționale⁷. Istoricul Constantin Kirițescu invoca „tragedia neutralității românești”⁸.

Răgazul oferit de starea asumată de neutralitate a fost folosit de guvern cu răbdare și prudență pentru a edifica baza politică și militară a viitoarei alianțe cu Antanta. Pe aceste coordonate se înscriseră acordul încheiat cu Rusia, la 18 septembrie/1 octombrie 1914. În urma tratativilor angajate de cele două guverne, ministrul rus al afacerilor externe, Serghei D. Sazonov, îi adresa ministrului României la Petrograd, Constantin Diamandy, o notă oficială prin care Imperiul rus se angaja să se opună oricărei atingeri a statu-quo-ului teritorial al României.

Documentul reprezenta o declarație de principii a guvernului rus, care recunoștea dreptul legitim al României față de Transilvania și celelalte teritorii locuite de românii din cuprinsul dublei monarhii. Rusia se obliga ca angajamentele asumate să fie ratificate de guvernele de la Londra și Paris. Textul documentului stipula păstrarea secretului față de acord până în momentul în care România își elibera teritoriile stăpânite de Austro-Ungaria⁹.

În aceeași zi, fiind autorizat de către premierul Ionel Brătianu, reprezentantul României la Petrograd, ministrul Constantin Diamandy, a transmis nota de răspuns în care specifica faptul că România se angaja „să păstreze o neutralitate amicală față de Rusia, până în minutul când dânsa va ocupa părțile din monarhia austro-ungară locuite de români”¹⁰.

Acordul încheiat cu Imperiul rus dovedea puterilor Antantei că atunci când va fi posibil, România le va deveni aliată. Guvernul român dorea însă ca

⁶ O prezentare a partidei pro-germane la Lucian Boia, *Germanofili. Elita intelectuală românească în anii Primului Război Mondial*, Editura Humanitas, București, 2010.

⁷ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 273.

⁸ Constantin Kirițescu, *op.cit.*, p. 130.

⁹ Eliza Campus, *Din politica externă a României 1913-1947*, Editura Politică, București, 1980, pp. 53-54.

¹⁰ Gheorghe A. Dabija, *Armata Română în Răsboiul mondial (1916-1918)*, vol. I, Editura I.G. Hertz, București, 1928, p. 20.

el să aleagă momentul politic, militar și strategic oportun. Această decizie urma a fi luată atât în funcție de încheierea unor tratate de recunoaștere a drepturilor legitime asupra Transilvaniei și a celorlalte teritorii din dubla monarhie, cât și de ajutorul militar concret pe care urma să îl dea Antanta pentru înzestrarea armatei române cu armament modern.

Perioada cuprinsă între 21 iulie/3 august 1914 și 14/27 august 1916 a constituit perioada de neutralitate armată sau de „expectativă cu apărarea frontierelor” în care a fost dusă o febrilă activitate politică, diplomatică și de pregătire militară a țării în vederea îndeplinirii idealului național¹¹.

La 4/17 august 1916, România a semnat cu Antanta Tratatul politic și Convenția militară, documente care stabileau participarea sa la război. Se garanta integritatea teritorială a României și se prevedea intrarea statului român în război împotriva Austro-Ungariei, cel mai târziu la 15/28 august. Cele patru mari puteri (Franța, Anglia, Rusia și Italia) recunoșteau dreptul României de a reuni teritoriile locuite de românii din Austro-Ungaria, fixându-se și traseul viitoarei frontiere. De asemenea, era stipulată obligația părților contractante de a nu încheia pace separată cu inamicul, iar România beneficia de egalitate de tratament la viitoarea conferință de pace.

Convenția militară stabilea condițiile tehnice ale participării statului român la război. Aliații se declarau de acord cu prevederile planului de campanie român, comandamentul rus sprijinind intrarea armatei române în acțiune printr-o ofensivă în Bucovina și trimiterea unui corp de armată, format din două divizii de infanterie și una de cavalerie, pe frontul din Dobrogea. Tot Imperiul rus se obliga să acționeze cu flota sa maritimă și fluvială în favoarea armatei române. Totodată, în Balcani, forțele anglo-franceze urmau să angajeze o ofensivă de proporții cu armata de la Salonic împotriva Bulgariei, înainte de intrarea în acțiune a armatei române¹².

În acest context, la 14/27 august 1916, la Palatul Cotroceni a avut loc Consiliul de Coroană, sub conducerea regelui Ferdinand. Acum se confruntau trei curente principale de opinie: intrarea în război alături de Antantă, păstrarea neutralității și intrarea în război alături de Puterile Centrale.

Această ultimă opțiune nu s-a bucurat decât de sprijinul, destul de vehement, al bătrânului conservator Petre P. Carp. Opțiunea neutralității a fost susținută de către Alexandru Marghiloman și Titu Maiorescu. În încheierea luărilor de cuvânt ale celor prezenți, Ionel Brătianu a pledat convingător pentru părăsirea neutralității și intrarea în război alături de puterile Antantei¹³.

¹¹ Dumitru Preda, *România și Antanta*, Institutul European, Iași, 1998, p. 13.

¹² Toma Dumitrescu, *Jurnal. Războiul național (1916)*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, pp. 14-15.

¹³ Ion Gh. Duca, *Amintiri politice*, vol. I, Jon Dumitru Verlag, München, 1981, pp. 271-283.

Îndată după încheierea Consiliului de Coroană, ministrul României la Viena remitea declarația de război adresată Austro-Ungariei¹⁴. După instaurarea stării de război între România și Imperiul austro-ungar, la 14/27 august, Germania a declarat război României, la 15/28 august, fiind urmată de Imperiul otoman, la 17/30 august și de Bulgaria la 19 august/1 septembrie.

Perspectiva istorică a demonstrat că desfășurarea războiului de coaliție presupune stabilirea unor norme și reguli de funcționare a alianței, de cooperare și conducere a forțelor angajate în luptă, care sunt concretizate în convențiile încheiate între parteneri. Într-un război de coaliție, armonizarea intereselor participanților reprezintă o problemă dificilă, dar păstrarea suveranității naționale constituie o necesitate vitală, mai ales pentru statele mici și mijlocii, de ea depinzând viabilitatea alianței.

Pornind de la aceste considerații, suscită interes raportul dintre factorii politic și militar în relația României cu Antanta. Acțiunile militare împotriva Austro-Ungariei erau destinate, după opinia autorităților de la București, să se subordoneze obiectivelor politice ale eliberării teritoriilor naționale de la nord și vest de Carpați. Această opțiune corespundea intereselor naționale fundamentale. Marile puteri din compunerea Antantei (Franța, Anglia, Rusia și Italia) au încheiat tratatul de alianță politică și convenția militară, recunoscând drepturile României asupra provinciilor aflate sub ocupația monarhiei austro-ungare. În schimbul acestei recunoașteri, partea română se angaja să intre în război alături de Antantă. La o atentă examinare a textului se poate observa că, în vara anului 1916, între statul român și aliații săi existau destule elemente de neîncredere și de ambiguitate, în direcția unei protecții a puterilor occidentale, în mod paradoxal în fața unui imprevizibil aliat de talia Rusiei, de care România se temea mai mult decât de inamicul său declarat.

De altfel, într-o convorbire purtată, la 12 octombrie 1916, de către șeful Marelui Cartier General al armatei imperiale ruse, generalul Mihail V. Alexeev, cu șeful Misiunii Militare franceze, generalul Henri Mathias Berthelot, primul considera „exagerată întinderea frontierelor României de apărare și (...) armata română nu trebuie să conteze pe sprijinul trupelor ruse pentru a apăra aceste frontiere. (...) Nu este decât o singură linie de apărare posibilă, linia Siretului. Spunând aceasta el a trasat pe harta sa o linie albastră groasă de la Galați la Carpați, până la limita Bucovinei”¹⁵.

Prin jocurile unor calcule strategice, armata română – în loc ca prin intrarea sa în acțiune să deschidă direcția strategică Budapesta-Viena, în contextul unei ofensive generale a Antantei – a funcționat ca un element de

¹⁴ Ion Mamina, *op.cit.*, pp. 63-87.

¹⁵ Nicolae Ciobanu, Eugen Bădălan, *Cronologia Primului Război Mondial 1914-1919*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2001, p. 63.

contrabalansare a eșecurilor înregistrate de armata rusă în Galiția. Dependența de evoluțiile strategice de pe Frontul Oriental și de deciziile Înalțului Comandament rus se vor accentua în campaniile anilor 1916 și 1917, în mod tragic, fără ca Franța și Anglia să poată interveni decisiv pentru a preîntâmpina transformarea frontului românesc într-o simplă prelungire a celui ruso-germano-austro-ungar și a limita presiunile exercitate de aliatul rus asupra României. În acest context, nu a constituit o surpriză faptul că, la scurt timp după ce Rusia a încheiat armistițiu și apoi a semnat separat, la 3 martie 1918, Tratatul de la Brest-Litovsk cu Puterile Centrale, România a trebuit să accepte încetarea focului, prin armistițiul de la Focșani, semnat la 26 noiembrie/9 decembrie 1917 și apoi prin Tratatul de Pace de la București, impus și semnat la 24 aprilie/7 mai 1918.

Câteva mărturii din epocă sunt relevante în acest sens. Ministrul Franței în România, contele de Saint-Aulaire, declara că toate clauzele tratatului de alianță cu Antanta, „în afara celor care impuneau obligații României, vor fi violate”. Omul politic francez André Tardieu recunoștea: „Noi am antrenat România în luptă fără a fi studiat, sau calculat, nici cunoscut posibilitățile pe care inamicul le putea pregăti contra ei (...)”¹⁶.

La rândul său, generalul Alexei A. Brussilov nota în memoriile sale după încheierea războiului: „Ar fi trebuit să trimitem aici nu un corp de armată compus din două divizii de mână a doua, ci o întregă armată formată din trupe bune, în acest caz intrarea României în acțiune ar fi luat cu totul altă turnură”¹⁷. Adresându-se unor colegi din Antantă, comandantul Armatei de Dobrogea, generalul rus Andrei M. Zaioncikovski, își exprima deschis opinia privind angajarea trupelor ruse în România: „Sunt convins că nu se presupune că noi am lupta pentru români”¹⁸.

Făcând referire la intrarea României în război, generalul german Erich von Falkenhayn specifica: „Poate că a forțat-o Rusia, când a văzut că ofensiva ei în Galiția se împotmolește, ca să-și ușureze situația. Desigur că și generalul Joffre, comandantul suprem francez, a stăruit mult asupra ei pentru a deplasa atenția lumii de la ofensiva de pe Somme, care eșuase”¹⁹. Evaluând atitudinea Rusiei față de aliatul român, generalul german Erich Ludendorff nota în memoriile sale că rușii „i-au lăsat pe români să fie învinși, lăsându-i singuri în toate luptele” la care ar fi putut lua parte „cu ușurință” și „numai acest simplu fapt ne aduce victoria”²⁰.

¹⁶ Paul Allard, *Les dessous de la guerre révélés par les comites secrets*, collection „Le livre d'aujourd'hui”, Les Editions de France, Paris, 1932, p. 32.

¹⁷ Alexei Broussilov, *Memoires du général Broussilov. Guerre 1914-1918*, Hachette, Paris, 1929, p. 223.

¹⁸ *Ibidem*, p. 224.

¹⁹ Apud Nicolae Ciobanu, Eugen Bădălan, *op.cit.*, p. 78.

²⁰ Erich Ludendorff, *Souvenirs de guerre (1914-1914)*, premier tome, Plon, Paris, 1921, p. 347.

Analiza documentelor politico-diplomatice și militare din august 1916, semnate între România și aliații din cadrul Antantei, relevă faptul că acestea erau clare doar în privința participării cu drepturi egale la Conferința de Pace și a recunoașterii dreptului de unire a Transilvaniei cu țara, fiind condiționate însă de însemnate angajamente de ordin militar și de promisiunea respingerii oricărei păci separate cu adversarul. Principiile și modalitățile concrete de cooperare militară, cele privind conducerea efectivă a operațiilor militare și aspectele tehnice asociate funcționării normale a unei alianțe, nu fuseseră însă concret stabilite. S-au creat astfel, premisele unui spațiu al echivocului, un teren al oricărei interpretări juridice, în care actele diplomatice se vor deprecia în relație directă cu operațiile militare, acestea din urmă fiind strict relaționate de sprijinul militar și material al aliaților.

La declanșarea ostilităților militare, comanda operativă pe frontul de la Carpați la Dunăre se exercita în exclusivitate de către Înalțul Comandament român. Din 1916, vor sosi, în România, reprezentanții armatelor aliate, în cadrul misiunilor militare, având atribuții de legătură, coordonare și instruire. Misiunea Militară franceză, în general, iar șeful acesteia, generalul Henri Mathias Berthelot, în special, au jucat un rol important în realizarea sprijinului aliat, funcționând adesea în mod direct ca un factor de echilibru în relațiile dintre Înalțul Comandament rus și cel român, contrabalansând influența primului. Perspectiva și experiența istorică anterioară demonstau că rușii vor încerca subordonarea comandamentelor și a trupelor române²¹.

Mobilizarea generală aducea sub arme un număr de 19.843 ofițeri și 813.758 soldați plini de entuziasm și cu un moral foarte ridicat. În același timp, existau mari deficiențe sub raportul înzestrării și suportului logistic. România se confrunța cu incapacitatea satisfacerii necesităților armatei. Pentru a susține campania militară, România trebuia să cumpere armament și muniții din statele Antantei, dar și să găsească o cale sigură pentru transportul achizițiilor. Singura rută utilizată a fost aceea prin Salonic către Drobeta Turnu Severin, dar această linie de aprovizionare a fost blocată de atacul Bulgariei asupra Serbiei, în octombrie 1915. Până în noiembrie 1917, aprovizionările aveau să parvină pe o rută foarte lungă, trecând prin porturile rusești Arhanghelsk, la Marea Albă și Vladivostok, la Oceanul Pacific.

Armata română intra în război inadecvat echipată și nesigură în privința suportului logistic. Cele mai serioase deficiențe priveau dotarea cu artilerie grea, armament automat și muniția aferentă. În același timp, mobilizarea și concentrarea rapidă a armatei a făcut ca mulți soldați să rămână la nivelul unei instruirii sumare, resimțându-se din plin lipsa unor ofițeri bine

²¹ *Problematica raporturilor româno-franceze la Comte de Saint-Aulaire*, Charles de Beaupoil, Paroles Franco-Roumaines, Imprimerie Socec&Co, Bucarest, 1930.

pregătiți și experimentați. Obiectivele inițiale încredințate armatei române depășeau cu mult posibilitățile sale combative. Înaltul Comandament român și-a propus să înainteze în Transilvania pentru a obliga armata austro-ungară să treacă la apărare și să depășească Poarta Someșului, pentru a debarasa în câmpia ungară, pe direcția strategică Budapesta-Viena. Pentru această operație, au fost angajate mare parte din forțele armatei române, peste 40.000 de militari. Pentru a proteja această înaintare, în sudul țării au fost dispuși 140.000 de militari, cu misiunea de a apăra frontiera în cazul unui atac bulgaro-german²². Această grupare avea misiunea a acoperi sosirea forțelor ruse în Dobrogea și de a porni împreună o ofensivă în nord-estul Bulgariei, pentru stabilirea unei linii defensive de la Rusciuk la Varna²³.

Făcând referire la calitățile ostașilor români, gazeta *Il Giornale d'Italia* din 12 decembrie 1916 scria: „Soldații români s-au bătut, nu exagerez când folosesc cuvântul: ca niște lei. Dacă cronicarii viitorului vor avea de făcut obiecțiuni, nu lor vor trebui să le fie făcute. Țăranii acestor pământuri, care au cântat atâtea secole doina tristă și sentimentală, printre defileele cu ape murmurătoare și brazii unduind în vânt ai Munților Carpați și vastele câmpii solitare ale Moldovei și Munteniei, au dovedit că știu și să moară, atunci când o cere patria”²⁴.

Concluziile desprinse în urma desfășurării campaniilor armatei române, pe parcursul primei conflagrații mondiale au constituit punctul de plecare al complexului și anevoiosului proces de reorganizare și optimizare a sistemului național de apărare al României întregite. În cadrul procesului de modernizare a sistemului militar, s-a pornit de la experiența furnizată de războiul recent încheiat și cerințele impuse de apărarea statului român²⁵.

În granițele sale interbelice, România întregită, care reunea în cuprinsul său toate provinciile locuite de români, avea o suprafață de 295.049 kmp, față de 137.000 kmp, înainte de 1918, și o populație de peste 18.000.000

²² Dintre lucrările memorialistice referitoare la Primul Război Mondial nominalizăm: Ioan Culcer, *Recenzie asupra istoriei războiului pentru întregirea României*, Imprimeriile „Independența”, București, 1929; Romulus Scărișoreanu, *Fragmente din războiul 1916-1918. Istorisiri documentate*, ediția a doua, Tiparul Cavaleriei, București, 1934; Constantin Găvănescul, *Războiul nostru pentru întregirea neamului (1916-1918)*, Editura Coresi, București, 1993; Radu R. Rosetti, *Mărturisiri (1914-1919)*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Maria Georgescu, Editura Modelism, București, 1997.

²³ Laurențiu-Cristian Dumitru, *Manevra de la Flămânda (septembrie-octombrie 1916)*. Noi considerații, în *Revista de Istorie Militară*, nr. 1-2(93-94)/2006, pp. 16-22.

²⁴ Apud Nicolae Ciobanu, Eugen Bădălan, *op.cit.*, p. 74.

²⁵ Laurențiu-Cristian Dumitru, *Selecția personalului și exigențele reformei militare (1919-1939)*, în Petre Otu (coord.), *Reforma militară și societatea în România de la Carol I la a doua conflagrație mondială, Occasional Papers*, anul 6, nr. 8, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, Editura Militară, București, 2007, pp. 209-235.

locuitori în 1930, față de aproximativ 7.250.000 locuitori, cât avea în anul 1913. După cum se preciza în Constituția din martie 1923, România era un stat național, unitar și indivizibil, cu teritoriul inalienabil. Conform datelor recensământului din anul 1930, România avea o structură etnică în care românii reprezentau 71,9% din totalul populației, maghiarii 7,9%, germanii 4,1%, evreii 4% etc²⁶.

Trăind catastrofa națională a anului 1916, nutrind speranțele renăscute în vara de foc a anului 1917 și asumându-și realizarea idealului național în anul 1918, națiunea română aborda cu încredere viitorul. Oamenii politici români vor face dovada abilităților lor diplomatice, de această dată, în „bătăliile” duse la Paris pentru împlinirea aspirațiilor naționale, consfințite prin sistemul versaillez al tratatelor de pace, constituit în anii 1919-1920.

BIBLIOGRAFIE

- Boia Lucian, *Germanofilia. Elita intelectuală românească în anii Primului Război Mondial*, Editura Humanitas, București, 2010.
- Ciobanu Nicolae, Bădălan Eugen, *Cronologia Primului Război Mondial 1914-1919*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2001.
- Dabija A. Gheorghe, *Armata Română în Răsboiul mondial (1916-1918)*, vol. I, Editura I.G. Hertz, București, 1936.
- Duca Ion Gh., *Memorii*, vol. I, Editura Expres, București, 1992.
- Dumitru Laurențiu-Cristian, *Manevra de la Flămânda (septembrie-octombrie 1916). Noi considerații*, în *Revista de Istorie Militară*, nr. 1-2(93-94)/2006.
- Găvănescul Constantin, *Războiul nostru pentru întregirea neamului (1916-1918)*, Editura Coresi, București, 1993.
- Kirițescu Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, Ediția a II-a, vol. I, Editura Casei Școalelor, București, 1922.
- Luddendorf Erich, *Souvenirs de guerre (1914-1914)*, premiere tome, Plon, Paris, 1921.

---

²⁶ O prezentare a României interbelice la Charles Upson Clarck, *România unită*, traducere Doina Roventă, cuvânt înainte Gheorghe Sărac, Editura Malasi, București, 1998, după titlul original *United Roumania. The Minorities Problem*, New York, 1932.

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”**

Redactor: *Laura MÎNDRICAN*

Tehnoredactor: *Gabriela CHIRCORIAN*

ISSN (on-line) 2065 - 8281

Bun de cules: 20.02.2012

Hârtie copiator: A3

Coli tipar: 12

Bun de multiplicat: 30.03.2012

Format: A5

Coli editură: 6

Lucrarea conține 192 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail: buletin@unap.ro

Tel./Fax 319.59.69; 319.48.80/0215; 0307